

ئىمام شافىعى

مەزىنە تەرىن فەقىھى ئىسلام

منتدى اقرا الثقافى
www.iqra.ahlamontada.com

حبیب محمد سعید

یۆدابه‌زاندنی چۆرمها کتیب: سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەڕەي دانلود کتایه‌های مَحْتَلَف مەراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (کوردی ، عربی ، فارسی)

ئىمام شافىئى

مەزىن تىرىن فەقىھى ئىسلام

جىيىپ مىھمىد سەئىد

گېئومېترىيە

ناوى كىتەب : ئىمام شافىئىي

نووسەر : حبيب محمد سعيد

چاپى : يەكەم

سالى چاپ : ۱۴۲۲ ك - ۲۰۰۱ ز

ماfi چاپ بۇ نووسەرە

ژمارەى سپاردن ۱ ۲۷۷ ي ۲۰۰۱ ز

پیشہ کی

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد المرسلين محمد وعلى آله وصحبه اجمعين .
 له ماوہی بیست و سئ سالدا قورئانی پیروز هاته خواره وه و کرایه خه لائی محمد
 المصطفی ﷺ ، که نه خشه کی تیر و تمواوی خوایی بوو بز گروئی ناده میزاد تا ناخرزه مان .
 نهم نه خشه ره نگینهی پهره ردگار هه موو نمو نه حکامانهی تیدا بوون که خوای گهوره
 بز رنک و پیک کردنی ژبانی مروث نارد بوونی ، تا دین و گیان و عقل و وه چه و سامانی
 شوتن که وتوانی دینی خوا پاریزراو بی .

سوننه تی پیغه مبریش ﷺ که بریتی ره له فخرمایش و کردار و برپاره کانی ، بووه
 روون که ره وهی قورئان تا موسلمانان به جوانیی لئی تی بگن . سهره پای نه وهی که هاوه لان
 - خوا لی یان رازی بی - عمره ب بوون و ، قورئان به زمانی شوان هاتبووه خواره وه و ، به
 چاکی لئی تی ده گیشتن و ، زیاد له وهش که پیغه مبری خویان ﷺ له ناودا بوو
 پرساریان لی ده کرد ، یان خوی هندی شتی بز روون ده کرد نه وه و ، بز نه انجام دانی
 هندی شتیش هلی ده نان و ، له نه انجام دانی هندی کی تریش دووره پهریزی ده کردن ..
 هاوه لائیش - خوا لی یان رازی بی - هی وایان هه بوو توانای وه رگرتنی زانستی زیاتر
 بوو و ، هی واشیان هه بوو زوو به زوو موسلمان بوو بوو و ، هی واشیان هه بوو به هیچ
 شیوه یه که له کوپی پیغه مبر ﷺ دوور نه ده که وه وه . له بهر نه وه هندی له هاوه لان
 ربوایه تی فخرموده یان زیاتر ده کرد و هندی کیش که متر .. کاتیکیش که پیغه مبری خوا
 ﷺ به پهره ردگاری گه شته وه ، زانستی قورئان و فخرموده له سنگی هاوه لان دا بوو ،
 به لام همره که یان به پتی توانای له بهر کردن و زیره کی خوی .

که سوپای رزگاری خوازی نیسلام له دوور که درچوو و بز رزگاری گه لان به ره ولاتان
 که وه ری و ، ولاتان رزگار کران ، هاوه له شاره زاکان یان نه وه بوو سهریازی سوپای
 رزگاری بوون ، یان له شاره گهوره کانی نمو ولاتانه دا نیشته جی ده بوون تا خه لکه که له
 نیسلام شاره زا بکن ..

بەمە ھەندیک نیشەجیی شام و ، ھەندیک عیراق و ، ھەندیکیش میصر بوون .. بەلام زۆری زۆریان مەدینەیان کردە مەلەندیک گشتیی و تیایا مانەو .
دیارە کە ھاوەلان دەگەشتنە ھەر ولایتیک دەبوونە سەرچاوەی زانست و ، فەتوا لەوان داوا دەکرا و ، بەرەبەرە مرۆڤە زیرەک و دڵسۆز و خواناسەکانیان لێ کۆبوونەووە و مەردانە بوونە قوتابی قورشان و چینی تابیعین پێگەشت .

کە سەردەمی تابیعینیش ھاتە بەرەو ، زاناکانیان زانست و فیکھی قورشان و سوننەت و ، ئیجتیھاد و فەتوای ھاوەلان و ەرگرت و ، بە پێی سەردەمی خۆشیان را و حوکمی خۆیان خستە سەری . دواي ئەوانیش تابیی تابیعین ھاتن و ئەوانیش زانست و ئیجتیھاد و دەلیلی پێش خۆیان و ەرگرت و ، بە پێی پێوستیی رۆژگاری خۆشیان ئیجتیھادی خۆیان کرد .. بەمە موسلمانان بوونە خواوەنی زانستیک زۆر ، تا موسلمانان لە سایەدا ھەموو گیر و گرفتیکیان چارەسەر بکەن ، دواي ئەوێ بووبوونە خواوەنی کۆمەڵگایەکی پێشکەوتوو ، کە ئەو رۆژە سەرزەویی کۆمەڵی وەھا خۆندەوار و چاوکرەو و پێشکەوتوی تیدا نەبوو .. ئەو رۆژە سەرانسەری زەویی لە تاریکی و زۆلم و دواکەتندا دەگەوزایەووە ..

جا ھەندێ لە زانایان دەقەکانی قورشان و سوننەتیان بۆ بڕیاری کاروباری رۆژانە بەکار دەھێنا و ، ھەندیکیش لەو دەقەکانە حوکمان دەردەھێنا و ، ئەگەر دەقیشیان دەست نەکەوتایە رایان بۆ فەتوادان بەکار دەھێنا و ئیجتیھادیان دەکرد .

بە بۆنەی ئەم بۆچوونە جیاوازی دەو قوتابخانە دروست بوون : یەکەم : قوتابخانەی فەرموودە لە حیزاز . دووھەم : قوتابخانەی (رأی) لە عیراق .

بەلام شافعی - خوالی رازی بێ - دەری تابەتیی خۆی بوو ، چونکە خۆی گەورە زیرەکی کەم وێنە و ، لێھاتنی زۆر و ، راستیی و پاکیی و ئیخلاص و تەقوای پێبەخشیی بوو ، تا لە ماوەیەکی کەمی تەمەنی زانستی ئەو رۆژە ھەمووی کۆ بکاتەووە .

یەکەم جار لە مەککە زانستی لە سوفیانی کۆپی عوبەیدە و ، موسلیمی کۆپی خالیدی زنجیی و ، سەعیدی کۆپی سالمی قەدداح ، داوودی کۆپی عەبدولرەحمانی عەططار و ، عەبدولمەجیدی کۆپی عەبدولعەزیزی کۆپی ئەبورواد و ەرگرت . پاشان خۆی گەیانە مەدینە تا زانست لە خزمەتی نیمام مالیکی کۆپی ئەنەس و ، ئیبراھیمی کۆپی سەعدی ئەنصاریی و ، عەبدولعەزیزی کۆپی موحەممەدی دەرەزدیی و ، ئیبراھیمی کۆپی ئەبوی یەحیی ئەسلەمیی و ، موحەممەدی کۆپی سەعیدی کۆپی ئەبوفودەیک و ، عەبدوللای کۆپی نافعی صانغ دا و ەرگرت .. دواي ئەوەش خۆی گەیانە یەمەن و لە موطریفی

کوری مازین و ، هیشامی کوری یوسفی قازی صناع و ، عومری کوری نهبوسه لمه
هاوه لی نهوزاعی و ، یه حیای کوری هه سسانی هاوه لی له یثی کوری سه عدیش زانستی
وه رگرت .. ههروه ها له وه کیعی کوری جه پراح و ، نه بوئوسامه هه ممادی کوری ئوسامه و ،
ئیسماعیلی کوری عولیه و ، عه بدلوله هه هابی کوری عه بدلوله جید زانستی وه رگرت ،
ههروه ها زانستی نه هلی (رأی) له موحه ممدی کوری هه سن به بیستن لی وه رگرت
و ، له کتیبه کانیشی باری و شترکی نووسینه وه ..

به م شیوهیه نیمام شافعی توانیی زانستی زۆری مه زه به کانی سه ده می خوی
وه رگرت ، که کسی تر توانای نه بووه نه وه مووه زانسته له شار و ولاته جورا و
جۆره کاندای کو بکاته وه ، سه ره پای له به رکردنی کومه لیکی زۆر له فه رموده ی
پیغه مبه ر ﷺ ، به راده یه ک که وتراوه : « لیس هناك حدیث فی الأحکام لم یضمَّنه
الشافعی کتبه ».

دوای وه رگرتنی نه وه مووه زانیاری به شه رعیه دهستی به کار کرد : عه قلی
فراوان و ، چاوساغیی و دووره بینیی و ، ئیخلاص و دلسوزیی و ، زانیی عه ره بی به ک
که هیچ کهس شان له شانی نه دا ، نه مانه ی هه موو خستنه کار بو ئیجتیهاد .. بو
دهست خستنی ده لیلی شه رعیی .. تا نه وه بو نه خشه یه کی ژیرانه ی ، به پشت گیری
به هیترین به لگهی شه رعیی ، بو مه زه به کهی داریژا ..

به مه شافعی ، جیاواز له هه موو مه به هیدانی تر کاری ده کرد .. یه کهم جار
بناغهی داده پریژا و پاشان به ده لیل و به لگهی ریک و پیک بو چوونه کانی داده مه زاند
، تا نه وه بو مه زه به بی شافعی بووه قوتابخانه ی سی هه له ئیوان قوتابخانه ی
(رأی) و قوتابخانه ی (حدیث) دا .

شافعی یه کهم جار بایه خی به قورئانی پیروز ده دا .. هه ولی دا به جوانیی لی
تی بگا و ، به فه رموده ی صه حیحیش نایه ته کانی روون بکاته وه .. به مه هه نگاوکی
گه وه ی نا بو نه وه ی به شیوهیه کی فراوان که لک له فه رموده وه رگرتی بو ده ره یانی
حوکه شه رعیه کان ..

جا له بمر نهوهی کۆمه‌لگای کورده‌وارییمان به درێژایی میژووی ئیسلام پابه‌ندی مه‌زه‌به‌یی نیمام شافیهیی بووه و ، زانا به‌پێژه‌کانیش له‌و قوتابخانه‌ نازیزه‌ زانستیان وه‌رگرتووه ، وامان به‌ چاک‌ زانیی شتی‌ک له‌ ژبانی مامۆستای پایه‌به‌رز و مه‌زن‌ترین فه‌قیه‌ی ئه‌ه‌لی سوننه‌ت بخه‌ینه‌ به‌رده‌ست گه‌لی کوردی موسڵمان ، به‌و هیوایه‌ی جیی ره‌زانه‌ندیی خوای گه‌وره‌ بی‌ت و ، موسڵمانانیش که‌لکی لی وه‌ریگرن .. سا خوا کۆمه‌ک بی‌ت ..

سلیمانیی

١٤٢٢/١/١٦ ئ

٢٠٠١/٤/١٠ ز

پښتني شافيعي |

يه کم صدهی حوکمی دهولتی عهیباسیی ، له بارهی شارستانیتیی و روشنبیری و فیکر و زانستهوه به چهرخی زیرین و گهشاهوی نیسلام داده نریت ، چونکه خلیفه به پسرې ریک و پیکریموه دهستی به سمر کاروباری ولات دا گرتبو و ، پیوستیی موسلمانان له ولاته پان و بهرینه دا به هویه کانی گواستهوهی شو سمرده موه جی به جی ده کبران .. موسلمانان زور حساوه و چاوکراوه و دل ناسووده و بی خیم بوون .. خویان سهرداری سمرزهویی بوون ..

خلیفه یانی یه کم دهست رویشتووی سمرزهویی ..

کومه لگای نیسلامیی یانی کومه لای پیشکوتوو و خاوهن مافی سمرزهویی ..

قورنات و سوننهت یانی نرخ و بها دیاریی کردن بۆ مروث .. هیچ کافرک له روی نه دهات له ناستی خوردا چاو هل بیئی ، چ جای گالته به نیسلام و موسلمانان بکات .. شو روژه پیاو پاسهوانی شهریهت و دهولتی شهریهت بوون .. شو پیاوانه سهنکی میشو له یان بۆ کافران و مونافقان دانه دنا .. هتا زانا بهرزه پایه داره کان بوونیان بۆ خلیفه له قهلم نه ددها و ، خویان له دام و دهزگای به دوور ده گرت ، تا زیو و زیری دهولت کار نه کهنه سمر دلیان و ، شو پروگرامه قیامهتی بهی که بۆ خویان و شاگردانیان نه خشه کیشاوه له که دار نه بیت و ، کومه لای موسلمان همردهم چاوی له نالای شه کاوهی قوتابخانهی شهریهت بیت ، که دهسته دهسته و پۆل پۆل زانا خواناسه ره بانی به کان تیایا دهرده چن و ، هرک و فرمان بهیری سمرشانی خواهرستان ده گرنه نه ستو و ، هریه که له قولیکهوه خمریکی گهیاندنی بانگی ته وحید ده بیت ، تا به تیشکی زیرینی نیسلامی بی گهرد تاریکیی کوفر و نیلحاد بره و تهوه و ، شو دیوه زمیده له سمر شان و ملی ناده میزادی بی چاره بخړته خواره وه ..

نا لهم چهرخه رووناکه گهشاهه دل پښنه پر به خته وه ری به دا نیمامی شافيعي هاته دنیاوه و ، بۆ خزمهتی نیسلام دهستی به کار کرد ، تا یه کئی له موعجزه کانی نازیزی

نه بیزراومان هه زهه تی محمد المصطفی ﷺ بێته دیی ، که ناماژه بو نیمام شافیهیی ده کات که زانایه کی قورهیش سه رزه ویی پر له زانست ده کات ، که ده فهرموئ : (عالم قریش یملأ طباق الأرض علماً) .^۲

له رۆژی (حروراء) یش دا ، کاتیگ که نیمام عه لیبی ویستی عه بدوللای کوری عه بباس - خوا لی یان رازی بی - بنیرئ بو لای خه واریج نهم فهرمووده یی بو گپرایه وه که ده فهرموئ : « لا تؤموا قریشاً ، واتموا بها ، ولا تقدّموا علی قریش وقدّموها ، ولا تعلموا قریشاً ، وتعلموا منها ، فإن إمامة الأمين من قریش تعدل إمامة الأمين من غیرهم وإن علم عالم قریش لیسع طباق الأرض » .

جا نیمام عه لیبی به عه بدوللای فهرموو : پی یان بلئ : له سه رچی تاوان بارم ده کهن ؟ شاهیدی ده ده م که پیغه مبه ری خوا ﷺ نه وهی فهرمووه .^۳

جا له باره ی نهو فهرمایشته ی نازیه وه : « عالم قریش یملأ الأرض علماً » نیمامی پایه بهرز (ابو نعیم عبدالملک بن محمد الفقیه) ده ری برپوه که زانایه کی قوره یشی سه رزه ویی له زانست پرده کات و ، کتیبی زۆری ده بن و ، موسلمانان به پیرو گه نجه وه ته درسیان ده کهن و ، ده یانکه نه چاوساغی خو یان و له فه توا شه رعیه کان دا پشتیان پی ده بهستن .

جا ماموستا (عبدالملک) ده ری ده برئ که نهم ناویشانانه ته نها شافیهیی ده گرنه وه و ته نها زانستی نهم و کاریگه ری زانستی نهمه که نهو فهرمووده یی پی ته نیل بکرت .^۴

نیمام شافیهیی : نه بو عه بدوللا ، موحه مه دی کوری ئیدریسی ، کوری عه بباسی کوری عوثمائی ، کوری شافیهیی ، کوری سائبی ، کوری عوبهیدی ، کوری عه بدیه زیدی ، کوری هاشمی ، کوری مو طه لیبی ، کوری عه بدمه نافه که باپی ری باپی ری پیغه مبه ره ﷺ . واته له عه بدمه نافه دا یدک ده گرن .

ئیدریسی باوکی شافیهیی له میژوودا شتیکی نهوتوی له سه ر نهو وسراوه شه ونده نه بی که له مه دینه دا ژیاوه و ، دوایش بو عه سه قلان ، که ده که ویته ولاتی فه له ستین ، کوچی کردوه و هه تا مردنی له وی ماوه ته وه .

^۲ سه ری ته خریجی نهم فهرمووده یه بکه له (کلیات رسائل النور / ۲ / المکروبات ص ۱۳۷ ، ۱۴۴) دا .

^۳ الطبقات الکبری للسبکی (۱ : ۱۹۸) .

^۴ الإمام الشافعی ، فقه السنة الاکبر / عبدالغنی الدقر ص ۴۰ - ۴۱ .

عەبباسی کۆری عوٹمانی باپیریسی لە میژوودا زۆر باس نەکراوە ئەوەندە نەبی کە
فەرموودە ی ریاوەت کردووە و لێشی یەو ریاوەت کراوە .

عوٹمانی کۆری شافعی باوکی باپیریسی تا سەردەمی خەلافەتی ئەبولعەبباسی
سەفاح ژیاوە و ، شافعی کۆری سانیبی باپیری باپیریسی کە بە بۆنەی ئەوەوە نازناوی
(شافعی) لێ نراوە ، هاوێلی پیغەمبەر بووە و لە فەرموودەیەکیشتدا کە حاکم
تەخریجی کردووە و ئەنەس ریاوەتی کردووە باسی هاتووە . ئەلئیت : رۆژیکیان پیغەمبەر
ﷺ لە ژێر چادریکدا دەبێت و سانیبی کۆری عوبەیدیش دێتە خزمەتی و کۆرە کەشی ،
واتە شافعی کۆری سانیب ، لە گەلیا دەبێت . ئەوە بوو پیغەمبەر ﷺ سەیریکی
کۆرە کەمی کرد و فەرمووی : (من سعادة المرء أن يشبه أباه)^۶ فەرمووی : خوش بەختیە
کە سێک لە باوکی خۆی بچیت ..

سانیبیش ، واتە باوکی شافعی ، لە کاتی جەنگی بەدردا موشریک بووە و لەناو سوپای
قورەیشدا هەلگری ئالای ئەوەی هاشیم بووە و سەرەنجام دیل دەکرێت و بە فیدیە خۆی
رزگار دەکات . پاشان موسڵمان دەبێت . لێی دەپرسن : بەر لەوەی فیدیە بدەیت بۆچ
موسڵمان نەبوویت ؟ ئەلئیت : نەمویست موسڵمانان لەو فیدیەیی بەش بکەم کە بە
تەمای بوون .

کاتیکیشت کە لە گەڵ عەبباسی کۆری عەبدولموطەللیبدا بە دیلی دەیان هێننە خزمەت
پیغەمبەری خوا ﷺ دەری دەبرێ کە لە گەڵ سانیبدا برای یەکتەترین کە دەفەرمووی :
(هذا أخي وأنا أخوه)^۶ .

وتراوێشە کە : سانیب لە شێوەدا لە پیغەمبەری خوا ﷺ چوووە . جاریکیان نەخۆش
دەبێت ، عومەر ئەفەرمووی : هەستن با بچین عیادە ی سانیبی کۆری عوبەید بکەین ،
چونکە ئەو لە پیاو پالفتەکانی قورەیشە ..^۷

عوبەیدی کۆری عەبد یەزیدیش لە « الإصابه » دا بە هاوێل لە قەلەم دراوە . هەر وەها
عەبد یەزیدی کۆری هاشمیش هاوێلی پیغەمبەری خوا ﷺ بووە ..

^۶ الإصابه (۱۱ : ۲) .

^۶ الإصابه (۱۱ : ۲) .

^۷ الإصابه (۱۱ : ۲) .

هاشمی کوری موطله‌لیبیش برآزای هاشمی کوری عه‌بدمه‌نافه ، که باپیره گه‌وره‌ی پیغه‌مبهری خوایه . جا له‌بهر نه‌وه‌ی که موطله‌لیب و هاشم برآیه‌تی‌یان زۆر خوش بووه موطله‌لیب کوره‌که‌ی ناو ناوه هاشم .

موطله‌لیبی کوری عه‌بدمه‌نافیش مامه‌ی عه‌بدولموطله‌لیبی باپیری پیغه‌مبهری خوا بووه و همر نه‌ویش پتی گه‌یافه‌بووه . چونکه هاشمی کوری عه‌بدمه‌ناف له شاری یه‌ثریب له هۆزی خه‌زهرج ژتیگ ماره ده‌کات و کۆرپکی لئی ده‌بی و ناوی ده‌نی (شیه‌الحمد) - که عه‌بدولموطله‌لیبه - له‌گه‌ل دایکی‌دا سهردانی یه‌ثریب ده‌که‌ن و هاشمیش بۆ بازرگانیی به‌ره‌و شام ده‌رده‌چی و له‌مۆی له شاری خه‌زهره کۆچی دۆلایی ده‌کات .. دواى ماوه‌یه‌ک موطله‌لیب ده‌چیت بۆ یه‌ثریب و ده‌بینی و (شیه‌الحمد) ی برآزای گه‌وره بووه . ئیتر له پاشکۆی‌دا هه‌لی ده‌گرئ و ده‌ی هه‌یتیه‌وه مه‌که‌ه و که خه‌لکیی له پاشکۆی‌دا ده‌ی بینن و ده‌زانن به‌نده‌یه و کریویه‌تی ، له‌بهر نه‌وه ناوی ده‌تین عه‌بدولموطله‌لیب . هه‌ندیکیش نه‌لین : له‌بهر نه‌وه‌ی که موطله‌لیب شه‌یه‌ی برآزای به‌خێوکردووه ناویان ناوه عه‌بدولموطله‌لیب .

به‌لێ عه‌بدمه‌ناف چوار کوری هه‌بوون : هاشم و موطله‌لیب و عه‌بدشه‌مس و نه‌وفه‌ل ، به‌لام هه‌روه‌ک هاشم و موطله‌لیب په‌یه‌ه‌ندی‌یان پته‌و بوو ، نه‌وا مناله‌کانیشیان هه‌روا یه‌کتریان زۆر خوش ده‌ووست ، هه‌تا نه‌وه‌ی موطله‌لیب ، به‌موسلمان و کافریانه‌وه ، شان به‌شانی نه‌وه‌ی هاشم ، له‌وکاته‌دا که قورپه‌یش گه‌مارووی ئابووری خسته‌بووه سهر پیغه‌مبهر و موسلمانه‌کان ، پشت‌گیری موسلمانه‌کانیان کرد . بۆیه پیغه‌مبهری خوا ﷺ له کاتی دابه‌ش کردنی (خمس) دا نه‌وه‌ی موطله‌لیبیشی وه‌ک نه‌وه‌ی هاشم له قه‌لم دا و له (خمس) به‌شی دان . به‌لام نه‌وه‌ی عه‌بدشه‌مس و نه‌وه‌ی نه‌وفه‌ل به‌شی نه‌دان هه‌رچه‌نده نه‌وانیش وه‌ک نه‌وه‌ی موطله‌لیب ئامۆزای نه‌وه‌ی هاشم بوون .

پتویه‌سته له یادی‌شمان بێ که به‌ناویانگ‌ترین هۆزی موه‌ضر که‌نانه‌یه و ، قورپه‌یشیش له که‌نانه‌یه و ، هه‌رکه‌سیک له نه‌وه‌ی نه‌ضرى کوری که‌نانه بوویت به قورپه‌یشی‌یان ژماردووه .

جا له‌بهر نه‌وه‌ی که قورپه‌یش نه‌هلی حه‌رم و پارێزگاری مائی خوا بوون ، له‌ناو عه‌ربه‌کان‌دا پایه‌دار بوون و ، له کاتی گه‌شتی بازرگانیی‌دا که‌س نه‌ی ده‌توانی ده‌ستیان بۆ به‌ری ، یان ری‌یان لێ بگرئ . نه‌وه‌تا قورناتی پیروژ ئاماژه بۆ نه‌مه ده‌کات و ده‌فه‌رمۆی :

﴿ وقالوا : إن تبع الهدى معك نتخطف من أرضنا ، أو لم نمكن لهم حرما آمنا يجي إليه ثمرات كل شيء ، رزقا من لدنا ، ولكن أكثرهم لا يعلمون ﴾ . (القصص : ۵۷)

کافر ده‌یانوت : نهی موحه‌مه‌د ! نه‌گهر تيمه شوتن نه‌م ري‌بازی هيدايه‌ته بکه‌وين له‌گه‌لت‌دا ، نه‌وا هه‌موو خه‌لکه‌که ده‌بيت‌ه دوژمنمان و له شوتن و ماواي خو‌مان‌دا ده‌مان فرينن . خواي گه‌وره‌ش وه‌لامی نه‌و نه‌فامانه ده‌داته‌وه : که هه‌م تيمه له‌و خه‌ره‌می مه‌ککه‌يه‌دا ته‌مکين مان به‌وان نه‌به‌خشيوه که له هه‌موو لايه‌که‌وه رزقيان به‌سهر‌دا ده‌بارنين ؟ له‌گه‌ل نه‌وه‌ش‌دا زو‌ريه‌يان به‌و نيعمه‌ته نازانن .

هه‌روه‌ها قورثانی پيرو‌ز له سووره‌تی (قریش) دا منته به‌سهر قوره‌يش‌دا ده‌کات که رزقي پاک و بي‌گهر و نه‌من و ناسايشی پي‌به‌خشيون و ترس و برسيتی لی دوور خست‌ونه‌ته‌وه .

هه‌موانيش ده‌يزانن که له ناو هه‌موو عه‌ره‌به‌دا قوره‌يشی‌یه‌کان به‌ عه‌قل و ژيري و دانايه‌تی و دان‌به‌خو‌داگرتن ناسرابوون .. چیی ره‌وشي به‌رز هه‌بوو نه‌وان ده‌ستيان پي‌وه ده‌گرت . له‌به‌ر نه‌مه بووبونه سهر‌دار و خه‌لک شوتن‌يان ده‌که‌وت .

نه‌وه‌تا نیمام بوخاری فهر‌مووده‌یه‌ک له‌و باره‌وه له نه‌بوهوره‌يره‌وه - خوا لیتی رازی بی‌- ريوایه‌ت ده‌کات که پي‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌فهر‌موئ : « الناس تبع لقریش في هذا الشأن . مسلمهم تبع لمسلمهم ، وکافرهم تبع لکافرهم ... الحديث » .

هه‌روه‌ها موسليم‌يش له جابیری کوری عه‌بدول‌لاوه - خوا لیتی رازی بی‌- ده‌گير‌ته‌وه که پي‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ فهر‌موويه : « الناس تبع لقریش في الخير والشر » . ده‌فهر‌موئ : قوره‌يش چاک بن يان خراب بن خه‌لک شوتن پي‌يان هه‌ل ده‌گريت ..

زو‌ريده‌ی نه‌وانه‌ی که ژيانی نیماميان نووسيوه له‌سهر نه‌وه يه‌ک ده‌نگن که دايکی له هه‌وزی (نه‌زد) ه و ، هه‌ر هه‌مووشيان له‌سهر نه‌وه يه‌ک ده‌نگن که ئافره‌تيکی زو‌ر خواناس و ره‌وش به‌رز بووه و ، خاوه‌نی فطره‌تيکی پاک و خاوين بووه ^۸ .

له باره‌ی زيره‌کی دايکی شافعی‌یه‌وه ده‌گير‌ته‌وه که له‌گه‌ل پياويک و ژنيکی تر‌دا ده‌چه‌ به‌رده‌م قازی مه‌ککه بو شاهی‌دی‌دان .. له‌و کاته‌دا قازی ده‌يه‌وئ ژنه‌کان يه‌ک يه‌ک بانگ بکات بو شاهی‌دی ، که‌چیی دايکی نیمام نا‌پازی ده‌بی و به‌ قازی نه‌لی :

بۆت نیه نمو کاره بکهیت ، چونکه خوای گهوره دهفرموئ : ﴿ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى ﴾ (البقرة : ۲۸۲) . بهمه قازیی واز لهو بۆچوونهی خۆی دینئ .
 نیبن حهجر نهم ههلوئستهی به لاوه چاک دهبیئت ، که نهئیت : « وهذا فرع غریب ، واستنباط قوي »^۹ .

له روژی جومعهی دوا روژی مانگی رهجهبی سالی صهه و پهنجای کۆچی دا نیمام شافیهیی هاتۆته دنیاوه ، که نمو سالییه نیمام نهبوحنیفه کۆچی دواپی تیدا کردوه . بهلام نووسهران بۆ شوئینی له دایک بوونی جیاوازیان هیه . ههندی ئهئین له غهززه و ههندیکی عهسقلان و ههندیکی یهمن و ههندیکی مینا ، بهلام نهوهی راستتر بی نهویه که له غهززه له دایک بووه و دایکی بردویهتی بۆ عهسقلان ، وهک یهکیک له قوتابییهکانی ، که موحهمهدی کورپی عهبدوللای کورپی عهبدولحهکهمه گیراویهتهوه .^{۱۰}
 پاشانیش له تهمنی دوو سالیی دا براوه بۆ مهککه و لهوئ گهوره بووه .^{۱۱}
 بهلام نیبن حهجر وههای بۆ چوهه که له غهززه عهسقلان له دایک بووه و ، له تهمنی دوو سالیی دا دایکی بردویهتیوه بۆ حجاز بۆ ناو خزمهکانی ، بهلام که گهیشتهوه ده سالیی له ترسی نهوهی کورپهکهی نهسهبی خۆی له یاد بکات یان بفهوتی هیناویهتهوه مهککه ناو خزمه قورهیشییهکانی .^{۱۲}

که شافیهیی چاوی کردهوه و فامی پهیدا کرد خۆی له مهککهدا بینیی .. مهککهی شوئینی دابهزینی وهحی و ، مهلبهندی گهشهکردن و پهرهسهندنی نیسلام .. نمو مهککهیهی که له ههموو کورن و قوربانیکی سهززهویییهوه دلان کهمهندکیش دهکات .. نمو مهککهیهی که خوا به بۆنهی کهعبهی پیروژهوه شهرفمهندی کردوه ..

له مهککهدا که چاوی ههل هینا مزگهوتی حرامی بینیی که ههردهم له قورنانخوئن و زانای حهدیث و شارهزای فیهقه و خهمنخۆزانی نیسلام و قوتابی و گوی گران پره و ، کهعبهی پیروزی له ناوهپاستی دا به درێزایی سال به شوو و به روژ له تهوافکهمران چۆل ناییت ..

^۹ توالی التأسيس (۴۶) .

^{۱۰} توالی التأسيس (۴۹) .

^{۱۱} شذرات الذهب (۹ : ۲) .

^{۱۲} توالی التأسيس (۴۹) .

لەم شۆنە پیرۆزەدا و لەناو زانایان و پیاوچاکانی موسلماناندا شافعی چاوی هەل
 هێنا ، بە ژیرانە جێی خۆی کردەو و رووی لە وەرگرانی زانیاری نا ..
 سەرەتا دایکی ژیر و بەسەلیقەیی ویستی کۆرەکەیی بداتە دەست مامۆستایەکی تا
 خوێندەو و نووسینی قێر بکات ، بەلام بیری کردەو و ئەوێکی دەستکورت توانای نیه
 مووچەیی مامۆستاکەیی بدات ، ئیتر کۆرەکەیی چۆن بخوێنێت ؟ مامۆستا کە ئەمەیی زانیی
 و هەستیشی بە نەجیبیی و زیرەکیی و روشت جوانیی شافعی کرد ، وازی لە کرێی خۆی
 هێنا و بەوێندە رازی بوو کە هەر کاتێ خۆی لەوێ نەبێ ئەم جێی بگرێتەو . بگرە
 لەوانەشە مامۆستا هەستی کرد بێ کە بۆ فیڕکردنی شافعی ئەوێندە ماندوو نابێ کە
 شایانی کرێ وەرگرتن بێ . چونکە تا مامۆستا نایەتکی فیڕی منالێک دەکرد خێرا
 شافعی - هەر بە بیستنی - لەبەری دەکرد و ، مامۆستا هەر شتێکیشی بۆ قوتابیان
 دەخوێندەو تا بە دوایدا بی نووسن ، خێرا شافعی هەمووی لەبەر دەکرد ، تا روژیکیان
 مامۆستا پێی ئەلێ : بۆم حەلال نیه هیچت لێ وەرگیرم .^{۱۳} بەم شێوەیە خەریک بوو هەتا
 ئەو بوو لە تەمەنی حەوت سالییدا هەموو قورئانی لەبەر کرد .^{۱۴}
 ئەمە سەرەتای زانست وەرگرانی شافعی بوو . دوا ئەو دەچێتە مژگەوت و ،
 بەو پەڕی حەز و تاسەمەندییەو و ، بە مێشکیکی ساف و زیرەکەو لە خزمەتی زانایاندا
 زانست وەرەگرێت ، بەلام ئەوێندە دەستی کورت دەبێت ناتوانێ بۆ نووسینەوێ ئەو
 زانستەیی کە دەیبێست کاغەز بکڕێت .. ناچار دەست بە کوژکردنەوێ ئیسقان و دەفەیی
 شانی و شتر و پارچە پێستە دەکات هەتا فەرموودەیان لەسەر بنووسیتەو ، تا چەند
 کووپیەکی دایکی لەم شتانە پێ دەکات ..^{۱۵}
 ئەوێندە دەستکورت دەبێ خزمێکیان نامۆزگاریی دەکات تا واز لە خوێندن بەهێنێ و
 دەست بداتە کاسپی کردن ، کەچی نیمام دلی نایەت دەست لە زانست هەل بگرێ ، تا
 خوای گەورە لە بەخششی خۆی رزقی بۆ ئەتیری .^{۱۶}

^{۱۱} معجم الأدباء (۱۷ : ۲۸۴) .

^{۱۲} شذرات الذهب (۲ : ۹) .

^{۱۳} معجم الأدباء (۱۷ : ۲۸۴) آداب الشافعي ومناقبه (۲۵) .

^{۱۴} نوالی التامیس (۵۰) .

تا برینی ئەم قوناغەش هێشتا شافیهیی بالغ نەبوو بوو . هەر لەم قوناغەدا کتیبی (الموطأ) ی نیمام مالیکی لەبەر کرد ، که هێشتا نەچوو بوو خزمەتی نیمام مالیکی بۆ خۆتندن .

موزەنبی لە نیمام شافیهیی یەوە ریوایەتی کردووە که فەرموویە : « لەحهوت سالیی دا قورئانم لەبەر کردووە و ، لە دە سالییش دا (الموطأ) » .^{۱۷}

هەر بەو منداڵی یە هەزی لەوە بوو بە چاکیی لە زمانی عەرەبیی شارەزا ببی ، بۆ ئەمە سەری لە دەشت و بیابان دەدا بۆ فێربوونی نەحو و ئەدەب و خەریکی لەبەرکردنی شیعەر دەبوو .. جارتیکیان تووشی موسلیم ی کورپی خالیدی زنجیی^{۱۸} دەبیت و پرسیری لی دەکات : رۆڵە ! خەلکی کۆتیت ؟ ئەلێت : خەلکی مەککەم . دەپرسی : مالتان لەکۆی دایە ؟ ئەلێت : لە شیبوی (خەیف) . دەپرسی : لە چ هۆزیکیی ؟ ئەلێت : لە نەوێ عەبدەمەنافم . ئەلێت : بەخ ، بەخ !!

خوای گەورە شەرەفمەندی دنیا و قیامەتی کردوویت ، خۆزگە ئەم زیرەکیی و تی گەیشتنەت بۆ ئەم فیهقه بەکار بهێنایە ، ئەو کاتە بۆت چاکتر دەبوو .^{۱۹}

هەروەها کەسانی تریش نامۆزگاریی دەکەن هەتا واز لە شیعەر بهێنن و روو لە فیهقه و زانستی قورئان بکات . که دیتەوێ مەککە دەچیتە خزمەتی سوفیانی کورپی عوبەینە و چەندئێ خوا وستی لەسەر بێ زانستی لی وەرده گرت . هەروەها دەچیتە خزمەتی موسلیم ی کورپی خالیدی زنجیی و لەویش زانست وەرده گرت ، پاشانیش دەچیتە مەینە و لە خزمەتی نیمام مالیکدا دەمێنیتەوێ .^{۲۰}

لە راستیی دا شافیهیی فێربوونی عەرەبیی و شارەزابوون لە شیعری بۆ خزمەت شەریعەت دەوێست ، بۆیە که روو لە فیهقه دەکات ، دەست بەرداری شارەزابوون لە عەرەبیی نابێ ، تا سەرەنجام دەبیتە مامۆستای مامۆستایان و نیمامە شارەزاکانیش

^{۱۷} توالی التأسيس (۵۰) .

^{۱۸} موسلیم ی کورپی خالیدی زنجیی : مامۆستا و موفتیی حەرەمی مەککی و فقهیی مەککە بوو . پیانکی خواناس بوو و لە سالی ۱۸۰ ی کۆچی دا کۆچی دوایی کردووە .

^{۱۹} المجموع (۱ : ۱۵) .

^{۲۰} صفة الصفوة (۲ : ۱۴۰) المجموع (۱ : ۱۵) .

شانازی پیوه ده کهن .. به راده یه ک که نه گهر سوفیانی کورپی عویینه ی ماموستای^{۲۱}
ته فسیری قورنان یان فتهوای داوا لی بکرایه ، ناوړی نه دایه وه بۆ لای شافعی و ده یوت:
پرسیار لهو منداله بکهن .^{۲۲}

ههروها موسلیم ی کورپی خالیدی زنجیی ماموستا و موفتیی مه ککه که یه که م
ماموستای شافعی بووه که ته مهنی شافعی ده گاته (۱۵) سالی پتی نه لئ:
« نه بو عه بدوللا ! فتهوا بده . به خوا کاتی نه وهت هاتوه که فتهوا بدهیت » .^{۲۳}

له م قوناغه دا شافعی نهو فهرموودانه ی که به لای سوفیانی کورپی عویینه ی شاره زای
فهرمووده ی حهرمه ی مه ککی یه وه بوون نووسینه وه و ، فیهقیشی له موفتیی مه ککه
موسلیم ی کورپی خالیدی زنجی یه وه وه رگرت و ، فهرمووده ی له سه عیدی کورپی سالی
قه دداح و ، داوودی کورپی عه بدورپه حمانی عه ططار و ، عه بدولمه جیدی کورپی
عه بدولعه زیزی نه زدی یه وه گیراوه ته وه .

بیشری مورسی و تویه : له مه ککه دا گه نجیکم دیوه نه گهر بمینئ ده بیته پیاوی
(ناو داری) دنیا . کاتیکیش بیشر - که موخته زیله ده بیته - حه جی مالی خوا ده کات و
ده گه پته وه ، هاوه لانی پرسیری نه وه ی لی ده کهن که له مه ککه دا چاوی به کئ که وتوه :
نه لئیت : پیاویکم دیوه که نه گهر له گه لئان دا بیته هه رگیز نابه زرین و ، نه گهر له دریشان
بیته وریا بن و خۆتان ناماده ی بکهن ، نهویش موحه ممه دی کورپی ئیدرسی شافعی یه .^{۲۴}
له م قوناغه دا له مزگه وتی که عبه دا وانه ی به خه لک و توه . حهرمه له نه لئیت : چاوم لی
بووه شافعی له مزگه وتی حهرام دا خه لکی قیر ده کرد و ته مهنیشی سیانزه سالان بو .^{۲۵}
نیسته ش با سه رنجیکی نیمام شافعی بگرین بزانیان له م قوناغه دا چ چالاکی یه کی
لا وانه ی لی هاتوه ..

^{۲۱} سوفیانی کورپی عویینه : ماموستای حه دیت بووه له حهرمه ی مه کی دا . له شاری کووفه له دایک بووه و
نیسته جیی مه ککه بووه و ، هه ر له ی له سالی ۱۹۸ ی کۆچی داوایی کردوه . خاوه نی زانستیکی یه که جار زور
بووه . لهو باره وه نیمام شافعی نه فهرموئ : نه گهر مالیک و سوفیان نه بوونایه زانستی حیجاز تیاده چوو .

^{۲۲} وفيات الأعیان (۱ : ۵۶۶) .

^{۲۳} وفيات الأعیان (۱ : ۵۶۶) .

^{۲۴} تذهیب الاسماء واللغات (۱ : ۶۳) .

^{۲۵} تذهیب الاسماء واللغات . حهرمه له : کورپی یه حیای کورپی عه بدوللای ته جیی یه . نیمامیکی پایه دار بووه . یه کئ
بووه له هاوه لانی شافعی و فهرمووده ی لهویش و له کهسانی تریشه وه ریاوایت کردوه . سالی (۲۳۴) ی کۆچی
کۆچی داوایی کردوه ..

کاتیک که بۆ فیربوونی زمانی عمرهیی بۆ بیابان دهردهچوو ، هه‌ندئ هونه‌ری تریش فیر بوو ، وه‌ک تیراندازی . نه‌وه‌نده‌ شاره‌زایی تیدا په‌یدا کرد که له‌ ده‌ تیردا ده‌ یان نۆیان نیشانه‌که‌یان ده‌پیکا . هه‌روه‌ها شاره‌زای زانستی پزیشکییش بووه .^{٢٦} شان به‌ شانی نه‌مه‌ش شافیهیی خۆی فیری سوارچاکی کردوو و سوارچاکیکیشی لێ ده‌رچوو که هاوتای نه‌یت . ره‌بع وتویه : شافیهیی . له‌ هه‌موو که‌سیک ئازاتر و سوارچاک تر بووه ، به‌ راده‌یه‌ک که نه‌گهر نه‌سه‌په‌که‌ی له‌ غاردا بوایه‌ گۆی ده‌گرت و خۆی هه‌ل نه‌دایه‌ سه‌ری . نه‌مه‌ش نه‌وه‌مان بۆ دهرده‌خات که هه‌موو نه‌ندامیکی ئومه‌ته‌ی ئیسلام ، به‌ تایبه‌ت زانایان و پێشه‌وایانی ، خۆی بۆ جیهاد ناماده‌ ده‌کرد .. هه‌ر هه‌موو پالنه‌وانی مه‌یدان بوون بۆ لووت شکاندنی هه‌ر کافریک که بیه‌وئ پێ بخاته‌ خاکی ئیسلامه‌وه .

هه‌روه‌ها نیمام شافیهیی ده‌نگی زۆر خۆش بووه ، به‌ راده‌یه‌ک که خه‌لکی ده‌هینایه‌ گریان . به‌حری کۆری نه‌صر وتویه : کاتیک به‌مان ریستایه‌ بگه‌رن به‌ یه‌که‌تریمان ده‌وت : هه‌ستن بابچین بۆ لای نه‌و لاره‌ موته‌للییه‌ تا قورئانمان بۆ بخوێنێ . که نه‌هاتینه‌ لای ده‌ستی به‌ خوێندنی قورئان ده‌کرد ، تا نه‌وه‌ بوو له‌به‌ر خۆشیی ده‌نگی هه‌ندیک بێهۆش ده‌که‌وتن و خه‌لکه‌که‌ ده‌نگی گریانمان به‌رز ده‌بوویه‌وه . که حالی خه‌لکه‌که‌ی ده‌دی نه‌ویش له‌ قورئان خوێندن ده‌ستی هه‌ل ده‌گرت .^{٢٧}

نیمام نه‌حه‌مه‌دیش باسی ده‌نگ‌خۆشیی نیمام شافیهیی کردوو که له‌ کاتی قسه‌کردن‌دا ده‌نگی وه‌ک ده‌نگی زه‌نگ زه‌نگاوه‌ته‌وه .

نیمام شافیهیی وه‌ک خواناسیکی ره‌ببانیی جل و به‌رگی ساده‌ی له‌به‌رکردوو و پێلاوی ساده‌شی له‌ پێ کردوو . نه‌موسته‌یله‌یه‌کی له‌ په‌نجه‌ کردوو که لێی نووسراوه : « کفیی بالله‌ ثقة‌ محمد بن‌ إدريس » .

له‌وه‌ ده‌چێ نیمام شافیهیی دواي گه‌رانه‌وه‌ی له‌ مه‌دینه‌ ژنی هینابی و ، ته‌نها یه‌ک ژنی هیناوه‌ که ناوی حه‌مه‌ی کچی نافع‌ی کۆری عه‌نبه‌سه‌ی کۆری عه‌مه‌ری کۆری عوثماني کۆری عه‌ففان بووه .

شافیهیی ته‌نها دوو کۆری بوون و له‌به‌ر خۆش‌ویستنی پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هه‌ردووکیانی ناو ناوێن موحه‌مه‌د هه‌رچه‌نده‌ خۆشیی ناوی موحه‌مه‌د بووه .

کۆره‌ گه‌وره‌که‌ی که موحه‌مه‌د نه‌بو عوثمان بووه ، فه‌رموده‌ی له‌ باوکی و ، له‌ سوفیانی کۆری عویه‌ینه‌ و ، عه‌بدوهره‌زاق و ، نه‌حه‌دی کۆری حه‌نبه‌ل وه‌رگرتوو و ،

^{٢٦} توالی التأسيس (٦٧) ، ته‌ذب‌الاسماء‌واللغات (١ : ٦٥) .

^{٢٧} الروای بالروایات (٢ : ١٧٣) .

ساوویه کیش بۆته قازیی ناوچهی جهزیره و لهوئی فهرموودهی بلاوکردۆتهوه و زانایانی جهزیرهش ربوایه تیان لیوه کردوه . ههروهها له ههلهبیش بۆته قازیی و سالاتیکی زۆر لهوئی ساووتهوه .

نیمام نهحمهیدی کوپی ههنبهل بهم کوپهی نیمام شافیهیی فهرمووه : لهبهه سێ شت خۆشم نهوئیت : کوپی نهبعهبدوللا ، واته شافیهیی ، پیاوئیکی قورهیشییت ، پیاوئیکی ههلگری سوننهتیت . نهه کوپهی نیمام لهگهل نیمام نهحمهیدا لهسهه خۆشهکردنی پیستهی مردارهوه بوو وت و وێژی ههیه .

نهه کوپهی بووه که باوکی لۆمه و نامۆژگاریی کردوه که فهرموویه : « کوپهکهه ! به خوا نهگهز بزانه ناوی سارد پیاوهتیی نهرووشیته به گهرمی نهبی نای خۆمهوه »^{۲۸} . کوپی دووهه میشی موحهمهه نهبولحهسهه بووه که دایکی که نهزهک بووه و ، کاربهدهستی قنسرین و عهواسیم ی کردوه . ههه به منداڵیی لهگهل باوکی دا هاتۆته میصر و ههه لهوئیش له مانگی شهبانی سالی دووصهه و سیی و یهکدا کۆچی دوایی کردوه .^{۲۹}

ههروهها تاقه کچیکیشی بووه که ناوی زهینهه بووه ، که شووی به نامۆزایهکی شافیهیی خۆی کردوه و کوپئیکی لیبی بووه به ناوی نهحمهیدی کوپی موحهمهه کوپی عهبدوللا و به کههزای شافیهیی ناسراوه . نهوهویی نهئیت : نیمامئیکی دیار بووه که له خاوخیزانی شافیهیی دا دواي شافیهیی خۆی که سیک وینهی نهو نهبووه .. بههه کهتی باپیری بۆ نهو گهرا بوویهوه ..

^{۲۸} الطبقات الکبری (۲ : ۷۱ - ۷۲) .

^{۲۹} الطبقات الکبری (۲ : ۷۳) .

^{۳۰} الطبقات الکبری (۲ : ۱۸۶) .

بهره‌و مه‌دینه‌ی مونه‌ووهره

نه‌وی شافیهی بناسیایه که چهنده شه‌یدای عیلم و زانسته ، ده‌ی زانیی که به زانست و فیهی مه‌ککه تیر ناخوات و ، تاسه‌ی ناشکی و ، مه‌گهر بهره‌و مه‌دینه بکه‌وئته ری و بچیته خزمه‌تی تیمامی مه‌دینه و خاوه‌نی زانستی همر حموت فه‌قبهه گه‌وره‌کسی مه‌دینه ، تیمام مالیکی کوری نه‌نس - خوا لئی رازی بی - تا زانسته‌کسی نه‌ویش وهرگری ، وه‌ک تیمام نه‌وه‌ویی - ره‌حمه‌تی خوی لی بی - باسی کردوه .^{۳۱}

مه‌دینه له هه‌موو شوئنی زیاتر زانی پایه‌داری تیا هه‌ل که‌وتن و ، دانیش‌توانیشی له دانیش‌توانی هه‌موو ناوچه‌یه‌کی تر زیاتر ده‌ستیان به ره‌وشته به‌رزه‌کانه‌وه گرتبوو . چونکه کاتی که پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له جه‌نگی حونه‌ین گه‌راپه‌وه مه‌دینه دوانزه هه‌زار هاوه‌لی چاک شاره‌زای له مه‌دینه‌دا به‌جی هیشتن که ده هه‌زاریان له مه‌دینه‌دا مانه‌وه و تنها دوو هه‌زاریان به ولات و ناوچه‌کانی تر‌دا بلا‌وه‌یان لی کرد .. بۆیه دانیش‌توانی مه‌دینه له هه‌موو شوئنی زیاتر شاره‌زای فهرمووده‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بوون و ، زیاتریش ناگاداری هه‌لس و که‌وتی بوون . بۆیه تیمام (ربیعة الراي)^{۳۲} پستی به زانستی مه‌دینه ده‌به‌ست چونکه خه‌لکیکی زۆر له خه‌لکیکی زۆره‌وه یه‌ک به یه‌کی فهرمووده‌کان ده‌گیرنه‌وه ، به پیچه‌وانه‌ی ناوچه‌کانی تره‌وه که یه‌کێک له یه‌کێکه‌وه ریوایه‌ت بکات . خو هه‌ر کپارێک نه‌هلی مه‌دینه له سه‌ری بوونایه نه‌وا ره‌بیعه وهری ده‌گرت . دوا‌ی نه‌ویش تیمام مالیک وه‌های ده‌کرد . زانایانی مه‌دینه‌ش نه‌وه‌نده که پشتیان به فهرمووده‌ی مه‌دینه ده‌به‌ست پشتیان به فهرمووده‌ی شوئنه‌کانی تر نه‌ده‌به‌ست و ، له ده‌ست‌کاری ده‌ترسان . هه‌تا تیمام مالیک وای داده‌نا که نه‌گهر فهرمووده‌یه‌ک له مه‌دینه دوورکه‌وئته‌وه لاواز و بی‌گیان ده‌رده‌چیت که ده‌ی فهرموو : « إذا جاوز الحدیث الحرقین ضعف شجاعته » . هه‌روه‌ها

^{۳۱} ته‌ذیب‌الاسماء واللفات (۱ : ۷۴) .

^{۳۲} ربیعة الراي : کوری فهرروخی ته‌یمیه . تیمامی‌کی پایه‌داری فهرمووده و فه‌قیه‌یکی خاوه‌ن نیجته‌یه‌دا بووه . له‌بهر نه‌وش نازناوی (الراي) لی‌تراوه چونکه زۆر شاره‌زای قیاس بووه و له مه‌دینه‌ش‌دا نه‌هلی فه‌توا بووه . مامۆستای تیمام مالیک بووه . سالی (۱۳۶) ی کۆچی کۆچی دوا‌یی کردوه .

که نیزه کیکی رهش هاته دهره وه و نه میر پیی وت : به گهره کت بکی من وام له ده رگادا..^{۳۳}

نه فهرموئ : که نیزه که که چوه ژوره وه و ، ماویه ک دواکه وت . پاشان گهرایه وه و وتی : گهره م سه لامت لی ده کات و نه فهرموئ : نه گهر پرسیارت هدی له پارچه کاغه زینک دا بی نیره ، وه لامت بۆ دیتسه وه . نه گهر بۆ بیستنی فهرمووده شه نهوا رۆژی کۆرپهستن ده زانیت و مه وهسته . والیی به که نیزه که کی وت : پیی بلی : بۆ کاریکی گرنگ نامه ی والیی مه که م پییه بۆی . نه فهرموئ : چوه ژوره وه و که هاته دهره وه کورسیه کی به دهسته وه بو و دای نا . پاشان نه وهنده مان زانیی مالیک که پیریکی بالا بهرز بو و ریشیکی سونه تی هیشته وه و طیله سانی له بهر کردبو ، به سام و هدییه تیکه وه هاته دهره وه و دانیش .. والیی نامه کی پیشکش کرد . که گه یسته (إن هذا الرجل من أمره وحاله ... فتحدثه وتفضل وتصنع) نامه کی فری دا و پاشان فهرمووی : سبحان الله! نهو زانستی پیغه مبهری خوا ﷺ وای لی هاتوه که به نامه به دهست بهیئرئ؟! نه فهرموئ : چاوم لی بو والیی نهی ده ویرا دم بکاته وه . لئی چومه پیشه وه و وتم : خوا چاکت بۆ بکات . من پیایوکی نهو هی موطه لبلیم و نه مه حال و به سه رها تمه .. که قسه کانمی بیست ماوه ی سه عاتیک لیم ورد بوویه وه ، مالیکیش خاوه نی فیراسه ت بو . پیمی فهرموو : ناوت چییه ؟ وتم : موحه مه د . فهرمووی : موحه مه د! شهرمی خوا بکه و له گونه و تاوان دوره پهریز به . تو پایه دار ده بیت .^{۳۴} پاشان فهرمووی : به سه ر چاو. بۆ سبه یینی خۆشت و نهو که سه ش که بۆت بخوینیتسه و بی. وتم : خۆم ده خوینمه وه . نه فهرموئ : بۆ به یانیی چوم بۆ لای . ههر له بهر دهستم به خویندن کرد بۆی و کتیه که ش

^{۳۳} نهو سه رده مه زانایان وها ریزی خوشیان و زانسته کهشیان ده گرت . ده بوا کاربه دهستان بچوونایته بهر ده رگای نهوان .. ده گهر نهو که خلیفه رهشید ده یئر به دوا ی نیمام مالیکدا تا بیت و فهرمووده ی بۆ بکیرتسه .. واته تا به فهرمووده ی نازیز ﷺ نامۆزگاریی بکات .. تا قیامت و مردنی بهر بخاتسه .. که چی وه لام ده داته وه : پیوسته نهو بیته خزه تی زانست . رهشید به ره مالی نیمام ده که و ته رئ و پال به دیواره که وه ددا (هتا ده رگای بۆ بکیرتسه) . مالیک نه فهرموئ : نهی نه میری نیمان داران! ریزگرتن له زانست بهشیکه له ریزگرتن له پیغه مبهری خوا ﷺ . نهو بهر خلیفه له بهر دهستی نیمامدا دانیش و نهویش فهرمووده ی بۆ خوینده وه .

^{۳۴} پیوانی خوا که کاری نوێ خوازی دینی خویان پی ده سیروئ ههریه کهیان به دوا ی نهو که سه دا ده گهرئ که ده بیته جی گری و کاری له دهست وهرده گری و به پاکیی و بی له که دینی خوا ده گه یعن .. نه مانه پهروهنییه کی معنه ویی له نیروانیان دا هیه . دیاره نیمام مالیکیش چاو پروانه و چاو و چاو ده کات نهو که سه بناسی که ده بیته جی گری .. ههر که سهیری ناوچاری شافیهی کرد ، خیرا به نور و به صیره تی نیمان دار بۆی ده رکوت که نه مه پیایو چاو پروان کراوه !

به دهستمهوه بوو . همرچیی سام و ههیهه تی مالیکم لی ده نیشته و ده ویست بی بېرم ، جوان خویندن و شاره زایی چاکم له عمره بیی دا سهرنجی راده کیشا و ، دهی فمرموو : رۆله! زیاتر بخوینه . تا شهوه بوو له چهند رۆژتکی که دا تهوام کرد . پاشان له مه دینه مامهوه ههتا مالیکی کورپی نه نهس کۆچی دوایی کرد .^{۳۵}

جا ههرچهنده شافیهیی یه کجار دهست کورت بوو ، به لام غیره تیکی ناوازه ی خسته بهر خۆی ههتا زانستی مه دینهش به دهست بهیئنی . نیمام مالیکیش له بهر خاتری والیی مه دینه و ماموستاکه ی مه ککه ی موسلیمی کورپی خالید ، که لیتی پاراپهوه شهویش نامه یه کی بداتی بۆ نیمام مالیک ، گلی دایهوه .

شافیهیی به ناوات گه یشت .. نیمام مالیک به قوتایی قه بوولی کرد .. شه میس له بهر ده ماموستادا چۆکی دادا و دهستی به خویندنی «الموطا» کرد . سهرهتا نیمام لهوه ده ترسا شافیهیی نه توانی به چاکیی فمرمووده کانی پیغه مبه ر ﷺ بخوینیتهوه ، بۆیه داوای لی کرد که سیک بانگ بکات تا بۆی بخوینیتهوه . به لام شافیهیی خۆی چاک ناماده ی شه دیواخانه ناوازه یه کردبوو ، له خوای ده ویست نیمام وهری بگری ، بۆیه نهک خویندنه وهی کتیه که ی رهوان کردبۆ ، به لکو به یه کجاری له بهری کردبوو و بهوپه ی فه صاحته و زمان پاراوی یهوه بۆی ده خویندهوه و ، همرچیی بی ویستایه له شهرمی نیمام دا بووهستی ، نیمام غیره تی ده خسته بهری و داوای لی ده کرد بهر دهوام بی ، ههتا شهوه بوو به چهند رۆژتکی که م تهواوی کرد . شافیهیی ههر بهوه نه وهستا به لکو هه موو زانستیکی ، وهک فمرمووده و فیه و نیجتههاد و فه ترا ی هاوه لان و تابیعین و هه لس و کهوتی دانیشتهوانی مه دینه ی له نیمام مالیک وهرگرت ..

سهره پای هه موو نه مه سهری له یهک به یهکی ماموستا و زانایانی مه دینه دا وچی زانستی قورئان و فمرمووده یان به لاهو بوو وهری گرت .

شه که زانستی سوفیانی کورپی عوبه ی نه ی له مه ککه و ، زانستی مالیکی کورپی نه نه سی له مه دینه وهرگرتبی ، مانای وایه زانستی حیجازی ههر هه موو به دهست هیئاوه .. شافیهیی خۆی نه فمرموو : « نه گهر مالیک و سوفیان نه بوونایه زانستی حیجاز تیا ده چوو » .^{۳۶}

^{۳۵} کاتی نیمام مالیک کۆچی دوایی دهکات له سالی ۱۷۹ ی کۆچی دا ته منی نیمام شافیهیی بیست و نه سال ده بیت . مه راته جیتی خۆی بووه که نیمام مالیک له ناخر و نهخری ته منی دا به پهروش بی بۆ ناسینی شه که سه ی که دوا ی

سه ی کاری نوێ خوازی بی ده سپیری ..

^{۳۶} اداب الشافعی (۲۰۵) .

همروه‌ها نه‌فهرموی: «مالیک و سوفیان هاتای یه‌کن یو دامه‌زاندنی زانستی حجاز».^{۲۷}
 نیمام شافعی متمانه‌یه‌کی زوری به زانستی مه‌دینه بووه، به تایبته زانستی نیمام
 مالیکی ماموستای، بویه شانازی ده‌کرد که خوی سر به زانیانی مه‌دینه بزانیته و
 ده‌ی‌فهرمو: که وتم: «قال بعض اصحابنا»، نه‌وه مه‌به‌ست نه‌هلی مه‌دینه‌یه، به‌لام که
 وتم: «قال بعض الناس»، نه‌وه مه‌به‌ست نه‌هلی عیراقه^{۲۸} ..

مالیک له‌به‌ر چاوی شافعی‌دا نه‌ستیره و فهرمووشیه: نه‌گه‌ر له مالیکه‌وه
 فهرمووده‌یه‌ک گیرایه‌وه بۆت نه‌وا به همدوو ده‌ستت توند بی‌گه‌ر. همروه‌ها ده‌ریاره‌ی
 الموطا «ده‌ری ده‌برئ که نه‌و رۆژه له‌سر زه‌ویی‌دا هیچ کتیبیکی فهرمووده له‌و راست‌ترین^{۲۹}.
 نیمام شافعی، وه‌ک هه‌ل‌گریکی راسته‌قینه‌ی قورئان، که کاری به‌ری‌وه‌بردنی
 نیسلامی له مالیکی پیشه‌وایه‌وه وه‌ر‌گرتبئ، ده‌ی‌زانیسی له‌م کاره‌دا که‌سی پیش نیمام
 مالیک ناکه‌وی، بویه به‌درژی‌ای ته‌مه‌نی هه‌ر ستایشی ده‌کرد و، ریشی نه‌ه‌دا که‌سی
 به‌جۆری ناوی پیشه‌واکه‌ی به‌ریت.

شافعی متمانه‌یه‌کی زوری به‌و فهرموودانه هه‌بوو که زانیانی هه‌ردوو هه‌ره‌می مه‌ککی و
 مه‌ده‌نی، به‌تایبته نیمام مالیک، ریوایه‌تیان ده‌کردن .. له‌هه‌مان کات‌دا هه‌ر
 فهرمووده‌یه‌ک له‌غیری نه‌وان‌دا ریوایه‌ت بکرایه و، لای نه‌وان شوینه‌واریکی نه‌بوایه، نه‌وا
 پشتی پی‌نده‌به‌ست، نه‌وه‌بوو ده‌ی‌فهرموو:

«لوصح الإسناد - من حديث العراق - غاية ما يكون من الصحة، ثم لم أجد له أصلاً عندنا - يعني
 بالمدينة ومكة - على أي وجه كان، لم أكن أعني بذلك الحديث، على أي صحة كان».

زوری به‌دل بوو که نیمام مالیک به‌وردی فهرمووده‌ی هه‌ل‌نه‌ه‌نگاند، هه‌تا نه‌گه‌ر
 گومانی له‌هه‌ندیکی ببوایه، نه‌وا وازی له‌هه‌ر هه‌موی ده‌هینا، چونکه هه‌ر که‌سی به
 لایه‌وه پله‌ی (ثقة) ی نه‌بوایه ریوایه‌تی لیوه نه‌ده‌کرد ..

شافعی نه‌فهرموی: به‌مالیکی کۆری نه‌ه‌سیان وت: سوفیانی کۆری عوبه‌ینه شتی وه‌های
 به‌لاوه هه‌یه که له‌زوه‌ری‌یه‌وه وه‌ری‌گرتوه نه‌و شته به‌لای تۆوه نیه. مالیک ده‌فهرموی: جا
 ده‌بی هه‌ر فهرمووده‌یه‌کم بیست بی‌گیرمه‌وه؟! که‌واته من ده‌مه‌وی سته‌میان لی‌یکه‌م.^{۳۰}

^{۲۷} آداب الشافعی (۲۰۰).

^{۲۸} آداب الشافعی (۱۹۶).

^{۲۹} آداب الشافعی (۱۹۶).

^{۳۰} آداب الشافعی (۱۹۹ - ۲۰۰).

گه‌شتی یه‌مه‌ن

له‌و ماوه‌یه‌دا که شافیعی له‌ مه‌دینه‌دا بوو جار و بار، له‌بهر بی‌تاقه‌تی، سه‌ری له‌ مه‌ککه‌ ده‌دایه‌وه، چونکه‌ نیشتمانی باویا‌پیرانی بوو و، دایکی ژیر و دلسۆزیشی له‌وئ بوو که هه‌رده‌م خه‌ریکی نامۆژگاری کردنی بوو و، مامۆستا به‌ریزه‌کانیشی له‌وئ بوون، که هه‌رگیز له‌ یادی نه‌ده‌کردن و چاکه‌یان له‌بهر چاوی ون نه‌ده‌بوو.

له‌و کاته‌دا که له‌ مه‌دینه‌ بوو و لای نیمام مالیک ده‌ی خویند هه‌ندئ له‌ خزمانی دلیان لئی هه‌ل که‌وت بوو و، به‌ هیچ شتیه‌که‌ ده‌ستی یارمه‌تی‌یان بۆ درێژ نه‌ده‌کرد، به‌ مه‌رجی شافیعی یه‌که‌جار ده‌ست‌کورت بوو، به‌ راده‌یه‌که‌ که‌ خۆی ده‌ری پرپوه که‌ مه‌گه‌ر خۆای گه‌وره‌ بزانی هه‌ژاری چه‌ندئ ته‌نگی پرپوه چنی بوو. نه‌و خزمانه‌ی له‌سه‌ر نه‌وه ده‌ستی یارمه‌تی‌یان بۆ درێژ نه‌ده‌کرد که‌ گوایه‌ شافیعی له‌ مه‌زه‌به‌ی مه‌ککه‌ وازی هه‌یناوه و چۆته‌ لای نیمام مالک و لای نه‌ویش ده‌رس نه‌خوینئ .. به‌لام یه‌کیکیان به‌ ناچاری سه‌د دیناری بۆ نارد.

به‌ بۆنه‌ی ئه‌م ده‌ست‌کورتی‌یه‌وه شافیعی ناچاری کارکردن ده‌بی‌ت، بۆ نه‌مه‌ گه‌شتیک بۆ ولاتی یه‌مه‌ن نه‌کات.

حومه‌یدی له‌ شافیعی‌یه‌وه ده‌گیرته‌وه که‌ باسی گه‌شته‌که‌ی یه‌مه‌نی ده‌کات :
«والی‌یه‌کی یه‌مه‌ن ها‌ته‌ مه‌ککه‌ و پیاویکی قوره‌یشی دواندی تا بکه‌ومه‌ گه‌لی بۆ یه‌مه‌ن و، دایکیشم پاره‌یه‌کی وه‌های نه‌بوو تا بۆ خۆ رێک خستتم به‌م‌داتی. ناچار خانویه‌کم کرده‌ بارمه‌ته‌ و له‌ گه‌لیا رۆشتم. کاتی گه‌یشتین ده‌ستم به‌کار کرد بۆی و، له‌ سه‌ری سوپاس گرام و، کاری چاکه‌ تریشی پی‌سپاردم»^{١١}.

که‌رایسییش له‌ ریا‌یه‌تیکی ترده‌ ده‌گیرته‌وه که‌ نیمام شافیعی فرموویه :
موصعب (ی زوبه‌یری) پیمی وت : هاروون‌وره‌شید فرمانی بۆم ده‌رکردوه تا بیه‌ قازی یه‌مه‌ن، نایا قۆش دیت له‌ گه‌لماندا، به‌لکو خوا، له‌ جیاتیی یارمه‌تی‌دانی نه‌و

^{١١} تو‌الی‌ التاسیس (٦٩) . نه‌و والی‌هش (حماد البربري) بووه .

پیاوه ، دهستی یارمه‌تیت بۆ درژو بکات ؟ مهبه‌ستی لهو پیاوه خزمه‌یه‌تی که صهد دینار یارمه‌تی بۆ ناردبوو و ، له‌سهر نه‌وه‌ش که چوو‌بووه مه‌دینه و له خزمه‌تی نیمام ماله‌یکندا ده‌رسی خوتندبوو ره‌خه‌ی لی گرتبوو .

نه‌فه‌رموی : نه‌و بۆ کاری قه‌زاوه‌ت به‌ره‌و یه‌مه‌ن که‌وته ری و ، منیش له‌گه‌لیا رویشتم . که ده‌گاته یه‌مه‌ن سه‌ره‌تا کارکی به‌چکۆله‌ی پی ده‌سپیرری و ، له‌به‌ر ده‌سه‌ت‌پاکیی و کارجوانیی سوپاسی ده‌که‌ن و کاری چاک‌تریشی پی ده‌سپیرن و ناوبانگی زانایی و موسلمانیی له‌ناو خه‌لکندا بلاوه‌ ده‌کات ، به‌ راده‌یه‌ک که ده‌نگ و باسی ده‌گاته‌وه مه‌که‌که و خه‌لکی سوپاس و ستایشی ده‌که‌ن ، سوپانی کوری عوبه‌ینه‌ی مامۆستاشی روو به‌ پروی نیمام شافیهی ده‌ری ده‌برئ که ره‌وشت جوانیی نه‌و بلاوه‌ی کردووه و ، پێیشی را ده‌گه‌یه‌نئ که نه‌گه‌رپته‌وه سه‌رکاره‌کی . هه‌روه‌ها مامۆستایه‌کی تری مه‌که‌که‌شی که ناوی ئیبراهیمی کوری نه‌ویه‌حیا ده‌بیت داوای لی ده‌کات واز له کار کردن به‌ینئ ، هه‌رچه‌نده موحتاجیش بیت . چونکه موسلمانان زیاتر به خزمه‌تی نه‌و موحتاجن . نه‌م موحتاجی کاری دنیا‌یه و موسلمانانیش موحتاجی کاری قیامه‌تن . چونکه زیره‌کیی و زانستی شافیهی چاوه‌پروانی نه‌وه‌یان لی ده‌کرا که پیاوکی سه‌ردار و پێشه‌وای لی ده‌رچی بۆ موسلمانان .

پاشان کاروباری نه‌جوانی پی ده‌سپیرری که له‌وه ده‌چی بوو‌یتته قازیی نه‌و ناوچه‌یه‌ی یه‌مه‌ن . خه‌لکه‌که قیر بوو‌بون هه‌ر کاربه‌ده‌ستیکیان بۆ به‌هاتایه لئی ده‌چوونه پێش و به به‌رتیل فریوان ده‌دا و له ریی راست ده‌یان ترازان . جا ویستوو‌یانه نیمام شافیهییش وا لی بکه‌ن ، به‌لام که نه‌و ده‌یه‌وئ به داد و یه‌کسانی له‌گه‌لیان به‌جول‌یتته‌وه ، پی‌یان ناخۆش ده‌بیت و له مه‌که‌که شکاتی لی ده‌کرئ و ره‌وانه‌ی عیراق ده‌کرئ .^{٤٢}

له ریوایه‌تیکێ تردا نیمام ده‌ری ده‌برئ که له یه‌مه‌ن به جوانیی کاری کردووه تا ناوبانگی ده‌رچووه ، به‌لام والی‌یه‌کی سته‌مکاری لی‌بووه ، که نیمام ویستوو‌یه‌تی له سته‌م و نا‌په‌وایی ده‌ستی بگرئ رقی له نیمام هه‌ل گرتووه و به تۆمه‌تی درایه‌تیی ده‌وله‌ت و پشت‌گیری عه‌له‌وی‌یه‌کان تاوان‌باری ده‌کات و ، ناوی تیکه‌ل به ناوی چه‌ند که‌سنیکی عه‌له‌ویی ده‌کات و خه‌لیفه‌ ناگادار ده‌کات که شافیهی له فه‌رمانی‌دا نه‌ه .

ئەو والىيە (حماد البربري) يەكە لە سالى ١٨٤ى كۆچىي دا رەشىد كر دوويه تيه والىي مەككە و يەمەن و ھەر لەو سالى ھەدا بوو كە شافىعىي لە يەمەن كار بە دەست دەگرت .. رەشىدش وە لآمى نامەكەي والىي وە ھا دەداتەو كە ئەو عەلەوىيانە و شافىعىيش لە گەلئانا حەوالەي بەغدادى پايتەختى دەولەتى عەبباسىي بكات .

بەئى لە سالى ١٨٤ى كۆچىي دا شافىعىي بە بالى بەستە حەوالەي عىراق دەگرت .. كە گەيشتە بەغداد فەرمانى بەسەردا درا كە شارى بەغداد بەجى نەھىلى و ھەركاتى خەلىفە داواي كرد با ئامادە بىت .. بەمە لە بەغداد مايەو و ، نەمىش ئەم مانەو يەي بە ھەل زانى و دەستى كرد بە وەرگرتنى زانست ، بە تايبەتتى زانستى موخەممەدى كورى حەسەنى قوتايىي نىمام ئەبوحنەيفە - خوا لىي رازىي بى - .. ئەو بوو چىي پارەي پى بوو ھەمووى لە پىناوى كىتبەكانى موخەممەدا خەرج كرد . بەلام بە چاكىي ئارامى دەگرت و متمانەيەكى زۆرى بە خواي گەورە ھەبوو .. لە لايەكەو دەست كورت و گىرفان خالىي ، لە لايەكى ترەو بىئاگا وە ھا تاوان بار كراو كە خەلىفە دەست بەجى بىكوژى .. بەم حالەو چاوەروانىي كۆمەكىي خوا بوو ، لە ھەمان كاتدا بۆ وەرگرتنى زانىارىي و راست كەردنەوى زانستى عىراق ساتىك وچانى نەئەدا ..

شافىعىي ئەفەرموى : لە پىناوى كىتبەكانى موخەممەدى كورى حەسەندا شەھىت دىنارم خەرج كرد ، پاشان بە وردىي سەرنجم دان . ئەو بوو لە پال ھەر مەسئەلەيەكدا فەرموودەيەكم دانا^{١٢} . واتە بۆ راست كەردنەوى مەسئەلەكە .. چونكە زانستى عىراق وەك زانستى حىجاز نەبوو ، كەمتر فەرموودە بەكار دەھىنا .

شافىعىي خواناسانە و بە پاكيي و بە ئىخلاصەو لە بەغداد مايەو ... ئەو نەدە لە گەل خوادا راستى دەكرد ھەتا خوا دەرووى لى كەردەو .

كاتىك كە برانە ژوورەو لای خەلىفە رەشىد ، خەلىفە داواي شمشىرى كرد و فەرمانى دا لە مىلى عەلەوىيەكانيان دا . پاشان بە گلەيىيەو رووى لە شافىعىي كرد و وتى : كاكى شافىعىي ! ئىمان ھەل گەرايتەو و لە دژمان پشت گىريي عەلەوىيەكانت كرد ؟!

شافىعىي فەرمووى : ئەي ئەمىرى ئىمانداران ! پەلە مەكە تۆ بانگ كەرى و منىش بانگ كراو .. تۆ ھەرچىت بوئ توانات بەسەر مندا ھەيە ، بەلام من ھەرچىم بوئ بەسەر تۆدا توانام نە .. ئەي ئەمىرى ئىمانداران ! رات چۆنە دەريارەي دوو پىاو : يەككىيان بە

^{١٢} آداب الشافعي ومناقبه (٣٤) .

برام دهرانی و ، یه کیکیشیان به بندهم دهرانی ، ده بی کامیانم خوش بوئی ؟ وتی : نه وریان که به برات دهرانی . وتم : دهی نهوه تۆیت نهی نه میری نیمان داران . نه فرموی : پیمو وت : چۆن ؟ وتم : نهی نه میری نیمان داران ! تیره له نهوهی عه بیاسن و نهوانیش له نهوهی عه لیین و ، نیمهش نهوهی موطنه لییین . جا تیره نهوهی عه بیاس به برای خۆتانماز دهرانن و نهوانیش به بندهی خۆیانمان دهرانن ..

بهمه توو ره بی یه کهی خه لیفه نهما و ، ریک دانیش و داوای له نیمام کرد که نامۆزگاری بکات . نهویش نهوهندهی نامۆزگاری کرد ههتا دهستی به گریان کرد . پاشاز فرمائی دا په نجا هزار دیره می بدهئی .^{٤٤}

لهو ماوه یه دا که نیمام شافعی له بغداد بوو موحه ممه دی کوپی حه سن زۆر ریزی لی ده گرت ، به راده یه ک که نه بو حه سسان و توو به : نه دیوه موحه ممه دی ریز نه هیچ که سیک بگری و هک ریزگرتی له شافعی .^{٤٥}

شافعییش به چاوی ریزوه سهیری موحه ممه دی کوپی حه سنی کردوه . شافعی خۆی زۆر زمان پاراو بووه که چی له زمان پاراوی موحه ممه دیش زۆر رازی بووه که فرمویه : « هه رکاتی قسهی بکر دایه وه هات به بیردا ده هات که قورشان له سهر زمانی نهو هاتۆته خواره وه » .^{٤٦}

هیچ کام له وانهی که باسی نه م گه شتهی شافعیان گیراوه ته وه دهریان نه خستوه له م گه شتهی یه که م جاری دا له بغداد دا چهند ماوه ته وه ، به لām وه ک ده رده کهوی زۆر ماوه ته وه تا زانست له مامۆستایان وه برگریت و کتیه کانی موحه ممه دی کوپی حه سن بنووسیتوه و له گه ل زانیان و فه قیه کان دا به را بهر کی زانستیانه بکات . ده گرنجی تا نزیک کۆچی دوایی موحه ممه دی کوپی حه سن واته تا سالی ١٨٩٠ ی کۆچی مایته وه ، پاشان گه را بیه وه بۆ مه که ..

کاتیکیش که به بغدادی به جی هیش کار به گری یه کی وه های له دل و دهروونی دۆستانی و ناحه زانی دا به جی هیش که هه رگیز له بیر نه چۆته وه ، به راده یه ک که هه ر هه موویان شاهیدیان له سهر ژیری و تی گه یشتن و زیره کی نهو دا ..

^{٤٤} معجم الأدباء (١٧ - ٢٨٧) ، توالی التأسیس (٧٠) .

^{٤٥} توالی التأسیس (٧١) .

^{٤٦} الجواهر المضية (٢ : ٤٣) .

موجه ممدی کوری نیسحاقی صدغغانیی دهر بارهی شافعییی پرسیار له یه حیای کوری نه کئسم^{۴۷} ده کات ، نهویش له وه لآمدا دهری ده بری که عه قل و تی گه یشتن و زیه نی قوریه ییی و ، عه قل و تی گه یشتن و می شکی بی گهر د بووه و ، شتی زوو پی کاوه . خو نه گهر له فهرمووده دا قول بوایه تهوه نهوا نومه تی نیسلام پیوستیی به هیج زانایه کی تر نه ده بوو که ده یوت : « کنا عند محمد بن الحسن في المناظرة كثيرا ، فكان الشافعي رجلا قرشي العقل والفهم والذهن ، صافي العقل والفهم والدفاع ، سريع الإصابة . ولو كلن أمعن في الحديث لاستغنت به امة محمد عن غيره من العلماء »^{۴۸}.

^{۴۷} حیای کوری نه کئسم : قازییه کی پایه دار بووه ، یه کئ بووه له فهقیهه سهرداره کان .. په یوه ندیی به خه لیفه . بووه ده کردووه . نهویش کردووه ته قازییه به صره و پاشان سه زکی قازیانی به غداد ، سهره پای نهوه ی که کاروباری نهوه ی پی سپارد بوو . سالی (۲۴۲) ی کۆچی ، کۆچی دوایی کردووه .
 ۱. الثانیس (۵۶) .

گه‌رانه‌وه‌ی بۆ مه‌ککه

خوای گه‌وره به سۆز و به‌زه‌یی خۆی نيمام شافيعیی له‌و داوه‌ رژگار کرد ، که به بوختانی والیی یه‌مه‌ن خه‌ریک بوو خه‌لیفه له‌ ملی بدات .. نه‌وه بوو له‌و ماوه‌یه‌دا که له عیراق مایه‌وه زانستیکی زۆری ده‌ست کهوت ، که گه‌راپه‌وه بۆ مه‌ککه باری وشتريک زانستی (أهل الرأي) پێ بوو سه‌ره‌پای روون کردنه‌وه و تێبینی‌یه‌کانی قوتابی‌یه گه‌وره‌که‌ی نيمام نه‌بوچه‌نیفه ، موچه‌مه‌دی کۆری سه‌هه‌ن .

به‌مه زانستی حيجازی کۆکرده‌وه - که زۆربه‌ی زانستی سونه‌ت و شوته‌وار و هه‌لس و کهوت بوو - و ، زانیاری (أهل الرأي) عیراقیشی - که بریتی بوو له‌ فیهقه و قیاس و یاسا وه‌رگرتن - ده‌ست‌گیر بوو ..

نه‌وه هه‌مه‌وه ماوه‌یه که له‌ به‌غداد مایه‌وه ، به‌ هه‌موو هه‌یزیکیه‌وه به‌رگريی له مه‌زه‌به‌ی مالیکی نيمامی ده‌کرد و ، له‌گه‌ڵ نه‌هلی عیراق‌دا به‌را به‌رکێی ده‌کرد و به‌لگه‌ی له‌سه‌ر راستیی مه‌زه‌به‌که‌ی ده‌هه‌ینه‌یه‌وه . تا نه‌وه بوو نه‌م به‌لگه‌ هه‌ینه‌وه‌یه خسته‌یه سه‌ر نه‌وه رێ‌یه که به‌لگه‌کانی به‌ جوانیی هه‌ڵ به‌سه‌نگینێ و ده‌ست بداته هه‌ڵ‌بژاردن و جیا‌کردنه‌وه‌یان تا ناگاداری به‌لگه‌ی به‌ هه‌یز و لاواز و راست و هه‌له‌ بێی ..

نه‌م بۆچونه‌ی کاتێ به‌ دڵ‌دا هات که گه‌راپه‌وه‌یه مه‌ککه و له‌ هه‌ردوو زانسته‌که‌ی حيجاز و عیراق‌دا ته‌واو قوول بووبويه‌وه و ، به‌ وردیی سه‌رنجی بناغه و لق و پۆیی مه‌زه‌به‌کانی ده‌دا .. نه‌وه بوو له‌ نه‌جام‌دا بیری (ئیجتیهادی موطه‌لق) به‌سه‌ری‌دا هات .. چونکه نه‌م به‌ کۆمه‌کیی و پشت‌گیریی خوای گه‌وره زانستی زانیانی به‌رو دواي وه‌رگرتوه و ، ناگاداری رای هه‌موو فه‌قیه و فه‌رموده‌ناسیکه و ، دواي هه‌ڵ‌سه‌نگاندنیش خالی هه‌یز و لاوازی هه‌ریه‌که‌یان دیاری کردوه . که‌واته نه‌مه‌رۆ شه‌رکی سه‌رشانی نه‌مه که له‌ هه‌موو زانستی‌ک به‌لگه‌ به‌هه‌یز و رێک و پێکه‌کان ، که له‌ هه‌موو به‌لگه‌یه‌ک زیاتر له‌ قورئان و سونه‌ته‌وه نزیکن ، هه‌ڵ‌بێژیری ، تا راست‌ترین بۆ چوونی ده‌ست بکه‌وی ..

لیره‌دا نیمام شافیهیی وازی له بهرگری له هموو شتیگ هینا بۆ نهوهی ته‌نها بهرگری له حق بکات .. وازی له خۆشی و له هموو نیمام و پیشه‌وایه‌کیش هینا که ده‌مارگیری بۆ بکا و هه‌ولتی سهرخستنی بدات ، به هموو دلتیکه‌وه هاته سهر نه‌وه کۆمه‌کی حق بیت تا بیته پاسه‌واتیکی نه‌مین بۆ شه‌ریعه‌تی خوا و پارێزگاری لێ بکات تا به جوان‌ترین شیوه بکه‌وتیه به‌رده‌ستی موسلمانان .

به‌لێ وه‌ک زانیان ده‌گیرنه‌وه شافیهیی زانستی عه‌بدولمه‌لیکی کورێ عه‌بدولعه‌زیزی کورێ جوهره‌یجی^۹ له چوار مامۆستا وه‌رگرتوه : له موسلیم ی کورێ خالید و ، سه‌عیدی کورێ سالم و ، عه‌بدولمه‌جیدی کورێ عه‌بدولعه‌زیزی کورێ نه‌بو روواد و ، عه‌بدوللای کورێ حاریشی مه‌خزوومی . له‌ولاوه سه‌رۆکایه‌تی فیه‌قی مه‌دینه که‌وته ده‌ست نیمام مالیک و ، نه‌وه بوو شافیهیی چووه خزمه‌تی و چیی زانستی لابوو وه‌ری گرت .. هه‌روه‌ها سه‌رۆکایه‌تی فیه‌قی عیراقیش که‌وته ده‌ست نیمام نه‌بوچه‌نیفه و زانستی (أهل الرأي) عیراقیشی له مرچه‌مه‌دی کورێ حه‌سه‌نی قوتابی نه‌بوچه‌نیفه وه‌رگرت ..

به وه‌رگرتنی شه‌م هموو زانستانه ، شافیهیی پیاوێکی تاقانه‌ی لێ ده‌رچوو .. به راده‌یه‌ک که توانیی به‌ردی بناغه بۆ هموو زانسته‌کاندا بنێ .. ده‌ستی دایه دانانی (اصول) و نه‌خشه‌کێشانی (قواعد) به شیوه‌یه‌ک که هموو لایه‌ک ، چ دۆستان و چ نه‌یاران مل‌که‌چی زانسته‌که‌ی بوون و ، ناوبانگی هموو جیهانی ئیسلامیی پێ کرد و نه‌و پیاوه‌ی لێ ده‌رچوو که تا ئیستاش موسلمانان به پیشه‌وا‌ی خۆیانی ده‌زانن ..

که شافیهیی به لێ‌هاتنی ته‌واو و زانستی رێک و پێکه‌وه توانیی جله‌وی نیجته‌یه‌اد به ده‌ست بگریت و ، به سه‌لیقه‌ی ته‌واوه‌وه (اصول) و (قواعد) دا‌پێژێ ، له مزگه‌وتی حه‌رامیش‌دا له مه‌ککه‌ نه‌لقه‌یه‌کی ده‌رس و تنه‌وه‌ی دانا .. که ناوبانگی به هموو لایه‌ک‌دا رۆشت ، شه‌یدایانی زانست روویان له مه‌ککه‌ نا ، تا گوێ له شافیهیی بگرن و له نه‌خشه ره‌نگینه‌کانی که‌لک وه‌ربگرن ..

یه‌کێ له‌وانه‌ی که که‌لکی له نیمام شافیهیی وه‌رگرت ، نیمام نه‌حه‌مه‌دی کورێ حه‌نبه‌ل بوو ، که بۆ حه‌ج‌کردن سه‌ری له مه‌ککه‌دا و هاته مزگه‌وتی که‌عبه‌وه تا به خزمه‌تی گه‌وره پیاوانی فیه‌قه و حه‌دیث بگات به تایبه‌ت سو‌فیانی کورێ عویه‌ینه . که نه‌لقه‌ی ده‌سه‌که‌ی

^۹ نهبین جوهریج : له سه‌رده‌می خۆ‌ی ده‌قیقه‌ی حه‌مه‌می مه‌ککی و ، نیمامی نه‌هلی حه‌جاز بووه . یه‌که‌م که‌سی‌که له مه‌ککه‌دا بۆ زانسته شه‌ری‌یه‌کان کتیی دانا بێ .. له بنه‌ره‌دا خه‌لکی رۆم به‌وه و ، بۆته مه‌والیی قو‌ره‌یش . سالی ۱۵۰ ی کۆچی کۆچی دوا‌یی کردوه .

شافیهیی بینی و ، خۆشی له عیراقدای لهوهو پش شافیهیی دی بوو و بۆی سه لما بوو که خاوهنی زیرهکی بهکی کهم وینهیه و نهو (اصول) و (قواعد) انهی که لهوی بیستبون له کهسی تری نه بیستبون ، لهبر نه مه وازی له کۆری همر ههموو نهو زانا پایه دارانه هینا و خۆی گهیانده کۆری شافیهیی .

موحه مهدهی کۆری فهضلی فهپراء نه لیت : گوتم له بارکم بسو که دهی وت : « له گهل نهحهدهی کۆری ههنبهلدا چووم بۆ ههچ و ، لهوئ له یهک شویندا بارمان خست . بهیانیی دههچوو و منیش به دوایدا دههچووم . ههموو مزگهوت به دوایدا گهپام نه له کۆری نیبن عویهینه و نه ههچ کهسی تردا نه دی ، تا که دۆزیمهوه دهبینم له لای نهعرابی یهک دانیشتوه . وتم : نهبعه بدوللا ! وازت له نیبن عویهینه هیناوه و هاتوویت بۆ لای نه مه ؟! پیمی فهرموو : بئ دهنگ به . نه گهر له شوینی کدا فهرموو دهیهکت له کیس بهچئ له شوینیکی تردا دهست دهکهوت . بهلام نه گهر عهقلی نه مهت له کیس بهچئ دهترسم دهست نهکهوتیهوه .. کهسم نه دیوه لهم گه نهجه له قورشان شاره زاتر بیت . وتم : نه مه کییه ؟ فهرمووی : موحه مهدهی کۆری ئیدریسه » .^{٥٠}

نیسحاقی کۆری راهویه^{٥١} وتویه : له مه کههدا له گهل نهحهدهدا بووم ، پیمی فهرموو : « وهه به پیاوکتک پیشان بدهم که به چاوی خۆت پیاوی وههات نه دیبئ » . شافیهیی پیشان دام .^{٥٢}

حومهیدیش وتویه : « نهحهدهی کۆری ههنبهل له مه کههدا به بۆنهی سوفیانی کۆری عویهینهوه لهلامان مایهوه . رۆژتکیان پیمی فهرموو : پیاوکی قورهیشیی لیته دایه که شاره زایی و زانستی به لاوهیه . منیش وتم : نهوه کییه ؟ فهرمووی : موحه مهدهی کۆری ئیدریسی شافیهیی . نهوه بوو نهحهدهی کۆری ههنبهل له عیراقدای چوو بووه خزمهتی .. کۆلی نهدا ههتا رای کیشام بۆ لای » .

^{٥٠} توالی التأسیس (٥٦)

^{٥١} نیسحاقی کۆری ئیبراهیمی کۆری موخهللهدی تهمیمی میروزییه ، له سهردهمی خۆیدا زانای خۆراسان بووه . یهکیکه له گهوره پیاوانی لهبرکردنی ههدهت . پلهی (ثقة) ی وههگرتهوه . (دارمی) وتویه : نیسحاق به هۆی راستگۆیی خۆیهوه بۆته سهردارای نههلی مهشریق و مغریب . سالی (٢٣٨) ی کۆچی کۆچی دواپی کردوه ..

^{٥٢} صفة الصفوة (٢ : ١٤٢) .

بیشری مورسیش که قه‌ده‌ری بووه و کس نه‌ی‌توانیوه به‌را به‌رکیتی له‌گه‌ل‌دا بکات، له‌و ماوه‌یه‌دا له‌ مه‌ککه‌دا چاری به‌ شافعی ده‌که‌وی و له‌ باره‌یه‌وه نه‌ل‌یت : نیوه‌ی عه‌قلی نه‌هلی دنیا له‌ لای نه‌مه .

حه‌سه‌نی کوری موحه‌مه‌دی زه‌عه‌رانی ده‌گیرته‌وه و نه‌ل‌یت : « ناماده‌ی کوری بیشری مورسی ده‌بووین ، به‌لام نه‌مان‌ده‌توانی به‌را به‌رکیتی له‌گه‌ل‌دا بکه‌ین . نه‌وه بوو چوین بۆ لای نه‌حه‌دی کوری حه‌نبل و یتیمان وت : ماوه‌مان بده‌ پا (الجامع الصغیر) ی نه‌برحه‌نیفه له‌به‌ر بکه‌ین تا نه‌گه‌ر به‌رامبه‌رمان وه‌ستان وه‌لامیان بده‌ینه‌وه . فهرمووی : نارام بگرن . ئیسته‌ نه‌و پیاوه موطه‌للیبی‌یه‌ی که له‌ مه‌ککه‌دا دیومه‌ دپته‌ لاتان . نه‌ل‌یت : شافعی هاته‌ لامان . چوین بۆ لای و ، داوای هه‌ندێ کتیی خۆیمان لی کرد . ، نه‌ویش کتیی سویند له‌گه‌ل بوونی شاهیدی دا یتیمان . منیش له‌ ماوه‌ی دوو شه‌ودا دیراسه‌م کرد ، پاشان چووم بۆ لای بیشری مورسی و لئی چرومه‌ پیشه‌وه . که‌ بینیمی وتی : نه‌ی خاوه‌نی حه‌دیت ، بۆچی هاتوی ؟ وتم : واز له‌وه‌ بینه . به‌ل‌گی به‌تال‌بوونه‌وی سویند له‌ کاتی بوونی شاهیددا چی‌یه ؟ به‌را به‌رکیم له‌گه‌ل‌دا کرد و به‌زاندم . وتی : نه‌مه‌ له‌ ژیری خۆتان‌وه‌ نیه . نه‌مه‌ قسه‌ی نه‌و پیاوه‌یه که له‌ مه‌ککه‌دا دیومه .. نیوه‌ی عه‌قلی دنیا له‌ لای نه‌وه » .^{۵۳}

به‌ره‌ به‌ره‌ نه‌لقه‌ی ده‌رس و تنه‌وه‌که‌ی شافعی له‌ مرگه‌وتی حه‌رامدا زیادی ده‌کرد ، چونکه‌ وه‌لامی هه‌موو جۆره‌ پرسیارکی زۆر به‌ ریک و پیک تی‌دا ده‌درایه‌وه . عه‌بدوللای کوری موحه‌مه‌دی کوری هارونی فریابی نه‌ل‌یت : له‌ مه‌ککه‌دا چاویم به‌ نه‌لقه‌یه‌کی گه‌وره‌ که‌وت که‌ پیاوکی به‌سه‌ره‌وه‌ بوو . که‌ پرسیارم له‌ باره‌یه‌وه‌ کرد ، وتیان : نه‌وه موحه‌مه‌دی کوری ئیدریسی شافعی‌یه . جا گویم لی بوو ده‌ی فهرموو : له‌ بناره‌ی هه‌ر شتیکه‌وه‌ پیتان خۆشه‌ پرسیارم لی بکه‌ن ، تا وه‌لامتان بده‌مه‌وه . نایه‌تی قورئان بیت ، سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ، فهرمووده‌ی هاوه‌لان بیت . له‌ دلی خۆمدا وتم : نه‌م پیاوه به‌جهرگه . پاشان پرسیارم لی کرد : له‌ باره‌ی که‌سیکه‌وه‌ له‌ ئیحرامدا بیت و زه‌رده‌واله‌ بکوژیت ده‌ل‌یت چی‌ی ؟

فهرمووی : خوی گهوره فهرموویه : ﴿ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ﴾^{۴۴} (الحشر : ۷) . سوفیانی کوری عویینه‌ش له عه‌بدولمه‌لیکی کوری عومه‌یره‌وه ، له ره‌بعی‌یه‌وه ، له حوذه‌یفه‌وه ده‌گیرته‌وه وتوویه : پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فهرموویه : (اقتدوا باللذین من بعدی اُبی بکر و عمر)^{۴۵} هه‌روه‌ها سوفیانی کوری عویینه ، له (مسعر) هه‌وه ، له قه‌یسی کوری موسلیم هه‌وه ، له طاریقی کوری شیهابه‌وه بۆمانی گیرایه‌وه که عومه‌ر - خوا لئی رازی بی - فهرمانی داوه‌ئو که‌سه‌ی له‌ئو حیرام‌دا بیت زه‌رده‌واله‌ بکوژیت .^{۴۶}

نیمام شافعی له‌م ته‌مه‌نه‌ی‌دا ، وه‌ک که‌سکی زۆر به‌وه‌فا له‌ کۆری مامۆستای جارانی و فهرمووده‌ناسی حه‌ره‌می مه‌ککی ، سوفیانی کوری عویینه‌ دو نده‌که‌وت ، له‌ولاوه‌ ئیبن عویینه‌ش متمانه‌یه‌کی باشی به‌ زانست و فیه‌قی شافعی ده‌کرد ، بگره‌ له‌به‌رده‌م خه‌لک‌دا پرساری مانای نایه‌تیک ، یان فیه‌قی فهرمووده‌یه‌کی له‌ شافعی ده‌پرسی ، ئه‌ویش وه‌لامیکی وه‌های ده‌دایه‌وه که قینکی به‌ دلّی مامۆستاکه‌ی ده‌که‌یاند و ، خه‌ریک بو له‌ خو‌شیان‌دا بال بگرته‌وه .

ئیه‌راهیمی کوری موحه‌مه‌دی کوری عه‌بیاس ده‌گیرته‌وه و ئه‌لّیت : له‌ کۆری ئیبن عویینه‌دا بووم و شافعییش له‌وئ ناماده‌ بوو .. ئه‌وه‌ بوو سوفیان ئه‌و فهرمووده‌یه‌ی صه‌فیه و دوو پیاه‌که‌ی له‌ زوه‌ری‌یه‌وه گیرایه‌وه^{۴۷} ، که‌ تیای‌دا هاتوه‌ : « إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ الْإِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ »^{۴۸} جا ئیبن عویینه‌ به‌ شافعی وت : ئه‌بو عه‌بدوللا ! فیه‌قی ئه‌م فهرمووده‌یه‌ چی‌یه‌ ؟ فهرمووی : نه‌گه‌ر ئه‌و خه‌لک‌که‌ پیغه‌مبه‌ری خویان ﷺ تۆمه‌ت‌بار بکرایه‌ ، ئه‌وا به‌و تۆمه‌ت‌بارکردنه‌یان کافر ده‌بوون ، به‌لام پیغه‌مبه‌ری خوا نه‌ده‌بی خه‌لکانی دوی خۆی دادا ، که‌ فهرمووی : نه‌گه‌ر ئیوه‌ وه‌ها بوون ، ئه‌وا ناوه‌ها بکه‌ن هه‌تا زه‌نتان پی نه‌برئ ، نه‌ک ئه‌وه‌ی که‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ - که‌ ئه‌مین و ده‌ست پاکیه‌

^{۴۴} قورنانی پیروژ فهرمان به‌سهر ئیمان‌داران‌دا ده‌دات که به‌ چاکی به‌ گۆتی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بکه‌ن : چ فهرمانیکی دا با چی به‌جی بکه‌ن و ، له‌ چ شتیکیش دووره‌ پهریزی کردن با واز له‌و شته‌ به‌ئین ..

^{۴۵} فهرمان به‌ ئیمان‌داران ده‌کات که ئیقیتدا به‌ نه‌بوهر و عومه‌ر بکه‌ن .

^{۴۶} معجم‌الادباء (۱۷ : ۳۱۶) .

^{۴۷} مه‌به‌ست له‌و فهرمووده‌یه‌یه‌ که‌ پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌گه‌ل صه‌فیه‌ی هاوسه‌ری‌دا ده‌بیت و تووشی دوو پیای موسلمان ده‌بن و ناگاداریان ده‌کات که ئه‌م نافرته‌ی وا له‌گه‌لیا هاوسه‌ریه‌تی .

^{۴۸} ده‌ری ده‌برئ که‌ شه‌یمان وه‌ک خو‌ئینی ناو ده‌مار له‌ مرؤف جیا نایته‌وه و کۆلی لی نادات ..

۱۰. وەحی بۆ ناردوووە - تۆمەتبار بکۆت . ئیبن عویینه وتی : ئەبو عبدوللہ ! خوا
 باداشتی چاکەت بداتموە ، ئەوێ پێمان خۆشە لە تۆوە دەییستین .^{۵۹}
 لە ئەلقەیی دەرسوتنەوێ کەمی مزگەوتی حەرامدا ، بە بۆنەیی ئەو باسە گەنگ و نوێیانەدا
 ئە شافیهیی لێیان دەدوا ، ناویانگی زیاتر بلای دەکرد ، بە رادەیک ناویانگی زانیەتیی
 ئەبیشە عیراق و بۆ زانیان دەركەوت کە شافیهیی چ زانستیکیی بەنرخ ئەوێ پەخش
 دەکات ، تا ئەوێ بوو حافیظی عیراق نیمامی ناودار عبدوێرپەرمانی کۆری مەهیدی نامەیی
 بۆ مەککە بۆ شافیهیی نارد و داوای لێ کرد - بەو گەنجیە - لە بارەیی ماناکانی
 قورئانەوێ کتیبیک بنووسێ ، چیی هەوائی وەرگیراو بەلگەیی یەکنەنگیی هەیی تیایدا
 کۆیان بکاتەوێ و ، ناسخ و مەنسوخ قورئان و حەدیثیی تیدا دیاری بکات . ئەویش
 کتیبی (الرسالة) ی بۆ ئەو مەبەستە نووسی و ،^{۶۰} چونکە وەلامی نامەکەیی
 عبدوێرپەرمان بوو ناوی نا (الرسالة) و ، حارثی کۆری سورەییجی ئەقالی
 خوارەزمیی ، پاشان بەغدادی بۆی برد ، لە بەر ئەو ئەویش نازناوی (نقالی)
 وەرگرت^{۶۱} .

^{۵۹} نوالی التأسيس (۵۴) .

^{۶۰} معجم الأدباء (۱۷ : ۳۱۳) . عبدوێرپەرمانی کۆری مەهیدی پێشەوایەکی یەکجار خواناس بوو . فەرموودەیی لە
 شوعبە و ئەوری و مالیک وەرگرتوو . نیمام شافیهیی لەم بارەییوە ئەفەرموی : لە دنیا دا پێنازانم کەستیک هەوشانی
 بیت . سالی (۱۹۸) ی کۆچی کۆچی دوایی کردوو .

^{۶۱} نقالی : لە شافیهیی و ، حەمادی کۆری سلمە و ، کۆری عویینه و غەیری ئەوانیشەوێ فەرموودەیی ریاوەت کردوو
 . سالی ۲۳۶ ی کۆچی نوالی کردوو .

دوووههم و سیههم گهشتی بۆ عێراق

بۆ جاری دوووههم ئیمام شافعی له سالی ۱۹۵ ی کۆچی دا گهشتی بۆ بهغداد کرد ..
ئهم گهشتی چ بۆ خۆی و ، چ بۆ موسلمانان زۆر به پیت و بهرهکەت بوو ، هەرچهنده
گهشتیکی کورت بوو و تنهها دوو سالی خایاند ..

ئهم گهشتی زۆر پتویست بوو ، چونکه به راستی هەردوو قوتابخانهکی ئهو رۆژه :
قوتابخانهی (حدیث) و ، قوتابخانهی (رأی) ، چالاکی رێک و پێکیان نهبوو ..
زانایانی قوتابخانهی (حدیث) ههموو زانستیکیان بریتی بوو له سەرئێوانی روالهتی
دهروهی فەرمووده و خەڵکی زۆریش ، به هیوای شوێنکهوتنی سوننهت ، شوێنیان
کهوتبوو .. له ههمان کاتدا زانایانی (رأی) ش خهریکی کارێکی بێسەرۆن بوون ، که
تنهها مهبهستیان بهرگری کردن بوو لهو را و بۆچوونانی که بلاویان کردبوونهوه و ، هێزی
دهولهتیش له پشتیان بوو .. ئیمامی شافعییش هەر جاری پیشوو گهیشتهبووه ئهو قهناعهته
که هیچ قوتابخانهیهکیان کهڵکی شوێنکهوتنی پێوه نهماوه .. بۆیه رایهکی ئیجتیهادیی
بۆ خۆی پێک هێنا تا له ناتهوایی هەردوولا خۆی دهریاز بکات .

بهلام سەردانی یهکهمی له بهغداد له کوێ و سەردانی دووهمی له کوێ ؟

جاری یهکهم به تاوانباری و قۆڵبهستراوی دهبرێته بهردهم خەلیفه . بهلام جاری
دووهم ستایشیکی زۆری کهلهزانایانی ئیسلام سەرانسەری ولاتی ئیسلامی ، به تایبەت
بهغدادی پایتهختی پرکردوه .. کهلهزانای وهک ئهحمەدی کوپی حەنبەل و ، ئیسحاق
کوپی راهوویه و ، بيشري موريسی و ، عەبدوڕهحمانی کوپی مههیدی ستایشی
شافعییان کردوه و ، دانیان به زانستی بهرزی ئهودا ناوه ..

بهلام ئهمرۆ شافعی و له تاقیی کارییهکی یهکجار سهختدا .. ناشکراکردنی را و
بۆچوونی خۆی ههروا ئاسان نهبوو .. پشت هەل کردن له بۆچوونی کهم و کورتی هەلگرانی
فەرمووده و له بۆچوونی دوور له سوننهتی ئههلی (رأی) و ، پڕساردانی قوتابخانهیهکی
سیههم لهو ناوهندهدا ههروا شتیکی ئاسان نهبوو ..

شوتن کهوتنی سوننهت به ریک و پیکیی و ، که لک و هرگرتنیش له تاقیی کاری نه هلی
(رای) و ، پاشان پیکه پینانی قوتاخانهیه کی به هیز له ههردوکیان ههروا کاریکی
ساده نه بوو .. به لکو کاریکی یه کجار سهخت بوو .. پیوستی به زانستیکی یه کجار فراوان
و ، به لکه و ده لیلیکی یه کجار به هیز هه بوو ، که له بهر ده م که له زانایانی ههردوولادا خوی
پیی رابگیرئ ..

نه مه کاریکی یه کجار مه زن بوو ..

رزگار کردنی شهریهت ..

رزگار کردنی فرموده ..

رزگار کردنی میشکی مرؤف ..

رزگار کردنی هه موو نه مانه له ده مارگیری و تاقمه پهرستی و مل ملاتی نه فس و
ناره زووه کان ..

نهم کاره پیاویکی پالوانی دهویست .. پیاویک که ره پوهی میژوو بگوریت ..

خوای گه ووه بو نهم کاره نوی خوازی به مه زنه نیمام شافیهیی هه ل بژارد .

به راستیی شافیهیی خوا پی داو بوو ..

داخو خاوه نی چ پلهیه کی بهرزی ئیخلاص بوو بی ؟

داخو چهن دئ سهرگهرمی خوا پهرستی بوو بی ؟

داخو چهن ده وردیی خوی له گونا ه پاراستی ؟

به راستیی شافیهیی پیاوی مهیدان بوو !!

جا میژوونوسان گه شته کانی شافیهییان تیکه ل و پیکه ل باس کردووه ، بۆیه جیاوازی

له وده ههیه که له به غداد بۆته میوانی کی ؟ هه ندئ نه لئین : میوانی نه بوحه سسانی

زیادی بووه و ، هه ندیکیش نه لئین : میوانی زه عفهرانی بووه و ، هه ندیکیش نه لئین :

میوانی بیهری موریهی بووه ، که له بهر ریز لی گرتن شافیهیی له نهومی سهر وده دا

داناوه و ، خۆشی له خواره وه . تا نه وه بوو دایکی شافیهیی به شافیهیی نه لیت : نه بهر

عه بدوللا ! لای نهم زیندیه ده چیی ده که ی ؟ ئیتر نهویش ده گوژی ته وه بۆ شوینیکی تر^{۶۲} .

نه مهش له بهر نه وهی که بیهر خاوه نی بیروباوه ری موخته زله بووه و پرواشی به (ارجله)

بووه و ، له سهر رای (الجهمیه) ش بووه .

^{۶۲} توالی الناسی (۷۲) .

که شافیهیی گه‌یشته به‌غداد ، رووی له مزگه‌وتی (الغری) کرد ، که چه‌ندین نه‌لقه‌ی ده‌رسی تیدا بوو .. له گو‌شه‌یه‌که‌وه ده‌ستی دایه بلاو‌کردنه‌وه‌ی نه‌و (اصول) و (قواعد) و (فقه) ه‌ی که پی‌یان گه‌یشته‌بوو .. به‌ره به‌ره چ قوتابیان و چ زانایان روویان کرده ده‌رسه‌که‌ی .. یه‌که‌م جار به‌شی زو‌ریان بو‌ تا‌قیی کردنه‌وه‌ی ده‌هاتن .. بگه‌ره هه‌ندیکیان زو‌ر به‌ خو‌یان و بو‌چوونه‌که‌یان‌دا ده‌نازیی و ، به‌ لو‌وتی به‌رزه‌وه بو‌ نه‌وه هاتبوون تا گالته به‌م فیه‌قه زانه تازه‌یه بکه‌ن .. به‌لام که گو‌ی‌یان لی‌ی ده‌گرت به‌نج ده‌بوون .. خو‌یان پی‌نه‌ده‌گیرا و ته‌سلیم ده‌بوون .. که له‌وانه نه‌بو‌شه‌ور و ، حوسه‌ینی کو‌ری عه‌لیی که‌رابیه‌یی بوون ..

نه‌بو‌شه‌ور نه‌لیت : « که شافیهیی گه‌یشته عی‌راق ، حوسه‌ینی کو‌ری عه‌لیی که‌رابیه‌یی - که هاتو‌چۆی نه‌هلی (رأي) ده‌کرد - هاته لام و پی‌می وت : پی‌او‌یک له هه‌ل‌گرانی حدیث هاتووه و خو‌ی به‌ فه‌قیه له قه‌ل‌م ده‌دا ، هه‌سته با بچین گالته‌ی پی‌ بکه‌ین .. که چو‌ین بو‌ لای ، حوسه‌ین پرسیارکی لی‌ کرد .. نه‌وه‌نده‌ی وت : خوا فه‌رموویه .. پی‌غه‌مبه‌ری خوا فه‌رموویه هه‌تا له ژوو‌ره‌که‌دا هی‌چمان نه‌ده‌بینی . نه‌وه بوو وازمان له بی‌رو بو‌چوونی خو‌مان هینا و که‌وتینه شو‌ین نه‌و » .^{۶۳}

له ری‌وایه‌تیک‌ی تر‌دا نه‌بو‌شه‌ور نه‌لیت :

« یه‌ک‌ی له ها‌وه‌لانی مو‌حه‌مه‌دی کو‌ری حه‌سه‌ن بووم . کاتی‌ک که شافیهیی هاته ناومان ، به‌ وینه‌ی گالته‌که‌ره‌وه هاته‌مه کو‌په‌که‌یه‌وه و له باره‌ی (الدور) ه‌وه پرسیاریکم لی‌ کرد . که‌چی وه‌لام‌ی نه‌دامه‌وه ، به‌ل‌کو پرسیار‌ی لی‌ کردم : له نو‌یژ‌دا ده‌ستت چو‌ن به‌رز ده‌که‌یته‌وه ؟ وتم : به‌م شی‌وه‌یه . فه‌رمووی : ده‌ی هه‌ل‌ت کرد ! وتم : نه‌ی چو‌ن بکه‌م ؟ فه‌رمووی : نی‌ین عو‌یه‌ینه له زو‌هه‌ری‌یه‌وه ، له سالم‌وه ، له باو‌کیه‌وه بو‌ی گپ‌رامه‌وه که پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ هه‌ردوو له‌په ده‌ستی تا ئاس‌تی هه‌ردوو‌شانی به‌رز ده‌کردنه‌وه .. هه‌روه‌ها کاتی‌ که به‌ رو‌کو‌وع‌دا ده‌چوو و ، کاتی‌ک‌یش که له رو‌کو‌وع سه‌ری به‌رز ده‌کرده‌وه .

نه‌بو‌شه‌ور نه‌لی : نه‌مه چو‌وه د‌لمه‌وه و ، زی‌اتر هاتو‌چۆی لای شافیه‌یی‌م ده‌کرد و ، بو‌ لای مو‌حه‌مه‌دی کو‌ری حه‌سه‌ن‌یش که‌متر . تا نه‌وه بوو رو‌ژ‌تیک‌یان مو‌حه‌مه‌د پی‌می وت : نه‌بو‌شه‌ور ! وا نه‌زانم نه‌و حی‌جاز‌یه‌ی کار‌ی کرد‌ۆته سه‌رت . نه‌لیت : وتم : به‌لی ، نه‌و راست ده‌کات . وتی : چو‌ن ؟ نه‌لیت : وتم : له نو‌یژ‌دا ده‌ستت چو‌ن به‌رز ده‌که‌یته‌وه ؟

نمایش و هک نهوهی که من وهلامی شافعییم دایه وهلامی دامه وه . وتم : دهی هه لهت نرد ! وتی : نهی چۆن بکم ؟ وتم : شافعیی له ئیبن عویه نه وه ، له زوهه ری به وه ، له سالم وه ، له باوکیه وه بۆی گیرامه وه که پیغه مبه ر ﷺ هه ردوو له په دهستی تا ناستی هه ردوو شانی بهرز ده کردنه وه .. ههروه ها کاتی که به روکووع دا ده چوو و ، کاتی که کیش که له روکووع سه ری بهرز ده کرده وه .

نه بوئه ور نه لی : دوا ی مانگی ک شافعیی فهرمووی : نه بو ئسه ور ! وه لامی پرسیا ره که ت ده ربارهی (الدور) وه رپگره ، نه ورژه تو مله جه ره ت ده کرد بۆیه وه لام نه دایته وه »^{۶۴}
 نه بوئه ور نه لی ت : « من و ئیسه اقی کوپی راهوویه و حوسهینی که رابیسیی و ، کۆمه لی ک عیراقیی تا چاومان به شافعیی نه که وت وازمان له بیده کانمان نه هی نا »^{۶۵}
 نیمام شافعیی هه روا خه ریکی ده رخشنی تی گه یشتنی ناوازه ی قورنان و سونه ت بوو ، هه تا هه موان دانیان به زانستی ریک و پیکی دا نا و ، نه لقه نه یاره کانی مزگه وتسی (الغوی) - که میکیان نه بی - هه ره مو هه لگیان . له هه مان کات دا له وه و پیش شاره زایانی فهرمووده زۆر به ساده یی له فهرمووده کان ده گه یشتن له بهر نه وه نه هلی (رای) هه موو ده سه لاتیکیان لی سه ندبوون ، به لام که شافعیی هاته به غداد فیه یه یکی نوی پیشکش کرد ، که قورنان و فهرمووده پشت گیری بوون ..

نیمام نه حمه دی کوپی جه نبه ل نه فهرموئ : « کانت أقضیتا فی أیدی أصحاب أبي حنیفة ما تنزع ، حتی رأینا الشافعی ، فکان أفقه الناس فی کتاب الله و فی سنة رسول الله »^{۶۶}
 هه تا هه لگرانی فهرمووده له عیرا ق دا نه وه نده ده سه پاچه بوون خۆیان قیری زانستی (أهل الرأي) نه کرد تا شاره زای فیه یه بین . نه وه بوو نیمام نه حمه دی کوپی جه نبه ل ، کاتی که له باره ی نیمام شافعی به وه پرسیا ری لی کرا ، ده ی فهرموو :

« خوی گه وه به شافعیی خه لاتی کردین . نه وه بوو خۆمان قیری قسه ی خه لکه که (واته أهل الرأي) ده کرد و ، کتیه کانیشمان ده نووسینه وه ، هه تا شافعیی هاته ناومان . کاتی که قسه کانی نه ومان بیست زانیمان که له هه مووان زاناره ، بۆیه نیمه ش

^{۶۴} معجم الأدباء (۱۷ : ۳۰۲) .

^{۶۵} تهذب الاسماء واللغات (۱ : ۶۱) .

^{۶۶} توالی التأسیس (۵۶) .

شەوان و روژێکی زۆر لە خزمەتیا دانیشتین و جگە لە خێر و چاکە هیچی ترمان پێوە نەبینی ، رەحمەتی خۆی لێ بێ .^{۶۷}

پیش شافیهیی هەموو خەمێکی فەرموودەناسان نەوێ بوو فەرموودەیی جۆرا و جۆر کۆیکەنەو ، بێ نەوێ لە مانا و مەبەستیان تێ بگەن ..

ئێبەن جەوزیی لە خەططایی یەوێ ریوایەتی کردووە کە وتوویە : یەکیکە لە مامۆستایانمان نەم فەرموودەیی ریوایەت دەکرد کە پێغەمبەر ﷺ (هُوَ عَنْ الْخَلْقِ قَبْلَ الصَّلَاةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، يَأْسُكُنَ الْإِلَامَ) نەلێ : هەواییشی دامێ کە بۆ ماوێ چل سال پیش نوێزی جومعه سەری نەتاشیو . نەلێ : منیش پێم وت : (خَلَقَ) کۆی (خَلْقَةً) یە و ، بە لایەو مەکرووھ بوو پێش نوێز بۆ زانست و دەرس خوێندن نەلقە بێستەن و ، فەرمانی داوێ خەریکی نوێزی جومعه بن و گوێ لە وتارە کە بگیری . وتی : بە راستیی رزگارت کردم . پیاویکی صالحیش بو .^{۶۸}

لە گەل نەوێشدا هەندێ لە زانایانی فەرموودە گەپشتبوونە چلەپزیی هونەری فەرموودەناسیی و ، لە فێقەیی فەرموودە دەگەشتن ، وەک یەحیای کۆری موغین و ، ئێبەن مەدینی و ، بوخاری و موسلیم و لە سەرۆکی هەمووشیانەو نەحمەدی کۆری حەنبەل . بەلام لە فێقەدا تەواو لێ هاتوو نەبوون . جا کە شافیهیی هاتە ناویان کە پیاویکی قورەیشیی خاوەن ژیری و سەلیقە بوو و ، نیوێ عەقڵی دنیای بەلاو بوو و ، هەموو قورئانی لەبەر بوو و ، شارەزای سوننەتی شەریف بوو ، کە لە گەورە پیاوانی فەرموودەو ، وەک سوفیانی کۆری عومەینە و مالیکی کۆری ئەنەس ، وەری گرتبوو و ، هیچ کەس بە رادەیی تێگەشتنی ئەو شارەزایی نەبوو ، بە ئاوات گەشتن .. بە تایبەت کە شافیهیی خاوەنی رەوشتی بەرز و ، تەقوا و وەرەع و ، خاوەنی حیلەم و وێژدان و ئارام بوو و ، مەردانە و پالەوانانە دانی بە راستیی دا دەنا و وەری دەگرت ، ئەوانیش بە وێنەیی پەپوولەیی شەیدای روژناکی دەورەیان لە شافیهیی دا و زانستی قورئانیان بە هەموو بەشەکانیەو لێ وەرگرت و ، لە زانستی فەرموودەشدا شارەزایی یەکی چاکیان لێ وەرگرت ..

^{۶۷} تہذیب الاسماء واللغات (۱ : ۶۰) .

^{۶۸} تلبیس الیلس (۱۱۴) .

له‌م ماوه‌یه‌دا خەلکیکی زۆر له‌شاره‌زایانی فەرمووده‌ شاهییدی‌یان د‌ه‌دا که‌ شافعی به‌ راستی شاره‌زای نیسلامه‌ .

حه‌سه‌نی کۆری موحه‌مه‌دی زه‌عفرانیی نه‌لێت : « هه‌لگرانی فەرمووده‌ خه‌وتبوون ، شافعیی هات و به‌خه‌به‌ری کردنه‌وه‌ و ، نه‌وانیش به‌خه‌به‌ر هاتن »^{۶۹}.

داوودی کۆری عه‌لیی ظاهریش^{۷۰} شافعیی به‌ چ‌را ناو ده‌بات بۆ خزمه‌تی فەرمووده‌ و ، هه‌موو روون کردنه‌وه‌یه‌کیشی به‌ به‌لگه‌ ده‌ژمێری که‌ نه‌لێت : (كان الشافعي رضي الله عنه سراجاً لحملة الآثار ، ونقله الأخبار ، ومن تعلق بشيء من بيانه صار محجاجاً)^{۷۱}.

نیمام نه‌حه‌مه‌د فەرموویه‌ : « ئیحه‌ش و نه‌ه‌لی (رأي)ش خه‌ریک بووین له‌عه‌نه‌تمان له‌ به‌کتری ده‌کرد ، هه‌تا شافعیی هات و تیکه‌لی کردین »^{۷۲}.

دوویه‌یس^{۷۳} نه‌لێت : « له‌گه‌ل نه‌حه‌مه‌دی کۆری حه‌نبه‌ل له‌ مزگه‌وت‌دا بووین ، حوسه‌ین - واته‌ که‌رایسی - تی‌په‌ری و وتی : نه‌مه‌ - مه‌به‌ستی له‌ شافعیی ده‌بێت - ره‌حه‌ته‌ی خوایه‌ بۆ ئومه‌ته‌ی موحه‌مه‌د »^{۷۴} هه‌روه‌ها وتویه‌ :

« شافعیی قیری کردین نه‌وسا له‌ فیه‌قی زۆریی سونه‌ته‌کان تی‌گه‌یه‌شتین »^{۷۵}.

هیلالی کۆری عه‌لانیی وتویه‌ : هه‌لگرانی فەرمووده‌ قه‌رزاری شافعیین ، چونکه‌ نه‌و ده‌رگای بۆ خسته‌نه‌ سه‌ر پشت »^{۷۶}.

به‌لام نیمام نه‌حه‌مه‌د فەرمایه‌شتی زۆری هه‌ن ده‌رباره‌ی کاریگه‌ری نیمام شافعیی له‌سه‌ر فەرمووده‌ ناسه‌کان ، که‌ یه‌کنی له‌وانه‌ : « نه‌گه‌ر شافعیی نه‌بوایه‌ فیه‌قی فەرمووده‌مان نه‌ده‌زانی »^{۷۷} .. هه‌روه‌ها فەرموویه‌ : « هه‌لگرانی فەرمووده‌ مانای فەرمووده‌ی پیغه‌مه‌به‌ری خوايان ﷺ نه‌ده‌زانی ، نه‌و بۆی روون کردنه‌وه‌ »^{۷۸} .. هه‌روه‌ها فەرموویه‌ :

^{۶۹} ته‌ذهیب‌ الاسماء واللغات (۱ : ۵۰) .

^{۷۰} یه‌کیکه‌ له‌ نیمامانی نیجه‌تیها‌د له‌ نیسلام‌دا و ، نیمامی نه‌ه‌لی ظاهر بووه‌ . سانی (۲۷۰) ی کۆچی کۆچی دوایی کردوه‌ .

^{۷۱} ته‌ذهیب‌ الاسماء واللغات (۱ : ۶۳) .

^{۷۲} ترتیب‌ المدارک (۱ : ۹۵) .

^{۷۳} نه‌بوعلی دوویه‌یس کۆری سه‌لامی قه‌هبانیی که‌ سانی (۲۰۱) ی کۆچی کۆچی دوایی کردوه‌ .

^{۷۴} آداب‌ الشافعی (۷۵) .

^{۷۵} ته‌ذهیب‌ الاسماء واللغات (۱ : ۶۱) .

^{۷۶} ته‌ذهیب‌ الاسماء (۱ : ۶۴) .

^{۷۷} توالی‌ التأسیس (۵۷) .

^{۷۸} ته‌ذهیب‌ الاسماء (۱ : ۶۱) .

« فیه له رووی فیهه کان دا داخوابو ، خوا به هۆی شافیهی یه وه کردیه وه » .^{٨٠}
 ههروه ها فهرموویه : « هه لگری فهرمووده له کتیی شافیهی تیر ناخوات » .^{٨١}

له صالحی کوری نهحمه دی کوری حهنبه له وه نهگیرنه وه وتویه : « رۆژکیان باوکم نهخۆش بوو و ، شافیهی بۆ سهردانی هاته لای . باوکم ههلمهتی دا و چوو به ده میه وه ، ناوچاوی ماچ کرد ، پاشان له شوینه کهی خۆی دا دای نیشانده و خۆشی له بهردهستی دا دانیش . نه لێ : بۆ ماوهی سهعاتیک پرساری لێ ده کرد .. که شافیهی ههستا و وستی سوار بیت و برپا ، باوکم ههستایه وه و ناوزهنگی یه کهی بۆ گرت و ، له گه لیا رۆشت .. نهو ههواله به یه حیای کوری موعین گهشت و ، جوابی بۆ باوکم نارد : نه بوعه بدوللا ! پاک و بی گهردی بۆ خوا ! تایا نه وهنده ناچار بووشت له ته نهشت ئیستره کهی شافیهی یه وه بچیت به ریه ؟ باوکیشم وه لامی دایه وه : نه بوزه کهریا ! نه گهر تۆیش له لاکه ی تریه وه بچوو تایه به ریه که لکت وه درده گرت . نه لێت : پاشان باوکم پیتی وت : هه که سێ فیهی بوی با بۆنی کلکی نهو ئیستره بکات »^{٨٢}

با گوێ له نیمام نه وه ویش بگرین که باسی ده وری گرنگی نیمام شافیهی ده کات بۆ وریا کردنه وه و راست کردنه وه ی زانایانی فهرمووده که نه لێت :

« وهو الذي قلد المنن الجسمة أهل الآثار ، وحلة الحديث ، ونقلة الأخبار ، بتوقيفه إياهم على معاني السنن ، وتبينه ، وقذفه بالحق على باطل مخالف السنن وتويعهم ، فعشهم بعد أن كانوا خاملين ، وظهرت كلمته على جميع المخالفين ، ودمغهم بواضحات البراهين ، حتى ظلت أعناقهم لها خاضعين » .^{٨٣}

ههروه ها له باره ی متمانه کردن به زانستی شافیهی یه وه نیمام نهحمه د نه فهرمویت : « نه گهر له باره ی مه سه له یه که وه پرسیارم لێ بکرا بایه و ههچ به لگه یه کم پێ نه بوايه ، به فهرمایشتی شافیهی وه لام ده دایه وه ، چونکه نهو زانای قورپه یشه » .^{٨٤}

^{٧٩} تذيب الأسماء (١ : ٦١) .

^{٨٠} تذيب الأسماء (١ : ٦١) .

^{٨١} معجم الأدباء (٧١ : ٣٠١) .

^{٨٢} تذيب الأسماء واللغات (١ : ٥٠) .

^{٨٣} طبقات الشافعية (١ : ٢٠٠) .

نېتر فرموده‌کەى ^{٨٤} گېرايموه و ، تەئوئىلى وه‌ها کرد که شافیهی ده‌گرته‌وه . واته مه‌به‌ستی پېغه‌مبەرى خوا ﷺ له‌و زانایه نیمام شافیهی . به هه‌مان شێوه‌ی نیمام نه‌حمەد مامۆستا نوورسەيش له (مه‌کتوبات) دال ١٣٧ ده‌ری پرپوه که نه‌و فرموده‌یه مه‌به‌ستی نیمام شافیهی .

کورتە‌کەى : که‌له زانایانى عیراق له زانستى به‌رزى شافیهی ئاگادار به‌وون و ، خۆیان کرده قوتابیی نه‌و پالەوانه و ، له قوولایی دلپان‌دا جێیان کرده‌وه ..
به‌هێطی ، که یه‌کێکه له قوتابی‌یه‌کانی شافیهی له می‌سرده ، نه‌لێت :

« قه‌درى شافیهییمان نه‌زانى هه‌تا دانىشتوانى عیراقم بىنى چۆن ناوى ده‌به‌ن و ، به شێوه‌یه‌ک وه‌سفى ده‌که‌ن که ئێمه نیوه‌ی نه‌و وه‌سفه نازانین بى‌که‌مین .. زۆر شارە‌زایانى عیراق له فیهقه و ئیجتیهاددا ، به‌گه‌ره هه‌موو چینه‌یک له نه‌هلی فرموده‌وه و زمانى عه‌ره‌بى و ، موجته‌هیدان ، هه‌ر هه‌موو ده‌یان وت که : پیاوی وه‌ک شافیهیان نه‌دیوه » ^{٨٥}

له گه‌شتى دووه‌مى به‌غداددا ، نیمام شافیهی که‌لکیکی زۆرى به عیراق گه‌يانده ، چونکه دانىشتوانى به‌غداد له‌و سه‌رده‌مه‌دا ، له کۆتایى سه‌ده‌ی دووه‌مى کۆچى‌دا ، له چه‌ندین کۆمه‌ل و مه‌زه‌به پێک هاتبوو .. بیروباوه‌ڕ و فه‌لسه‌فه و زانست و بۆچوونێکی یه‌کجار زۆرى تێدا بوو .. مال و سامان و ده‌سه‌لات هه‌ندێکی سه‌رگه‌رمى ژيانى کردبوو .. مزگه‌وته‌کانیش له خواناسان و زاهیدان و ته‌قواداران په‌ربوون که ده‌سته ده‌سته خۆیان له زانسته شه‌رعى‌یه‌کان شارە‌زا ده‌کرد .. ده‌سته‌یه‌ک خزمه‌تى قورئان و .. ده‌سته‌یه‌ک فرموده‌وه و .. ده‌سته‌یه‌ک فیهقه و .. هتد . به‌مه هه‌زاران شارە‌زای بلیمه‌ت له هه‌موو بواریک‌دا هه‌ل‌که‌وتن .. شارستانى‌یه‌تیکى یه‌کجار مه‌زن به‌ریا بوو و ، موسلمانە‌کان سه‌لماندیان که سه‌ردارى سه‌رزه‌وین ..

^{٨٤} فرموده‌که فرمايشتى پېغه‌مبەر ﷺ : « لا تؤموا قريشاً ، واتموا بها ، ولا تقدّموا على قريش وقدموها ، ولا تعلموا قريشاً وتعلموا منها ، فإن إمامة الأمين من قريش تعدل إمامة الأمين من غورهم ، وإن علم عالم قريش ليسع طباق الأرض » . ده‌فرموئ : ئىمامه‌ت بۆ قورەيشى مه‌که‌ن ، به‌لکو بیان‌که‌نه نیمام .. پيش قورەيشى مه‌که‌ن ، به‌لکو پيشيان به‌ن .. قورەيشى قيرى زانست مه‌که‌ن ، به‌لکو زانستان لێوه‌ فێر به‌ن .. چونکه ئىمامه‌تى پياوى نه‌مىنى قورەيشى سه‌نگین تره له ئىمامه‌تى پياوى نه‌مىنى غه‌برى نه‌وان و ، زانستى زانای قورەيشى پێ به‌ پێرى چینه‌کانى زه‌وى ده‌بێت .

^{٨٥} ته‌ذیب الاسماء واللغات (١ : ٦٢) .

نا لهم کاته‌دا شافیهیی دهستی دایه کار .. دهستی دایه ئال و گۆږ و دهرپرینسی بۆچوونه ناوازه‌که‌ی .. رێک و پێکی هه‌ردوو قوتا‌بخانه‌که‌ی کۆکرده‌وه و مه‌زه‌ه‌بێکی رێک و پێکی لێ پێک هێنا .. یه‌که‌م جار پشته‌ی به‌ (ده‌ق - نص) به‌ست .. قورئان و فهرمووده‌ی ده‌کرده‌ به‌لگه‌ .. تا نه‌وان ناماده‌بوونه‌ گوێی به‌ شتی تر نه‌ده‌دا .. بایه‌ختیکی چاکی به‌ (اصول) دا بۆ ئیجتیه‌اد ، نه‌ویش به‌ نووسینی (الرسالة) که‌ بۆ عه‌بدوڤره‌حمانی کۆڤی مه‌ه‌دی نارد .. که‌ بلا‌بوویه‌وه زانایان له‌ ده‌وری جه‌میان خوارد و ده‌ستیان به‌ لێ‌کۆلینه‌وه‌ی کرد و له‌ خزمه‌تی نیمام دا ده‌ستیان کرد به‌ خوێندنی ..

به‌لام باس و به‌لگه‌ی (فروغ) بۆ وه‌لام‌دانه‌وه‌ی نه‌وانه‌ی که‌ به‌رامبه‌ری ده‌وه‌ستان ، هه‌موو نه‌وانه‌ی له‌ کتیی (الحجّة) یان وه‌ک ئیبن نه‌دیم ناوی نا (الميسوط) دا کۆکرده‌وه ، که‌ یه‌ک به‌رگی گه‌وره‌ بووه و له‌ عیراق دا نووسیره‌تی و ، مه‌زه‌هب و قه‌ولی قه‌دیمی شافیهیی به‌م کتیه‌ ده‌وتری که‌ چوار له‌ هاره‌له‌ گه‌وره‌کانی عیرا‌قی لێیه‌وه‌ ریوايه‌تی ده‌که‌ن که‌ : نه‌حمه‌دی کۆڤی حه‌نبه‌ل و ، نه‌بو نه‌ور و ، زه‌عه‌فرانیی و ، که‌رابیسیین.

زیاد له‌ وه‌ش نیمام نه‌حمه‌د شتی تری زۆری له‌ نیمام شافیهیی‌یه‌وه‌ ریوايه‌ت کردوه ، که‌ یه‌کێ له‌وانه‌ « موطن » ی نیمام مالیک بووه . نه‌وه‌تا صالحی کۆڤی نیمام نه‌حمه‌د نه‌ئیت : گویم له‌ بلوگم بووه ده‌ی فەرموو (سمعت الموطأ من الشافعي ، لأنني رأيته فيه بُناً) .^{٨٦}

هه‌روه‌ها نیمام نه‌حمه‌د نه‌فهرموی : « هه‌رکه‌سێ قه‌له‌م و ده‌واتیکێ به‌ ده‌سته‌وه‌ گرتبێ نه‌وا منه‌ت‌باری شافیهیی‌یه‌ » .^{٨٧}

هه‌روه‌ها فەرمویه‌ : « پێی نازانم هه‌یج که‌سێک نه‌وه‌نده‌ی شافیهیی له‌ سه‌رده‌می خۆی دا ئیسلامی منه‌ت‌بار کردبێ » .^{٨٨}

هه‌تا نیمام نه‌حمه‌د ده‌ری برپوه که‌ ماوه‌ی چل ساڵ له‌ خوای گه‌وره‌ بۆ نیمام شافیهیی پاراوه‌ته‌وه‌..^{٨٩}

^{٨٦} توالي التأسيس (٥٧) .

^{٨٧} توالي التأسيس (٥٧) .

^{٨٨} تهذيب الأسماء واللغات (١ : ٦٠) .

^{٨٩} تهذيب الأسماء واللغات (١ : ٦٠) .

وا نیمام نهحمده پایهی تهواو به نیمام شافعی ماموستای ددها و ، دهری دهبرئ که پیوستیی شافعییی بۆ نههم نیسلامه وهک پیوستبوونی خۆر بۆ نههم دنیایه و ، تهندروستییی بۆ لاشه وههایه .

عهبدوولای کوری نیمام نهحمده نهلئیت : به باوکم وت : بابه گیان ! شافعییی چۆن پیاوئیک بوو ؟ دوعای زۆرم لی بیستوری که بۆت کردوه . فهرمووی : « کوره کهم ! شافعییی وهک خۆر بۆ دنیا و ، تهندروستییی بۆ لاشه وههایه . جا سهیر بکه ، بزانه شتی تر ههیه جیی نههم دوانه پر بکاتهوه ؟ » .

ههندئ له کهله زانایان وای دادهنن که نیمام نهحمده مهزههبی سهیرهخۆی نیه دواي مهزههبی شافعییی ، بهلکو چهند ئیجتیهادیکه و بهس ، نیت هر له سهر مهزههبی نیمام شافعییی بووه .

له کتییی حاکمدا هاتوه : گویم له نهبوهر کر موحهمهدی کوری عهلیی کوری نیسماعیلی نهقیه ، نیمامی چهرخه خۆی و ناوچهی (ها وراء النهر) بووه که دهیوت : یه کهم جار که گهیشتمه نهیساپوور چوومه لای نهبوهر کر موحهمهدی کوری نیسحاقی کوری خوزهیمه و ، منیش گهنجیکی تازه ههلهکهوتوو بووم و دهستم به قسه کرد له بهر دهمی دا . لیمی پرسیی : هات و چۆی کیت کردوه ؟ وتم : بۆ لای (ابو الیست) . وتی : نههم نهبوللهیشه له سهر چ مهزههبتیکه ؟ وتم : ههنبهلییه . وتی : کوره کهم ! بلێ : شافعییه . جا بۆچ نهحمدهدی کوری ههنبهله منالئیک له منالهکانی شافعییی زیاتر بووه ؟!

زه عهفرانییش نهلئیت : « ههرچی چووبه مهجلیسی شافعییهوه ، نهحمدهدی کوری ههنبهله لهوئ بینیه » .

نیمام شافعییی له عیراقددا قوتابییهکی زۆری پی گهیانده ، که نهمانه ناودارهکانیانن : نهحمدهدی کوری خالیدی خهلال و ، نهحمدهدی کوری سینانی قهططان و ، نهحمدهدی کوری سورهیجی نههشهلیی و ، نهحمدهدی کوری ههنبهله و ، نهحمدهدی کوری یهحیای کوری عهبدوولعهزیزی بهغدادیی و ، نیسحاقی کوری راهویه و ، حاریشی کوری سورهیجی نهققال و ، ههسهنی کوری موحهمهدهی ضهباحی زهعهفرانیی و ، حوسهینی کوری عتهلیی

^{٩٠} صفة الصفوة : (٢ : ١٤٢) .

^{٩١} معجم الأدباء (١٧ : ٢٩٨) .

^{٩٢} تذبذبات الاسماء واللغات (١ : ٦٠) .

کهرابیسی و ، حوسهینی قهلاس و ، سولهیمانی کوری داوود و ، قاسمی کوری سهلامی نه بو عوبید . به لام نم چاره‌ی خواره‌وه له هه موویان تی گه‌یشتووتر و به‌خزمت تر بوون :

یه‌که‌میان : نه‌حمه‌دی کوری حه‌نبه‌ل : که یه‌کیکه له چوار نیمامه مه‌زنه‌کی نه‌هلی سونه . شافعی ده‌باره‌ی ده‌فرموئ : « که له به‌غداد گه‌رامه‌وه ، که سم تیا به‌جئ نه‌هیشت که له نه‌حمه‌د فقیه تر و واریع تر و زاهیدتر و زانتر بیٚت » . نه‌بوزه‌رعش ده‌ری برپوه که نیمام نه‌حمد یه‌ک ملیۆن فرموده‌ی له‌به‌ر بووه .. ئیبراهیمی حه‌ربیش وتویه : به‌ شتیه‌ک نه‌حمه‌دم دیوه هه‌روه‌ک خوا زانستی هه‌ره‌موانی بۆ کۆ کردیته‌وه .

قوته‌یه‌ش وتویه : هه‌رکه‌ست دیی نه‌حمه‌دی خوش ده‌ویست ، بزانه که نه‌وه شوین‌که‌وتووی سونه‌ته .

نه‌وه‌بوو لای نیمام شافعی شاره‌زای شهرع بوو و ، له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ی خه‌لقی قورشان بۆ ماوه‌ی بیست و هه‌شت مانگ خه‌لیفه موخته‌صم به‌ندی کرد . به‌لام که موته‌وه‌ککیل کاری گرت ده‌ست ریزی له نیمام نه‌حمه‌د گرت . سالی ٢٤١ ی کۆچی کۆچی دوابی کردوه .

دوو‌هه‌میان : ئیبراهیمی کوری خالید ، نه‌بوته‌ور :

له‌ سوفیانی کوری عوبه‌ینه و ، ئیبن (علیه) و ، شافعی و ، عه‌بدوپرهمانی کوری مه‌هدیی و ، یه‌زیدی کوری هاروونه‌وه فرموده‌ی ریوايه‌ت کردوه . . موسلیم و ، نه‌بوداوود و ، ئیبن ماجه و ، به‌غه‌ویی فرموده‌یان لیه‌و ریوايه‌ت کردوه .. ده‌باره‌ی نه‌بوته‌ور پرسیار له نه‌حمه‌دی کوری حه‌نبه‌ل کرا : ده‌باره‌ی نه‌بوته‌ور چیی نه‌لئی ؟ فرمووی : په‌نجا سائه به‌ شوین‌که‌وتووی سونه‌تی ده‌زانم و ، به‌ لای منیشه‌وه هاوشانی سوفیانی نه‌وری یه .

ئیبن حه‌ببانی ده‌باره‌ی نه‌لٚت : له‌ باره‌ی فیه‌ و زانست و وه‌رع و فه‌زل و چاکه‌وه یه‌کئ له نیمامانی دنیا بوو .. سالی ٢٣٧ ی کۆچی کۆچی دوابی کردوه ..^{٩٣}

سئه‌ه‌میان : حه‌سه‌نی کوری موحه‌مه‌دی زه‌عه‌فرانی :

نیمامیکی مه‌زن و ، فقیه و ، فرموده‌ناس و ، زمان‌پاراو و ، ره‌وان‌بیژ و ، متمانه‌پی‌کراو و ، دامه‌زراو بووه ..

^{٩٣} به‌ کورته له طبقات الشافعية (٢ : ٧٤) وه‌رگراوه ..

له سوڤیانی کوری عویینه و ، شافعی و ، عوییده کوری همید و ، عبدو له ههبا ئهقه فی و ، یهزیدی کوری هارون و هی تریشهوه فهرمووده ریوایت کردووه و ، بوخاری و ، ئهبدوادود و ، تیرمیزی و ، نه سانی و ، ئیبن ماجه ش فهرمووده یان لی یهوه ریوایت کردووه .

له ره مه زانی سالی (۲۶۰) ی کۆچی دا کۆچی دوایی کردووه .

چواره میان : حوسه یینی کوری عه لپی کوری یه زیدی که رابیسی :

نیمامی کی مه زن بووه که شاره زایی به کی چاکی له فیه و فهرمووده دا بووه ، سه ره تا له لای نه هلی (الوای) فیه و وه رگرتووه ، پاشان لای شافعی فیه و وه رگرتووه و فهرمووده شی لی بیستووه . هه ره ها فهرمووده ی له یه زیدی کوری هارون و ئیسه حاقی نه زره ق بیستووه ..

که رابیسی یه کئی بووه له زانیانی (علم الکلام) ی نه هلی سونه و ، ماموستایه کی پایه داری فهرمووده و فیه ییش بووه . سالی (۲۸۴) ی کۆچی دا کۆچی دوایی کردووه . شایانی باسه دوان له م چوار قوتابی به ناو داری نیمام شافعی که نیمام نه حمده و ئه بو ئه ورن گه یشتوونه ته پله ی ئیجتیهادی مو طلع^{۹۴} .

به لئ ، له گه شتی دووه م دا نیمام شافعی نزیکه ی دوو سال له به غداد مایه وه تا مه زه به که ی بلا و کردووه و ، چهند قوتابی پایه داری پی گه یاند ، که مه ردانه زانسته که ی بلا و بکه نه وه و ، شیرانه به رگری لی بکه ن .

دوای نه وه گه پرایه وه مه ککه و ، له ویش مژده ی بلا و بوونه وه ی مه زه به که ی به قوتابیان دا و ، (اصول) و (قواعد) ی زانسته ناوازه که ی را گه یاند . به لام له مه ککه دا زور خوی بو نه گه را و ، تاسه مه ندی به غداد که مه ند کیشی کرده وه .

نه وه بو له سالی ۱۹۸ یان ۱۹۹ ی کۆچی دا گه پرایه وه به غداد و چهند مانگی ک تیای دا مایه وه و ، دوای نه وه گه پرایه وه مه ککه و ، پاشان به ره و میصر که وته ری^{۹۵} .. سه ردانی سی هه می بو به غداد به سه رکردنه وه ی قوتابخانه که ی بوو ، تا له حال و نه حوالی قوتابی به کانی ناگاداری .

له م گه شته ی سی هه می دا حوسه یینی کوری عه لپی که رابیسی قوتابی نیمام شافعی ویستی کتیه کانی نیمام بخو ئیته وه بۆی . به لام نیمام ماوه ی نه دا و فهرمووی : کتیه کانی زه عفرانی و به رگه ره^{۹۶} و ره زامه ندیم بۆت ده رپری ..

^{۹۴} الإمام الشافعي ، فیه السنة الاکبر (۱۴۶) .

^{۹۵} توالمی التأسیس (۷۲) .

گهشتی ولاتی میصر

نیمام شافعییی دواى سئهم گهشتی بهغداد گهرايهوه مهککه و ، ماوهیهکی که تیایدا مایهوه ، تا خواى گهروه ههلی بۆ رهخساند و بهروه میصر کهوته رى .

هۆی نهم گهشتهش نهوهبوو که عهبیاسی کوپى عهبدوللای کوپى عهبیاسی کوپى مووسای کوپى عهبدوللای کوپى عهبیاس - که جیگری باوکی بوو بۆ ههلسوراندنو کاروباری ولاتی میصر - داواى له نیمام شافعییی کرد لهگهلیا بهجیت بۆ میصر نیمامیش کهوته گهلی و نهمهش له سالی ۱۹۹ ی کوچییدا بوو .

له سهدهتاوه بووه میوانی خالوانی له هۆزی شهزد و ، وا دهردهکهوئ پاشان بووبیتا میوانی عهبدوللای کوپى عهبدولحهکهم ، که دۆستی نیمام بووه و ، ریزیکی ناوازهى لیگرتوه و ، له سامانی خۆی ههزار دیناری زیری پىداوه و ، له بازرگانیکی ناموزاشی ههزار دیناری تری بۆ وهگررتوه و ، له دوو پیاوی دۆستیشی ههزاری تر . پاشان ههموو کتیهکانی نیمامی بۆ خۆی و بۆ کوپهکهی نووسینهوه و ، موحهمهدهی کوپیشی کرده قوتابی نیمام و ، ههروا بهردهوام ریزی دهگرت ، ههتا هههلهوئ نیمام شافعییی - خوا لیتی رازی بۆ - کوچی دواپی کرد و هههلهوئ له خاکی نهوهی عهبدولحهکهمدا ناشتیان ..

نهم گهشتهی نیمام شافعییی بۆ میصر له گهشتهکهی عیراقی کهمتر نهبوو . نهوه بوو وهک له عیراقدا له (اصول) دا (الرسالة) ی نووسی و ، له (فروع) یشدا (الحجة) ی نووسی ، که گهیشه میصریش سهه له نوئ (الرسالة) ی نووسییهوه ، که نهوهیه نههرۆ به دهست موسولمانانهوهیه و ، به کتیبی (الحجة) شدا چوویهوه و له جیاتى نهو کتیبی (الأم) ی دانا که بریتییه له کۆمهله کتیبیکی زۆر . جا که وترا له قهولی (قدیم) دا نهوا مهبهست له (الحجة) یه و ، که وترا له قهولی (جدید) دا نهوا مهبهست له کتیبی (الأم) ه . هههله میصر چهند کتیبیکی تری نووسی که لهوهو بهر کهس نهی نووسی بوون ، وهک نهوهویی نهلیت ، وهک : أصول الفقه ، کتاب القسامه ، کتاب الجزية ، کتاب قتال أهل البغي و هی تریش ..

که نیمام شافعی گهشته میسر ، موسلمانان شوین کهوتی مهزهبی نیمام مالیک بوون و که میکیش له زانایان له سهر مهزهبی نیمام نه بوجنه یفه بوون . نه وهنده ی پی نه چوو خه لکه که دهوریان له نیمام شافعی دا و ، گوئیان بۆ گرت و ، له قولایی دله وه خویشان دهویست و ، شهیدای زانست و بۆچونه که ی بوون .

هاروونی کوری سه عیدی نهیلی نه لیت : « پیای وه ک شافعییم نه دیوه .. هاته ناومان بۆ میسر و ، وترا : پیایکی قوریشی هاتوو . نیمهش هاتینه لای ده بینین خهریکی نوێژ کردنه .. که سمان نه دیوو نه وهنده جوان نوێژ بکات و ، نه وهندهش رووهت گه شاهه بیت .. که دهستیشی به قسه کردن کرد که سمان نه دیوو نه وهنده شیرین گوftar بیت .. هه موومان شهیدای بوو بووین »^{٩٦} .

هه روا خهریکی بلاو کردنه وهی زانسته فراوانه که ی بوو هه تا خه لکه که کهوتنه شوین نه توانای و هاتنه سهر مهزهبه نوێ که ی .. زانایان روویان لی نا و دهستیان به نووسینه وهی کتیه کانی کرد و ، نه وانهش که خاوهنی ئینصاف بوون له نه یارانی شاهیدیان له سهر زانایه تی و تهوانایی ئیجتهادی دا . نه وهتا عه بدوللای کوری عه بدولحه که م^{٩٧} که شیخی گه وهی مهزهبی مالیکی بوو له میسر دا دان به وه دا ده نی که پیای نه دیوه وه ک شافعی توانای حوکم ده رهنانی بی ، که نه لیت : « ها رأیست مثل الشافعی ، وما رأیت رجلاً أحسن استنباطاً منه »^{٩٨} .

موحه مه دی کوری عه بدوللای کوری عه بدولحه که م نه لیت : باو کم پیمی وت : « کور که م ! ده ست له م پیای بهر مه ده ، که سم نه دیوه وه ک نه م شاره زای ئوصولی فیه بیت ، یان وتی : ئوصولی عیلم بیت »^{٩٩} . موحه مه دیش بووه قوتابی یه کی بلیمهت له خزمه تی نیمام دا هه تا به چاکی زانستی وه رگرت و دوایش ستایشی چاکی کرد و ، دوعای خیریشی بۆ ده کرد ،^{١٠٠} هه رچهنده دوا ی کۆچی دوا ی نیمام شافعی گه پایه وه سهر مهزهبی نیمام مالیک .

^{٩٦} توالی التأسیس (٥٩) .

^{٩٧} له هاره له مزنه کانی نیمام مالیک بووه و ، دوا ی کۆچی دوا ی نه شهه ب سمرۆ کایه تی مهزهبی مالیکی دراوه ده ست . سالی (٢١٤) ی کۆچی له قاهره دا کۆچی دوا یی کردوه .

^{٩٨} تهذب الاسماء واللغات (١ : ٦١) .

^{٩٩} توالی التأسیس (٥٦) .

^{١٠٠} الانتقاء (٧٣) .

نهو تا له ستایشی دا نه لیت : « فلانه کس به لای نیمه و فقیه نه ، چونکه قسهی خه لکی کۆده کاته و هه ندیکی هه ل ده بژیری . و ترا : نهی کی فقیهه ؟ وتی : نهو کهسهی که له قورثان و فهرمووده دا خوکی (اصل) یگ دهرده هیته بی نهوهی کهسه پشی کهوتی . پاشان سه د لق لهو (اصل) ه دهرده هیته . و ترا : جا کی توانای سهوهی هیه ؟ موحه مه د وتی : موحه مه دی کوری ئیدریس ^{۱۰۱} »
عه لیی کوری مه عبه دی میصریش ^{۱۰۲} نه لیت :

« هتا شافیهی نه هاتبوه ناومان فهرمووده مان نه ده ناسیی ^{۱۰۳} »

دوا ی نهو ده نگ و باسی نیمام شافیهی ولاتیانی پر کرد ، بۆیه له هه موو ولاتیکه وه بۆ فیربون ، و ریوایه ت کردن و ، شاره زابون له کتیه کانی موسلمانان هاته خزمه تی ، وه ک نیمام نهوه یی نه لیت ^{۱۰۴}

حومه دیدی نه لیت : « کاتیک که شافیهی مه کهکی به جی هیشت و روشت بۆ میصر و ، خۆی لیمان ده ریا ز کرد ، نیمه ش به دوا ی دا به ره و میصر کهوتیه ری ^{۱۰۵} »
کاتیکیش که موحه مه دی کوری موسلیم ^{۱۰۶} پرسیاری نهوه یی لی ده کات که ئایا کتیه کانی شافیهی نووسیوه ته وه ؟ نه لیت : نه خیر نه فهرمویت : دهی که مه تر خه مییت کردوه ^{۱۰۷} »

ههروه ها موحه مه دی کوری موسلیم پرسیار له نیمام نه حمه د ده کات که ئایا مألیک و نهو ری ^{۱۰۸} و نهو زاعیی ^{۱۰۹} کامیان بۆ شوین کهوتن چاک ترن ؟ نهویش له ناویان دا ناماژه ی بۆ شافیهی کرد ، که له هه موویان زیاتر شاره زایه .

^{۱۰۱} تهذیب الاسماء واللغات (۱ : ۶۲) .

^{۱۰۲} عه لیی کوری مه عبه دی کوری نووخی به غدادیه ، که له میصر نیشته جی بووه . نیمام نه سانیی فهرمووده ی لیوه گیراوه نهو . عیجیلی نه لیت : تهغه . سالی ۲۵۹ ی کۆچی کۆچی دوا ی کردوه .

^{۱۰۳} تهذیب الاسماء واللغات (۱ : ۶۲) .

^{۱۰۴} تهذیب الاسماء واللغات (۱ : ۴۸) .

^{۱۰۵} الانتقاء (۸۹) .

^{۱۰۶} موحه مه دی کوری موسلیمی کوری عثمان رازی حافیظه . نه سانیی فهرمووده ی لیوه ریوایه ت کردوه و به تهغشی داناره . سالی (۲۷۰) ی کۆچی کۆچی دوا ی کردوه .

^{۱۰۷} تهذیب الاسماء واللغات (۱ : ۶۱) .

^{۱۰۸} سرفانیی کوری سه عیدی کوری مه سروق ی نهو رییه ، له شاره زایی فهرمووده دا نه میری لیمان دارانه و ، سه رداری خه لکی سه رده می خویه تی . له کوفه له دایک بووه و هه ره لهویش گه ره بووه . خه لیفه مه نسوور وستی له کاروباری حرکم دا به شداری بکات ، کهچی نهو نهی کرد و نیشته جی مه کهکه و مه دینه بوو . پاشان خه لیفه مه هدینی دوا ی

پاشان پرسپاری لی ده کاتمه که نایا کتیبی شافعیی نهوانی عیراق و نهوانی میصریش شوتن کهوتنی کامیان چاک تره ؟ نهویش وهلامی ده داتمه که نهوانی میصر چاک ترن . بهمه برپار ددها به هیچ شیوههک میصر بهجی نههیلنی و نهچی بز هیچ شوتنیکي تر .^{۱۱۰}

له گهل نم روولی تان و دهوور قهله بالغدها نیمام شافعیی پتی خوش نه بوو له مذهبی ماموستاکی که نیمام مالیک بوو لا بدات .. چونکه له کرۆکی دلنی دا یه کم کس نیمام مالیکی به لاره مهزن بوو ، پاشان سوفیانی کورپ عوبینه .. بویه ههموو جارتیک دهی ده برپی که مالیکی کورپ نمهس ماموستایهتی و ، زانستی لی وه رگرتوو و ، هیچ کهسیش نهو نهدهی نهو منهت باری نه کردوو . ههتا خۆی به غولامیک له غولامهکانی مالیک له قهلهم ددها ..^{۱۱۱}

بهلام که له میصردا ههستی کرد وا شوتن کهوتانی مذهبی مالیکی جگه له مذهبه کهی خۆیان قناعت به هیچ ناکهن ، ناچار بوو رهددی هه ندنی زای نهو مذهبه بداتمه .

خالیکی تریش که ناچار بوو پیچهوانی نیمام مالیک شت بلاو بکاتمه ، نهو بوو فتیانی کورپ نه بوسه مح^{۱۱۲} دهستی دایه هیرش و درایه تیی نیمام شافعیی ، نه گینا نه گهر به درژیایی سال پرسپاری هه شتیکی لی بکرایه ، که وهلامی نه دایه وه نهی فهرموو : نه مه فهرمایشتی ماموستایه ..^{۱۱۳} نیمام شافعیی خۆشی هویه کی تری رهددانهوی مذهبی نیمام مالیک روون ده کاتمه که ده بیستنی کلاوتیکی نیمام مالیک دهستی موسلمانانی ولاتی مه غریب کهوتوو و داوای بارانی پی ده کهن . نه به ترسی له دل دا

کرد وه و نهویش خۆی هشار دا و پاشان رۆشت بز به صره و خۆی شاردهو تا نهو بوو لموی له سالی (۱۶۱) ی کۆچی دا کۆچی دوابی کرد .

^{۱۱۴} عهبلوهره حمانی کورپ عهمری کورپ یه حمودی نهو زاعیه ، له هۆزی نهو زاع . له فیه و زهدها نیمامی ولاتی شام بوو . له شاری بهعله بهک له دایک بوو و ، نیشته جیتی بهیرووت بوو و له سالی (۱۵۷) ی کۆچی دا هه لموی کۆچی دوابی کردوو .

^{۱۱۵} آداب الشافعی و مناقبه (۶۰) .

^{۱۱۶} ترتیب المدارک (۳۸۵) .

^{۱۱۷} فتیان ناوی عهبلولای کورپ نه بوسه رحه ، له گهروه هاو لاتی نیمام مالیک بوو که له گهل نیمام شافعیی دا بهرا بهر کیتی کردوو .. پهله و ههله و قسه رهقی بهکی تینا بوو . جا له بهر ده مارگیری و زیاده رویی نهو له میصردا درۆمنایه تیی کهوته تیوان مذهبی مالیکی و مذهبی شافعیی . سالی (۲۰۵) ی کۆچی کۆچی دوابی کردوو .

^{۱۱۸} ترتیب المدارک (۳۸۵) .

دروست ده کات که روژگار تی پیریت و نهو خه لکه سهریان لی بشیو و ، وه ک گاوراز عیسایان کردبووه خوا یان کوپی خوا ، نهوانیش سرگردان ببن و مالیک له سنووری مروث دهر بکمن . بۆیه هه ندی رای ده داته دواوه تا خه لکی بزانن مالیکیش نیمامییکی موجهیده که راستیش نه لی و هه له شی له ده ست دهر ده چی .^{۱۱۴} هه تا نیمام شافیهیی بو ماوهی سالیک نویژی نیستیخاره ی کردووه . نه مهش بو دهر خستنی حق تا دینی خوا به راستیی و پاکیی پیشکەش به خه لکی بکرت ..

مالیکی به کانیش له به لکه به هیزه کانی شافیهیی ده ترسان که مه زه به که ی به ره بستی و به سهر میصردا زال ببی .. هه تا نه شه ب^{۱۱۵} نه وه نده توو ره بوو بوو له سه جده دا دو عای له نیمام شافیهیی ده کرد و ده یوت : « خواجه ! شافیهیی بکوژیت نه گینا زانستی مالیک ده فو تی »^{۱۱۶} . که نه مه به نیمام شافیهیی گه یشته وه و به چه ند دیره شیعرێک وه لآمی دایه وه که هه موو که سی ههر ده مرئ و ، پیاو نهو پیاوه یه بو قیامه ت خوی ناماده بکات ، که ها کا هات .

به فه رمانی خوا شافیهیی کوچی دوا یی کرد و ، لهو شتانه ی که له دوا ی به چی ما بوون نه شه ب غولامییکی چیشته که ری گری و ، دوا ی هه زده روژ له مردنی نیمام شافیهیی نه شه به ییش مرد .

نه مهش نه وه ده گه یه نی که به لکه کانی نیمام نه وه نده به هیز بوون به هیچ کهس وه لام نه ده درانه وه ، نه مهش کازی ده کرده سهر پایه دارترین فه قیه ی مه زه به ی مالیکی . نه وه نده زوریان بو هاتبوو په نایان برده بهر والیی و داوایان لی کرد شافیهیی له شاره که یان دهر بکات ، تا خه لکه که ی له خشته نه بردووه . کار به ده ستیش ویستی ده ری بکات . نه وه بوو شافیهیی و خز مه هاشمی به کانی هاتنه لای والیی تا واز ببینی ، که چیی کو لی نه دا و ، وتی : نهوانه خوژیان ناوی و ده ترسم ئا زا وه به ریا ببی .. نیمام شافیهیی داوای لی کرد که سی روژ مۆله تی بدات و ، نهویش مۆله تی دا . نه وه بوو له شه وی سی ههمدا والیی کوچی دوا یی کرد و ، شافیهیی له چنگی دهر باز بوو و هه تا کوچی

^{۱۱۴} الواقی بالوقیات (۱ : ۱۷۷) .

^{۱۱۵} نه شه به یی کوچی عه بنو له مزیزی کوچی داوودی قه بیی عامیری به ، که له سه ده می خوی دا فه قیه ی میسر بووه و . هاولی نیمام مالیک بووه . شافیهیی نه فهرموی : میسر له نه شه ب شاره زاتری فه قیه ی هه ل نه خستوه . له سالی ۲۰۴ ی کوچی دا کوچی دوا یی کردووه .

^{۱۱۶} ترتیب المدارک (۴۵۳) .

دوایی کرد لهوئ مایهوه .^{۱۱۷} هتا دواي کۆچی دوایی نیمام شافیهیی دژایهتیی بهرامبهر . شۆن کەوتووایی مەزەبەکە دەکرا .

نێستاش با سەرنجێکی ئەلقەیی دەرسەکانی نیمام شافیهیی بەهین : نیمام کە نوێژی بەجری لە مزگەوت بەجێ دەهێنا ، دەچوو شۆنی دانێشتنەکەیی و قوتابی یە جوړاو خۆرهکانی دەستە دەستە دەهاتنە خزمەتی بۆ دەرس خۆندن .

یە کەم جار ئەهلی قورئان ئەلقەیان دەبەست و هتا خۆرکەوتن خەریکی قورئان خۆندن دەبوون . کە خۆر هەل دەهات ئەهلی حەدیث دەهاتن و ئەلقەیان دەبەست و ، لە بارەیی سانا و تەفسیری فەرموودەکانەوه پرسیاریان لێ دەکرد . کە خۆر بەرز دەبوو ئەلقەیی فێقه و ئیجتیهاد دەهاتن و خەریکی دەرس دەبوون هتا چێشتەنگاو و ، پاشان کۆمەلەی عەرەبی و نەحو و شیعەر دەهاتن و ئەوانیش تا نزیکەی نیوەرۆ خەریکی دەرس دەبوون . پاشان نیمام هەل دەستا ، خوا لێی رازیی بێ .^{۱۱۸}

لەگەڵ ئەمەشدا هەموو دەستەیهک دواي ئەوهی کە لە دەرس خۆندن دەبوو ئەوه سەرسامی شارەزایی و بلیمەتیی نیمام دەبوون . بە تایبەتیی کە نیمام دواي قورئان و فەرموودە دەهەزار شیعری هۆدەیلی بە اعصاب و غەریب و ماناوە لەبەر بوون و ، زۆریش شارەزای میژوو بوو ، بۆ ئەمەش دوو شت یارمەتییان دەدا ، وەک ئێبێن عەبدولحەکەم ئەلئیت ، عەقڵێکی فراوان و ، مێشکێکی ساغ و سەلیم . لە هەمان کاتدا بەوپەڕی ئیخلاصەوه بۆ خوا کاری دەکرد .^{۱۱۹}

نێستاش کاتی ئەوهیە هەندێ لەو قوتابی یە ناودارانەیی بناسین کە لە ولاتی میسردا پێی گەیانندن :

لە راستییدا خەلکێکی زۆر کەلکیان لە زانستی نیمام شافیهیی وەرگرت ، ئەوانە ناودارەکانیان میژوونووس و زانایان ناویان تۆمار کردوون و هەریەکە پلەیی خۆی وەرگرتووه . بەلام وا چاکە لە ناویاندا چارایان هەل بێژێرین کە ئەمانەن : بوەیطیی و ، موزەنیی و ، رەبیعی مورادیی و ، موحمەدی کۆری عەبدوللای کۆری عەبدولحەکەم .

رەبیعی کۆری سولەیمانی مورادیی ئەلئیت : من و بوەیطیی و موزەنیی و موحمەدی کۆری عەبدوللای کۆری عەبدولحەکەم چوینە خزمەتی شافیهیی - خوا لێی رازیی بێ -

^{۱۱۷} توالی التأسیس (۸۴) .

^{۱۱۸} معجم الأدباء (۱۶ : ۳۰۴) .

^{۱۱۹} توالی التأسیس (۵۹) .

که له سهره مرگدا بوو . ماوهی سهعاتیک شافعی سهرنجی گرتین .. ته ماشاگردنه کهی درتوهی کیشا و ، پاشان ناوړی دایمه بۆ لاماڼ و فرموی :

« شه بویه عقوب ! تو ناسن له ملتدا دهیت و دهیریت . تو ش موزه نیی ! له میصردا تووشی شتاتیک دهیت و ، روژیکیش دیته بمرده مت دهیته شاره زاترینی خه لکی نهو زه مانه له قیاسدا . تو ش موحه ممه ! ده گهریتمهو سهر مه زه به کهی باوکت . تو ش ره بیع ! له هه موویان زیاتر به که لکی بۆم له بلاو گردنهوی کتیبدا ..

شه بویه عقوب ! ههسته کاروباری نه لقه که به دهست بگره . »

ره بیع نه لیت : همروا بوو که فرموی .^{۱۲۰} جا نه مه چهند کهرامه تیکی نیمام شافعی درده خات ..

یه که میان : بویه طی : ناوی یورسفی کورپی یه حیا بووه و به شه بویه عقوب ناوبراوه . خه لکی بویه طه له صه عیدی میصر . گهورترین هاوه لای میصری شافعی یه . نیمام تیکی مه زن و ، خواناس تیکی زاهید و ، فه قیه تیکی گهوره و کتوتکی سهر که شی عیلم و دین بووه . فیهی له شافعی وهر گرتوه و ، هاوه لایکی تایه تییشی بووه . هه تا له فه توادانیشدا پشتی پی ده به ست و ، دواي مردنیشی نهوی کرده جی نشینی خوی بۆ سهروکاری هاوه لانی . نهوه بوو نهویش توانی چندن نیمامی شاره زا پی بگه یه نی که له سهرانسری ولاتدا بلاوه یان لی کردبوو و ، به بی وچان زانستی شافعی یان به خه لکی ده گه یاند .

ره بیع نه لیت : شه بویه عقوب به لای شافعی یوه خاوه نی پایه و پلهی خوی بوو . جاری وا ده بوو که سیک پرسیار تیکی لی ده کرد ، دهی فرموو : له شه بویه عقوب بیرسه . که وه لامی نه دایه وه هه والی ده دای و ، نیمامیش دهی فرموو : بهو شیوه که وتویه . بویه طی کتیب تیکی به ناوی (المختصو) داناوه که له کتیبه کانی شافعی یان به کورت کراوه یی وهری گرتوه .

کاتی که نیمام شافعی له سهره مرگدا بوو وه سیه تی کرد که نه لقی ده رسه کهی به بویه طی بسپیری . جا ههر کهس پتی خوشه با دابنیشی و ههر که سیش پیی ناخوشه با بپروا ..^{۱۲۱} لیره دا موحه ممه دی کورپی عه بدل لای کورپی عه بدل وحه کم که نهویش

^{۱۲۰} طبقات الشافعية (۲ : ۹۴)

^{۱۲۱} توالی التأسيس (۸۴) .

نوتابی به کی لی هاتووی نیمام بوو ، خۆی به شیاوتر له بوه یطیی ده زانیسی بۆ جیگهداری مامۆستا که میان و ، له بهر نهوهش که نیمام شافیهی له مائی نهوان میوان بوو بوو ناپازی بوو نه لقه که به بوه یطیی بسپیرری . نیتر له نه لقه که دور کهوتوه و ، وازیسی له مزه بهی نیمام شافیهی هینا و گهرایموه سهر مزه بهی مالیکی و ، له دژی نیمام شافیهی کتیبیکی به ناوی : « الرد علی الشافعي فيما خالف الكتاب والسنة » دانا . بهمه سهرگردانی رووی لهو پیاوه کرد و له جیاتیی نهوهی ریز له شافیهی بگری و پاداشتی چاکهی بداتموه کهوته دزایمتیی و سهره نجامیش ههر مانوووبوونی بۆ مایموه و ، خوای گهرهش به لای بۆ نارد و زۆر به زهحمهت لئی ده ریا ز بوو .^{۱۲۲}

دوو هه میان : موزه نیسی : نه بوئبراهیم نیسماعیل ی کوری یه حیایه ، که نیمام شافیهی به (ناصر المذهب) ناوی هیناوه ، خاوهنی زانستیکی زۆر بووه و به لگهی به هیزی به کار هیناوه . ههتا نیمام شافیهی وه ها وه سفی کردووه که نه گهر له گهل شهتانیشدا بهرا بهر کئی بکات نهوا نهویش ده به زینتی . خاوهنی زوهد و وه ره ع بووه و ، ته معای به دنیا نه بووه . خاوهنی چهند کتیبیکه به ناوی (الجامع الكبير) ، (الجامع الصغير) ، (المختصر) ، (المنثور) ، (المسائل المعتره) .. زۆریک له زانیانی خۆراسان و عیراق و شام زانستیان له موزه نیسی وه رگرتووه . ره مهزان شهنش رۆژی مابوون له سالی دوو سهده و شهست و چواری کۆچیسیدا کۆچی دوا یی کرد .

سێ هه میان : نه بو موحه مهده ره بهی کوری سوله یمانی مورادییه . له سالی سهده و ههفتا و چواری کۆچیسیدا له دایک بووه و په یوه ندیی به نیمام شافیهی یهوه کردووه و ، زانستیکی زۆری لی وه رگرتووه . له گهرانهوهی فهرمووده دا (ثقة) بووه و له مزگهوتی عه مری کوری عاص له شاری فوسطاطی میصردا بانگ وێژیش بووه . نیمام زۆری خۆش و یستووه و ، هاوه لانی نیمامیش له سهر نهوه یه که دهنگن که چاگرتیرن که سی که جیی متمانه بێ له گهرانهوهی کتیبهکانی شافیهی دا ره بهیسی مورادیسی هاوهل و خزمهتکاری بووه . ههتا نه گهر له ریوایهتیکدا جیاوازی له تیران نهو و موزه نیسیدا بپوایه ، نهوا

فراوانیی زانستی شافیهیی

زانستی شافیهیی هەر تهنها بریتیی نیه لهو فیهقه و ئیجتیهادهی که به دهستی هیناوه ، به لکو ههموو به شه جور به جور هکانی زانست ده گرتوه که نهو دهستیکی بالای تیایان دا هه بووه . جا دیاره زانینی رادهی نهو زانسته فراوانه بی سنوره ههروا ناسان نیه و ههموو که سی توانای نیه لئی ناگادار بی ، مه گهر که سانیکی زور کهم له گهوره پیاوان و که له زانایان .. جا پشت به خوا ههول ده دهین دهستان له ههندی له فهزل و شاره زایی نیمام لهو که له پیاوانهوه گیر بیی ..

که سه رنجی ژیاانی نیمام ده دهین ، ههر له کاتی که وه که ته مه نی حدوت سالان بووه و ههموو قورثانی له بهر بووه ، تا ته جه لی یه خه ی پی گرتوه ، بۆمان ده ده که وی له ههموو خۆشیی و له زه تیکی نهو دنیا به زاهید بووه و ، به ههموو گیانیکیه وه .. به لاشه و روح و عه قل و زیره کی یه وه ، ههولی داوه زانست به دهست بهی نی و پاشان رهفتار بهو زانسته ی بکات ..

نه وه تا خۆی وه سفی نهو هه زبوونه بی وینه یه ده کات ، جاریکیان پرسیا ری لی کرا : ئاره زووت بۆ وه رگرتنی زانست چۆنه ؟ فه رمووی : « کاتی که پیتی که لهو پیتانه ی که نهو بیستون ده بیستم ، ههموو نه ندانه کانم ئاواته خوازن گو یان هه بی ، تا نهو له زه ته ی به هه ردو گویم گه یشتوه به وانیش بگات » .

لی یان پرسیی : نه ی حیرص و ته ماعت چۆنه بۆی ؟ فه رمووی : « وه ک حیرص و ته ماعی نهو که سه ی که هه ر خه ریکی پاره کۆکردنه وه یه و هیچی لی به شی که س نادات » .

لی یان پرسیی : نه ی هه ولی چۆن بۆ ده دهیت ؟ فه رمووی : « وه ک هه ولی دانسی نهو ئافره ته ی که بۆ دۆزینه وه ی کوره تاقانه ون بووه که ی هه ولی ده دات » .^{۱۲۷}

^{۱۲۷} نوالی التأسیس (۶۲) .

جا که سئ نهوه غیرهت و ، نهوه ههول و کۆششی بیّت ، له هه مان کات دا خاوهنی زیره کی یه کی بی وینه بیّت ، دیاره ده گاته پله یه ک که تنها که می له ناده می یه کان ده ی گهنی ..

نهوه تا قوتاییانی زانست تی ده گه یه نی که پتویسته نهوه پری توانا ههول بدهن و بۆ به ده ست هینانی زۆرترین زانست که مته رخه می نه کهن و ، نارامیش له سه ر هه موو کۆسپ و ناره حه تی یه ک بگرن و ، خاوهنی ئیخلاص و نییه تیکی پاکیش بن و ، هه رده م داوای کۆمه کی و یارمه تی خواش بکه ن ، چونکه به بی کۆمه کی نهو هیچ خیر و چاکه یه ک ده ست گیر نابیت که ده فەرموئ :

(فحق علی طلبه العلم بلوغ غایه جهدهم فی الإستکثار من علمه ، والصبر علی کل عارض دون طلبه ، وإخلاص النیه لله فی استدراک علمه : نصاً واستنباطاً ، والرغبه إلى الله فی العون علیه ، فإنه لا یدرک خیر إلا بعونه) .^{۱۲۸}

ههروه ها ده ی ده یی که شاره زا بوون له نه حکامه کانی خوا و ، بلاو کردنه وه و کارکردن بهو نه حکامانه ، ئیمان دار به بهرزی دین و دنیا ده گه یه نی و ، شک و گومانی لی دوور ده که ویته وه و ، دلی به حیکمهت رووناک ده یته وه و ، شایانی نهوهش ده بیّت که پیشه وایه تی ئیمان دارانی پی به خشریت ، که ده فەرموئ :

(فإن من أدرك علم أحكام الله فی کتابه : نصاً واستدلالاً ، ووفقه الله للقول والعمل بما علم منه ، فاز بالفضیلة فی دینه و دنیاه ، وانتفت عنه الريب ، ونوّرت فی قلبه الحکمة ، واستوجب فی الدین موضع الإمامة) .^{۱۲۹}

ئیتاش به کۆمه کی خوا که میک له زانسته جۆربه جۆره کانی نیمام شافعی بۆ نازیزان باس ده کهین :

(۱) زانسته کانی قورنان :

هه که سئ بیهوئ له نه حکامه کانی شه ریهت شاره زا ببی پتویسته پیش هه موو شتیک له قورنانی پیروژ شاره زا ببی و ، لئی تی بگا و ، له زانسته کانی ناگادار ببی و ،

^{۱۲۸} الرسالة (۱۹)

^{۱۲۹} الرسالة (۱۹) .

به وردی لئی بکولیتمهوه . جا شتیکی نه گونجاوه که سیک بتوانی له قورشان تی بگا ، نه گمر به جوانی و پوختی شاره زای زمانی عمره ب نه بیت و ، شیوه زمانی هوزه کان نه زانیت و ، لغزت له به لاغستی عمره بی نه بات .

دیاره نیمام شافعی - خوا لئی رازی بی - له هه موو کهس زیاتر لهو بواره دا سمرکه وتوو بوو .. نموه بوو چوو بیابان ناو ره وان بیوترین هوزی عمره ب ، که هوزی هوزه یله و ، بو ماوهی حه قده سال له گه لیان دا ژبانی دایه سمر .. وه که بیابان نشینیک له گه لیان دا باری ده کرد و باریشی ده خست .. به جوانی قیری زمانیان بوو و ، شیعه کانی له بمر کردن و ، به تمواوی وه که نه دامتکی هوزه که لئ هات .. نیتر نموه بوو به ناسانی له واتا کانی قورشان نه گیشته .. نموهنده شاره زای قورشان بوو ، ده وت وا له سمرده می هاتنه خواره وهی قورشان دا .

بویه سوفیانی کوری عومینه می ماموستای نیمام شافعی له زانستی فدرموده دا ، همرکاتی پرسیاری ته فسر و فه توای بو بهاتیاه ، ناوری بو لای شافعی ده دایه وه ، و ده وت : پرسیار له مه بکن ..

نمبو حسسانی زیادی شاهیدی له سمر نموه ده دا که کسی نه دیوه وه که نیمام شافعی به توانا بیت بو ده رهینانی ماناکان له قورشان دا و نمونه هینانه وه له سمر نموه له زمان دا ، که نه لیت : « ما رأیت أحداً أقدر علی انتزاع المعانی من القرآن ، والإستشهاد علی ذلك من اللغة من الشافعي » .^{۱۲۱}

داوودی کوری عه لی نیمامی نه هلی ظاهر له ستایشی شافعی دا نه لیت : نیسحاقی کوری راهویه پیمی وت : من و نه حه دی کوری حه نبه ل چورینه خزمه تی شافعی له مه که ده و ، له باره ی چنه شتی که وه پرسیارم لئ کرد ، ده بینم زمان پاراو و ، ره وشت جوانه . که له لای هه ستاین کومه لیک له تی گه یشتوانی قورشان پیمیان گه یاند که له سمرده می خوی دا زانترین کهس بووه له مانا کردنی قورشان دا ..^{۱۲۲}

جا ههروه که له کتبی (الرسالة) دا چهن دین (اصول) ی له قورشان ده رهیناوه که نه دمه یزاد سه رسام ده بیت ، ههروه ها بو ته فسر کردن هه ره یوایه تیک به تمواوی جیی متمانه نه بووی ، پشتی پی نه به ستووه بویه پشتی به مواهید ده به ست ، ههروه که بوخاریش له وه دو پشتی پی ده به ست ..

^{۱۲۰} الإنتقاء (۷۰) .

^{۱۲۱} توالی التأسیس (۵۸) .

^{۱۲۲} توالی التأسیس (۵۸) .

(۲) زانستی فەرمووده :

نیمام شافعی تهمەنی نەگەشتبووه دە سالان رووی لە حەرەمی مەحکیبی نا و ، خۆی گەیانده خزمەتی مامۆستای حەرەم ، فەرمووده ناسی گەرەوی مەحکە ، سوفیانی کوری عوبەینە و ، دەستی بە وەرگرتنی فەرمووده کرد و ، ئەوەندهش دەستکورت بوو ناچار بوو فەرمووده لەسەر نێسقان و لقى پانی دارخورما و لە سەر دیوی دووھەمی کاغەزی فەرمانگەکان بنووسیتەوه ، پاشان (موطأ) ی نیمام مالیکی لەبەر کرد و ، هیشتا تەمەنیشی نەگەشتبووه سیانزە سالیی خۆی گەیانده مەدینە بۆ خزمەتی نیمام مالیک و ئەو فەرموودانەى که لەلای ئەویش و لەلای مامۆستاکانی تریش هەبوون هەمووی نووسینەوه و ، زۆریک لە فەرماشت و فەتوای هاوێلانی نووسیەوه و ، بە چاکیی شارەزای فقهی دانیشتوانی مەدینە بوو .

ئێبەن حەجەر دەری برپوه که شافعیی فەرموودهی زۆری لەبەر دەکرد ، بەلام مامۆستای زۆری نەبوون ، چونکە سەرەپانی زانستی فەرمووده سەرگەرمی زانستی فقهیش دەبوو تا ئەوێ که خوا وستی لەسەر بوو دەستی کەوت .^{۱۳۳} هەرۆه هاو دەری برپوه که فەرمووده کانی ئەحکام جگە لە کەمێکیان هەر هەموویانی بەلاوه بووه ، ئەمەش بە بەلگەى وتەى نیمام ئەبویه کوری خوزەیمە ، کاتێ که پرسپاری لێ دەکرێ که : نایا سوننەتێکی پێغه مەبەر ﷺ هەیە که شافعیی لە کتێبەکاندا نەینووسی بێ . ؟ ئەلێ : نەخیر .^{۱۳۴}

نیمام ئەحمەدیش دەری برپوه که نیمام شافعیی لە هەموو کەسێک زیاتر شارەزای قورئانی پیرۆز و سوننەتی پێغه مەبەر ﷺ خوايه .^{۱۳۵}

موزەنبیش وتویه : گوێم لە شافعیی برپوه که دەى فەرموو : « چەندین شەو بە دواى تەنیا فەرمووده یە کەدا رینگام برپوه » .^{۱۳۶}

^{۱۳۳} توالی التأسيس (۵۳) .

^{۱۳۴} تهذيب الاسماء واللغات (۱ : ۵۱) .

^{۱۳۵} آداب الشافعي و مناقبه (۵۵) .

^{۱۳۶} توالی التأسيس (۵۲) .

له گهل نهوهدا به زور بئ و بؤر بئ رازی نهبووه . به لکو ههوالی داوه فرموده ی صهحیح کۆ بکاتهوه و ، پشتیشی له ههوالی لاواز و بئ گیان کردووه ، به رادهیهک که نیمام نهوهدویی دهری دهبرئ که بئ نازانی هیچ فهقیهتیک وهک شافعی بایهخی بهوه دا بئ که فرموده ی صهحیح بکاته به لگهی حوکه کانی و له لاواز جای بکاتهوه.^{١٣٧}

جا ههرچهنده نیمام شافعی فرموده ی صهحیحی دهست بکهوتایه ، هیشتا دلی ناری نهده خواردهوه و دهترسا لاواز بیت . هه موو فرموده ناسیک هه مان هه لوئستی هه بووه . نهوهدا صهحیحی بوخاری که جگه له دووباره بووه کان بریتی به له دوو ههزار فرموده ، که له سئ صهده ههزار فرموده کۆکراوه تهوه و ، صهحیحی موسلیمیش به هه مان شیوه . ههروه ها موسنده ی نیمام نهحه دیش - ههرچهنده فرموده ی لاوازی تیدایه - له زیاتر له ههوت صهده و په نجا ههزار فرموده کۆی کردۆتهوه ..

نهوه ی که پئوسته هه میشه له یادمان بیت نهویه که زانیان هه هه موویان له سه ر رهوشت بهرزی و کاملی شافعی په کدهنگن به رادهیهک که هیچ کهس له هه یج بواریک دا گلهیی لی نه بیت .^{١٣٨}

حه رهله ی کۆری په حیا له شافعی بهوه ده گیرتهوه که فرموده : « هه رگیز درۆم نه کردووه و ، هه رگیز سوتندیشم ، چ به راست و چ به درۆ ، به خوا نه خواردووه » .^{١٣٩}
عه بدو پرچه مانی کۆری نه بو حاته میش له نه بو موحه ممه دهوه له باوکیه وه ده گیرتهوه که وتویه : (محمد بن إدريس فقيه البدن، صدوق اللسان) .^{١٤٠} واته : له هه موو کردار و گوشتاریکی دا خوی له یاده و له سنووری حوکم و فرمانه کانی ده رناچیت .

نه بو زه رهش ، که په کیکه له که له زانیانی فرموده و ، صهده ههزار فرموده ی له بهر بووه و ، له سالی ٢٦٤ ی کۆچی له ره ی کۆچی دوایی کردووه ، وتویه : شافعی فرموده یه کی هه له ی به لاه نهیه .^{١٤١}

نه بو داوودیش نه ئیت : پئ نازانم شافعی فرموده یه کی هه له ی به لاه بئ .^{١٤٢}

^{١٣٧} تهذيب الأسماء واللغات (١ : ٥١) .

^{١٣٨} وفیات الأعيان (١ : ٥٦٦) .

^{١٣٩} توالي التأسيس (٦٧) .

^{١٤٠} آداب الشافعي ومناقبه (٨٩) .

^{١٤١} الرواي للصفدي (٢ : ١٧٣) .

^{١٤٢} شذرات النعب (٢ : ٩) .

نه بو حاتم می رازیش نیمام شافیهی به (صدوق) ده زانی .

نیمام نه حمه دیش نه وهنده متمانهی به نیمام شافیهی ده بیت بی یهروا فهرموده ی لی ده گیر پته وه .

پیشه وایانی فهرموده به وردیی له وه کولیونه ته وه که داخو صه حیج ترین سه نه دی فهرموده کامه بیت ؟

له بوخاری یه وه ده گیر نه وه وتویه : صه حیج ترینی هه موو سه نه ده کان : له مالیک وه ، له نافع وه ،^{۱۴۳} له نبین عومره وه . دوا ی بوخاریش که سانی تر هاتوون و ده ریان پریوه که : پیوسته شافیهیش بخریته سهر شم زنجیره یه له بهر نه وهی که زانایان رایان له سهر نه وه یه که شافیهی مه زن ترین که سیکه فهرموده ی له مالیک وهر گرتبی . به مه ده وترئ : شافیهی ، له مالیک وه ، له نافع وه ، له نبین عومره وه .. له چهرخه کانی دوا وهش دا زانایان رایان له سهر نه وه بووه که چاکترین ریوایه تیش ریوایه تی نیمام نه حمه ده ، له شافیهی یه وه ، له مالیک وه ، له نافع وه ، له نبین عومره وه .^{۱۴۴}

هه موو زانایان رایان له سهر نه وه یه که نیمام شافیهی یه که م که سیکه که زانستی (اصول الفقه) ی دانا وه ، به لام که میک به وه ده زانن که یه که م که سیشه له دانانی زانستی (اصول الحدیث) دا ، که زانایانی شم دوا وه ناویان ناوه (مصطلح الحدیث) . نیمام شافیهی له م زانسته دا چهن دین (اصطلاح) ی دانا وه که هیچ که سیک پیشی نه که وتوه . وه که نه فهرموی : (إذا إتصل الحدیث عن رسول الله ﷺ وصح الإسناد به، فهو سنة) .^{۱۴۵}

ههروه ها فهرمویه : (لیس الشاذ - من الحدیث - أن یروی الثقة حدیثاً لم یروه غیره، إنما الشاذ من الحدیث : أن یروی الثقات حدیثاً، فیشد عنهم واحد فیخالقهم) .^{۱۴۶} ههروه ها فهرمویه : (إذا قرأ عليك المحدث ، فقل : حدثنا ، وإذا قرأت علی المحدث ، فقل : أخبرنا) .^{۱۴۷}

^{۱۴۳} نافع ی مه ده نی یه کیکه له نیمامانی تابعینی مه دینه . له بنه رت دا دیله می یه و به مندالیی وه که بهنده کهوت دهست نبین عومر . سالی (۱۱۷) ی کوچی کوچی دوا یی کردوه .

^{۱۴۴} توالی التأسیس (۲۱) .

^{۱۴۵} آداب الشافعی ومنابعه (۲۳۲) .

^{۱۴۶} آداب الشافعی (۳۲۳) .

^{۱۴۷} آداب الشافعی (۹۹) .

همروه‌ها فرموده : (ونیس المنقطع بشيء ما عدا منقطع ابن المسيب) ^{۱۴۸} .
 هتا له جرح و تعدیلدا مردانه حق ده‌لئت و ، بی‌یاکه خه‌لک پیی خوشه یان نه‌ه .
 تنها ره‌زامندی خوی مه‌به‌سته .. نه‌حمده‌ی کوری سوره‌یج نه‌لئت : گوتم له شافعی
 بو ده‌ی فرموده : « نه‌لئن : لایه‌نگیری ده‌کات . نه‌گهر لایه‌نگیریمان بگردایه ، نه‌وا
 لایه‌نگیری زوهرییمان ده‌کرد . فرموده‌ی مورسه‌لی زوهریش هیچی تیا به‌سهر نیه ،
 چونکه ده‌ی‌بینین له سوله‌یمانی کوری نه‌رقه‌مه‌وه ریوایه‌ت ده‌کات » ^{۱۴۹} .
 نیبن عه‌بدولحه‌کم نه‌گیرت‌مه‌وه : گوتم له شافعی بو ، کاتیک که ناوی حرامی
 کوری عثمانیان له‌لادا برد ، فرمودی : (الحدیث عن حرام بن عثمان حرام) ^{۱۵۰} .
 همروه‌ها نیبن عه‌بدولحه‌کم نه‌گیرت‌مه‌وه : شافعی فرموده : کتیبه‌کانی واقیدی
 درؤن) ^{۱۵۱} .

همروه‌ها لیی ده‌گیرنه‌وه که وتویه : شافعی فرموده : (ریوایه‌تی به‌شیری کوری
 نوه‌یک ناچه‌سپی) ^{۱۵۲} .
 نیمام شافعی بز تی‌گیشتنی سوننه‌ت زور لی‌هاتوره بووه . ناززان ده‌زانن که سوننه‌ت
 دوو به‌شه : ریوایه‌ت و دیرایه‌ت : ریوایه‌ت : زانستیکه فرموده و کرداری پیغه‌مبه‌ر ﷺ ،
 له‌گه‌ل گیرانه‌وه و ریک و پیک کردنی (لفظ) ی فرموده‌که ده‌گرت‌مه‌وه . دیرایه‌ش :
 زانستیکه بریتی‌یه له حقیقه‌ت و مدرج و جور و نه‌حکامی ریوایه‌ت و هتد .
 جا نیمام شافعی له زانستی ریوایه‌ت‌دا زور چاک شاره‌زا بووه . به‌لام له زانستی
 دیرایه‌ت‌دا له سرده‌می خوی‌دا که‌ستی نه‌ی‌توانیوه شان له شانی بذات و ، له تی‌گیشتنی

^{۱۴۸} آداب الشافعی (۲۳۲) مبه‌ستی له‌و فرموده‌یه که که‌ستیک هاو‌ل نه‌یت و بلئت : پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرموده‌یه :
 نیمام شافعی له‌و جوره فرمودانه تنها فرموده‌ی سعیدی کوری موسیمی قبوله ، چونکه نه‌و عه‌دله و له
 عه‌دلشوه ریوایه‌ت ده‌کات ..

^{۱۴۹} آداب الشافعی (۸۲) . زوهری : ناوی موحه‌مده‌ی کوری موسیمی کوری شه‌ابه ، له نه‌وی زوهره . یه‌کم
 که‌سه که کتیبی فرموده‌ی داناوه و ، یه‌کیکه له‌و که‌له زانایانه‌ی که فرموده‌ی میان له‌بروون . تابیی‌یه و سالی
 (۱۲۴) ی کؤچی کؤچی دواپی کردوه . سوله‌یمانی کوری نه‌رقه‌میش نه‌بو‌موغاف به‌ریه ، که زانایان له‌سر
 لاوازی نه‌و ی‌کده‌نگن ..

^{۱۵۰} آداب الشافعی (۲۱۸) . حرام کوری عثمان نه‌نصاری مدنه‌یه . مالیک و یه‌حیا فرمودانه : (ثقة) نیه .
 نیبن حمبان وتویه : له شیهه‌گیری‌دا رۆچوه و ، سنده‌کان ناوه‌زور ده‌کات ..

^{۱۵۱} آداب الشافعی (۲۲۰) . ده‌ه‌بیش وتویه : (وقد استقر الإجماع علی و نه) .

^{۱۵۲} آداب الشافعی (۲۲۰) . نه‌و به‌شیره تابیی‌یه و ، یه‌کیکه له‌وانه‌ی که له نه‌بو‌هور مه‌روه ریوایه‌ت ده‌کات .
 نه‌بو‌حاتم حمدنی نه‌وی به (حقه) و نه‌گرتوه . به‌لای نه‌حمد و نه‌سانیی و عیجلی‌مه‌وه (ثقة) یه .

دهقه کانی سوننه و دهرهینانی مانای ورد و قول و ، دهرهینانی حوکمدا یه کجار لی هاتوو بووه . زور جار ری له مانا و ورده کاری و هها ده کهوت که کهله زانیان و فرموده ناسان ری یان لی نه ده کهوت ..

له پیشه وه باس کرا که چون سوفیانی کوری عوبینه ی ماموستای دلی به شافعی خوش بوو و متمانه ی به زانستی نهو ده کرد .. نهو بوو به جوانی فیهی نهو فرموده یه ی بؤ باس کرد که پیغه مبر ﷺ صه فیهی هاوسه ری - خوا لی رازی بی - له گله دا بوو و تووشی پیاویکی نه نصاری بوون و ، سوفیانی زوری پی خوش بوو .

نه ک هه سوفیانی کوری عوبینه به لکو هه موو زانیان ناگاداری لی هاتویی نیمام شافعی بوون ، نهو هتا هیلالی کوری علاه نه لیت : « رحم الله الشافعی ، هو الذي فتح لأصحاب الحديث الأقال » .^{۱۵۳}

نه مهش بهو بونه وه بوو که پشتی به فرموده ده به ست . موزه نی نه لیت : شافعی فرموده : « نه گهر سوننه تیکی صه حیح تان ده ست کهوت شوینی بکهون و شاپ به لای وتهی هیچ که سه وه نه ده نه وه » .^{۱۵۴} تا له نه نجام دا نازناوی (ناصر السنة) ی لی ترا .

عه بدولمه لیک کوری عه بدولحه میدی کوری مه هرا^{۱۵۵} نه لیت : نه حمه دی کوری حه نه ل پی می فرموده : « نهو بؤج ته ماشای کتبه کانی شافعی ناکهیت ؟! له وکاته وه کتیب نووسراوه هیچ کهس کتبی نه نووسیوه له شافعی زیتر شوین کهوته ی سوننه بیت » .^{۱۵۶}

ههروه ها نیمام نه حمه د فرموده : « نه گهر شافعی صه حیحی فرموده یه کی له لا به سه لمایه ، کاری پی ده کرد » .^{۱۵۷} ههروه ها فرموده : « چاکترین کاری شافعی نه وه بوو که نه گهر فرموده یه کی بیستایه و له لای نه بویه ، کاری پی ده کرد و ، وازی له وته که ی خوی ده هینا » .^{۱۵۸}

^{۱۵۳} تذهیب الأسماء واللغات (۱ : ۶۴) .

^{۱۵۴} توالی التأسيس (۶۳) .

^{۱۵۵} حافظ و فیهی بووه . هاوه لی نیمام نه حمه د بووه . له نیسحاق نه زرق و رچی کوری عوباده و خه لکی تریشه وه فرموده ی ریوایه ت کردوه ، نه سانییش فرموده ی لی وهرگرتوه و به (نقه ی داناهه . سانی (۲۷۴) ی کؤچی کؤچی دواپی کردوه .

^{۱۵۶} آداب الشافعی (۶۱) ، توالی التأسيس (۵۷) .

^{۱۵۷} توالی التأسيس (۶۳) .

^{۱۵۸} توالی التأسيس (۶۳) .

تیر می‌دیش نه‌لئت : گویم له نه‌حمه‌دی کوری حنبل بوو که دهی فرموو : (رحم الله الشافعی ، لقد کان یذب عن الآثار) .^{۱۵۹} واته : بهرگری له فرمووده ده‌کرد ..

عه‌بدو پرده‌جمانی کوری مه‌دیش - که نیمام شافعی کتیبی (الرسالة) ی بو نووسی - نه‌لئت : « سوفیانی ثوروی مرد و وهره‌عیش له‌گه‌لیا مرد .. شافعی‌عیش مرد و سوننه‌ته‌کانیش له‌گه‌لیا مردن .. نه‌حمه‌دیش ده‌مرئ و بیلعه‌ته‌کانیش سدر ده‌ده‌هین »^{۱۶۰} ..

حوثلره‌ی کوری موجه‌مه‌دی مینقریش وتوویه : به دوو شت ده‌ده‌که‌وی که‌سیک شوین سوننه‌ت که‌وتی : به خوش‌ویستی نه‌حمه‌دی کوری حنبل و ، نووسینه‌وی کتیه‌کانی شافعی .^{۱۶۱}

نیمام شافعی خزی فی فرمایشتی زوری هنن تیایانا ده‌ری ده‌بری که پیوسته برپار برپاری سوننه‌تی پیغه‌مبیری خوا بیت و ، که سوننه‌ت هاته به‌روه هموو حوکم و برپاریک ده‌درته دواوه ، چونکه هیچ کس ناتوانی سوننه‌ت هر هموی کز بکاتموه و ، هیچ که‌سیش له تی‌گه‌یشتنی سوننه‌ت دا بی‌ه‌له و بی‌که‌م و کوری نیه .. نه‌وتا ره‌بیع ده‌گیریموه که شافعی فرموویه :

« که‌س نیه سوننه‌تیکی پیغه‌مبیری خوی ﷺ له‌ده‌ست ده‌رنه‌چی و ، لئی په‌نهان نه‌بی . جا من هرچیم وت و ، هر (اصل) یکم دانا و ، له پیغه‌مبیری خواوه فرمایشتیک هاتبوو پیچموانه‌ی وته‌که‌ی من ، نه‌وا فرمایشت فرمایشتی پیغه‌مبیری خوی ﷺ و ، نه‌وه قسمی منیشه » . نه‌م وته‌ی هر دوویاره ده‌کرده‌وه ..^{۱۶۲}

همروها - وه‌ک ثمرلور ده‌ی گیریموه - فرموویه : « هر فرمایشتیک له پیغه‌مبیره‌وه ﷺ بیت ، نه‌وه وته‌ی منیشه ، نه‌گر چی لیموه نه‌شتان بیستنی » .^{۱۶۳}
همروها - وه‌ک که‌رایسی ده‌ی گیریموه - فرموویه : « نه‌گر به‌لگه‌یه‌کتان به‌رجاو که‌وت له ری‌دا فری درا بوو ، نه‌وه به زمانی منوه بی‌گیرنوه ، من وتوومه » .^{۱۶۴}

^{۱۵۹} توالی التأسیس (۵۷) .

^{۱۶۰} طبقات الشافعی (۲ : ۲۹) .

^{۱۶۱} الانتقاء (۸۹) .

^{۱۶۲} معجم الأدباء (۱۷ : ۳۱۱) .

^{۱۶۳} آداب الشافعی (۹۴) .

^{۱۶۴} آداب الشافعی (۹۴) .

نه‌حمه‌دی کوپی حه‌نبه‌لیش نه‌فرموئ : شافیعی پیمانی فرموو : « ئیوه له من زاناترن به فرمووده‌ش و به‌پیاوان .. نه‌گهر فرمووده‌یه‌ک سه‌حیح بوو ، نه‌گهرچی کووفی ، یان به‌صری ، یان شامیی بیت ، ناگادارم کمن ، نه‌گهر سه‌حیح بوو ، با خۆم بگه‌یه‌نمه لای » .^{۱۶۵}

هه‌روه‌ها - وه‌ک ره‌بیع ده‌ی گیرته‌وه - فرموویه : « نه‌گهر له کتیی مندا پیچه‌وانه‌ی سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری خواتان ﷺ ، نه‌وا شوین نه‌و سوننه‌ته‌ بکه‌ون و ، واز له وته‌که‌ی من به‌ینن » .^{۱۶۶}

دیسان ره‌بیع نه‌لیت : هه‌روه‌ها گوتم لئی بوو ده‌ی فرموو : « هه‌ر کاتی‌ک له پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ فرمووده‌یه‌کی سه‌حیح گیرایه‌وه و ، شوینی نه‌که‌وتم ، نه‌وا به‌شاهیدتان ده‌گرم که من عه‌قلم له ده‌ست داوه » .^{۱۶۷}

هه‌روه‌ها - وه‌ک ره‌بیع ده‌ی گیرته‌وه - فرموویه : « هه‌ر مه‌سته‌له‌یه‌ک باسم لیوه کردبی و ، به‌لای نه‌هلی فیه‌هیشه‌وه ، به‌پیچه‌وانه‌ی نه‌وه‌ی که من وتومه ، فرمووده‌یه‌ک له پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ به‌سه‌حیح ده‌رچوو ، نه‌وا من له‌و وته‌یه‌ پاشگه‌ز بوومه‌ته‌وه ، ئیتر سا له ژیانمدا بیت یان له ده‌ی مردنم بیت » .^{۱۶۸}

هه‌روه‌ها ده‌گیرنه‌وه که فرموویه : (إِذَا عَسَّ الْحَدِيثُ فَهُوَ مَذْهَبِي) .^{۱۶۹}
هه‌روه‌ها - وه‌ک موزه‌نبی ده‌ی گیرته‌وه - فرموویه : « نه‌گهر سوننه‌تیکی سه‌حیحتان ده‌ست کهوت ، نه‌وا شوینی بکه‌ون و ، ناوڕ به‌لای وته‌ی که‌سه‌وه مه‌ده‌نه‌وه » .^{۱۷۰}
هه‌روه‌ها فرموویه : « نه‌گهر فرمووده‌یه‌ک به‌سه‌حیح ده‌رچوو ، وته‌که‌ی من بکپشن به‌دیواردا » .^{۱۷۱}

به‌م فرمایشتانه‌ی ده‌یه‌وی موسلمانان به‌شاهید بگری که ناماده‌یه له خۆیه‌وه هیچ شتی‌ک بۆ دینی خوا زیاد بکات و ، با به‌بۆنه‌ی متمانه‌ی خه‌لکه‌وه به‌دین و وه‌ره‌ع و خواناسی‌یه‌که‌ی واتن نه‌گهن هه‌رچی نه‌م نووسی ده‌کرته‌ به‌شی‌ک له دینی خوا .. جا هه‌ر

^{۱۶۵} آداب الشافعی (۹۴)

^{۱۶۶} توالی التأسيس (۶۳) .

^{۱۶۷} توالی التأسيس (۶۳) .

^{۱۶۸} توالی التأسيس (۶۳) .

^{۱۶۹} توالی التأسيس (۶۳) .

^{۱۷۰} توالی التأسيس (۶۳) .

^{۱۷۱} الوافی بالوفیات (۲ : ۱۷۳) .

وته‌یه‌کی به قورئان و فهرمووده پشت‌گیری لی نه‌کرا ، نه‌وا با ههموان بزائن که لیتی باشگمز بۆته‌وه .

بوه‌یطی له شافیهیی‌یه‌وه ده‌گیرته‌وه که فهرموویه :

« نهم کتیبانه‌م داناوه و در یغیم نه‌کردوه ، به‌لام همر ده‌بی هه‌له‌یان تیدا بیت ، چونکه خوی گه‌وره ده‌فهرمووی : ﴿ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ﴾ (النساء : ۸۲) جا لهم کتیبانه‌مدا همر شتیکنان دیی که پیچه‌وانه‌ی قورئان و سوننه‌ت بوو ، وا لیتی باشگمز بوومه‌وه » .^{۱۷۳}

کارێک که یه‌کجار شافیهیی تووره ده‌کرد بریتی بنو له‌وه‌ی که زانایه‌ک پشت له سوننه‌ت و به‌لگه‌ی شرعی هه‌ل بکات و ، بۆ پشت‌گیری وته‌که‌ی وای زانایان بینته‌وه ، نه‌گهرچی له که‌له‌زانایان و گه‌وره موجه‌هیدان بیت .. نه‌وه بوو جارێکیان له‌گه‌ل ئیسه‌حاقی کوری راهویه‌دا وت و وێژ و به‌را به‌رکی‌یان ده‌کرد .. که گوئی له ئیسه‌حاق گرت ، له یه‌که‌ی له ناسراوانی پرسی : نه‌مه‌ که‌یه‌ ؟ وتی : نه‌مه ئیسه‌حاقی کوری ئیبراهیمی کوری هه‌له‌له‌ی کوری راهویه‌ی خۆراسانی به . شافیهیی فهرمووی : « نه‌مه تۆی نه‌له‌ی خۆراسان وای داده‌نن که فه‌قیهان بیت ؟ » . ئیسه‌حاق وتی : وای داده‌نن . شافیهیی فهرمووی : « خۆزگه که‌سیکی تر له و جیگه‌ته‌دا بویه ، تا فهرمانم بدایه همر دوو گوئی‌یان له بنا ده‌به‌ننایه . من پیت ده‌لیم : پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فهرموویه ، تۆش نه‌لتی : عه‌طاء و ، طاووس و ، مه‌نصور و ، ئیبراهیم و ، هه‌سه‌ن رایان وه‌ها نیه ؟! ئایا که‌س ده‌توانی به‌رامبه‌ر به پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ به‌لگه به‌ننایه‌وه ؟! » .^{۱۷۴}

هه‌روه‌ها به‌گه‌له‌یه‌کی جهرگ بره‌وه له و که‌سه تووره ده‌بوو کاتی که نهم به‌لگه‌یه‌کی له سوننه‌ت ده‌هینایه‌وه و نه‌ویش ده‌ی وت : ئایا کار به‌و به‌لگه‌یه‌ ده‌که‌یت ؟.

زه‌غفرانیی نه‌لتی : گویم له شافیهیی بوو ، به‌وه‌که‌سه‌ی که لیتی ده‌پرستی : ئایا کار به‌م فهرمووده‌یه ده‌که‌یت ؟ ، ده‌ی فهرموو : « بۆج وا ده‌زانسی من له په‌رستگای جووله‌کان‌دام ؟ وا ده‌زانسی له کلیسای گاوازن‌دام ؟ وا ده‌زانسی جل و به‌رگی کافرانم

^{۱۷۳} نهم ئایه‌ته پیرۆزه ده‌ی ده‌هرێ که قورئانی پیرۆژ ناته‌واوسی و که‌م و کورتی تیدا نیه له‌به‌ر نه‌ویه فهرمایشتی خوی گه‌وره‌یه . واته ههرچی نووسراو هه‌یه ده‌بی که‌م و کورتی و هه‌له‌ی تیدا بی ، چونکه نووسراوی ده‌ستی غه‌یری خویه .

^{۱۷۴} توالی التاسیس (۶۲) .

^{۱۷۵} معجم الأدباء (۱۷ : ۲۹۵) .

له بهردایه ؟ دم بیتی له مزگوتی موسلمانان دام و ، جل و بهرگی موسلمانانم له بهردایه و ، روم له قیلهی نهوانه و ، فرمودهش له پیغمبرهوه ﷺ ده گیرمهوه ، دوی نهودهش به گوئی نه کم ؟ »^{۱۷۵}.

هتا نهونده وابستهی سونهت بو ، که سونهتکی ده کرده به لگه و پی بوترایه : نهوه به گوئی ده کهی ؟ ، لهرزی لی ده هات و رهنگی زهرده هل گهرا . له ره بیعی کوری سوله یمانهوه ده گیرنهوه وتویه : له کاتیکدا که پیانیک پرسپازنکی له شافعی ده کرد ، گویم لیتی بو که دهی فرموو : له پیغمبرهوه ﷺ ده گیرنهوه که وه ها و وه های فرمووه .. پرسپار که ره که پیتی وت : نهوه کار بهوه ده کهیت ؟ شافعی لهرزی لی هات و ، رهنگی زهرده هل گهرا و ، حالی گورا و فرمووی : « تیاجیت ! چ زهوی به ک دم گریته خو و ، چ ناسمانیک له ژیری دا جیم ده کاتهوه نه گهر فرموده ده ک له پیغمبرهوه ﷺ خواوه بگیرمهوه و ، کاری پی نه کم ؟ به لی ، به سر سهر به چاوان »^{۱۷۶}.

شافعی که هندیکی ده دی به کوترانه شوین خه لکی ده کهون ، له هه مان کاتیشدا که فرموده ده کی ریکه و پیکی پیغمبرهوه ﷺ خوا ده بینن که هیچ پیچ و په نایه کی تیدا نه ، ده به کوسپ و ناهیلن خه لک شوینی نهوه سونهت به کهون ، زور بی تاقهت ده بوو .

جارتکیان لهو بارهوه فرمووی : « بز هیچ کهس رهوا نه له باره دی ده ست بهرز کردهوهی کاتی سهره تای نوژ و ، له کاتی رکوع و ، له رکوع سهر بهرز کردهوهدا ، فرموده دهی پیغمبرهوه ﷺ بیستی ، که چپی چاو لهو کرداره ی پیغمبرهوه ﷺ نه کات »^{۱۷۷} . نیمام شافعی ههر به مندالی رای له سهر شوین کهوتنی سونهت بووه ، ههر نهوه کاتهی که له مه کهدها خهریکی دهرس خویندن بوو .

موحه مده دی کوری عه بدورپه حمانی جهوه مری ده گیرتهوه و نه لیت : له خرمه تی سوفیانی کوری عوینه ده بووم ، پی یان وت : گه نجیک هاتوه . مه بهستیان له نیمام شافعی بووه . نه لیت : « شوین فرموده دهی پیغمبرهوه ﷺ خوا بگیرمهوه و ، واز له (رأی) بهینن » . سوفیان وتی : خوا پاداشتی نهوه گه نجه به چاکه بداتهوه .. پاشان

^{۱۷۵} طبقات الشافعية (۲ : ۱۳۸) .

^{۱۷۶} معجم الأدباء (۱۷ : ۳۱۱) و صفة الصفوة (۲ : ۱۴۵) .

^{۱۷۷} الطبقات الكبرى (۲ : ۱۰۰) .

وتی: خَوای گه‌وره فەرموویە: ﴿سَمِعْنَا قُلِّي يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ﴾ (الانباء: ۶۰).
 هەروەها فەرموویە: ﴿إِنَّهُمْ قِتِيَّةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى﴾ (الکھف: ۱۳).^{۱۷۸}
 هەر لەو بارە‌وە زانایان و پیاوچاگان چەندین خەویان بە پێغەمبەری خواوە ﷺ بینێوە
 کە پشت‌گیری لە شافعی و را و بۆ‌چوونە‌کانی کردووە، کە بە‌رگری لە سوننەت کردووە
 و دژی بیدە‌تیش وەستاوە.^{۱۷۹}

(۳) فیهی شافعی :

ئەو بوو پێش ئەوێ شافعی دەست بداتە بلا‌کردنە‌وەی زانستە‌کە، زانایان بوو
 بوونە دوو دەستە بۆ ئەوێ حوکمە شە‌رعی‌یە‌کان بە خە‌ڵک بگەیە‌نن: دەستە‌یە‌کیان
 فیهیان بە‌دەست هینا بوو بە‌لام فەرمووە بە لایانە‌وە لە پێش بوو، وە‌ک سوفیانی ئە‌وێ
 و، کۆ‌ری عوبە‌ینە و، مالیک و، نە‌حمە‌دی کۆ‌ری حە‌نەل. دەستە‌یە‌کی شە‌رە‌زای
 فەرمووە بوون بە‌لام (رأي) واتە قیاس بە لایانە‌وە پێش دە‌خرا، وە‌ک نە‌خە‌عی و،
 حە‌ماد و، ربیعە‌ الرأی و، ئە‌بو‌حە‌نیفە.

کە شافعی هاتە مە‌یدانە‌وە زانستی هە‌ردوو لای وەرگرت .. لە فەرموودە‌ش و لە
 قیاسیش تە‌واو شەرە‌زا بوو .. پاشان دەستی دایە نیجی‌ت‌ه‌اد و (اصول) ی فیهی دانان ..
 یاسا و دەستوورە‌کانی دەرشتن .. بە‌مە‌ بوو خاوە‌نی قوتاب‌خانە‌ی سی‌هەم .. قوتاب‌خانە‌یە‌ک
 لە نێوان هە‌ردوو قوتاب‌خانە‌کەدا.

واتە بە جوانی دەستی بە سوننە‌تە‌وە گرت و لە هە‌مان کاتیشدا ئە‌وێ کە راست و
 گونجاو بوو لە قیاسدا ئە‌وێشی وەرگرت. بۆ ئە‌مە نیمام نە‌حمە‌د ناماژە‌یە‌کی جوانی هە‌یه
 کە فەرموویە: (ما زلنا نلعن أهل الرأي وبلغونا حتی جاء الشافعي فمزج بینا) .^{۱۸۰}
 قاضی عیاض ئە‌م فەرمایشتە‌ی نیمام نە‌حمە‌د روون دە‌کاتە‌وە کە مە‌بە‌ستی ئە‌وێ ب‌ی‌ووە
 شافعی دەستی بە فەرموودە‌ی صە‌حیحە‌وە گرتووە و پێشانیشی دا‌ون کە هە‌ندێ لە
 قیاسیش پێ‌ویستە و حوکمی شە‌رعی لێ دەر‌ده‌هێ‌ن‌رت .. واتە بە فەرموودە ناسانی
 گە‌یاند کە (رأي) راست (فرع) ی (اصول) ه و، بە نە‌ه‌لی (وأی) شی گە‌یاند کە

^{۱۷۸} . الانتقاء (۷۱) .

^{۱۷۹} الروای بالرفیات (۲) (۱۷۶) ، آداب الشافعی (۷۲) .

^{۱۸۰} ترتیب المدارک (۱ : ۹۵) .

پیوسته سوننه تی صه حیح پیش هموو شتیک بخریت ، نهوسا دواى (اصل) شوین (فرع) یش بکهون .^{۱۸۱}

زانایانی پیش شافعی به شیوه کی ساده هندی مه سته لی توصولی فیهیان به کار دهینا ، به لام یاسایه کی گشتی یان به ده سته وه نه بوو تا بو زانینی شهرعت بگهړنه وه سهری و به کاری بهین . جا که شافعی هاته مهیدانه وه زانستی (اصول) ی فیهی دهینا ، یاسایه کی گشتی بو موسلمانان نه خسه کیشا تا بو زانینی پله کانی به لگه شرعی به کان بگهړنه وه سهری .^{۱۸۲}

نه وه بوو له عیلمی اصول دا کتیبی (الرسالة) و (احکام القرآن) و (اختلاف الحديث) و (إبطال الإستحسان) و (جاع العلم) و (القیاس) ی دانا و ،^{۱۸۳} هه خریشی به کهم کهس بوو که فرموده ی ناسخ و مه نسوخی جیا کرده وه ، وه ک نه سته وی دهری بریوه .

ده بیس نه لیت : هاتمه لای حوسهین - واته که رایسیی - و وتم : دهر باره ی شافعی چی نه لیت ؟ وتی : چی بلیم له باره ی پیاوکه وه که : قورنان و سوننه و یه ک خستنی موسلمانانی خسته سهر زمانی خه لکی ؟! نه نیمه و نه پیشانیش نه مان ده زانی قورنان و سوننه چین ، هه تا شافعی هات و له وه وه : قورنان و سوننه و نیجماعان بیستن .^{۱۸۴}

موحه مه دی کوری موسلیم ی کوری واره نه لیت : کاتیک له میصره وه هاتم ، چووم بو لای نه بوعه بدوللا نه حمه دی کوری هه نه ل تا سه لامی لی بکه م ، پیمی فره موو : کتیه کانی شافعییت نووسیونه ته وه ؟ وتم : نه خیر . پیمی فره موو : « دهی که مته رخمیت کرده وه ! تا نه چوینه خزمه تی شافعی نه عموم و خصوصان ده زانی و ، نه ناسیخ و مه نسوخی فرموده ی پیغمه بهری خوامان ﷺ جیا ده کرده وه » .^{۱۸۵}

جا له پیشه وه باس کرا که هو ی نووسینی کتیبی (الرسالة) له توصولی فیهی دا ، نامه یه کی پیشه وای فرموده ناسانی چهرخی خو ی ، عه بدوپره حمانی کوری مه هدی بوو ، له غیراقه وه ، که بو شافعی - که هیشتا گه نج بوو - نارد ، که تیایا دا وای لی کرده بوو

^{۱۸۱} ترتیب المارک (۱ : ۹۵) .

^{۱۸۲} مناقب الشافعی (۵۷) .

^{۱۸۳} مقدمة الرسالة (۱۳) ، وفیات الأعیان (۱ : ۵۶۶) .

^{۱۸۴} آداب الشافعی (۵۷) .

^{۱۸۵} معجم الأدباء (۱۷ : ۳۱۳) وانظر الحلیة (۹ : ۹۷) .

کتیبتیک له باره‌ی معانی قورشان و دهرخستنی ناسیخ و مهنسوخی قورشان و سوننه‌تهوه دابنئ بۆی.^{۱۸۶} نهویش (الرسالة) ی دانا و به حارثی کوری سوره‌یجی نه‌ققال دا بۆی ره‌وانه کرد و ، همر بهو بۆنه‌شه‌وه بوو که نازناوی (نه‌ققال) ی به‌سهردا بپرا

نهمه داوای پشه‌وايه‌کی تاقانه‌ی عیراقه له شافعی که هیشتا وا له تافی لاویی دا .. کاتیکیش که کتیبه‌که گه‌یشته ده‌ست کوری مه‌هدیی به‌سهر سورمانه‌وه ده‌ی وت : (لوکان اقل لفهم ! لوکان اقل لفهم).^{۱۸۷} ناوات ده‌خوای کتیبه‌که کورت‌تر بوايه تا چاکتر لیی تی بگه‌یشتایه ! هه‌روه‌ها ده‌ی وت : « کاتی که سمرنجی (الرسالة) ی شافعییم دا سه‌رسامی کردم ، چونکه ده‌بینم فهرمایشتی پیاویکی ژیری زمان‌پاراوی نامۆزگاره .. به راستی هه‌رده‌م دوعای خیری بۆ ده‌که‌م ».^{۱۸۸}

هه‌روه‌ها ده‌ی وت : « وا پئ نازانم که خوا وه‌ک نهم پیاوه‌ی به‌دی هینا بی ».^{۱۸۹} نه‌ک ههر کوری مه‌هدیی به (الرسالة) سه‌رسام بووی ، به‌لکو زۆرتیک له که‌له‌زانایان یه‌کجار سه‌رسام بوون و به‌چاوی ریزه‌وه ته‌ماشایان ده‌کرد ..

موزه‌نئی وتویه : (الرسالة) م پینج سه‌د جار خویندۆته‌وه و ، هه‌موو جارنیکیش که‌لکی تازه‌م لی وه‌رگتوه . له‌ریوايه‌تیکی تریش دا وتویه : په‌نجا سال ده‌بیت (الرسالة) ده‌خوینمه‌وه و ، پیش نازانم جارنیک خویندییته‌وه و که‌لکی شتیکم لی وه‌رنه‌گرتبی که له‌وه و پیش نه‌مزانئ بی .^{۱۹۰}

یه‌حیای کوری سه‌عیدی قه‌ططانیش ، که فهرمووده‌ی زۆری له‌به‌ر بووه و (ثقة) و (حجة) بووه و له‌سالی ۱۹۸ دا کۆچی داویی کردوه ، کاتیک که کتیبی (الرسالة) ی پیشان ده‌درت ، نه‌لیت : له‌شافعی ژیرتر یان فقیه‌ترم نه‌دیوه .^{۱۹۱}

له‌و سه‌رده‌مه‌دا زۆربه‌ی زانایان ده‌ستیان دا‌بووه کۆکردنه‌وه و له‌به‌رکردنی فهرمووده ، بی‌نه‌وه‌ی توانای تی‌گه‌یشتنیان هه‌بی له‌مه‌به‌ستی فهرمووده‌کان ..

^{۱۸۶} تاریخ بغداد (۲ : ۶۴) و المجموع (۱ : ۱۶) .

^{۱۸۷} طبقات الشافعية (۲ : ۱۱۲) .

^{۱۸۸} توالی التامیس (۵۵) .

^{۱۸۹} مرآة الجنان (۲ : ۱۸) .

^{۱۹۰} المجموع (۱ : ۱۶) .

^{۱۹۱} تذهیب الاسماء واللغات (۱ : ۵۹) .

عبدالملک لیکی مہموونیی تہ لیت : تہ حمہ دی کوری حنبل پیمی فہرموو : جگہ لہ کتیبی شافعیی سہیری کتیبی ہیچ کہ سیکی ترم نہ کردوہ کہ کتیبی فیکھی نویسی بی . ہروہا پیمی فہرموو : بچی سہیری تہو کتیبانہ ناکہیت ؟ و باسی کتیبی (الرسالۃ) ی بۆ کردم و پیش ہموو کتیبہکانی خست ..

جا عبدالملک دہری دہری کہ تہو شیاری خوتندنہوی تہو کتیبانہ نیہ ، چونکہ ہر خریکی کۆ کردنہوی و ریوایت کردنی فہرمودہیہ و ، توانای نیہ لی یان تہ بگات ..^{۱۹۲} تہمہش تہو فہرمودہیہی شافعییمان وہ بیر دینیتہوہ کہ بہ نیبن مقلاصی فہرموو : « تہو عہلی ! دتہوی فہرمودہ لہ بہر بکہیت و ببیتہ فہقیہ ؟ ہدی ہات ، لہوہو چہند دووری ؟! » ..^{۱۹۳}

نہک ہر تہنہا تہو عہلی ، بہ لکو بہ شیکی گہنجی خوتن گہرمی تہمپۆ بی تہوہی شارہزایہکی تہوتوشیان لہ زمانی عہرہبی دا ہہ بی ، دہیانہوی خویان بنہ فہقیہ و حوکم لہ فہرمودہکان دہربہین ، بۆہ بہ پیوستی نازان گوی لہ نیمامہ موجتہہیدہکان بگرن و ، ہندیکیشیان لہ بارہی فیکہوہ کتیب دادہنن . ہر تہو نیہ فہرمودہ بہین و بی کہنہ بہ لگہی بۆچونہکانیان !

تہمہ لہ لایہکہوہ ، لہ لایہکی ترہوہ نیمام شافعیی و ہموو نیمامیکی تریش رازی نہبون ہیچ کہس بہ کۆرانہ شوینیان بکہوی ، چونکہ شہرہعت تہوہی پی باشہ کہ ہموو کہس ہول بدات بگاتہ پلہی نیجتیہاد تا ہموو کہسیک بہ چاوساغیہوہ و بہ دہیلی ریک و پیکہوہ قناعت بہ حوکمہ شہرعیہکان بکات . بہ لام چارچیہ ؟ ہموو تادہمیہک خاوەنی تہو زیرہکیہ نیہ تا بتوانی بگاتہ پلہی نیجتیہاد .. ہروہا لہناو زیرہکانیش دا ہموو کہس توانای نیہ لی بپری بۆ تہو باسہ و ، بہ کاروبار و پیوستی تری ژبانہوہ پەشوکاوہ ، لہ بہر تہو پیوستہ ہندیک بہ لی ہاتنی چاکہوہ لی بپری و ، بنہ پسپۆری تہو بابتہ و موسلمانانیش دواۓ تاقیی کردنہوہ و پەیدا کردنی متمانہ شوین راکانیان بکہون ، ہروہک لہ ہموو زانستیک دا کۆمہ لیک دہنہ پسپۆر و چاوساغی خەلکەکہ دہکەن .

کہواتہ چار نیہ و پیوستہ ہندیک تہقلید بکہن ، چونکہ لہ ہموو کۆمہ لگاہ کدا بہ شیکی زۆری خەلک توانای گہشتن بہ پلہی نیجتیہادی نیہ ، ہەتا لہ سہردہمی

^{۱۹۲} آداب الشافعی .

^{۱۹۳} الإمام الشافعی (عبدالغنی الذہر) (۲۳۱) .

هاوه لآن و تابیعین دا ، زۆریه ی هاوه لآن و تابیی یانیش فهتوایان نه نه دا و ، گوئی یان بۆ فهتوای نه هلی عیلم ده گرت .

به لام نهم تهقلید کردنه مهرجیکی زۆر گرنگی له گه ل دایه که پیوسته نهو موسلمان به تهقلید کهره به جهزم و به یه قینی عه قیده ی وه ها بی که ته نه ها خوای گه و ره و پیغه مبه ره که ی بۆ یان هه یه شهریه ت بریار بدن و ، هیچ موخته هیدیک - له ههر پله یه کدا بیت - نابیته (حجة) و ده گونجی و ته ی لی وهر بگیری و هه ندیکیشی لی بدریته دواوه .. ئیتر کاری موخته هید نه وه یه به وهر پری ده ست پاکیی و نه مانه ته وه دینی خوا به خه لک بگه یه نن و ههر ده م نه وه ش بۆ خه لک دووباره بکه نه وه که شه وان به نه ده یه کی پر قسووری خوای گه و ره ن .

نا لیره دا و له وهر گرنتی نهم مهرجه دا هه ندی گه نجی خوین گهرم سهریان لی ده شیوی ، یان سهریان لی ده شیوین و ، نه لین : نیمامه کان مه عصوم نین و هه ل یان له ده ست ده رده چی . به مه خۆ یان له گوئی پاره لیی نیمامانی مه زه به کانی نیسلام داده مالن و مه عصومیه ت ده که نه خه لاتی نهو که سه ی که نه مپۆ به گوئی ده که ن ، یان دوو سی لاپه ره فیه ی کۆ کردۆته وه ..

کورت ه که ی نیمامه کان ههر هه مو یان ، به تابیه ت چوار نیمامی خاوه نی چوار مه زه به که ، به توندیی دژی تهقلید کردن ، بۆ نه وه ی هه موو که سی به پی تی گه یشتنی خۆ ی له به لگه کان شاره زا بی ، تا دلی له متمانه پر بیت .. هه تا نزیک ترین قوتایی نهو نیمامانه جاری وا بووه - چ له ژبانی مامۆستاکه یان دا و چ له دوا ی مردنیشیان - رای پیچه وانیه یان ده برپوه و فهتوای پیچه وانیه یان داوه ، به بۆنه ی نه وه که بروایان وه ها بووه خوای گه و ره فه رمانی نه داوه به نه ده کان هیچ به نه ده یه کی تر به رستن .. به لکو ته نه ها فه رمایشت له خوا وهر ده گیری و پاشانیش له پیغه مبه ری خوا ﷺ ، ئیتر له وان به و لاوه ، موسلمان بۆ یه یه له هه موو که سی حوکم وهر بگری و ده شتوانی بی داته دواوه ..

(٤) به رابه رکی :

نهو سه رده مه وه ها باو بووه که زانایان کۆر به بستن و ، ههر که سه به لگه ی خۆ ی بخاته روو تا ده ربکه وی کۆ زیاتر له حه ق گه یشتوه ، به مه که له زانایان ده رده که و تن و به زانستی فراوانیان موسلمانان یان له نیسلام شاره زا ده کرد ..

لهسهرده می نیمام شافیهیی دا تاقه کهسیک نهبووه شهوندهی نیمام شافیهیی توانای برابهرکی هه بی ، له بهر شهوی که خاوه نی زیره کی بی وینه و ، وه لایمی خیرا و ، به لگهی ناماده بو و ، کهم و کورتیی به لگهی برابهری خیرا ده دۆزی شه و ، روون کردنه وهی و هها ههیز بو کهس توانای بهر هه لستی نه بو و ، خاوه نی سامانیکی فراوانی وته و داپشتن وو ، له کاتی وت و وێژدا دامه زراو بو و ، چاوشی ده بیری به برابهره کهی ..

هاروونی کورپی سه عید باسی توانای بی وینهی شافیهیی ده کات له وت و وێژدا و نه لیت: نه گهر شافیهیی برابهرکی له سه ره شه بکات که نه م کۆله کهیه که له بهرد دروست تراوه له دار دروست کراوه ، نهوا به بۆنه ی توانا و لی هاتنی شه سه ره ده کهوی .^{۱۹۵}

لی هاتنی شافیهیی به راده یه ک بۆه خه لکی به زه یی یان به برابهره کهی دا هاتۆته وه . سوچه ممه دی کورپی عه بدول لای کورپی عه بدول حه کهم وتویه : « هه رکه سم دی بی له گه ل شافیهیی دا برابهرکی کرد بی به زه ییم پیای دا هاتۆته وه . خۆ نه گهر چاوم لی بویه شافیهیی برابهرکی له گه ل بکات وام ده زانی شیریکه و ده ت خوا . هه ر شه ویش به لگه کانی پیشانی خه لکی دا » .^{۱۹۶}

ره به ییش به موزه نی نه لی : « نه گهر شافیهیی برابهرکی له گه ل شه یان دا بکا لیی ده باته وه و ده ی دا به زه یی دا » .^{۱۹۷}

هه تا له گه ل که له زانایانیش هه ر هه مان توانای هه بووه .

کاتیک که شافیهیی هاته به عداد ، مامۆستای قوتابخانه ی (السرای) موچه ممه دی کورپی حه سه ن بوو که هاوه لی نیمام نه بوچه نیفه بوو و ، مامۆستای شافیهیی خۆی بوو .. هه ر کاتیک موچه ممه د برۆش تابه شافیهیی له گه ل قوتابی یه کانی دا موناقه شه ی ده کرد .. جارێکیان ویستی له گه ل شافیهیی دا برابهرکی بکات ، به لām شافیهیی ریزی لی ده گرت و حه زی نه ده کرد . به لām موچه ممه دی کورپی حه سه ن کۆلی نه دا و به زۆر شافیهیی ناچاری برابهرکی کرد . که وت و وێژ گهرم بوو نا په حه تی و شه لē ژاوی روویان له موچه ممه د کرد به راده یه ک که هه موو گیسانی ناوسا و قۆچه کانی یه ک له دوا ی یه ک ده پچران ، وه ک شافیهیی خۆی ده ی گیر تبه وه .^{۱۹۸}

^{۱۹۱} توالی التأسيس (۵۹) .

^{۱۹۲} الوائی بالوفیات (۲ : ۱۷۳) وتوالی التأسيس (۶۰) .

^{۱۹۳} الوائی بالوفیات (۲ : ۱۵) .

^{۱۹۴} آداب الشافعی (۱۶۰) .

له گهل ئهم هه موهه توانایه دا شافیهیی زۆر به حیلیم بووه و ، له کاتی وت و وێژدا دهنگی بهرز نه کردۆتهوه ، چونکه تهواو متمانهی به خۆی بووه و ، به لگه کانی نه ده درانه دواوه.^{۱۹۸} ههتا نه وهنده به حیلیم بووه نه گهر قوتابیان و کهم ته مه نه کان نه زان گۆبی یان کردبێ لێی نه گرتوون . روژیکیان شافیهیی له نه لقهی دهرس وتنه وه که ی دا داده نیشی و ، منالیکێ کهم ته مه نیش دیت و پرسیارکی لێ ده کات . شافیهیش وه لامی ده داته وه . پاشان پرسیار تری لێ ده کات و دواي وه لام دانمه وه نه لیت : هه له ت کرد . شافیهیی به مناله که نه فهرموئ : « کورێ برام ! له چاو نه وه دا که له کتیه کهت نووسراوه هه له م کردوه ، به لام له چاو هه قدا نه » .^{۱۹۹}

جا نیمام شافیهیی له م به را به رکێ یه دا مه به ستی نه وه نه بوو به را مه به ره که ی به به زنی ، به لکو ده ی و ست هیدایه تی بدات و هه قی پێ بناسینی ..
 حوسهینی کورێ عه لێی که را یه سیی نه لیت : له شافیهییم به ستوه که ده ی فهرموو :
 « له گهل هه ره که سیکندا به را به رکیم کردبێ پیم خوش بووه سه ره که وتوو بێ ، یان ریی راست به گرتیه بهر ، یان یارمه تی به ریت و ، له لایه ن خوا وه پارێزگاری و چاودیری به کريت . هه ره ها له گهل هه ره که سیکندا به را به رکیم کردبێ باکم نه بووه له وه ی که خوا هه قی له سه ره زمانی من یان زمانی نه وه که سه ده ر خستبێ » .^{۲۰۰}

نه حمه دی کورێ خالیدی خه لالیش نه لیت : له شافیهییم به ستوه که ده ی فهرموو :
 « له گهل هه ره که سیکندا به را به رکیم نه کردوه و پیم خوش بووبی را کانی به هه له ده رچن » .^{۲۰۱} هه ره ها ده ی فهرموو : « بۆ به رده وه له گهل هه ره که سیکندا به را به رکیم نه کردوه » .^{۲۰۲} به لکو بۆ نامۆزگاری و تی گه یان دن . نه فهرموئ : « بۆ نامۆزگاری نه بیت هه رگیز له گهل هه ره که سیکندا به را به رکیم نه کردوه » .^{۲۰۳} به مه ش مه به ستی هیدایه ت و رێ پێشان دان بووه به ئیخلاصه وه ..

^{۱۹۸} تهذب الاسماء واللفات (۶۶) .

^{۱۹۹} توالی التأسيس (۶۴) .

^{۲۰۰} توالی التأسيس (۶۵) .

^{۲۰۱} توالی التأسيس (۶۵) .

^{۲۰۲} تهذب الاسماء واللفات (۱ : ۶۶) .

^{۲۰۳} توالی التأسيس (۶۵) .

نهی داخو شافیهیی به چ چاوئیکهوه سهیری بهرامبهره کانی کردبی؟ ریز و پایه دانانی شافیهیی بۆ بهرامبهره کهی بۆ زۆری زانست و ، دهنگی بهرز و ، لی هاتنیهوه نهبووه بهلکو نهو کهسه ویژدانی چهنده بووبی بۆ وه رگرتنی حق... تا چ رادهیهک نهفسی خوی مل که چ کردبی بۆ وه رگرتنی بهلگه و دهلیل . نهوه بوو نهی فهرموو : « بهلگه خستبیتته پیش چاوی ههر کهس و وهری گرتبی ، له بهر چاوم دا مهن بووه و ، ههر کهسیش بهلگه کهمی دابیتته دواوه له بهر چاوم کهوتوه »^{۲۰۴}.

نیستهش وا چاکه چهند نمونهیهک له بهرامبهره کانی شافیهیی بخهینه بهردهستی نازیزان ، بهلام له شوئینیکی ناوها بهجوو کدا ماوهی خستنهرووی هه موو و وێژه کانی نابیت ، بهلکو دهتوان سهرنجی نووسراوه کانی بگرن به تایبته (الرسالة) و (اختلاف الحديث) و (الام) که پرن لهو بابتهانه

یهکی لهو بهرامبهره کانیانه نهویه که دهگیرنهوه جارێکیان نیمام نهحمده و نیمام شافیهیی له سهر وازهینان له نوێ دهکهونه بهرامبهره کانی . شافیهیی نهفهرموو :

نهحمده ! نایا نهلی : کافر دهبیت ؟

نهحمده نهفهرموو : بهلی .

شافیهیی نهفهرموو : نهگهر کابرا کافر بیت به چیی موسلمان دهبیت ؟

نهحمده نهفهرموو : بلی : لا إله إلا الله محمد رسول الله

شافیهیی نهفهرموو : دهی کابرا له سهر نه و تهیه بهردهوامه و وازی لی نههینن

نهحمده نهفهرموو : نوێ بکات نهوسا موسلمان دهبی

شافیهیی نهفهرموو : نوێ کافر دروست نه ، به نوێ کردنیش حوکی موسلمان بوون

نادریت .

بهمه نیمام نهحمده کۆلی دا و بی دهنگ بوو .^{۲۰۵}

ههروهها له گهله موحه ممه دی کورێ ههسهن دا بهرامبهره کانی زۆری ههه ، که یهکی لهوانه

نهم بهرامبهره کانییه که عهبدوللای کورێ زویهیری کورێ عیسای قوریشیی حومهیدی

دهی گیریتهوه ، نهلیت : شافیهیی فهرمووه

^{۲۰۴} توالی التأسیس (۶۴) .

^{۲۰۵} طبقات الشافعية (۲ : ۶۱) .

کتیبه کانی موحه ممدی کوری حسه نم نویسنه و شاره زای وته کانیان بووم ، که نهو همل دهستا و ده ریشت له گهل قوتابی به کانی دا به رابه رکیمان ده کرد . روژیکیان به توور بهی بهوه پیمی وت : پیم گه یشتوه که تو پیچه وانهی نیمه ده جوو لیته وه . منیش وتم : نهوه بو وت و ویز و به رابه رکی به . وتی : شتی ترم پی گه یشتوه . وه ره له گهل من دا به رابه رکی بکه . وتم : به مه زنت ده زانم و له به رابه رکیش به زترت ده زانم . وتی : همرده بی بی کهیت . که کۆلی نه دا وتم : دهی وه ره . وتی : له بارهی پیاوئیکه وه رات چی به که ته خته ساجیکی پیاوئیکی تری داگیر کرد بی و بینایه کی له سهر دروست کرد بی که هه زار دیناری تی چوبی و ، پاشان خاوه ن ساجه که هاتی و ، به دوو شاهیدی عه دل سه لماند بی تی که نه م ساجهی لی داگیر کردوه و ، نه م بینایه ی له سهر دروست کردوه ، چۆن حوکی نهوه ده دهی ؟

وتم : به خاوه نی ساجه که نه لیم : بو ت هیه نه رخ ساجه که وه ربگریت ، نه گهر رازی بو ، حوکی نهوه ی بو ده رده که م که نه رخه که ی بدرتی ، نه گهر رازیش نه بو و ههر ساجه که ی خۆی ویست نهوا بیناکه ده روو خینم و ساجه که ی بو ده گیرمه وه .
دوای نهوه لیمی پرسی : له بارهی پیاوئیکه وه رات چی به که تاله ده زوویه کی ناو ریشمی له پیاوئیکی تر داگیر کرد بی و سکی خۆی پی دوو ربیته وه . پاشان خاوه نی تاله ده زووه که هاتی و به دوو شاهیدی عه دل سه لماند بی تی که : نه م پیاوه نه م تاله ده زووه ی له و داگیر کردوه و ، سکی خۆی پی دوو ربیته وه . نایا تاله ده زووه که له سکی ده که یته وه ؟
وتم : نه خیر .

موحه ممد وتی : الله اکبر ، وازت له وته ی خۆت هیئا . هاوه لانیشی وتیان : وازت له وته ی خۆت هیئا . (واته : بو ساجه که رایه کت هه بو و ، بو تاله ده زووه که ش رایه ک) .
وتم : په له مه که ن . هه وائم بده نی ، نه گهر نهو پیاوه ساجه که ی له هیه کده سی داگیر نه کردایه و جه لالی خۆی بوایه و بی ویستایه نهو بینایه بروو خین و ساجه که در بهی نی و بینایه کی تر دروست بکات ، نایا نهوه مویاحه بو ی ، یان حه رامه بو ی ؟
وتیان : بو ی مویاحه .

وتم : نهی نه گهر ده زووه که ده زووی خۆی بی ت و ، بیهوی نه م ده زووه له سکی بکاته وه ، نایا نهوه ی بو مویاحه ، یان بو ی حه رامه ؟

وتیان : حمرامه .

وتم : جا چۆن قیاسی مویاچیک لهسەر حمرامیک دهکە ؟

پاشان وتی : ئەگەر پیاویک تەختەساجیک له پیاویکی تر داگیر بکات و بۆ چاککردنی کەشتییهکە بە کاری بهێنێ و ، کەشتییهکەشی برده ناو دەریاو و ، خاوهنی ساجەکە بە دوو شاهیدی عەدل سەلماندی کە : ئەو پیاو ئەم پارچە ساجەیی لی داگیر کردوو و له کەشتییهکەدا بە کاری هێناو ، نایا ئەو تەختەیه له کەشتییهکە دهکەیتەوه ؟ « واتە له ناو دەریاکەدا کون دهکەیتە کەشتییهکەوه و خەلکیشی تیدا بێ ؟ » .

وتم : نەخێر .

وتی : الله أكبر ! وازت له وتەي خۆت هینا ! هاوێڵەکانیشی وتیان : وازت له وتەي خۆت هینا .

وتم : ئەگەر ئەو کەشتییهوانە ئەو تەختە ساجە هی خۆی بیت و ، بیهوێ له کەشتییهکە بکاتەوه . لهو کاتەدا کە له ناوێراستی دەریادایە . نایا ئەوێ بۆ مویاحە ، یان حمرامه ؟

وتی : بۆی حمرامه . (واتە دەبێتە مایەي خنکانی کەشتییسوارەکان) .

پرسی : ئەي خاوەن کەشتییهکە چیی بکات ؟

وتم : فەرمانی بەسەردا دەدەم کەشتییهکە بەرو نزیکترین بەندەر بهێرت ، تا بە شیوەیهک لهنگەر بگرتیت نە خۆی و نە هاوێڵانی تیا نەچن . پاشان تەختەکە لی دەکەمەوه ، و دەي دەمەوه دەست خاوهنی و ، بهویش ئەلیم : کەشتییهکە چاک بکە و بپۆ . وەکو بەلگە هێنانەوهیهک موحەممەدی کوپی حەسەن وتی : ئەي پیغەمبەري خوا ﷺ ئەي فەرمووه : « لا ضرر ولا ضرار »^{٢٠٦} ؟

وتم : خۆی زیانی بە خۆی گەياندوو . کەس زیانی بەو نەگەياندوو .

شتیکێ تری خۆش له بارەي بهرابەرکێ شافیهیییهوه دهگیرێنەوه کە جاريکیان لهگەڵ ئەبوعوبەيد - کە قاسمی کوپی سەللامه - لهسەر مانای (قرء) له قورئاندا بهرابەرکێ دەکەن . جا وشەي (قرء) لهو وشانەيه کە دژە مانای هەيه . واتای حەيز و پاک بوونەوهش له حەيز دهگەيێ . هەردووکیان ئەوەندە بەلگەي بە هێزبان لهسەر بۆچۆنەکیان دەهێنایەوه ، کاتیکی کە دەستیان هەل گرت ، هەریهکیان چووبوو سەر را

^{٢٠٦} له زۆریهتي سەرچاوهکاندا « ضرر » هاتوووه .

و بۆچۈنى ئەۋى تىرىان و ، بەلگەكان كاریان كوردبۈۋە سەرى .. ئەمەش پایەدارى
ئەۋىۋەبەید دەگەنەن ، چونكە نەبىستراۋە شافعیى لەگەل كەسك بەرابەر كىتى كوردبى
و ، چۈۋىتتە سەر مەزەھەب و بۆچۈنى ئەۋى كەسە ، ۋەك سۈبۈكىي ئەلئىت .

(۵) زانستى كەلام :

كە كۆمەلى مۇسلمانان بەرپا بوۋ ، پىغەمبەرى خوا ﷺ خۇى خەمخۇرى ھەموو گىر و
گرفتىكىان بوۋ . مۇسلمانەكانىش يەك پارچە دژى دوژمنانىان دەۋەستان و ، لە خزمەتى
پىغەمبەرى نازىزدا لە فىقھى ئىسلام شارەزا بوۋبون و ، ھەر كە شتىكىان لى بگىرايە
دەگەرپانەۋە خزمەتى ئەۋى و ، ھەرپىارىكى بدايە بە دل و بە گيان ۋەرىان دەگرت . دۋاى
كۆچى يەكجارىي پىغەمبەر ﷺ شەيتان تۆۋى دوۋبەرەكىي لە ئىۋان مۇسلمانەكاندا چاند و ،
بە ھەموو توانايەكەۋە ھەۋلى دا پەرتەۋازەيان بكات .. بەلام سۆز و بەزەبى پەرۋەردگار
فرىيان كەۋت و لەسەر ھەل بۆارندنى ئەۋىۋەكر - خوا لىي رازىي بى - بە خەلىفە بۆ خۇيان
زىك كەۋتن .. بەلام تۆۋى دوۋبەرەكىي خۇى خەشار دا ھەتا ئەۋە بوۋ لە دۋا ساللەكانى
خەلافەتى عوئماندا - خوا لىي رازىي بى - سەرى دەرھىنا و ، مۇسلمانان يەكئىزىيان ئەما
و ، لە سەردەمى ئىمامى عەلىشدا - خوا لىي رازىي بى - ناكۆكىي پەرى سەند و
مۇسلمانان دەستىان دايە يەخەي يەكئىرى و ، ھەر كەسە بەلگە و دەلىلى لەسەر راستىي
خۇى و دەستەكەي دەھىنايەۋە ، تا ئەۋە بوۋ زانايان لە عەقىدەي مۇسلمانان دەترسان تىك
بچى ، لەبەر ئەۋە زانستى (كلام) يان (اصول الدىن) يان بۆ مۇسلمانان نووسىي .

بەلام زۆربەي زۆرى زانا بەرزەكانى ئىسلام - كە يەككىيان شافعیي بوۋ ، ئاۋرپان لە
فەلسەفەي بى سەر و بن ئەدايەۋە و خەرىكى زانستى پاك و بى گەردى شەرىعت بوۋن ، تا
دەستە دەستە و چىن بە چىن رۆلەي مۇسلمانان شارەزا بگەن .. بەمە ئىمامە پایەدارەكانى
ئىسلام لە جىاۋازىي گەۋرەي ئىۋان ئىسلام و فەلسەفە گەشىتن و ، شەرىعتيان نەكرە
پاشكۆي زانستى ناتەۋاۋى ئادەمىزاد ، بەلكو لە پەلى بەرزى شىۋاى خۇى دا داياننا و ،
مۇسلمانانىان لەسەر خزمەت كوردنى شەرىعت راھىنا .

نیمام شافعیي پىتى باش بوۋ مۇسلمانان ۋاز لە (كلام) بەھىتن و تەنھا پىشت بە
قورئان و فەرموۋەدە بىبەستن و (فقھ) لەۋان دەرەھىتن . چونكە زانستى (كلام)
پىرەتەلە ھەۋا و ئارەزوۋ . لەبەر ئەۋە پىتى خۇش نەۋو لە كۆپى ئەۋدا مۇسلمانان خەرىكى

بن و ، ریوایه‌تیش کراوه که فەرمووێه : « ئەگەر خەلکیی بزان عیلمی کەلام چ (اهواء) یکی تێدایه ، ئەوا وەك له دەستی شێر هەل دێن له دەستی ئومیش هەل دێن » .^{۲۰۷}
 هەروەها ئەو فەرموو : « حوکمی من بۆ ئەهلی کەلام ئەوێه به لقێ دارخورما لی‌زان بدرویت و ، به ناو عەشیرەت و هۆزه‌کان دا بگێڕێن و ، جار بدرویت : ئەمە سزای ئەو کەسمێه که وازی له سوننەت هێناوه و ، خەریکی زانستی (کەلام) ه » .^{۲۰۸}

هەروەها نیمامەکانی تریش ، به تایبەتی مالیک و ئەحمەد ، هەمان رایان بووه .. چونکه له سەرەمی ئەواندا وایان پێ باش له ظاهیری قورئان و هەدیث عەقیدە وەرێگرن ، بەبێ درۆه پێ‌دان ، هەتا عەقیدەیی موسلمانان پارێزراو بێت .

بەلام له سەرەتای سەده‌ی چوارەمەوه هەندێ له زانایانی ئەهلی سوننه و جەماعه به پێوستیان زانیی ، وەلامی بیدعه‌چی‌یان هەر بهو چه‌که بده‌نوه که وا به دەستیانهوه .. جا پێشه‌نگی ئەم کاره به دەستی دوو نیمامی بەرێز بوو ، که نیمام ئەبول‌حەسەنی ئەشعەری شافعی و ئەبومەنصور ماتریدی حەنەفی بوون . ئەوه‌بوو لەسەر رێبازی قورئان و سوننەت زانستی (کلام) یان دارشت . دواي ئەوانیش زانایانی تر هاتن و ئەم زانسته‌یان فراوان کرد هەتا بووه زانستێکی ئیسلامی بپرا پێ‌کراو و ، وای لی هات فەقیهەکانی شافعی قیربونی به فەززی عەین و فەقیهەکانی حەنەفیش به فەززی کیفایه‌ی دابنێن . جا ئەو زانستی (کلام) ه‌ی که نیمامەکان ره‌خنه‌یان لێسی هەبوو ئەم زانسته ئیسلامی‌یه نه‌بوو ، بەلکو زانستێ بوو که له قسه‌ی هیچ و پووچی موعتەزله و مورجیه و رافزی‌یه‌کان پێک هاتبوو ..

کاتی‌ک که موعتەزله ئەو را هەله‌یه‌ی خۆیان دەر‌بارە‌ی خەلقى قورئان خسته روو ، زانایانی سەلهف وتیان : « القرآن کلام الله ، لا نقول مخلوق ، ولا غیر مخلوق » . بەلام نیمامی شافعی رای خۆی دەر‌بریی و وەك سەلهف فەرمووی : « القرآن کلام الله » . پاشان فەرمووی : « غیر مخلوق » بگره که‌سی‌ک بێ‌وتایه قورئان مەخلووقه به کافری له قەڵەم دەدا .. ره‌ببعی کۆری سوله‌یمان ئەل‌تیت : که‌سی‌ک که متمانه‌م پێی هەبوو بۆمی باس

^{۲۰۷} مفتاح السعادة (۲ : ۲۶) .

^{۲۰۸} مفتاح السعادة (۲ : ۲۶) .

کرد و وتی : له مه جلیسی شافعی دا ناماده بووم ، (حفص الفرد) وتی : « القرآن مخلوق » شافعی فەرموی : « کفرت بالله العظیم » .^{۲۰۹}

ههروه ها لهو سهرده مه دا نهوه بلاویوه وه که ئیمان بریتی به له برۆای دل و ده برینی زمان . جا هه رکهی مرۆف چاکیی دین له دل یا سه لما و به زمانیش ده ری پرسی ، نهوا نهو که سه موسلمانیکێ تهواوه و ئیمان و ئیسلامی بی له که یه . هه ندیکێ تریش رایان وه ها بووه که ئیمان دۆای برۆای دل و ده برینی زمان بریتی به له کار و هه لئس و که وتی نه ندانه کان .. که واته هه تا موسلمان کرده وه ی چاک زۆرتر نه نجام بدات ئیمانی به هیزتر ده بیت . ئیمامی شافعییش ته مه رای بوو و ، به پیتی ته م ئایه تانه ش برۆای وه ها بوو که ئیمان زیاد ده کات تا خاوه نه که ی بخاته به هه شته وه و ، که میش ده کات تا به دۆزه خی بگهی نه ئی :

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴾ (الأنفال : ۲) .

﴿ وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَّن يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فزَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴾ (التوبة : ۱۲۴) .

﴿ هُوَ الَّذِي أَلْزَمَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لَئِنْ زَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ ﴾ (الفتح : ۴) .
ره بیع نه ئیت : گویم له شافعی بوو ده ی فەرموو : « الإيمان : قول و عمل ، یزید و ینقص » .

ههروه ها له باره ی بینینی خۆای گهروه وه له لایمن ئیمان دارانه وه جمهوریی زانایانی سه لهف له سه ر نهو رایمن که به هه شتی یان له قیامه ت دا پهروه ردگاریان ده بینن . ته مه ش به پیتی ته م ئایه ته پیروژه : ﴿ وَجُودٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ ۖ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ ﴾ (القيامة : ۲۲ - ۲۳) .
ههروه ها به پیتی ته م فەرموودانه ش :

له صوه یب وه - خوا لئی رازی بی - ده گپ نه وه که پیغه مبه ری خوا ﷺ فەرموویه : « إذا دخل أهل الجنة الجنة ، قال الله تبارك وتعالى : تريدون شيئا أزيدكم ؟ فيقولون : ألم تبيض وجوهنا ؟ ألم تدخلنا الجنة وتنجنا من النار ؟ قال : فيكشف الحجاب ، فما أعطوا شيئا أحب إليهم من النظر إلى ربهم عز وجل . وفي رواية ، ثم تلا : ﴿ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ ﴾ » (یونس : ۲۶) . رواه مسلم .

ده فەرموئ : کاتیک که بههشتی یان چوونه بههشتهوه ، خوای گهوره پیان ده فەرموئ : ده تانهوئ شتیکی تریشان بۆ زیاد بکهه ؟ نهوانیش نه لێن : نهی تو دهه و چاری ئیمهت سپیی نه کردوه ؟ نهی تو ئیمهت نه خستۆته بههشتهوه و له ناگری دۆزهخ ده ریازت نه کردوین ؟ نه فەرموئ : خوای پهروهردگار پهرده کان لا ده دات ، ئیتر بههشتیان هه رچی ناز و نیعمه تیکیان پی دراوه هیچی نه وه نه دی سهیر کردنی پهروهردگاری مه زنیان به لاوه خۆش نیه . له ریوایه تیکیشدا هاتوه : پاشان ئهم نایه ته پیروژهی خوئند : ﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ﴾ .

جهیری کورپی عه بدوللاش - خوا لێی رازی بی - نه گیریتوه و نه لێت : له خزمه تی پیغه مبه ری خوادا ﷺ دانیشتبووین و ، له شهوی چوارده دا سهیرکی مانگی کرد و ، فەرموئ : « إِنْكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ عَيْنًا كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ ، لَا تَضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَلَّا تَغْلَبُوا عَلَىٰ صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلِ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا » . فەرموئ : ههروهک ئهم مانگه ده بینن ، وه هاش به ناشکرا پهروهردگارتان ده بینن و ، له بینینیشتی تیر ناخۆن . جا نه گهر توانیتان با نوژی پێش خۆره لاتن و پێش خۆرنا و ابوئنتان له کیس نه چیت ، پاشان ئهم نایه ته پیروژهی خوئند : ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾ (ق : ۳۹) مغق علیه .

جا پر و ابوون به بینینی خوا رای نه بویه کری صدیق و ، نیمام علیه و ، له ریوایه تیکیشدا رای حوذه یفه ی کورپی یه مان و ، ^{۲۱۰} و عوباده ی کورپی صامیت و ، ^{۲۱۱} که عبی کورپی عوجره و ، ^{۲۱۲} نه بو موسا و ، ^{۲۱۳} صوهیب و ، ^{۲۱۴} ئیبن عه بئاسه و ، رای کۆمه لیک له تابیعینیشه . ^{۲۱۵}

^{۲۱۰} حوذه یفه ی کورپی حسل ی کورپی جابری عه بیی ، نهو هاوه لیه که خاوه نی نه ئینی پیغه مبه ر بو ﷺ له بازه ی مووافقه کانهوه . سالی (۳۹) ی کۆچی کۆچی دوایی کردوه .

^{۲۱۱} عوباده ی کورپی صامیت ی کورپی قعیسی خه زره جیی نه نصاریه ، هاوه لیکه که ناماده ی ههردوو په یمانی عه قبه و جهنگی به در بووه . له سالی (۳۴) ی کۆچی دا له رهمله کۆچی دوایی کردوه .

^{۲۱۲} که عبی کورپی عوجره ی کورپی ئومه ییه ، هاوه لیکه و ناماده ی هه مرو رووداوه کان بووه و ، ئهم نایه ته پیروژهش ده رناره ی نهو هاتۆته خواره وه : ﴿فَقِدْتَهُ مِنْ صَبَاحٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسْلٍ﴾ . له مه دینه دا و له سالی (۵۱) ی کۆچی دا کۆچی دوایی کردوه .

^{۲۱۳} نه بو موسای نه شهیری ، عه بدوللای کورپی قعیسی کورپی سه لیم ، هاوه لیکه مه زن و والی یه کی نازا و به جهرگ بووه . یه کیکه له حه که مه کانی ئیوان نیمام علیه و مو عاریه - خوا له هه موویان رازی بی - دوا ی جهنگی صیفین . سالی (۴۴) ی کۆچی کۆچی دوایی کردوه .

جا به لگمی شافیهیی لسهمر شهوی که دۆستانی خوا له قیامت دا خوای گهوره ده بینن لهم ریوایه تهی خواره وه دا دهرده کهوئ :

موزه نیی له نیبن ههره وه ده گیریته وه و نه لیت : گویم له شافیهیی بوو دهرباره ی فرمایشتی خوای گهوره وه : ﴿ کَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَخْجُون ﴾ (المطففين : ۱۵) . ده فرموئ : نه مه به لگمیه که دۆستانی خوا له ناخیره ت دا خوای گهوره ده بینن .^{۲۱۶}

ره بیعیش نه لیت : روژیکیان له خزمه تی شافیهیی دا بووم و له صمعه ده نامه یه کی بق هاتبوو که دهرباره ی فرمایشتی خوای گهوره وه : ﴿ کَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَخْجُون ﴾ پرسیاریان لی کردبوو .. نه ویش نووسی یه وه : « که به هژی ره نه جانی خواوه کۆمه لیک له بینینی خوا بی بهش بوون ، نه وه به لگمیه لسهمر شهوی که به هژی ره زامه ندیی خواوه کۆمه لیک کی تر ده ی بینن » . منیش لیم پرسیی : گهوره ! نایا تو خۆت پروات به وه هیه ؟ فرمووی : « به خوا نه گهر به لای موحه ممه دی کوری ئیدر سه وه یه قین نه بوایه که : له قیامت دا پمروه رد گاری ده بینن ، شهوا له دنیا دا نهی ده پهرست » .^{۲۱۷}

ههره وه ها له باره ی پلایه رزی شاره لانه ره شافیهیی رای جوانی هیه . چونکه شهوا و لایان شهوا له ان رازی بی . ههر هه موزیان شهوا له ان .. ههر هه وو مانگی به رده م خیری پیغه مبه ریه تیین ر ، دهرونی ده ر هه موزشیان به نووری پیغه مبه ریه تییه تمزکیه کرابوو و ههرده م چاریان له هه لئس و کهوتی پیغه مبه ریه ی تازیزیان ده بوو و ، خۆیان له سه ری پمروه ده ده کرد ، به راده یه ک که قورئانی پیروژ ده هاته خواره وه و ستایشی ده کردن :

﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ ﴾ (آل عمران : ۱۱۰) .

^{۲۱۸} صوههیی کوری سینانی کوری مالیکه که به صوههیی رۆمی ناسراوه . یه کئ له تیران دازترین پیای عه رب روژ له سارم و کش و کار کهویدا ، که لسهر فورات ده زیان ، له دایک بووه و ، کانی که رۆمه کان هتیری ده که نه نه رادوو کانی نه میش به کۆله ی ده کهوتنه ده سینان و ، یه کئ له نه ری (کهلب) یش له رۆمه کانی ده کهوتنه و ده یه نیی رۆمه که و ، لهوئ عه بدوللای کوری جه ده ان نهی کۆئ و پاشان سازادی ده کات ، کاتیک که ئیسلام هات نه ویش موسلمان بوو و ، کانی نه ویشی وه ک موسلمانان کۆچ بو مه دینه بکات . بت پهرسته کانی مه که ره ئیان پئی گرت و نیان هیش سامانه که له گه ل خۆی دا به ریت ، نه ویش له بر خاتری هیه جره ت دهستی له سامانه فراوانه که ی هه ل گرت بو کافره کان ، بهو مفرجه ی ریی بدن و کۆچ بکات . ناماده ی بعدر و نووود و روواده کانی تریش ههر هه موو بوو . سالی (۳۸) ی کۆچی کۆچی دوایی کرده وه .

^{۲۱۹} تهفسیری (قرطبی) (۸ : ۱۱۰) .

^{۲۲۰} الانتقاء (۸۱ - ۸۲) .

^{۲۲۱} طبقات الشافعية (۲ : ۸۱) .

﴿ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا ﴾ (البقرة: ۱۴۳) .
 ﴿ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ﴾ (التوبة: ۱۰۰) .

پیغمبر مبری نازیش ﷺ له چندین فرموده‌ها ستایشیان ده‌کات . نه‌ه‌تا - بؤ نمونه - عه‌بدولای کوری موغه‌فقل ده‌گیرته‌وه که پیغمبر مبری خوا ﷺ فرموده :
 « الله الله في أصحابي لا تتخذوهم غرضا ، فمن أحبهم فحبي أحبهم ، ومن أبغضهم فببغضي أبغضهم ، ومن آذاهم فقد آذاني ، ومن آذاني فقد آذى الله ، فبوشك أن يأخذه » رواه الترمذي وابن حبان في صحيحه .

لهم فرموده‌ها ده‌ری ده‌برئ که خوش‌ویستی هاوه‌لان خوش‌ویستی خویه‌تی و ، رق لئی‌بوونه‌ویان رق لئی‌بوونه‌وه له خویه‌تی و ، هرکه‌س نازاریان بدات نه‌وا نازاری نه‌وی داوه و ، هرکه‌سپش نازاری نه‌و بدات نازاری خوی داوه و ، له‌وانیه خوی گه‌وره له‌ناوی به‌ریت ..

نه‌بوزه‌رعه‌ی رازیش ده‌یوت : « هرکه‌ستان دبی یه‌کی له هاوه‌لانی پیغمبر مبری خوا ﷺ به سوکت باس ده‌کات چاک بزائن نه‌وه زیندیه . چونکه پیغمبر مبر حقه و ، قورشان حقه و ، نه‌و نیسلامه‌ش هیناویه‌تی حقه . جا نه‌مه هر هه‌مووی هاوه‌لان به نیمه‌یان گه‌یاندوه . جا نه‌و زیندیکانه ده‌یانه‌وی متمانه له شاهیده‌کامان بسیننه‌وه تا قورشان و سونده‌ت به‌تال بینه‌وه . ده‌ی که‌واته وا چاکه متمانه له‌وانه به‌نرته‌وه و ، نه‌وانه زیندیقن »^{۲۱۸}

بؤ جیاوازی پایه و پله‌ی هاوه‌لان له‌نیوان خویان‌دا چندین ثایه‌تی قورشان ناماژه‌یان بؤ کردوه وه‌ک : ﴿ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَلْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَلْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَاتَلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى ﴾ (الحديد: ۱۰) .
 نه‌م ثایه‌ته پله‌ی هاوه‌لانی پیش فته‌تی مه‌ککه له پله‌ی هاوه‌لانی دوا فته‌ت جیا ده‌کاته‌وه .

نه‌م ثایه‌ته‌شیان پله‌ی موهاجیر و نه‌نصاره پیشینه‌کان به به‌رز له قه‌لم ده‌دات :
 ﴿ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ ﴾ (التوبة: ۱۰۰) .
 هه‌روه‌ها زوو نیمان هینان و سمر و مال به‌خشین و کومه‌کی و پشتیوانیی کردنی پیغمبر مبری خوا ﷺ ده‌بیته مایه‌ی به‌رزی پایه و پله‌ی هاوه‌لان و سمرکه‌وتنیان :

﴿فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (الأعراف : ۱۵۷) .

دیسان هاو له پایه داره کانیش هه ندیکیان له هه ندیکێ تریان له پیش ترن . جا پیشه وایانی نیسلام هاتوونه ته سه ره نو رایه که چاکترین کهسی نوممه تی پیغه مبه ره دوای خۆی : نه بویه کر ، پاشان عومهر ، پاشان عوتمان ، پاشان عدلی یه - خوا لییان رازی بی - .
 نه مه رای نیمامی شافیهیی و بهو بهری راستیی و یستی یه وه فه زلی نه بویه کر و عومهری به سه ره نیمامی عدلی دا ده دا ، هه رچه نه نیمام نامۆزای بوو !^{۲۱۹}
 جا نیمام شافیهیی بهرگری یه کی چاکی له ئال و بهیت ده کرد ، هه رچه نه ده له و کاته دا هه رکه سی دۆستایه تی بی بۆ ئال و بهیت ده ربهرپایه به رافضی تاوان بار ده کرا ، تا نه و راده یه که نه م دێره شیعه ی له و باره وه فه رموه و :
 إن کان رفضاً حب آل محمد

فلیشهد الثقلان أنني رافضی

له هه مان کات دا نیمام شافیهیی رافضه ی زۆر به خراپ زانیون . هه تا فه رمویه : (لم أر أحداً - من أصحاب الأهواء - أشهد بالزور من الرافضة) .^{۲۲۰}
 یوونسی کورێ عه بدولنه علا و توویه : گویم له شافیهیی بووه کاتی که باسی رافضه بکرایه زۆر به عه بداری له قه لعم ده دان و ده ی فه رموو : (شرٌ عصابة) .^{۲۲۱}
 ههروه ها له باره ی خه لافه تیشه وه ده ی فه رموو : خه لیفه کان پێنجن : نه بویه کر و ، عومهر و ، عوتمان و ، عدلی و ، عومهری کورێ عه بدولعه زیز .^{۲۲۲}

ههروه ها نیمام شافیهیی به سه رنج دانی قورئانی پیروژ رایه کی جوانی هه یه له باره ی بینینی جیننی یه وه .. ده باره ی ره سه نی جینن وه نیسماعیل له حه سه نی به صری یه وه ریوایه تی کردوه که و توویه : جینن له نیبلیس بوون و ئینشیش له ناده م . جا نه مانه شیش و نه وانه شیش نیمان داریش و کافریشیان تێدایه و ، له پاداشت و سزاش دا هاویه شن . جا

^{۲۱۹} طبقات السبکی (۱ : ۱۹۴) .

^{۲۲۰} آداب الشافعی (۱۸۷) .

^{۲۲۱} توالی التأسیس (۶۴) .

^{۲۲۲} آداب الشافعی (۱۸۹) .

له مانیش و له مانیش هرکامیان نیماندار بیت نموه (وهلیسی) خوییه و ، له مانیش و له مانیش هرکامیان کافر بوو نموه شهتانه ..^{۲۲۳}

جا نیمام شافعی به بونهی نم نایهته پیروژه وه : ﴿ اِنَّهٗ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْهُمْ ﴾ (الاعراف : ۲۷) ، دهري برپوه که هرکه سیکی عادیل بلای جیننیم دیوه نموا له شاهیدی ده خات ، مه گهر شو کهسه پیغه ممبر بیت .

(۶) شاره زایی زمان و شیعر :

خوای گه وړه وه های بؤ شافعی هینایه پیش که بیته یه کیچ له چوار نیمامه به ناو بانگه که ی نیسلام که دواي هاوه لان و حه زه تی مه هدی - خوا لی یان رازی بی - هیچ کهس شان له شانین نادات^{۲۲۴} ، بگره بووه یه که می هر چواره کهیش و ، دهستیکی بالای هه بوو له نیجته هادا و نازناوی (ناصر السنة) شی وهر گرت . نه گهر وا نه بوییه نموا ده بووه مه زن ترین نه دیب و نووسمر و شاعیری عمره ب . چونکه وه ک له بنه رته دا عمره بیکی قوره یشی بوو ، له هه موو کهس زیاتر هه ولای ده دا زمانی به پاکیی بهیلتیه وه ، چونکه نموه بوو که له هه وت سالی دا قورنانی خه تم کرد مه که ی به جی هیشت و چوو بؤ بادیه بؤ ناو هوزی هوذهیل - که له ناو عمره ب دا له هه موو هوزیک زمان پاراو تربوون - و زور به چاکی زمانی ره وان کردن و ماوهی حه فده سال له ناویان دا مایه وه . تا که گه راپه وه مه که وه ک قوتابیانی شهریه ت ناماده ی کوری ده بوون ، قوتابیانی زمانی عمره بییش ناماده ی ده بوون .

حه سه نی کوری موحه مده ی زه عفهرانیی نه لیت : « کومه لیک له وانه ی که حه زیان له زمانی عمره بیی بوو له گه لمانا ده هاتنه کوری شافعی یه وه و ، له لایه که وه داده نیشتن . نه لیت : به یه کیچ له سرداران یانم وت : تیوه زانست وهر ناگرن ، نه ی بؤچ دینه لامان ؟ وتیان : گوی له زمانی عمره بیی شافعی ده گرین^{۲۲۵} . »

^{۲۲۳} الجامع الأحکام القرآن : (۱۹ : ۵) .

^{۲۲۴} کلیات رسائل النور لبديع الزمان سعيد النورسي ، ج ۲ المکتوبات ص ۳۶۲ .

^{۲۲۵} معجم الأدباء (۱۷ : ۲۹۹) .

به لئی ، نه گهر شافعییی خه ریکی عه ره بیی بویه ده توت : له مه دا پسی پوره و ، گهر له باره ی شیعه وهه باسی بگردایه ده توت : له مه دا پسی پوره و ، گهر له باره ی فیه هیشه وه باسی بگردایه ده توت : له مه دا پسی پوره ، وه ک یوونس ی کوری عه بدولنه علا وتویه .^{۲۲۶}

نیمام شافعییی نه وهنده شاره زای عه ره بیی بوو و جیی متمانه ی زمان زانان بوو ، وه ک وته ی هۆزیک به به لگه ده هینرایه وه ، فهرمایشتی نه ویش به به لگه ده هینرایه وه .

مووسای کوری نه بو جاروود وتویه : « کان یقال : إن محمد بن إدريس وحده يحتاج به كما يحتاج بالطن من العرب » .^{۲۲۷}

نه حمه دی کوری حه نه لیش فهرموویه : « کلام الشافعي في اللغة حجة » .^{۲۲۸}

نه ییوویی کوری سو هیدیش وتویه : « خذوا عن الشافعي اللغة » .^{۲۲۹}

نه بو عه به ییدیش نه یوت : « كان الشافعي ممن تؤخذ عنه اللغة » .^{۲۳۰}

له عه له بیش ده باره ی نه وه ی که هه ندی ک ره خه نه یان له زمان ی شافعییی ده گرت ده ی ده بری که شافعییی نهو پیاهه نه ره خه ی لی بگیری ، چونکه نهو رۆ له ی زمان ی عه ره بی یه و پیریسته عه ره بیی لهو وه ربگری که نه لئی : « يأخذون على الشافعي وهو من بيت اللغة ، يجب أن يؤخذ عنه اللغة » .^{۲۳۱}

موزه نیی نه لیت : « که شافعییی هاته میصر ، لهو کاته دا عه بدولمه لیکی کوری هیشامی نه حویی ، خاوه نی میژووی غه زه وات ی لی بوو ، که له زمان ی عه ره بیی و شیعه را که له زانای سه رده می خۆی بوو .. هه ستا چوو بۆ لای شافعییی و پاشان ده یوت : پی نازانم خوای گه وره که سیکی تری وه ک شافعییی به دیی هینابی . پاشان فهرمایشتی شافعییی ده کرده به لگه بۆ زمان ی عه ره بیی .^{۲۳۲}

هه ره ها شافعییی له شیعی عه ره بیی کۆندا شاره زایی به کی چاکی پهیدا کردبوو ، چونکه نهو ماوه زۆره ی که له ناو هه ذه یل دا مایه وه هه لیک ی باشی بۆ ره خساند تا شیعی

^{۲۲۶} معجم الأدباء (۱۷ : ۳۰۰) .

^{۲۲۷} الطبقات الكبرى (۲ : ۱۶۱) .

^{۲۲۸} توالي التأسيس (۵۷) .

^{۲۲۹} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۵۰) .

^{۲۳۰} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۵۰) .

^{۲۳۱} توالي التأسيس (۶۲) .

^{۲۳۲} تهذيب الإسماء والغزوات (۱ : ۶۲) .

شاعیره هۆذهیلییه کان به جوانیی و به تی گه یشتنه وه له بهر بکات و به وردیی لی یان تی بگات ، که هفتا و نه ونده شاعیری ناودار و لی هاتوو یان سووه .. دیاره نه مهش زانستیکی زۆره که رۆ له کانی نهو هۆزه له میشکیان دا پارێزگاری یان لی ده کرد و شافعییش به تنیا هه هه مووی له بهر کرد . به رادهیه ک که که له زانای نهو بهاره - وه ک نه صمه عیی - سهریان له شافعیی ده دا تا شیعری هۆذهیلی لی وه ر بگرن ، یا خود نهو ی که لایانه راستی بکه نه وه .^{۲۳۲}

نه ک تنها شیعری هۆذهیل ، به لکو شیعری زۆرێک له شاعیرانی هۆزه کانی تریشی له بهر ده کرد .

موحه ممه دی کۆری عه بدو لآی کۆری عه بدو لحه که م نه لیت :

گویم له شافعیی بووه که فهرموویه : « شیعرم له سی صد شاعیری دیوانه وه ریوایه ت کردووه » .^{۲۳۴}

نه مه هه مووی بووه مایه ی نهو ی که شافعیی بیته شاره زایه کی وه ها که له کاتی قسه کردن دا به عه ره بیی یه کجار فه صیح قسه بکات .

خۆ نه گهر بهو زمانه کتبی بنووسیا یه به ئاسانی هه موو که سی ک لئی تی نه ده گه یشت ، به لکو هه ولئ ته دا به ئاسانه ترین شیواز بو عه وام بنووسیت ، وه ک ره بیع بو مانی باس ده کات .^{۲۳۵}

ههروه ها جلا حیط شاهیدی له سه ر نهو ده دات که نووسینی شافعیی له هه موو نووسینی ک جوانتره و که سی وه ک نهویشی نه دیوه که نه لیت : « نظرت في كتب هؤلاء النبعة، الذين نبغوا في العلم، فلم أر أحسن تأليف من المطلبی، كان فاه ينظم درأ إلى در » .^{۲۳۶}

ههروه ها نه بو نهو ر نه لیت :

« هه رکه سی بلی : له باره ی زانست و ، زمان پاراوی و ، شاره زایی و ، به یان و ، لی هاتنه وه پیاویکی تری وه ک شافعیی دیوه نهوا درۆ نه کات » .^{۲۳۷}

^{۲۳۲} تهذيب الأسماء واللغات (۵۰) . وفیات الأعیان (۱ : ۵۶۵) .

^{۲۳۱} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۵۰) .

^{۲۳۰} توالی التأسيس (۷۷) .

^{۲۳۶} توالی التأسيس (۵۹) .

^{۲۳۷} التوافي بالوفيات (۱ : ۱۷۷) .

له باره‌ی خویندنی (نه‌خو)هوه له هیچ سمرچاوه‌یه‌کدا ئاماژه بۆ ئه‌وه نه‌کراوه که شافعی له‌لای هیچ کهس (نحو) ی خویندبێ ، له‌بهر ئه‌وه‌ی که پێوستی به‌ خویندنی نه‌بووه . چونکه ماوه‌یه‌کی زۆر له‌ناو هۆزی هه‌ژیل‌دا ژیا‌بوو و خۆی له‌ هه‌موو کهس زیاتر شاره‌زای یاساکانی زمانی عه‌ره‌یی بوو . به‌لام پیتی خۆش بووه چاوی به‌ (خلیل) بکه‌وتایه که شاره‌زایی‌یه‌کی چاکی له‌ عه‌ره‌یی‌دا هه‌بووه ، به‌لام به‌ فهرمانی خوا بۆی رێک نه‌که‌وت چونکه خه‌لیل له‌ به‌صره و له‌ سالی (۱۷۰) دا کۆچی دوایی کرد و ، نه‌میش هیشتا له‌ مه‌دینه‌دا له‌ خزمه‌تی نیمام مالیک‌دا بوو .

جا نیمام شافعی هۆی زمان‌پاراوی و زمان هه‌ل‌نه‌که‌وتنی ، نه‌گه‌رچی تاقه جاریکیش بێت ، نه‌گێڕته‌وه بۆ ئه‌و خه‌وه‌ی که به‌ مندالیی به‌ پێغه‌مبه‌ری خوایه‌وه ﷺ دیی بوو .

ربه‌ع نه‌لێت : له‌ شافعییم بیستوه که ده‌ی‌فهرموو : پێش با‌لغ بوونم له‌ خه‌وم‌دا پێغه‌مبه‌رم ﷺ بینیی و پێمی فهرموو : « یا غلام ! » وتم : لیسک یارسول الله ! فهرموو : « من أنت ؟ » . وتم : له‌ ده‌سته وکه‌سی خۆتم . فهرموو : لیم نزیک به‌روه .. منیش لێی نزیک که‌وته‌وه ، ئه‌وه بوو ده‌می کرده‌وه و تفی ده‌می خۆی هینا به‌سهر زمان و ده‌م و هه‌ردوو لێوم‌دا و فهرموو : « امض بارك الله فیک » . نیت به‌ بیرم‌دا نایه‌ت نه‌ له‌ گێڕانه‌وه‌ی فهرمووده و نه‌ له‌ خویندنه‌وه‌ی شیعردا زمانم هه‌ل‌ که‌وتبێ .^{۲۳۸}

عه‌بدولمه‌لیکی کوری هیشامی نه‌حویش وتویه :

« له‌ خزمه‌تی شافعی‌دا یه‌کجار زۆر دانیشتوین ، هه‌رگیز له‌نگه‌یه‌کم لی نه‌بیستوه و وشه‌یه‌کیشم لی نه‌بیستوه که له‌وه جوانتر هه‌بێت » .^{۲۳۹}

نیمام شافعی توانایه‌کی چاکی هه‌بووه بۆ وتنی شیعهر به‌ بۆنه‌ی زیره‌کیی و لی‌هاته‌نه‌وه و ، به‌ بۆنه‌ی ئه‌و هه‌مووه شیعهره‌وه که له‌بهری کردبوو ، به‌لام وازی له‌ نووسینی شیعهر هینا و رووی له‌ فیهقه و ئیجتیهاد کرد ، تا بووه که‌له‌زانای فیهقه‌ی ئیسلامیی ، هه‌رچه‌نده بۆ هه‌ندێ هه‌لوێست که‌مه که‌مه شیعری وتوه . به‌لام کۆمه‌له‌ شیعریکی زۆر به‌ ناوی شافعی‌یه‌وه تۆمار کراون که هه‌ندیکی له‌ هی ئه‌و ده‌چن . هه‌تا ئه‌و دیوانه‌ش که به‌ ناوی

^{۲۳۸} تذهیب الاسماء واللفات (۱ : ۶۵) .

^{۲۳۹} معجم الأدباء (۱۷ : ۳۱۲) .

نەووە بلاوکراوەتەو ، هەر هەمووی هی ئەو نیە . چونکە ئەگەر شافعی دیوانی شیعی بنووسایە لە ئاستیکی ئەو بەرزتردا دەنووسی .^{٢٤٠}

بۆ نمونە ئەوەتا بەرگری ئەو دەکات کە ئامادەییە لە پیناوی خۆشویستنی ئال و بەیتدا خەڵکی بە رافیزیشی لە قەڵەم بدەن کە ئەفەرموی :

إن كان رفضاً حب آل محمد فليشهد الثقلان أنني رافضي^{٢٤١}

هەرەها سۆز بۆ شاری غەزەیی خۆشەویستی لە فەلەستین ، کە لەوێ لە دایک بوو و لە تەمەنی دوو سالییدا بە جێی هیشتوو ، دەرەپێ و ئەفەرموی :

(وإني لمشتاق إلى ارض غزة وإن خاني بعد التفرق كتماني

سقى الله أرضاً لو ظفرت بترها كحلت به من شدة الشوق أجفاني^{٢٤٢}

هەرەها لە بارەیی رهوشتی جوانەو وەک بێ دەنگیی یان کەم قسە کردنەو بە شیعر فەرمویە :

لاخير في حشو الكلا م إذا اهتديت إلى عيونه

والصمت أجمل بالفتى من منطق في غير حينه

وعلى الفتى لطباعه سمة تلوح على جبينه^{٢٤٣}

نیمام شافعی وەک مەزۆتیی زۆر زیرەك و زۆر لێهاتوو ، بە وردیی سەرنجی ژيان و دنیای دەگرت .. خەڵکی چاك دەناسی .. زۆر هەولێ دەدا تا دۆستی راستەقینەیی دەست بکەوێ ، کە چۆی بێهەوودە بوو . هەتا ئەو بوو ئەم دێرە شیعرانەیی فەرموون :

عمرت الدهر ملتصاً بمجهدي أختا ثقة فأكداه التماسي

تكرت البلاد عليّ حتى كأن أناسها ليسوا بناس^{٢٤٤}

هەتا ئەوەندە بە راستیی بۆ دۆست دەگەرێ ، ئامادەییە ئەگەر دەستی بکەوێ سامانی دنیا و چاکەیی قیامەتی لە گەڵدا بەش بکات .. موزەنەیی دەگیرێتەو کە شافعی دەستی گرتوو ، فەرمویە :

أحبُّ من الإخوان كل مواتٍ وكل غضيض الطرف عن عثراتٍ

^{٢٤٠} الإمام الشافعي ، فقيه السنة الأكبر (٢٨٤) .

^{٢٤١} الانتفاء (٩١) .

^{٢٤٢} معجم البلدان (٦ : ٢٩٠) .

^{٢٤٣} توالي التأسيس (٧٣) .

^{٢٤٤} طبقات الشافعية (١ : ٣٠١) .

یصاحبني في كل أمر أحبه ويحفظني حيا وبعد مماتي
فمن لي بهذا ليت أُنْصِبَتْه فقاسمته مالي مع الحسنات^{٢٤٥}
لهو بارهشوه که دنیا ، وهک باوهژنیکی بی سۆز و بهزیی ، بهرامبه به مروّقه ژیر ،
بلیمه ته کان ، دزایه تی ده کات فرمویه :

ومن الدليل على القضاء وكونه بؤس اللبيب وطيب عيش الأحمق
وأحق خلق الله بالهم أمرؤ ذوهمة يلبى بعيش ضيق^{٢٤٦}
له هه مان کات دا نیمام شافعی شاره زایی به کی چاکی له میژووی نه قامیی و میژووی
نیسلامیی هه بو و ، له رووداوه کانی هۆزه عمره به کان له نیوان خزاندا و له گه ل رۆم
فارس دا ناگادله بوو .

هه ره ها له پشت و ره چه له کی هۆزه کان چاک شاره زا بوو ، هه تا نیبن هیشامی خاوه نی
سیره ت و غه زهات له چاو شافعی دا هیچی نه ده زانی .^{٢٤٧}

(٧) فیراسه تی شافعی :

شافعی بۆ کۆکردنه وی کتیی فیراسه ت و نه ستیره ناسیی به ره و یه مه ن ده که ویته ری
و ، له وی هه مرویان کۆده کاته وه و ده یان نووسیته وه . پاشان که ده یه وی بگه ریته وه ، له
ریگای دا به لای پیاوینکدا تیبهر ده کات که له په نای خانوه که ی دا دهسته نه ژنۆ
دانیشته بوو ، که کۆسه یه ک بوو هه ردوو چاوی شین و ناوچاوی ده ره پیری بوو . نه فه رموی :
میوان رانه گرن ؟ نه لئ : به لئ . هه رجیی له نیمام شافعی به سیفه تی نه م پیاوه هیچیان
چاک نین . که چیی که لا ده دات ده بینئ پیاوینکی زۆر سه خیه ، نانی ئیواره و بۆن
خۆشی و ئالیککی ولاغه که ی و ، نوین و پئ خه فی بۆ ده ئیرئ .. به دێرایی شه و نه م دیو و
نه و دیو ده کات و بیر له وه ده کاته وه چیی له و کتیبانه بکات .. چونکه خاوه ن مال به
پنجه وانیه ی فیراسه ته وه ده رچوو . سیفه ته کانی خراپ ، که چیی خۆی سه خیی و به پرتز
ده رچوو . ئیتر برپاری دا کتیبه کان فری بدات . که رۆژی لی ده بیته وه به
خزمه ت گوزاره که ی نه فه رموی : ولاغه که زین بکه . که سوار ده بی و ده یه وی خواحافیزی

^{٢٤٥} توالی الناسی (٧٤) .

^{٢٤٦} توالی الناسی (٧٥) .

^{٢٤٧} الوافی بالوفیات (٢ : ١٧٥) و توالی الناسی (٦٠) .

بکات به کابرا نه فرموئ : نه گهر هاتیته مه ککه و ، به لای (ذو طوی) دا تیپه رت کرد پرسیاری مالی موحه ممه دی کوری نیدرسی شافیهیی بکه . به مه دهیه وی خزمه تی بکات و پاداشتی نه میوان دارییهی بداته وه .

کابرا پیتی نه لی : بۆچ من خزمه ت کاری باو کتم ؟
نه فرموئ : نه خیر .

نه لی : نهی هیچ خزمه تیکت قهرزارم ؟
نه فرموئ : نه خیر .

نه لی : نهی من له دوینی وه مه سره فت بۆ نه کهم ، کوا ؟
نه فرموئ : کامهیه ؟

نه لی : بایی دوو دیره هم خواردن و ، نه وهنده پی خۆر و ، سی دیره هم بۆن خوشیی و ، دوو دیره هم ئالیک بۆ ولاغه کهت و ، دوو دیره هم کرئی نوین و لیفه که .
به خزمه ت گوزاره کهی نه فرموئ : رۆله ! بی ده ری . هیچی ترت ماوه ؟
وتی : کرئی خانوه که . تو م حساندۆته وه و ته نگم به خۆم هه لچنیوه .
شافیهیی تی ده گات که ناویشانی کابرا به پیتی کتیبه کان راست ده رچوو . دوا ی شه وه ده پرسئ : هیچی ترت ماوه ؟

نه لی ، برۆ ، خوا سه رشۆرت بکات . خراپی وه ک تو م نه دیوه .^{۲۴۸}

نیمام شافیهیی رووداوی زۆری لی ده گیر نه وه ده باره ی زانینی هه ندئ شت که زه ننی بۆ ده روات .

بۆ نمونه : موزه نیی ده گیر پته وه : له مزگه وت دا له خزمه تی شافیهیی دا بووم ده بینین وا پیاویک هاته ژووره وه و به سه ر خه وتوه کان دا ده گه ری . شافیهیی به ره بیعی فرموو : هه سه ته به و پیاوه بلئ : ئایا به نه دیه کی قوله ره شت گوم کردوه که چاویکی له ده ست داوه ؟ ره بیع هه ل ده ستی و پرسیار له کابرا نه کات و شه ویش نه لی : به لی .

کابرا دیته خزمه تی شافیهیی و نه لی : کوا به نه ده کهم ؟ فرمووی : برۆ له به ندیخانه ده ی دۆزیته وه .

کابرا چوو بۆ به ندیخانه و به نه ده کهی دۆزییه وه .

موزه نیی نه لیت : پیم وت : هوالمان بدهری ، سهرسامت کردوین . فهرمووی : به لئ .
چاوم لئ بوو کابرایه ک له درگای مزگهوت هاته ژووره وه و به ناو خهوتوه کاندا ده گهرئ .
وتم : به دواي هه لاتوا ده گهرئ . ده بینم سهرنجی ره شه کان ده گهرئ نه ک سپی به کان . وتم :
بهنده به کی قولهره شی هه لاتوه . چاویشم لئی بوو سهرنجی چاوی چه بیانی ده گهرت . وتم :
هه لاتوه که چاوئکی له ده ستداوه . وتمان : نهی چؤنت زانیی وا له بهندیخانه دا ؟
فهرمووی : نهو فهرمووده بهی که ده رباره ی کؤیله کان ده فهرموئ : نه گهر برسیی بوون
دزی ده کهن و ، گهر تیریش بوون زینا ده کهن ، ته نریم کرد یه کیکیانی نه نجام داوه و ،
ههرواش بوو .^{۲۴۹}

زانایان و خواناسان به سه لیهی جوانیان شتیان بؤ ده رکهوتوه .
جاریکیان له سه نعاوه پیاویک دیته خزمهتی شافعیی ، که دهی بینئ پیئ نه فهرموئ :
خه لکی سه نعاي ؟ نه لئ : به لئ . ده پرسئ : ناسنگهری ؟ نه لئ : به لئ .
جاریکیان نیمام شافعیی و موحه مه دی کورپی حه سن به جووته له سایه ی که عبه دا
داد نهیشن و پیاویکیش له وتوه تیپه ده کات . یه کیکیان به هاوه له که ی نه لئ : وه ره با بهم
پیاوه ی که دیت خومان تاقی بکهینه وه . با بزاین چ پیشه به کی همیه ؟ یه کیکیان نه لئ :
به رگ دروه . نهوی تر نه لیت : دارتاشه . که ناردیان به دواي دا و پرساریان لی کرد ، وتی :
نهوسا به رگ دروو بووم و نیستاش دارتاشم .
له باسه کانی پیشه وه شدا باسی نهوه کرا که چؤن نیمام شافعیی باسی دواپوژی ههر
چوار قوتابی به که ی ده کات .^{۲۵۰}

نیمام شافعیی ههتا کؤتایی ته مه نی چاره ی هه ندئ سیفه تی نه ده ویست وه ک قژی زهره
و چاوی شین .
ره بیع ی کورپی سوله یمان نه لیت : بؤن خووشی به کم بؤ شافعیی به دینارنک کرپی .
لیمی برسیی : له کیت کرپی ؟ وتم : لهو قژ زهره ده . فهرمووی : قژی زهره و چاوی شین .
بی به ره وه ، بی به ره وه !^{۲۵۱}

ههروه ها رای وا بووه که عه قل و قه له ویی پیکه وه ناگونجین ، بزیه ده ی فهرموو : جگه
له تاقه پیاویک هیچ قه له وتیکم نه دیوه که عاقل بیئ .^{۲۵۲}

^{۲۴۹} توالی التأسيس (۶۶) .

^{۲۵۰} سهیری لاپه ره (۵۲) ی تم نووسراوه بکه .

^{۲۵۱} آداب الشافعی (۱۳۱) .

له پال هه موو به شه کانی زانست دا نیمام شافیهیی شاره زایی به کی چاکی له زانستی پزشکیی دا هه بووه . چونکه به زانستیکی به که لکی زانیوه بو تهنروستی موسلمانان و به هاوتای زانسته شهرعی به کانی له قه لهم داوه ، چونکه شهرع فریای قیامه تی خه لک ده که ویت و پزشکییش فریای لاشه یان ده که ویت .

ئه وه تا نه فرموئ : « زانست دوو زانسته : زانستی دین و ، زانستی دنیا . جا زانستی دین بریتی به له : فیه و ، زانستی دنیا ش بریتی به له زانستی پزشکیی » .^{۲۵۳}

ههروه ها ده فرموئ : « دوای زانستی هه لال و هه رام زانستیکی تر پی نازانم له زانستی پزشکیی به ریزتر بیت ، به لام ئه وه تا ته هلی کیتاب له نیمه یان سه ندووه » .^{۲۵۴}

له هه مان کات دا زانستی پزشکیی به سه یه کی زانست له قه لهم ده دات و ، زوریش به داخه ویه که موسلمانان ده ست به رداری بوون و به گاور و جووله کانیان سپاردووه .^{۲۵۵}

ههروه ها ده ری ده برئ که دوو شتی گرنگ هه ن که خه لکی پشت گوئیان خستوون : زمانی عهره بی و پزشکیی .^{۲۵۶}

له بهر نه مه نیمام شافیهیی خۆی بایه ختیکی چاکی به پزشکیی داوه ، به راده یه ک که ره بیع ی قوتایی وه ها باسی ده کات که ته واو شاره زای پزشکیی بووه .^{۲۵۷}

بگره پزشکیکی میصری شاهیدی له سه ر زانستی شافیهیی ده دات که وه ها شاره زا بووه وه ک ئه وه ی ته نها ئه و زانسته بزانی و هیهی تر .^{۲۵۸}

(۸) نووسینی شافیهیی :

پیش شافیهیی هیه نیمامیک چ له ئوصول و چ له فرووع دا و ، چ له فیه و ، چ له ته فسیردا ئه وه نه دی شافیهیی کتیی نه نوویه .

نیم زولاق و توویه : شافیهیی نزیکه ی دوو سه د جوژه کتیی داناه .^{۲۵۹}

^{۲۵۲} آداب الشافعی (۱۳۲) ئه و پیاوه ش موحه مه دی کوری حه سن بووه وه ک له (روض الاخبار) دا ده ری به یوه .

^{۲۵۳} آداب الشافعی (۳۲۱ : ۳۲۲) .

^{۲۵۴} آداب الشافعی (۳۲۱) .

^{۲۵۵} آداب الشافعی (۳۲۱) .

^{۲۵۶} آداب الشافعی (۳۲۱) .

^{۲۵۷} تهذب الاسماء واللغات (۱ : ۶۵) .

^{۲۵۸} توالی التأسيس (۶۶) .

^{۲۵۹} شفارات الذهب (۲ : ۱۰) .

قاضی نیمام نهو موحه ممد حه سنی کوری موحه ممد میروه زیش وتوویه : وتراوه
که : شافیهی - ره ممتی خوی لی بی - له ته فسر و فیه و نه دهب و شتی تردا صد
و سیانزه کتیی نویسه .^{۲۶۰}

به مهرجی له نویسن دا زور گورج و گول بووه که له نیوهی رژی کدا کتییکی
نویسه . نویسی کوری عه بدولنه علا وتوویه : شافیهی له بهیانی یوه تا نیوه پو
کتییکی داده نا .^{۲۶۱}

به لی ، سهیر لهو دایه که نه م هه موو کتیبانه نویسه و ته مهنیشی له په نجا و چوار
سال زیاتر نه بووه .

موحه ممدی کوری نیس حاقی کوری راهویه نه لیت : له باو کم پرسیار کرا : شافیهی ،
که ته مهنی زور نه بوو ، چو ن نه م هه مووه کتیبه داناه ؟ گویم لی بوو دهیوت : به
بونهی کورتیی ته مهنیهووه خوا عه قلی بۆ پیش خست .^{۲۶۲}

جا لی هاتوویی شافیهی و فیر و بهر که تی ته مهنی و ، ژیری و بلی متهیی و روح
سووکی و غیره تی لهو ده دهرده کهنی که زوری نه مو هه مووه کتیبانهی له دهیه کی
کوتایی ته مهنی دا ، لهو ماوه ده که له میصر بووه ، که ماوهی چوار سال بووه ،
نویسه ، سهیر پای نهو نه خوشیه سهخته بهر ده وامهی که پیوهی گیروده بوو بوو .

ره بیع نه لیت : شافیهی ماوهی چوار سال لیره ماوهی که هزار و پینج صد و هرهقه
کتیی نویسی و ، کتیی (الام) ی له دوو هزار و هرهقه دا نویسی و ههروه ها کتیی
(السنن) و شتی تری زوری نویسی . نه م هه مووی له ماوهی چوار سال دا و ،
نه خوشیش بوو ، به لام نه خوشیه کی سهخته ، به رادهیه ک که سواری ولاغ ده بوو شهروال و
خوفه کانی له خوین پر ده بوون .^{۲۶۳}

ده ربهی چوینتیی نویسنی شافیهی یوه ، له رتی حه مده لهو حاکم ته خریجی کردوه
که وتوویه : شافیهی له لای نه م کۆله کهیهی مزگهوت دا داده نیشست و پارچه م هه مته لیک

^{۲۶۰} تہذیب الاسماء واللغات (۱ : ۵۳) .

^{۲۶۱} توالی الناسی (۷۷) .

^{۲۶۲} توالی الناسی (۷۹) .

^{۲۶۳} توالی الناسی (۸۳) .

ناسکی بۆ راده خراو به سهر دهم و چاویا ده چه مایه وه - چونکه نه خوش بوو - و دهستی به نووسین ده کرد . نه وه بوو ته م کتیبانهی له ماوهی چوار سالدا نووسین .^{۲۶۴}

ره بیع یش وتوویه : نه وه نده جار که له ژماره نه یه چارم له شافیهی بووه ، که له نوژ ده بوویه وه عه باکهی به سهر شانی دا ده دا ، و چرایه کی بچکۆلهی بۆ داده نرا و ، خۆی به سهر پشتی به کذا ده دا و ، دوو پارچه قوماشی موزهریی له ژیری دا ده بوون و ، دهستی ده دایه قه لهم و ههر خهریکی نووسین بوو .^{۲۶۵}

جاری وایش ده بوو ده چوه جیگاوه بۆ خهوتن ، که چیی له ناکاودا مانا یان فیهی نه رموده یه کی وه بیر ده هاته وه ، له ترسی نه وهی نه وه کو له بیر بچیته وه هه ل ده ستا و ، چرایان بۆ داده گیرساند و دهستی به نووسین ده کرد ..

حومه ییدی - که یه کئی له قوتابی به کانی مه ککهی بووه و ، به رهو میصریش له خزمه تیا رۆشتره وه - نه لیت : له گه ل شافیهی دا به رهو میصر کهوتینه رۆ و ، له وئ نه وه نه ومی سه ره وه نه شته جۆ بوو و ، ئیمه ش له ناوه راستا دا . جاری وا ده بوو شه وه چه ومه ده ره وه چرام ده بینی ، که بانگم له خزمه ت کاره که ده کرد ، خۆی ده نگمی ده بیست و ، دهی فهرموو : وه ره سه رکوه . که سه رده که وتم ، ده بینم وا کاغز و ده واتی له به ره ده ست دایه . دهم وت : نه بو عه بدو لالا ! نه مه چی ره ؟ دهی فهرموو : بیرم له مانای فهرمووده یه ک - یان مه سه له یه ک - کرده وه و ده ترسام له بیرم بچیته وه ، بۆیه فهرمانم دا چرا که م بۆ داگیرسین و ، نووسیم .^{۲۶۶}

دوا ی نه وه ش که کتیبکی ده نووسی ، ئیتر سا له سه رچاوه وه ری ده گرت ، یان له به ره دهی نووسی ، ئیبن ههرم - که هه میشه له خزمه تیا بوو - ده هات و بووه یطیی بۆی ده خوینده وه و ناماده بوانیش گوئی یان لی ده گرت و نه ویش پاکه نووسی ده کرد و دوا ی نه وه چه ندین نوسه یان له به ری ده نووسی به وه ..^{۲۶۷}

جا . له به ره نه وهی که شافیهی خاوه نی ته قوا و ئیخلاصکی که م وینه بوو ، خوا ی گه وه خۆشه یستی کتیه کانی نه وی برده دلی زانایانی ئیسلامه وه ، بۆیه هه زیان له نووسین و بیستنی کتیه کانی هه بوو و ، ههر که سه هه ولی ده دا کتیبی زیاتری ده ست بکه وئ . نه وه

^{۲۶۴} توالی التأسيس (۷۸) .

^{۲۶۵} تهذيب الأسماء (۱ : ۶۶) .

^{۲۶۶} آداب الشافعي (۴۴) .

^{۲۶۷} توالی التأسيس (۷۷) .

بوو جارکیان دواي مردنسی نیمام شافیهیی نۆسه د ولاغی سواریی له بهر دهم ماله که ی ره بیعی کوری سوله یمان دا - که خزمهت گوزار و قوتایی و ریوایهت کهری کتیه کانی بوو - وهستان و هر یه که یان ده ویست بچته لای ره بیع و زانستی شافیهیی لیه بیستی .^{۲۶۸}
نیمام نه حمه دیش له باسی فهزلی شافیهیی له سهر هه موو زانا و نووسه ریک نه فهرموی :
هر که سی دهستی له قه له م و دهوات دابی وا له ژیر منه تی شافیهیی دا و قهرزایه تی .^{۲۶۹}
هرمه له ش نه لیت : باو کم نووسه ریکی بۆم به کرئ گرتبوو و پییشی وتبوو : هر و ته یه ک له دهم شافیهیی ده ره ده چی تو بی نو سه .^{۲۷۰}

موحه ممه دی کوری عه لیی کوری مه دینی نه لیت : باو کم پیمی وت : ده ست به رداری پیتیک له کتیه کانی شافیهیی نه بی و هه مووی بنو سه .^{۲۷۱} جا موحه ممه ده نه ی وت : ده ست به رداری پیتیکی کتیه کانی شافیهیی نابم و هه مووی نه نو سه م ، چونکه زانستی تیدایه .^{۲۷۲}

نه حمه دی کوری سه له مه ی نه یسا پوری نه لیت : نیسحاقی کوری راهویه ژنیکى ماره کرد که نه و ژنه هاوسه ری پیا ریک بوو بوو که کتیه کانی شافیهیی به لاهه بوون و ، کوچی دوا یی کردبوو ته نها له بهر کتیه کانی شافیهیی ماره ی کرد . نه وه بوو کتیه یی (الجامع الکبیر) ی له سهر کتیه کانی شافیهیی دانا ..^{۲۷۳}

نیمام شافیهیی ده ویست له رتی خوادا زانستی شهرعیی بلاو بکاته وه نیتر باکی نه بوو له وه ی که نه و زانسته به ناوی خزیه وه بلاو بیته وه یان نه ، بۆیه ده ی فهرموو : « ما ابا لی لو ان الناس کتبوا کتبی وتفقهوا بها ، ثم لم ینسبوا إلی » .^{۲۷۴} نه وه بوو خوا ی گه وه به دلی نه وی کرد و کتیه کانی بلاو بوونه وه .

دل گه رم بوونی زانایان بۆ وه رگرتنی زانستی شافیهیی و بلاو کردنه وه شی ، ده گه رپته وه بۆ نه و نیخلاصه ی که خوا له دل یا دروستی کردبوو . هه ره ها هه رگیز ناو و ناوبانگی نه ویستوه ، بۆیه به را به رکیی بۆ سه رکه وتن و بردنه وه نه بووه ، به لکو ئاواتی خواستوه

^{۲۶۸} تهذب الاسماء (۱ : ۴۸) .

^{۲۶۹} توالی التأسیس (۵۷) .

^{۲۷۰} تهذب الاسماء (۱ : ۶۰) .

^{۲۷۱} تهذب الاسماء (۱ : ۶۰) .

^{۲۷۲} توالی التأسیس (۵۷) .

^{۲۷۳} توالی التأسیس (۷۶) .

^{۲۷۴} توالی التأسیس (۷۶) .

خه لکی هی همر همموو نوو زانستهی نوویان بزانیایه با هیچ کس نوو زانستهی به هی نوو نه زانیایه که ده فمرموی :

» ما ناظرت قط علی الغلبة ، وبودي أن جميع الخلق تعلموا هذا الكتاب ، فلا ينسب إلي منه شيء « .^{۲۷۵}

نه بوئه همه دی کوری عهدی که عه بدوللای کوری عهدی کوری عه بدوللای جورجانی به و به (ابن القطان) ی حلفی گه وره ناسراوه و ، یه کی که لهو که نه زانیایه که له ناسینی فمرموده و پیاوانی دا رای و ورده گیریت و سالی (۳۶۵) ی کوجی کوجی دواپی کردوه ، ده گیریتوه : له نه بویه کری کوری نه بو حامیدم بیست ، که به پویه بهری (بیت المال) ی میصر بوو ، ده یوت : له مه جلیسی (ابن القسرات)^{۲۷۶} دا دانیشتبووین و نه بوموسای ضریریشمان له گهل دا بوو ، که نوو روزه گه وره ماموستای نه هلی (رأی) بوو ، (ابن الفرات) به نه بوموسای وت : له باره ی دوویاوه وه پرسیارت لی ده کم و توش و لامم بده ره وه .

وه زیر وتی : یه حیای کوری نه کثم نینکاری زانستی ناکریت و ، ده شزانی چه نده لای خه لیفه له پیشه وهیه ، به راده یه ک که مه نمون له گهل خوی دا ماوهی ده دا شوتنی خه وتنیشی ببینی و ، کتیبی داناون و ، نینکاری زمان پارایی و زانیاریشی ناکریت ، که چیی وا پی نازانم که دوو کس به گویی بکن . نه وه ش شافیهی به که به هه ژاری هاته عیراقه وه و ، له لای خه لیفه ش هیچ پله یه کی نه . نه ویش کتیبی داناون و ، وا ده بینم هه موو روزه ناوی بهرتر ده بیتوه و ، خه لکی زیاتریش له ده وری کتیه کانی کوده به نه وه ..

نه بوموسا بۆ ماوهی سه عاتیک همر بیر ده کرده وه ، پاشان وتی : نه لیم : شافیهی بهم زانستهی مه بهستی خوا بووه ، بویه خوایش بهرزی کرده وه ..^{۲۷۷}
نه مه کللی سهرکه وتنه بۆ مؤسلمانان : کار بۆ ره زامه ندی خوا بکن .. گرنگ نه نهوکاره ناودار بی یان نه .. گه وره بیت یان بچووک !!

نیخلاص و پاکیی نییه تی نیمام شافیهی له راده یه ک دا بوو که زانسته کی له هه موو سهرزه ویی دا بلاوه بکات .

^{۲۷۵} توالی التأسيس (۷۶) .

^{۲۷۶} ناوی عهدی کوری موحه ممدی کوری مووسایه . وه زیرکی زوزانی زمان پارایی نه دیی سه خیی بووه . له سهرده می (المقتدر) دا سه جار پۆستی وه زیری وهرگرتوه و له (۳۱۲) ی کوجی دا کوژاوه .

^{۲۷۷} توالی التأسيس (۷۶) .

رہ بیع نہ لیت : لہ شافعییم بیست کہ دہی فہرمو : « لہ خہوم دا کہ سیک ہاتہ لام و ، کتیبہ کانمی ہل گرتن و ، دانی بہ دہم باوہ و ، ٹہوانیش بہ ٹاسمان دا پھرش و بلاوہ بوونہوہ . کہ خہوہ کہم بۆ یکہ لی لیک دہروانی خہو گیرایہوہ ، وتی : ٹہگر ٹہم خہوہت بیتہ دیی ، زانستہ کہت دہ گاتہ ہہموو ولاتیک لہ ولاتانی نیسلام »^{۲۷۸}.

نیمام شافعیی گہ لیک ماموستانی ہہبوون و ، لہ ہہموو کہ سیش زیاتر قوتابیی ہہبوون کہ چہ ندین کہ لہ زانایان لی ہلکہوتن کہ بہشی زوریان ماموستانی نیمامہ ناودارہ کان بوون ، بہ تابیہت ماموستانی شہش نیمامی دانہری (الصحاح الستہ)^{۲۷۹} .

(۹) زانایان و ستایشی نیمام شافعیی :

خوای گہورہ بہ سۆزی بہ لیشاوی و دہای بۆ شافعیی ہینایہ پیش کہ لہ سہردہ میکی ناوازہ دا بڑیت .. لہو سہردہ مہدا کہ ٹومہتی نیسلام بہ خہبہر ہاتبوون و لہ ہہموو بوارٹکی زانست دا لہ پیش پرکی دا بوون . نا لہو سہردہ مہ پر بہختہ و ہریہ دا میژو بہ ژیرانہ کاری سہرشانی خوئی ٹہنجام دہدا .. ریز لہی پیواری پیوانہی خزمہت گوزاری خاوەن زانست و رہوش بہرز و بہتہ قوا دہگیرا .. پایہ بۆ خواناسان دادہنرا .. قیامہت سہنگی مہحک بوو بہ لای کۆمہ لہوہ .. بۆیہ کہ لہ زانای پایہ دار ہہر چوار نیمامہ کہ بوون ، کہ ریزی تابیہتیان لی دہگیرا و خویشہ ویستی ناو کرۆکی دلی موسلمانان بوون و ، ٹومہتی نیسلامیش ٹہوپہری ستایشی دہکردن و ، زانا پایہ دارہ کانیش و ہسفی راستہ قینہی ٹہوانیان دہکرد .

جا ہہر چہ ندہ لہ پیشہوہ ستایشی ہہندئ لہ ماموستانیان خرایہ پیش چاو ، وا چاکہ لیرہش دا ہہندیک کی تر باس بکہین :

فہضلی کوری دہکین ، کہ زانایہ کی پایہ بہرز بووہ و لہ سالی (۲۱۹) ی کۆچسی دا کۆچی دواپی کردوہ ، وتوویہ :

« ما رأينا ولا سمعنا أكمل عقلاً ، ولا أحضر فهماً ، ولا أجمع علماً من الشافعي »^{۲۸۰} .

^{۲۷۸} توالی التأمیس (۵۲) .

^{۲۷۹} سہرنجی کتبی (الإمام الشافعی) دانراوی ماموستا (عبدالغنی الدقر) م دا دہبینم یدہنجا و چوار قوتابیی نیمام شافعیی ماموستای ٹہو شہش نیمامہ بوون . ل ۳۲۵ - ۳۳۶ .

^{۲۸۰} توالی التأمیس (۵۹) .

(ابو الثور) یش وتوویه : همرکس وادهربیرئ که له زانست و ، زمان پاراوی ، زانین و ، دامه زراوی و ، لی هاتن دا پیاوی وهک موحه ممه دی کورپی تیدریسی دیوه نهوه درۆی کردووه ، به راستیی تا له زیان دا بوو هاوتای نه بوو و ، که چویش به ریی خۆیه وه کهس شوینه که ی پر نه کرده وه .^{۲۸۱}

کاتیکیش که فەرمووده ی نامۆزگاری بو خۆیندرایه وه و له سه ره خۆی چوو ، به سوفیانی کورپی عویهینه ی مامۆستای وترا که له وانیه شافیعیی مردبئی ، شهویش له وه لام دا وتی : نه گهر مردبئی ، نهوا چاکترین پیاوی سه رده می خۆی مردووه .^{۲۸۲}

هاروونی کورپی سه عیدی نهیلیش ، که یه کیک له مامۆستایانی موسلیم بووه نه لیت : پیاوی وهک شافیعییم نه دیوه .^{۲۸۳}

نه بومه نصووری نه زه ره ییش ، که له سالی (۳۷۰) ی کۆچی دا کۆچی دوایی کردووه ، ده ری ده برئ که هیچ فه قیه ییکی نه دیوه نه وه نه دی شافیعیی زانستی زۆرتر و ، زمانی پاراوتر و ، خوریه ی دلی فراوان تر بیت که نه لیت : « عکفت علی المؤلفات التي ألفها فقهاء الأمصار ، فألفت الشافعي أغزرهم علماً ، وأفصحهم لساناً ، وأوسعهم خاطراً » .^{۲۸۴}

نه بوعویه یه قاسمی کورپی سه لام یش وتوویه : که سم نه دیوه له عاقلیی و ، له وه ره ع و ، له زمان پاراوی و ، له رای دروست دا له شافیعیی زیاتر بیت .^{۲۸۵}

هه ره وه ها وتوویه : هیشتا پیاویکم نه دیوه له شافیعیی کامل تر بیت .^{۲۸۶}

زه عفرانییش ده ری پرپوه که پیاوی نه دیوه له شافیعیی چاکتر و به ریزتر و سه خیی تر و به ته قوا تر و زانتر .^{۲۸۷}

بیشری مورسیش وتوویه : « ما رأيت أَمهر من الشافعي » .^{۲۸۸}

^{۲۸۱} وفیات الأعيان (۱ : ۵۶۶) .

^{۲۸۲} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۵۹) .

^{۲۸۳} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۶۲) .

^{۲۸۴} توالي التأسيس (۶۲) .

^{۲۸۵} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۶۱) .

^{۲۸۶} وفیات الأعيان (۱ : ۵۶۵) .

^{۲۸۷} توالي التأسيس (۵۵) .

^{۲۸۸} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۶۳) .

نیمام نه حمه دیش دهری ده پری که هیچ کس نه و نه دهی شافیهی له زانست دا هه لهی
 کهم نه بووه و ، هیچ که شیش نه و نه دهی نهو به توندی دهستی به سوننه تی پیغه مبه ره وه
 ﷺ نه گرتوه .^{۲۸۹} هه ره ها هه رمویه : « ما رأیت أفضح منه ، ولا أفهم للعلوم منه » .^{۲۹۰}
 نيسحاقی کوری راهویه ش ، که سه ره تا به راه برکیی له گهل شافیهی دا ده کرد ، نه لیت :
 « الشافعي إمام العلماء ، وما يتكلم أحد بالرأي إلا والشافعي أقل خطأ منه » .^{۲۹۱}
 هه ره ها وتویه : « الشافعي إمام » .^{۲۹۲}

یه حیای کوری سه عیدیش ناوی شافیهی ده بات و نه لیت : که سم نه دیوه له شافیهی
 عاقل تر و فقیه تر بیت) .^{۲۹۳}

حومه دیدیش ناوی شافیهی به (سید الفقهاء) و (سید علماء زمانه) ده برد .^{۲۹۴}
 نه ییو بی کوری سوویدی ره ملیش ، که یه کن بووه له ماموستایانی شافیهی و
 یانزه سالیش پیش نهو کۆچی دوایی کردوه ، نه لیت : به بیرم دا نه هاتوه که من ده مینم
 هه تا پیای و ده ک شافیهی بینم .^{۲۹۵}

جونه دیدیش نه لیت : « كان الشافعي من المريدين الناطقين بلسان الحق في الدين » .^{۲۹۶}
 موچه ممه دی کوری سه نه نیش که گه وه قوتایی نیمام نه بوچه نیفه بووه یه کجار ریزی
 له شافیهی گرتوه . نه بوچه سسان نه لیت : نه م دیوه موچه ممه ده نه و نه دهی شافیهی ریز
 له هیچ کس بگریت .^{۲۹۷}

موچه ممه ری کوری شه بیب یش نه لیت : گوتم له مه نمون بووه وتویه : له هه موو
 شتی که دا موچه ممه دی کوری ئیدرسی شافیهییم تاقیی کردۆته وه و به کامل هاته پیش
 چاوم .^{۲۹۸}

^{۲۸۹} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۶۰) .

^{۲۹۰} توالي التأسيس (۵۷) .

^{۲۹۱} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۶۱) .

^{۲۹۲} توالي التأسيس (۵۷) .

^{۲۹۳} توالي التأسيس (۵۵) .

^{۲۹۴} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۶۲) .

^{۲۹۵} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۵۹) .

^{۲۹۶} توالي التأسيس (۶۱) .

^{۲۹۷} توالي التأسيس (۷۱) .

^{۲۹۸} توالي التأسيس (۵۶) .

نهمه که می‌ک له ستایشی گهوره زانایانی سهرده می خۆی بوو ، ههروه‌ها زانایانی دواى خۆیشی ستایشیان کردووه :

ئه‌حمده‌ی کورپی سه‌ییار ، که به هاوتای عه‌بدوللای کورپی موباره‌ک له قه‌لهم دراوه و ، له سالی (۲۶۸) ی کۆچی دا کۆچی دواى کردووه ، ده‌ری بریوه که نه‌گهر شافعییی نه‌بوايه ئیسلام تیا ده‌چوو که نه‌لێت : « لولا الشافعي لدرس الإسلام » .^{۲۹۹}
 ئیبراهیمی کورپی ئیسه‌حاقی هه‌ربیش نه‌یوت : مامۆستای مامۆستایان فهرموویه : که پێی ده‌وترا : کی‌یه ؟

نه‌یوت : شافعییی . نه‌ی مامۆستای ئه‌حمده‌ی کورپی هه‌نبدل نیه ؟^{۳۰۰}
 نه‌بوزه‌ره‌ش وتوویه : پێی نازانم هه‌یج که‌س له شافعییی زیاتر منه‌تی به‌سه‌ر نه‌هلی ئیسلامه‌وه هه‌بێ .^{۳۰۱}

نه‌بو‌حاته‌می رازیش وتوویه : شافعییی هاوناوی منه و ، باوکیشی هاوناوی باوکمه . (نه‌ویش ناوی موحه‌مه‌دی کورپی ئیدریس بووه) . نه‌گهر نه‌و نه‌بوايه زانایانی فهرمووده هه‌ر به کۆتیری ده‌مانه‌وه .^{۳۰۲}

ئه‌بو عه‌بدوللای بوشه‌نجیی شافعییش ، گهوره مامۆستای زانست دۆستانی نه‌یساپور ، که له سالی (۲۹۰) ی کۆچی دا کۆچی دواى کردووه ، ده‌ری بریوه که به وردیی سه‌رنجی پیاوانی ئیسلامی داوه و دواى چه‌رخ یه‌که‌می ئوممه‌تی ئیسلام که‌سیکی نه‌دیوه که له شافعییی پایه‌دارتر و ، روون‌کردنه‌وه چاک‌تر و ، زمان پاراو‌تر بێت ، سه‌ره‌رای خزمایه‌تییشی له‌گه‌ل پێغه‌مبه‌ری خوادا ﷺ .^{۳۰۳}

داوودی کورپی عه‌لیی ئه‌صبه‌هانییش - که پێشه‌واى مه‌زه‌بی ظاهیرییه - نه‌لێت : کۆمه‌لێک ره‌وشتی جوان له شافعییی دا کۆ بوونه‌ته‌وه که له که‌سانی تر دا کۆنه‌بوونه‌ته‌وه . یه‌که‌م ره‌وشتی ئه‌مه‌یه :

شه‌ره‌ف‌داریی نه‌سه‌ب و پایه و پله‌ی و ، له خزم و که‌س و کاری پێغه‌مبه‌ریشه ﷺ .
 یه‌کێ تر له‌وانه : دروستیی دینی و ، سه‌لامه‌تی عه‌قیده‌ی له هه‌وابازی و بیدعه‌ت .

^{۲۹۹} توالی التأسيس (۶۲) .

^{۳۰۰} توالی التأسيس (۶۱) .

^{۳۰۱} توالی التأسيس (۶۱) .

^{۳۰۲} توالی التأسيس (۶۱) .

^{۳۰۳} توالی التأسيس (۶۱) .

یه‌کئی تر له‌وانه : سه‌خاوه‌تی دل و ده‌روونی .

یه‌کئی تر له‌وانه : ناسینی فهرمووده‌ی سه‌حیح و نه‌خۆش ، هه‌روه‌ها ناسیخ و مه‌نسوخ .

یه‌کئی تر له‌وانه : له‌بهر کردنی قورئانی پی‌روژ و ، شاره‌زایی له‌هه‌وال و می‌ژووی پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ و ، ناگادارایی له‌سیره‌تی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ و سیره‌تی خه‌لیفه‌کانی .

یه‌کئی تر له‌وانه : ده‌رخستنی نات‌ه‌واویی ناحه‌زانی و ، دانانی کتیب .

یه‌کئی تر له‌وانه : هه‌ل‌که‌وتنی کۆمه‌له‌ قوتایی و هاوه‌لیک، بۆی ، وه‌کئ نه‌حه‌دی کورپی

حه‌نبه‌ل له‌ زوهد و زانست و جی‌به‌جی کردنی سوننه‌ت‌دا و ، وه‌کئ سوله‌یمانی کورپی داوودی

هاشمیی و ، حومه‌یدی و ، که‌رابیسی و ، نه‌بو‌ئهور و ، زه‌عه‌فرانی و ، بووه‌یطیی و ،

نه‌بوله‌لیدی کورپی نه‌بول‌جاروود و ، حه‌رمه‌له و ، ره‌بیع و ، حاریشی کورپی سوره‌یج و ،

سه‌روکاری کهری مه‌زه‌به‌که‌ی نه‌بو‌ئیراهیمی موزه‌نیی .^{۳۰۴}

هه‌روه‌ها داوودی کورپی عه‌لیی ، دوا‌ی نه‌وه‌ی که‌باسی مه‌سه‌له‌یه‌ک ده‌کات ، وه‌سفی

شافعیی ده‌کات که‌لیک‌دانه‌وه‌ی نه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ قه‌ولی نه‌وه : (هَذَا قَوْلُ مَطْلَبِنَا

الشَّافِعِيِّ الَّذِي عَلَاهُمْ بَنَكْتُهُ ، وَقَهْرُهُمْ بِأَدْلَتِهِ ، وَبَايْنَهُمْ بِشَهَامَتِهِ ، وَظَهَرَ عَلَيْهِمْ بِحِمَازَتِهِ ،

التَّقْيِ فِي دِينِهِ ، النِّقْيِ فِي حِسْبِهِ ، الْفَاضِلِ فِي نَفْسِهِ ، الْمُتَمَسِّكِ بِكِتَابِ رَبِّهِ ، الْمُقْتَدِي قُدُوةَ

رَسُولِهِ ، الْمَاحِي لِآثَارِ أَهْلِ الْبَدْعِ ، الْذَاهِبِ بِجَمْرِهِمْ ، الطَّامِسِ لِسُنَّتِهِمْ ، فَأَصْبَحُوا كَمَا قَالَ

تَعَالَى : ﴿ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَّاحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴾ .^{۳۰۵}

هیلالی کورپی عه‌لانی ره‌ققیش و توریه : خوا‌ی گه‌وره‌ به‌ (به‌یدی هینانی) چوار

که‌س - هه‌ر یه‌که‌ له‌ سه‌رده‌می خۆیان‌دا - به‌خششی خۆی به‌سه‌ر نه‌م ئومه‌ته‌دا ر‌ژاند : به‌

شافعیی به‌ شاره‌زایی له‌ فیه‌قی فهرمووده‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ و ، به‌ نیمام نه‌حه‌دی

کورپی حه‌نبه‌ل له‌ تاقیی کاری‌یه‌که‌ی‌دا ، چونکه‌ نه‌گه‌ر وا نه‌بوا‌یه‌ خه‌ل‌که‌که‌ ئیمان‌یان له‌

ده‌ست ده‌دا و ، به‌ یه‌حیای کورپی مو‌عین به‌ پاک‌کردنه‌وه‌ی فهرمووده‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا

ﷺ له‌ درۆ هه‌لبه‌ستن و ، به‌ نه‌بو‌عو‌یه‌یدی قاسم‌ی کورپی سه‌لام به‌ ته‌فسیر کردنی

فهرمووده‌ی غه‌ریبی پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ ، چونکه‌ نه‌گه‌ر وا نه‌بوا‌یه‌ خه‌ل‌کیی به‌ هه‌له‌دا

ده‌چوون .^{۳۰۶}

^{۳۰۴} توالی التأسيس (۶۱) .

^{۳۰۵} توالی التأسيس (۶۱) .

^{۳۰۶} نزهة الألباء (۱۳۹) .

(۱۰) ستایشی هندی له زانیان :

یه کهم که سیک که به لای شافعی یهوه گهوره و بهرېز بوو بیت ماموستای پایه بهرز نیمام مالیک بووه . دواي نهویش ریزی تایبه تی بو سو فیانی کوړی عویه نه داده نا که نهوه بوو له ته مهنی یانزه سالی یهوه ناماده ی دهرسه کانی ده بوو و ، زانستیکی چاکی لی وه رگرت .

ههروه ها یه کي له وانه ی که به لایهوه زور بهرېز بوون موسلیمی کوړی خالیدی زنجی بوو که یه کهم ماموستای بوو و له مه که ده فیهی به لایهوه خویند و ، دهر باره شی ده ی فهرموو : « موسلیمی کوړی خالیدی زنجی فیهی سهرده می خوی بوو » . ههروه ها ریزیکی زوری له تابییی به ناوبانگ و موفتی و زانای فهرمووده ی مه که ، عه طائی کوړی نه بوړه باح ده گرت ، نه گهرچی به خزمه تیشی نه گیشتبوو^{۳۰۷} که ده ی فهرموو : « له ناو تابییی یان ده که سیک نه له عه طاء زیاتر شوین که و ته ی فهرمووده بیت^{۳۰۸} » .

ههروه ها ستایشی زوری که له زانا بهرېزه کانی عیراق و میصری ده کرد ، به تایبه ت نیمام نه حمده چونکه نهو خاوه نی چهن دین سیفه تی بهرز بوو ، که ده ی فهرموو : « که له به غداد دهرچوم له نه حمده فیهی تر و ، واریع تر و ، زاهید تر و ، زانترم تیایا به جی نه هیشت^{۳۰۹} » .

له هه مان کات دا ستایشی زانیانی فهرمووده و فیهی کانی عیراقی ده کرد .. له باره ی شه عبی یهوه ده ی فهرموو : « له زور ریوایه ت کردنی فهرمووده دا شه عبی وه ک عورو ی کوړی زویه ی وه هایه^{۳۱۰} » .

وه هایشی ده بینی که شوعبه ی کوړی حه ججاج که نه میری فهرمووده بوو و له سالی (۱۶۰) ی کوچی دا کوچی دوايی کرد بوو ، دهریزی گرنگی هه بووه بو بلاو کرد نه وه ی فهرمووده و ، ده ست کو تا کردنیش به وانه ی که شیاوی گیرانه وه ی فهرمووده نه بوون .

^{۳۰۷} چونکه له سالی (۱۱۴) ی کوچی دا کوچی دوايی کردوه .

^{۳۰۸} آداب الشافعی (۲۰۶) .

^{۳۰۹} الطبقات الکبری (۱ : ۲۷) .

^{۳۱۰} آداب الشافعی (۲۰۸) .

نه فەرموئ : « ئەگەر شوعبە نەبوابە فەرموودە لە عێراقدا نەدەناسرا . ئەوە بوو دەهاته لای کابرا (که شیایوی گیرانەو نەبوو) و پیتی دەوت :

فەرموودە نەگیریتەو ، دەنا لای کاربەدەستان شکاتت لی دەکەم » .^{٣١١}

جا وەک ستایشی شوعبەیی دەکرد لە سەر شارەزایی لە فەرموودەدا و ، لەسەر وەرەعی ، لە هەمان کاتدا رەخنەشی لی دەگرت که لە قیاسدا لاوازه . بگرە بە نمونەش دەهینرایەو .

رەبیعی کۆری سولهیمان ئەلیت : « ئەگەر کەسێک لە قیاسدا هەڵەیی بکردایە ، شافعی دەی فەرموو : ئەمە قیاسی شوعبەییە » .^{٣١٢}

شافعی هەرچەندە لە گەڵ فەقیهەکانی ئەهلی (رأي) عێراقدا بەرابەرکێی هەبوو و ، پەرچی زۆرێک لە بۆچوونەکانیان دەدایەو ، لە هەمان کاتدا زۆر ریزی لی دەگرتن : و بە سەنگین سەیری دەکردن ، ئەمەش لە روانگەی ئەووە که ئەو فەقیهە بەرپێزانە کاری ئیحتیهادیان نەنجام داو . جا موحتهیدیش بە پێکان بەرز دەبێتەو ، کەچی بە نەپێکان نزم نابێتەو ، چونکە ئەگەر پێکای دوو پاداشتی هەبە و گەر نەشی پێکا ئەوا یەک ئەجری هەر دەبێ و ، هەموو زانایەکیش دەگونجێ هەڵە بکا . جا ئەوە بوو شافعی بە شێوەیەکی گشتیی ستایشی زانایانی عێراقی دەکرد و دەی فەرموو : « الناس عیال علی أهل العراق في الفقه » .^{٣١٣} بە تایبەتیش ریزی زیاتری لە ئەبوحەنیفەیی ئیمامی عێراق دەگرت که دەی فەرموو : « من أراد أن يتبحر في الفقه فهو عیال علی أبي حنيفة » .^{٣١٤} هەرۆهە دەی فەرموو : بە مالیکیان وت : ئایا ئەبوحەنیفەت دیو ؟ فەرمووی : بەلی ، پیاویکم دیو که ئەگەر بیوستانە بی سەلمینی که ئەم کۆڵەکەییە ئالتوونە ئەوا بەلگەی دەست دەخست .^{٣١٥}

بەلام لەو ناچێ شافعی و ئەبویوسفی قاضی بەکیان بینی بێ ، چونکە ئەبویوسف لە سالی (١٨٢) ی کۆچی دا کۆچی کردوو و شافعییش لە سالی (١٨٤) دا

^{٣١١} آداب الشافعی (٢٠٩) .

^{٣١٢} آداب الشافعی (٢٠٩) .

^{٣١٣} آداب الشافعی (٢١٠) .

^{٣١٤} الجواهر المضية (٢ : ٤٥٦) .

^{٣١٥} الجواهر المضية (٢ : ٥٠٨) .

بۆ یه کهم جار سه‌ری له به‌غداد داوه ، مه‌گهر نه‌بو یوسف سه‌ری له مه‌که‌که و مه‌دینه دا به‌یت و له سه‌رده‌می لاوی شافیهیی دا چاویان به یه کتر کهوتی .

به‌لام نه‌وه بوو که هاته به‌غداد چاوی به موحه‌مه‌دی کوپی حه‌سه‌ن کهوت و کتیه‌کهانی نووسی به‌وه و ریزیکی چاکیشی لی ده‌گرت ...

هه‌روه‌ها ستایشی پیاوێکی خه‌لکی ره‌ی ده‌کرد که خه‌لکی له ده‌وری قورشان جه‌م کردوه که ناوی مووسا بووه و به نه‌بو عیمرائی صووفیی به ناوبانگ بووه .

هه‌ندئ که‌له زانای تر هه‌بوون که به لایه‌وه زۆر سه‌نگین بوون ، به‌لام به داخه‌وه بوو که چاوی پێ نه‌کهوتبوون ، وه‌ک : (لیث) ی کوپی سه‌عه‌دی کوپی عه‌بدو پر هه‌مانی فه‌همیی که زانا و فه‌قیه‌ و سه‌رۆکی میصر بووه و له سالی (۱۷۵) ی کوچی دا کوچی دوایی کردوه و ، وه‌ک نیبن نه‌بو ذیئب ، موحه‌مه‌دی کوپی عه‌بدو پر هه‌مانی کوپی موغیره‌ی کوپی حاریشی قوره‌یشیی عامیری ، که نیمامێکی خواناسی دامه‌زراو و ، پیاوێکی زانست دۆستی راستیی بۆ بووه و ، له سه‌رده‌می مالیک دا و له‌وه‌و پیشیش فه‌قیه‌ی مه‌دینه بووه و ، نیمام نه‌حه‌دیش زۆر به واریع ی داناوه ^{۳۱۶} ، له سالی (۱۵۹) ی کوچی دا کوچی دوایی کردوه .

نیمام شافیهیی له راستیی بۆ نیبن نه‌بو ذیئب زۆر دل خۆش بوو که له به‌رده‌م شمشیری خه‌لیفه‌کان دا راستیی وتوه و ، هیچ هیزیک نه‌ی توانیوه چاوترسینی بکات . موحه‌مه‌دی کوپی عه‌بدو پر هه‌مانی ده‌ینه‌وه‌ری نه‌گیرته‌وه و نه‌لیت : عه‌بدولحه‌که‌م بۆمانی باس کرد و وتی : شافیهیی هه‌والی داینی و ، فه‌رموی : مامه‌م موحه‌مه‌دی کوپی عه‌لیی (که نامۆزای باپیری شافیهیی بووه) بۆمی باس کرد و وتی : ئاماده‌ی مه‌جلیسی نه‌میری نیمان داران نه‌بوجه‌عه‌فری مه‌نصور بووم و ، نیبن نه‌بو ذیئب و حه‌سه‌نی کوپی زه‌یدی کوپی نیمام حه‌سه‌نی والیی مه‌دینه‌ش له‌وێ بوون . نه‌وه بوو غیفاری به‌کان (هۆزه‌که‌ی نه‌بو ده‌رپی غیفاریی - خوا لێی رازی بی -) هاتن و له هه‌ندئ هه‌لس و کهوتی حه‌سه‌ن شکاتیان به لاوه کرد . نه‌ویش وتی : نه‌ی نه‌میری نیمان داران ! له باره‌ی نه‌مانه‌وه پرسیار له نیبن نه‌بو ذیئب بکه . که پرسیار لی کرد ، وه‌لامی دایه‌وه : شاهیدی دده‌م که باسی شه‌ره‌ف و ئابرووی موسلمانان ده‌که‌ن و ، ئازاری زۆریشیان دده‌دن . نه‌بوجه‌عه‌فر وتی : بیستان ؟ وتیان : له باره‌ی حه‌سه‌نیشه‌وه پرسیار لی بکه .

وتی : دهرباره‌ی نمو چیی نه‌لئیت ؟ وتی : شاهیدی دده‌م که حوکم به ناپه‌وا ده‌دات و ، شوین هه‌وای خۆی ده‌که‌وت . موحه‌مه‌د (که ریوایت ده‌کات) نه‌لئیت : جله‌کانم پیچان به خۆمه‌وه و ، شمشر به‌ده‌ستیش به‌سهر سهری : نه‌بوجه‌عفره‌وه وه‌ستا بوو ، چونکه ده‌ترسام فرمانی پی بکا بی‌کوژی و ، خۆنه‌که‌ی بهر جله‌کانم بکه‌وت . نه‌بوجه‌عفر وتی : هه‌سمن بیست چیی وت ؟ نه‌ویش وتی : دهرباره‌ی خۆشت پرسیری لی بکه . نه‌بوجه‌عفر به نیبن نه‌بوژی‌بی وت : نه‌ی دهرباره‌ی من چیی نه‌لئی ؟ وتی : نایا نه‌میری نیمان‌داران ده‌ست به‌ردارم ده‌بیّت ؟ وتی : به‌خوا پیّم نه‌لئیت ، ده‌می به‌نهرمی و ده‌می به‌تونیدی له‌گه‌لیا هات . وتی : شاهیدی دده‌م که سامانت به‌ناپه‌وا وهرگرتوه و ، داویشه به‌که‌سانیک که شیاری نین . نه‌بوجه‌عفر له‌شوینه‌که‌ی خۆیه‌وه هات و ده‌ستی له‌پشت ملی نیبن نه‌بوژی‌ب گیر کرد . موحه‌مه‌د نه‌لئیت : له‌ترسی نه‌وه‌ی که فرمان به‌کوشتنی بدات جله‌کانم پیچان به‌خۆمه‌وه ، نه‌وه‌کو خۆنه‌که‌ی بهر جله‌کانم بکه‌وت . پاشان خه‌لیفه وتی : به‌خوا ! نه‌گهر من نه‌بوومايه نیسته روژه‌کانی فارس و رۆم و تورک و ده‌یله‌م نه‌م شوینه‌یان لئیت سه‌ندبوو . مامۆستا وتی : نه‌بوسه‌کر و عومهریش کاریان گرتنه ده‌ست و ، شوین هه‌قیش که‌وتن و ، به‌یه‌کسانیش سامانیان به‌ش کرد و ، پشت ملی فارس و رۆمیشیان گرت و لووتیشیان چه‌قاندن به‌خۆلدا . نه‌بوجه‌عفر پشت ملی به‌زدا و ، وازی لی‌هینا و وتی : به‌خوا له‌بهر نه‌وه نه‌بویه که ده‌زانم راست‌گۆی ده‌م‌کوشتی . نیبن نه‌بوژی‌بیش به‌نه‌بوجه‌عفری وت : به‌خوا من نامۆزگاری چاک ترم بۆت له‌مه‌هدی .^{۳۱۷} واته‌ کوپه‌که‌ی .

حه‌مه‌له‌ش له‌شافعی‌یه‌وه ده‌گیرتیه‌وه که فهرموویه : موحه‌مه‌دی کوپی عیجلان^{۳۱۸} فرمانی به‌چاکه‌ده‌دا و دووره‌په‌رتیزی له‌خرابه‌ده‌کرد . رۆژیکیان والیی مه‌دینه‌دریژه‌ی به‌وتاره‌که‌ی دا . که هاته‌خواره‌وه و نوژی کرد ، نیبن عیجلان‌هاواری لی کرد و وتی : کابرا ! له‌خوا بترسه . قسه و باسه‌که‌ت له‌سهر مینه‌ری پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ دریژه‌پی ده‌ده‌ی ؟! والیی فرمانی دا بی‌هین و به‌ند کرا . هه‌وال گه‌یشه‌نیبن نه‌بوژی‌ب نه‌ویش خۆی گه‌یاند له‌ای والیی و پیی وت : نیبن عیجلانت به‌ند کردوه ؟ والیی وتی : گویا به‌وه‌وه ناوه‌ستی له‌به‌ینی خۆم و خۆی‌دا فرمانم به‌سهردا ده‌کات ، تا به

^{۳۱۷} آداب الشافعی (۴۶) .^{۳۱۸} موحه‌مه‌دی کوپی عیجلانی قوه‌یشیی یه‌کیکه‌له‌زانا دلسۆزه‌خزمت‌گوزاره‌کانی نیسلام که نیمام نه‌حمده و نیبن موغین به‌ (نفع‌یان‌داناره . سالی (۱۴۸) ی کۆچی کۆچی دوابی کردوه .

فرمانه‌کمی نهو بکمین ، کهچی له‌بەر چاوی خه‌لکیی دا هاوارمان لی ده‌کات و بی ده‌سه‌لاتمان ده‌رده‌خات ؟

نیبن نه‌بوژیب وتی : نیبن عیجلان نه‌حمه‌قه ، نه‌حمه‌قه . نهو چاوی لیته حه‌رام ده‌خزیت و ، جل و به‌رگی حه‌رام ده‌پۆشیت ، کهچی ناره‌زایی ده‌رنابری و نه‌لیت : به‌سه‌ر مینه‌ری پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ درژه به‌ قسه و باسه‌که‌ت ده‌ده‌یت !! والیی وتی : نیبن عیجلان بکه‌نه ده‌روه ، هیچی له‌سه‌ر نیه .^{۳۱۹} وه‌ک بلی : ره‌حه‌مت له‌ کفن دزی پیشوو ! هه‌روه‌ها شاهیدی راستگویی نه‌صمه‌عی داوه و ، شاهیدی داوه که که‌سه‌سائی له (نحر) دا زۆر شاره‌زایه .^{۳۲۰}

زانا و فه‌قیه‌کانی ئیسلام ، که هه‌موو گیانیان ویزدان و دل‌پاکیه ، له رۆلی گرنگی نیمام شافعی ناگادار بوون و ، ده‌یان‌زانیی خواهنی چ نیخلاصیکی بی‌وینه‌یه بو خزمه‌ت‌کردنی قورئان و سوننه‌ت .. نهو زانا به‌پێزانیه ده‌یان‌زانیی چه‌نده قه‌رزازی شافعیین ، بۆیه له‌ ماوه‌ی ژیا‌نی‌دا و دوا‌ی مردنیشی ، به‌ نه‌یینی و به‌ ناشکرا له‌ خوا‌ی گه‌وره‌ بۆی ده‌پارانه‌وه که به‌ چاک‌ترین شیوه له‌ بریی نهو خزمه‌ته مه‌زنه پاداشتی بداته‌وه . نه‌وه‌تا نیمام نه‌حمه‌د دان به‌ فه‌زلی شافعی‌دا ده‌نی و ، ده‌ری ده‌برپێ که نه‌وه سیی سآله‌ دوعای بۆ ده‌کات و ، داوا‌ی چاوپۆشیی بۆ ده‌کات که نه‌فه‌رموی : « هذا الذي ترون كله أو عامته من الشافعي ، وما بت منذ ثلاثين سنة إلا وأنا أدعو الله للشافعي وأستغفر له » .^{۳۲۱} هه‌روه‌ها ده‌ری برپوه که شه‌ش که‌س هه‌ن له‌ به‌ره‌به‌یان‌دا دوعایان بۆ ده‌کات که یه‌کیان شافعییه .^{۳۲۲}

هه‌روه‌ها فه‌رموییه : که‌سێ پێ نازانم له‌ سه‌رده‌می شافعی‌دا له‌ شافعی منه‌تی زیاتری به‌سه‌ر ئیسلامه‌وه هه‌بیت .. منیش له‌ دوا‌ی نوژه‌کانم بۆی ده‌پارمه‌وه و نه‌لیم : خوایه له‌ خۆم و ، له‌ دایک و باوکم و ، له‌ موچه‌مه‌دی کوری ئیدرسی شافعی خۆش بیت .^{۳۲۳}

^{۳۱۹} آداب الشافعي (٤٨) .

^{۳۲۰} نزها الألباء (٧١) .

^{۳۲۱} توالی التأسيس (٥٧) و فیات الأعیان (١ : ٥٦٥) .

^{۳۲۲} صفة الصفوة (٢ : ١٤٢) .

^{۳۲۳} معجم الأدباء (١٧ : ٢٠٣) .

یه حیای کوری سه عیدی قه ططانیش که له سه رده می خوی دا پیشه وای زانیانی
 فرموده بووه و توویه : نه مه چوار ساله له نوژدا بۆ شافیهی له خوا ده پارچمهوه .^{۳۲۴}
 ههروه ها عه بدورپه حمانی کوری سه هدییش ، که له سه ر داوای شهو شافیهی (الرسالة)
 ی نووسی ، نه لیت : هه رچی نوژ بکه م تیایا له خوا ده پارچمهوه بۆ شافیهی .^{۳۲۵}

(١١) نوێ خوازی سه ده دی دووهه م :

پێغه مبه ری خوا ﷺ ده ری برپوه که خوای گه وره له سه ری هه موو سه د سالتیکدا
 نوێ کرد نه وه ی ئیسلام به که سیگ ده سپیری ، وه ک له م فرموده دا ده ی بینین . له نه بو
 هه ره یه روه - خوا لئی رازی بێ - له پێغه مبه ری خواوه ﷺ ده گێرته وه که فرموویه :
 « یبعث الله لهذه الأمة على رأس كل مائة سنة من يجدد لها دينها » . به داوی نه م
 فرموده ده دا ئیمام نه حمه د ده فرموی : سه رنجی سالتی سه ده مه مین دا ده بینم پیاوێکه
 له ئال و به یتی پێغه مبه ری خوا ﷺ ، عومه ری کوری عه بدولعه زیز و ، سه رنجی سه ری
 سه د سالتی دووهه م دا ده بینم پیاوێکه له ئال و به یتی پێغه مبه ری خوا ﷺ ، موحه ممه دی
 کوری ئیدریس . ئیبن سنوبوکی ده ری ده بریت که نه مه شتیکی سه له ماوه له ئیمام
 نه حمه ده وه .^{۳۲۶}

شیخ نه بولوه لید هه سسانی کوری موحه ممه دی فه قیه و توویه : له سالتی سی سه د و
 سی دا له مه جلیسی قاضی نه بولعه بیاسی کوری سوره یج دا بووین ، مامۆستایه ک له
 نه هلی عیلم هه ستایه سه ری و پتی وت : نه ی قاضی ! مژده بیت . خوای گه وره له سه ری
 هه موو سه د سالتیکدا که سیگ بۆ نه م ئومه ته ره وانه ده کات تا کاروباری دینه که ی بۆ
 نوێ بکاته وه . نه وه بوو خوای گه وره له سه ری سه د سالتی یه که م دا عومه ری کوری
 عه بدولعه زیزی ره وانه کرد و ، له سالتی سه دوسی دا کۆچی داوی کرد و ، له سه ری سه د
 سالتی دووهه میشدا نه بوو عه بدوللا موحه ممه دی کوری ئیدریسی شافیهی ره وانه کرد و ،
 له سالتی دوو سه د و چواردا کۆچی داوی کرد و ، له سه ری سه د سالتی سی هه میشدا توێ
 ره وانه کرد . پاشان نه م شیعه ی وت :

^{۳۲۴} . تهذب الاسماء واللغات (١ : ٥٩) .

^{۳۲۵} . معجم الأدباء (١٧ : ٣١٣) .

^{۳۲۶} . طبقات الشافعية (١ : ٢٠٠) .

إثنان قد مضيا فبورك فيهما عمر الخليفة ثم حلف السؤدد
الشافعي الألمعي محمد إرث النبوة وابن عم محمد
أبشر ابا العباس إنك ثالث من بعدهم سقياً لربة أحمد

نهلت : قاضی هاواری کرد و دهستی کرده گریان و وتی : نهـم پیاوه مردنمی
راگه باند . نهلت : قاضی نه بولعه بباس هدر لهو ساله دا مرد . خه طبیبش له (میژوو) هکی دا
باسی کردووه که نیبن سورهیج له سالی سی صهد و شهشدا کۆچی دواپی کردووه .^{۳۲۷}
نیبن سوپوکیش له (الطبقات) دا نهلت :

له سهری صهد سالی چواره مینیشدا وتووانه که : شیخی نیسفرایینی تیا رهوانه
کراوه و ، وتوشیانه که : مامۆستا سه هلی کوری نه بو سه هلی صه علوکی تیا رهوانه
کراوه ، که همدوویان دوو نیمامی مه زنی دامه زراوی مه زه بی شافعیین .
همروه ها وتویه : پینجه مینیش غه زالی ره و ، شه شه مینیش نیمام فخره ددینی رازی ره
و ، هه وته مینیش شیخ ته قیوددینی کوری (دقیق العید) هو ، ههر هه مووشیان له
نیمامانی مه زه بی شافعیین .

(۱۲) عه قلی شافعی :

گرنگ نیه خه لکی شاهییدی له سهر ژیری که سیک بدن ، چونکه عه قل و ژیری نهو
که سه به پتی خزمهت کردن و که لک گه یاندنیه تی به خه لکی و ، به پتی نهویه که تا چ
رادهیه ک میشکی بۆ بیر و ههستی نوئ ده روات و ، ههست به لادان و سهرگهردانی
ده و روبه ری ده کات . به تایبهت نه گهر که سیک له سمرده می کدا بژی که کۆمه له کی
رادهی ژیری و تی گه شتیان به مرز بیست و ، نهویش پیش هه موویان بداته وه و ،
بی سه لمینی که نهو خاوه نی به لگهی زانستیانهی زۆر به هتزه و ، له هه مان کاتیشدا به
لای کاربه دهستی رۆزگار وه هیچ پشت گیری ده کی نیه و ، خاوه نی پاره و پولتیکیش نیه .
تا له م حاله ته دا نهو که سه له هه مووان ژیرتره ..

جا نیمام شافعی له سهردهسی خۆی دا وهها بوو . چوو سوود سهر لروتکهی قووچه کی ژیری ئوممه تی ئیسلامهوه ، که مه گهر چند دانیه کی یه کجار کهم بتوانن لیتی نزیک بکه ونهوه .

خه لکیکی زور له زانایان و تی گه یشتوان شاهیدی یان له سهر ژیری که موینه ی شافعی ده دا ، بی ئه وه ی ته ماعیکیان پی پی بی ، یان لیتی بترسن ، یان خزم و که سی بن .. ههتا هه ندیکش له وانه ی که له ریبازی سوننهت و جه ماعهت لایان دابوو دانیان به وه دا ده نا که شافعی خاوه نی عه قل و ژیری یه کی بی وینه یه . نه وه تا - سو نموونه - بیهی کوری غه بیانی مورسی ، که فه قیه یکی موخته زیلی یه و قوتایی به ده سته ئه بو یوسف بووه ئه لیت : « مع الشافعی نصف عقل أهل الدنيا »^{۳۲۸} هه وره ها ئه لیت : « ما رأیت أعقل من الشافعی »^{۳۲۹}.

یه حیای کوری نه کته میش ، که سه روکی قاضی یانی به غداد بووه و ، خاوه نی پله یه کی وه ها بهرز بووه به لای خه لیفه مه نموونه وه که به شه و به روژ بتوانی بجته لای خه لیفه ، ئه لیت : « ما رأیت أحداً أعقل من الشافعی »^{۳۳۰}.

هه ره وه ها که له زانا و فه قیه و پیاوی ژیری میصر ، یوونسی کوری عه بدوله علا و توویه : نه م دیوه که سیک له شافعی عاقل تر بی ، جا نه گهر ئوممه تی موحه ممه د ﷺ کو بکری نه وه و له عه قلی شافعی به شیان بدری ، به شیان ده کات .^{۳۳۱}

ره بیعی کوری سوله یمانی قوتاییشی ئه لیت : نه گهر عه قلی شافعی به نیوه ی عه قلی ته هلی دنیا دا کی شانه بکریت نه وا نه و قورس تره و ، نه گهر له به نی ئیسرائیلی بوایه پیوستی یان پی ده بوو .^{۳۳۲} واته هه رچه نه ده نی ئیسرائیلی پیغه مبه ری زوریان بو ره وانه کراوه ، هیشتا پیوستی یان به یه کنی وه ک شافعی هیه .

هه تا کاتیکیش که مندا ل بووه و لای ماموستایانی مه که که ده رسی ده خویند عه قل و ژیری و زیره کی بی وینه ی پیوه ده بینرا .

^{۳۲۸} ته ذیب الاسماء واللغات (۱ : ۶۳) .

^{۳۲۹} ته ذیب الاسماء واللغات (۱ : ۶۳) .

^{۳۳۰} ته ذیب الاسماء واللغات (۱ : ۶۱) .

^{۳۳۱} توالی التامیس (۵۸) .

^{۳۳۲} توالی التامیس (۵۸) .

حومهیدی ده‌ری پریوه که سوفیانی کوپی عوینه و ، موسلیمی کوپی خالید و ، سه‌عیدی کوپی سالم و ، عبدولمه‌جیدی کوپی عه‌بدولعه‌زیز و ، مامۆستایانی تری سه‌ککه ، دانیان به زیره‌کیی و عه‌قلیی شافیهیی دا ناوه .^{۳۳۳}

(۱۳) ته‌قواو خواپه‌رستی شافیهیی :

شافیهیی به هۆی خواپه‌رستی و نیخلاص و ته‌قوایه‌وه خوای گه‌وره پایه‌ی پی‌دا و کردیه پیشه‌وای موسلمانان تا زانستی راسته‌قینه‌ی قورنان و فهرمووده‌یان پیشکەش بکات ، چونکه به راستیی زانست کاتیک به که‌لک دیت و کاریگه‌ر ده‌بیست ، که خاوه‌نه‌که‌ی خۆی پیش هه‌موو که‌سیکی تر ره‌فتاری پی بکات و ، خۆی نمونه‌ی نیمان‌داری ره‌فتار جوان بیست ..

ته‌قواش : بریتی‌یه له‌وه‌ی که نیمان‌دار واز له‌و شتانه به‌یئنی که خۆی هه‌زیان لی ده‌کات و شوین شه‌و کارانه بکه‌وئ که شرع پیی باشه و له موسلمانان داوا ده‌کات ..
وه‌ره‌عیش : بریتی‌یه له‌وه‌ی موسلمان واز له‌و شتانه بیئنی که گومانیان لی ده‌کری ، نه‌وه‌کو تووشی هه‌رام بیی ، بگه‌ ده‌ست له شتی موباحیش هه‌ل ده‌گری نه‌وه‌کو بیته هۆی تووش‌بوونی شتی گومان لی کراو و ، نه‌و گومان لی کراوه‌ش بیته هۆی تووش‌بوونی هه‌رام . سوپاس بۆ خوا نیمام شافیهیی هه‌روه‌ک له نیجتیه‌اد و فیهقه‌ دا پیشه‌وا برو ، هه‌روه‌ها له نیمان و ته‌قوا و وه‌ره‌ع و خواپه‌رستیش دا پیشه‌وا بوو ..

ره‌بیع نه‌ئیت : عه‌بدوللای کوپی عه‌بدولحه‌که‌م - که له مامۆستا پایه‌داره‌کانی مه‌زه‌به‌ی مالیکی میصر بووه - به شافیهیی نه‌ئیت : نه‌گه‌ر ده‌ته‌وئ له‌م ولاته‌دا - واته‌ میصر - نیشته‌جی بیی ، با خۆراکی سالتیک هه‌بی و ، هات و چۆی مه‌جلیسی سولتان بکه تا پیی ده‌سه‌لات‌دار بیی . شافیهیی فهرمووی : نه‌بو‌موحه‌مه‌د ! هه‌رکه‌سی به ته‌قوا ده‌سه‌لات‌دار نه‌بی ، هه‌رگیز ده‌سه‌لاتی نابێ . من له غه‌ززه له دایک بووم و ، له حه‌جازیش گه‌وره کراوم و ، خۆراکی شه‌وێکمان نه‌بووه و ، هه‌رگیز به برسیتییش سه‌رمان نه‌ناوه‌ته‌وه .^{۳۳۴}

^{۳۳۳} توالی التأسیس (۵۴) .

^{۳۳۴} توالی التأسیس (۶۷) .

شافیهیی وهك خواناسیكى ره بانیی زۆر به چاكیی خواپهرستیی به جی دههینا ، نهوهنده هه بوو زهكاتی نه داوه ، چونكه سه ره تا هه ژار و دهست كورت بوو و ، پاشانیش كه پاره و سامان رووی تی كرد نهوهنده سه خیی بوو هیچی له دهستدا نه ده مایه وه .
له باره ی شهونوژی شهوه ره بیع ده ری ده بری كه شافیهیی هه تا كۆتایی ته مه نی هه موو شه ونك شهونوژی ده كرد .^{۳۳۵}

حوسهینی كوری عه لیی كه راییسیی نه وه مان بۆ ده گپرتیه وه كه هه شتا شهو له خزمه تی شافیهیی دا بووه و نزیکه ی سی یه کی شهو شهونوژی ده كرد ، كه له په نجا نایه ت زیاتر قورنانی له یه ك ره كه هه تا نه ده خویند و ، هه رچی تووشی نایه تی ره حمه ت ببوایه بۆ خۆی و ئیمان داران له خوای گه وره ده پارایه وه و ، هه رچی تووشی نایه تی سزا و عه زاب ببوایه په نای به خوا ده گرت و داوای سه رفرازیی بۆ خۆی و ئیمان داران ده كرد .^{۳۳۶}
له ره بیع وه نه گپرنه وه و توویه : شافیهیی شهوی كرد بوو به سی به شهوه : سی یه کی یه كه م نه ی نووسی و ، سی یه کی دووه می نوژی ده كرد و ، سی یه کی سی هه میش ده خهوت .^{۳۳۷}

هه رچی به شهویش دا قورنانی بخویندایه ده بو له نوژی دا بوایه ، وهك موزه نیی ده ری ده بری .^{۳۳۸}

له بهر نه وه ش كه به مندالیی هه موو قورنانی له بهر كرد بوو له قورنات خویندن تی ر نه ده بوو ، چونكه له زه تی کی چاكی له به لاغه ت و نیع جازی قورنات وه رده گرت . بۆیه گه وره ترین خۆشیی دلی شهو بوو خه ری کی قورنات خویندن بوایه ، به راده یه ك كه هه موو مانگیك سیی جار قورناتی خه تم ده كرد و ، له ره مه زانیش دا شه صت جار خه تمی ده كرد ، جگه لهو قورنانه ی كه له نوژی دا ده ی خویند ، وهك ره بیع گپراویه ته وه .^{۳۳۹}

^{۳۳۵} توالی التاسیس (۶۸) .

^{۳۳۶} شذرات الذهب .

^{۳۳۷} صفة الصفوة (۲ : ۱۴۴) .

^{۳۳۸} توالی التاسیس (۷۹) .

^{۳۳۹} توالی التاسیس (۶۰) و صفة الصفوة (۲ : ۱۴۵) .

لهو کاره سوننه تانهش که شافعیی نه نجامی ده دان زور صلهوات دان بوو له سر پیغه مبر ﷺ و هاوه له کانشی بو نهوه هان ددها و دهی فهرموو : « پیغم خۆشه صلهواتی زور له سر پیغه مبری خوا ﷺ بدن » .^{۳۴۰}

ههتا وای ده بینی که پیوسته له گهل پارانه ودها له خوا صلهوات له سر پیغه مبری خوا ﷺ بدریت . ههروه ها له هه موو کهس زیاتر به چاوی ریزه وه سهیری پیغه مبری خوا ﷺ ده کرد ، ههتا پیی ناخۆش بوو که سیکن بیوتایه : (قال الرسول) ، به لکو پیوسته بلئ : (قال رسول الله ﷺ) نه مهش له بهر ریز لی تانی .^{۳۴۱}

(۱۴) سه خاوه تی شافعی :

یه کئ له سیفه ته جوانه کانی عه ره ب بریتی به له سه خاوه ت و نان دان و به خشیین ، به راده یه ک که جیی شانازی یان بیّت ، جا له ناو تیره کاندا چهن دین پیاوی زور سه خیی هه ل که وتبوون که سه خاوه تیان به نمونه ده هینرایه وه ، یه کئ له وانه حاته می طهی و ، که عبی کوپی مامه و ، نهوسی کوپی حاریشه و ، هه ره می کوپی سینان .

کاتیکن که نیسلام هات و خه لکه که پۆل پۆل موسلمان بوون ، نهوه یان که له سه رده می نه فامیی دا چاک بوو ، به و چاکه یه وه هاته ریزی موسلمانانه وه .. پیاوی نازا هه ر نازا بوو ، سه خیی هه ر سه خیی بوو .. به لام نییه تی نه و که سه ده گۆرا .. جاران که چاکه یه کی ده کرد مه بهستی نه نفسی خۆی بوو و هه زی له ناویانگ و ریزلی تان بوو ، به لام دوا ی موسلمان بوون مه بهستی ره زامه ندیی خوا بوو .. نه وه بوو له ناو هاوه لاندا سنگ فراوان و دل گوشادی زور هه ل که وتن که نه و په ری سه خاوه تیان بو ره زامه ندیی خوا ده نواند ، وه ک نه بو په کر و عومهر و عثمان و عه لیی و عه بدور په حمان و هی تریش .

نیمامی شافعییش وه ک عه ره بیکی قوره یشی موطه لیبیی تیمان دار سه خاوه تی بی وینه بوو . جا هه رچه نده زۆریه ی ژیا نی ده ست کورت بوو ، به راده یه ک که خۆراکی شه ویک شک نه بات ، هه ر کاتیکن پاره یه کی پی بگه یشتایه نه و به راست و چه پ دا به هه ژارانی ده به خشیی .

^{۳۴۰} تهذیب الاسماء واللغات (۱ : ۶۶) .

^{۳۴۱} تهذیب الاسماء واللغات (۱ : ۶۶) .

رهبیع ئەلئیت : ناوی خاوەن سەخاوە تمان بیستوو و هەندیکیش لە دەورووبەری خۆماندا هەبوون ، بەلام وەك شافیهییمان نەدیو .^{۳۴۲}

عەمری کۆری سوادێ سەرچییش وتووێ : لە دینار و دیرھەم و خواردندا شافیهی لە هەموو کەس سەخیی تر بوو .^{۳۴۳}

موحەممەدی کۆری عەبدوللای کۆری عەبدولحەکەم یش وتووێ : شافیهی لەوێدا کە بوویتی لە هەموو کەس سەخیی تر بوو .^{۳۴۴}

دیسان رهبیع ئەلئیت : ئەگەر کەسیك داوای شتیکی لە شافیهی بکرایه ، ئەوا لە شەرمی داواکارە کەدا دەم و چاوی سوور دەبوویەو و ، بە پەلە ئەو شتە دیاری . خۆ ئەگەر لە لای نەبایه کاتی گەڕایهوە ئەو شتە بۆ دەنارد .^{۳۴۵}

ئەمەش هەندێ نموونەی سەخاوەتی . حومەیدی ئەلئیت : جارێکیان شافیهی لە یەمەنەو هاتەو و ، بیست هەزار دیرھەمیشی پێ بوو . هەر لە دەرەوێ مەكکە چادەرە کە هەل داو ، لە جێی خۆی هەل نەستا هەتا هەمووی بەخشییەو .^{۳۴۶}

هەروەها ئەلئیت : جارێکیان شافیهی بە سێ هەزار دینارەو هاتەو . ناموزاکانی و خەلکی تریش هاتن بۆ لای و ، ئەویش دەستی بە بەخشینی پارهە کرد . کە هەستا هیچی لە لا نەمابوو .^{۳۴۷}

زوبەیری کۆری سولهیمانی قورەیشی ئەگێرتەو و ئەلئیت :

شافیهی فەرمووی : هەرگەمە هاتە لام و سەلامی ئەمیری ئیماندارانی بۆ هێنام و وتی : فەرمانی داوێ پێنج هەزار دینار بدریتی . کە هێنایان بۆی (۵۰) دیناری لێ دا بە خۆن گرهە کە .. پاشان چەند پارچە قوماشیکی هێنا و کردنێ چەند توورە کە یەك بۆ ئەو پارهیه و دابهشی کردن بەسەر ئەو قورەیشیانەدا کە لەوێ نامادەبوون و هەر کەسیکی ئەهلی مەكکەشی دەناسی توورە کە یەك بۆ نارد ، هەتا کە گەڕایهوە بۆ مالهەو کە مەتر لە صەد دیناری پێ ماوو .^{۳۴۸}

^{۳۴۲} توالی التأسيس (۶۷۰) .

^{۳۴۳} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۵۷) .

^{۳۴۴} توالی التأسيس (۶۸) والوای بالوفیات (۲ : ۱۷۴) .

^{۳۴۵} تهذيب الأسماء (۱ : ۵۸) .

^{۳۴۶} صفة الصفوة (۲ : ۱۴۵) .

^{۳۴۷} توالی التأسيس (۶۸) . دیناری ئەوسا بریتی بوو لە یەك مسقال زێر .

^{۳۴۸} توالی التأسيس (۶۸) .

له نه بوته وریشموه نه گیرنموه که وتوویه : شافعیی رستی بچیت بو مه ککه و همدی پاره شی پی بوو ، پتم وت : خوزگه پارچه مولکیکت بو منداله کانت بکریایه ، چونکه له بهر نهرم و نیانیی پاره ی له ده ستدا نده مایه وه . رویشت و پاشان که گمراه وه پرسیارم لی کرد ، فهرمووی : له مه ککه دا پارچه مولکیکم نه دیی بتوانم بی کرم ، به لام له مینادا چادر یکی گموره م بو هاوه لآنمان هل داوه ، تا که هه جیان کرد بچنه ناوی .

نه بوته ور نه لیت : که دیتی وا من بایه خ به وه ده دم ، نه م شاعرانه ی فهرموون :

إذا أصبحت عندي قوت يومي فخلّ اللهم عني يا سعيد
ولا تخطر هموم غدٍ بيالي فإن غداً له رزق جديد
أسلم إن أراد الله أمراً وأترك ما أريد لما يريد^{۲۴۹}

دهری ده بری که نه گهر خوراک ی نه مرۆی هه بی پتویست به خهفت ناکات ، چونکه سبهینی رزقی نو پی بو دیت و ، واش چاکه کاروبار بدرسته ده ست خوا ..

ره بیع یش نه لیت : روژکیان له گهل شافعیی دا بووین قایشی نه عله که ی پچرا و پیاوینک بو چاک کرده وه . فهرمووی : نه ی ره بیع ! نایا له پاره ی خه رجیمان هیچت به لاوه هیه ؟

وتم : به لی . فهرمووی : چهند ؟ وتم : همت دینار . فهرمووی : بیده ری .^{۲۵۰}

هه روه ها ره بیع نه لیت : شافعیی سواری گو ی در ژیک بوو بوو و ، به بازار ی ناسنگه ره کاند ا تیپه ری کرد و قامچی به که ی له ده ستی که وته خواره وه . خیرا پیاوینک هه لمه تی دا و به ده ستی سپی و دایه وه ده ستی . نه ویش به خه مهت گوزاره که ی وت : چهند پاره ت لایه بیده ری .. ئیتر نازانم نایا همت دینار بوو یان تو ؟^{۲۵۱}

له ربیع وه نه گیرنموه وتوویه : شافعیی ده عوه تیکی کرد ..

کاتی که خه لکیی نانیان خوارد ، بوه یطی پیی وت : تو ش دانیشه ، نان بخو . وتم : کئ مساوه ی داوین نان بخوین ؟ نه لی : شافعیی به گوته بوو و فهرمووی : پاک و بی گهر دیی بو خوا ! هه موو سامانم بو تو هه لاله .

^{۲۴۹} توالی التأسيس (۶۸) .

^{۲۵۰} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۵۸) .

^{۲۵۱} تهذيب الأسماء واللغات (۱ : ۵۸) .

شافیهی ده‌بوأ هم‌موو رۆژێک خێر و سه‌ده‌قه بکات . به‌شه‌ویش سه‌ده‌قه‌ی ده‌کرد ، به‌تایبه‌ت له‌ره‌مه‌زان‌دا و ، هه‌وایی هه‌ژاران و ده‌ست‌کورت و لاوازانی ده‌پرسی و ، زۆر به‌سه‌خاوه‌ت مه‌سه‌ره‌فی بۆ مال و مندالی ده‌کرد و ، له‌مه‌جلیسه‌شی‌دا زۆر به‌رێز بوو .^{۳۵۲}

(۱۵) حیکمه‌تی شافیهی :

له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که شافیهی پیاوێکی خاوه‌ن عه‌قل و ژیری بوو و ، له‌په‌ری پله‌ش‌دا زیره‌ک بوو و ، هم‌موو جۆره‌ ژیا‌نێکی به‌خۆیه‌وه‌ دیی بوو .. ماوه‌یه‌ک هه‌تیوو و بێ‌گه‌س و هه‌ژار .. پاشان ناودار و ده‌ست‌دار و خاوه‌نی ناو و ناوبانگی .. گه‌لی له‌ولا‌تانی ئیسلامی دیی بوو .. تیکه‌لێی خه‌لکی جۆرا و جۆری کردبوو ، بوو بووه‌ خاوه‌نی تاقی‌کاری‌یه‌کی وزی ژیان .. له‌به‌ر ئه‌وه‌ وته‌ی به‌که‌لک و پر حیکمه‌تی زۆری پێشکه‌ش به‌موس‌لمانان کرد و ، پێشی خۆش بوو به‌نام‌ۆژگاری شیرین بیان‌خاته سه‌ر رێی سه‌رفرازی هه‌ردوو ژیان ..

ره‌بیهی کۆری سوله‌یمان ئه‌ل‌ئیت : شافیهی پێمی فه‌رموو :

« ئه‌ی ره‌بیع ! رازی‌کردنی خه‌لک کارێکه‌ نایگه‌یت . له‌به‌ر ئه‌وه‌ ئه‌وه‌ی بۆت چاکه‌ ئه‌نجامی ده‌ ، چونکه‌ رازی ناگرێن ، ئه‌وه‌ش بزانه‌ هه‌رکه‌س فێری قورشان بوو له‌به‌ر چاوی خه‌لک‌دا مه‌زن ده‌بێت و ، هه‌رکه‌سه‌ش فێری فه‌رمووده‌ بوو به‌لگه‌ی به‌هێز ده‌بێت و ، هه‌رکه‌سه‌ش فێری (نه‌حو) بوو سامی ده‌بێت و ، هه‌رکه‌سه‌ش فێری عه‌ره‌بی بوو سه‌روشتی ناسک ده‌بێت و ، هه‌رکه‌سه‌ش فێری ژماره‌ بوو رای به‌هێز ده‌بێت و ، هه‌رکه‌سه‌ش فێری فیه‌قه‌ بوو ریزی زیاد ده‌بێت و ، هه‌رکه‌سه‌ش خۆی نه‌پاریزی زانسته‌که‌ی به‌که‌لکی نایه‌ت و ، ئه‌مه‌ش هه‌ر هه‌مووی به‌سه‌راوه‌ به‌ته‌قواوه‌ » .^{۳۵۳}

حه‌رمه‌له‌ی کۆری یه‌حیاش ئه‌ل‌ئیت : له‌ شافیهییم بیست که ئه‌ی فه‌رموو : دوا‌ی به‌جێ‌هێنانی فه‌رزه‌کان کارێکی تر نه‌یه‌ بۆ نزیک بوونه‌وه‌ له‌ خوا له‌ به‌ده‌ست هێنانی زانسته‌ چاک‌تر بێت .^{۳۵۴}

هه‌روه‌ها فه‌رمویه‌ : به‌ده‌ست هێنانی زانسته‌ له‌ نوێژی سوننه‌ت چاک‌تره‌ .^{۳۵۵}

^{۳۵۲} توالی التاسیس (۶۸) .

^{۳۵۳} صفة الصفوة (۲ : ۱۴۴) .

^{۳۵۴} الطبقات الکبری (۲ : ۱۲۹) .

^{۳۵۵} صفة الصفوة (۲ : ۱۴۲) .

ههروه‌ها فەرمووێه : ههركه‌س له هه‌ر مه‌سته‌له‌یه‌كه‌دا خه‌لكێ پێی پێ‌كه‌نیی هه‌رگیز له بیرى ناچیته‌وه .^{۳۵۶}

ههروه‌ها فەرمووێه : ههركه‌سێ به‌ بێ قه‌لم و كاغەز ئاماده‌ی مه‌جلیسی زانست ببێ ، وه‌ك ئه‌وكه‌سه وه‌هایه كه به‌ بێ گه‌نم چووێت بۆ ئاش .^{۳۵۷}

ههروه‌ها فەرمووێه : به‌ر له‌وه‌ی قسه‌ بکه‌ن ماوه‌یه‌ك بێ ده‌نگ بـن و ، بۆ ده‌ره‌ینانی حوكمیش ماوه‌یه‌ك بێر بکه‌نه‌وه .^{۳۵۸}

ههروه‌ها فەرمووێه : نمونه‌ی ئه‌و كه‌سه‌ی كه‌ زانست به‌بێ به‌لگه‌ ده‌ست ده‌خات ، وه‌ك ئه‌و كه‌سه وه‌هایه كه به‌ شه‌و دار كۆ بكاته‌وه و كۆله‌دارێك به‌ كۆله‌وه بگرێ و به‌ خۆی نه‌زانێ ماریکی تیدا بێ و بی‌گه‌زێ .^{۳۵۹}

ههروه‌ها فەرمووێه : پله‌به‌زێی زانیان ته‌قوا و ، خه‌لی خۆرازانده‌وه‌شیان ره‌وشت جوانیی و ، جوانی‌شیان سه‌خاوه‌ته .^{۳۶۰}

ههروه‌ها فەرمووێه : ههركه‌س زانستی خۆش نه‌وێ خیری تیدا نیه و ، تۆش نه‌ ناسراویی و نه‌ دۆستایه‌تیته‌ له‌گه‌ڵیا نه‌بێ .^{۳۶۱}

رۆژێکیان شافعی براهه‌ ژووړێك له ژووړه‌کانی کۆشکی هاروونوړپه‌شید ، تا ماوه‌ی چوونه ژووړه‌وه‌ی بدریت و (سه‌رراج) ی خزمه‌ت‌گوزاریشی له‌گه‌ڵدا بوو و ، له‌لای نه‌بوصه‌مه‌دی ئامۆژگاری‌که‌ری مناله‌کانی ره‌شید دای‌نیشانده . سه‌رراج به‌ شافعی ووت : نه‌بوعه‌بدو‌للا ! نه‌مانه‌ منداڵی هاروونوړپه‌شیدن و ، نه‌مه‌ش ئامۆژگاری‌که‌ریانه و خۆزگه‌ ده‌رباره‌ی ئه‌و منداڵانه ئامۆژگاریته‌ بکه‌ردایه . نه‌ویش رووی تی کرد و فەرمووێ : به‌ر له‌وه‌ی به‌توێ مناله‌کانی نه‌میری ئیمان‌داران چاکی بکه‌یت خۆت چاکی بکه‌ ، چونکه‌ چاویان لێته .. نه‌وه‌یان به‌لاوه‌ چاکی که‌ تۆ به‌ چاکی بزانی و ، نه‌وه‌شیان به‌ لاوه‌ ناشیرینه که‌ تۆ رقت لێی بێ .. قیری قورئانی پیرۆزیان بکه‌ ، به‌لام زۆریان لێ مه‌که‌ و لێی وه‌رس ببـن و ، پشت‌گۆی‌شیان مه‌خه‌ و پشتی لێ هه‌ل بکه‌ن .. پاشان پاک‌ترین شیعر و ،

^{۳۵۶} صفة الصفوة (۲ : ۱۴۲) .

^{۳۵۷} توالي التأسيس (۷۲) .

^{۳۵۸} صفة الصفوة (۲ : ۱۴۲) .

^{۳۵۹} توالي التأسيس (۷۲) .

^{۳۶۰} توالي التأسيس (۷۲) .

^{۳۶۱} توالي التأسيس (۷۲) .

به‌رئزترین فرموده‌یان بۆ بگپه‌روهه و ، تا زانستیکیش به چاکیی ره‌وان نه‌کهن ، مه‌یان به‌ره سهر زانستیکیی تر ، چونکه بیستنی شتی زۆر تی‌گه‌شتن تی‌ک ده‌دات .^{۳۶۲}

هه‌روه‌ها فرمودیه : پیاو له دنیا‌دا به چوار شت کامل ده‌بی‌ت : به دین‌داری و ، ده‌ست‌پاکیی و ، خۆپاریزی و ، سه‌نگینی .^{۳۶۳}

هه‌روه‌ها فرمودیه : خیر و چاکه‌ی دنیا و قیامه‌ت وا له پینج سیفه‌ت دا : سنگ تیری و ، نازارنه‌دان و ، کاسپی هه‌لال و ، پۆشاک ته‌قوا و ، متمانه به خوا له هه‌موو حاله‌تی‌کدا .^{۳۶۴}

هه‌روه‌ها فرمودیه : تۆ ناتوانی هه‌ر هه‌موو خه‌لکی رازی بکه‌ی . که‌واته نیوان خۆت و نیوان خوا چاک بکه و ، پاشان باکت له خه‌لکی نه‌بی‌ت .^{۳۶۵}

هه‌روه‌ها فرمودیه : ده‌ست هه‌ل‌گرتن له خواپه‌رستی گونا‌هیکیی تازه داهینراوه .^{۳۶۶}

هه‌روه‌ها فرمودیه : چاکترین کردوه سیانن : سه‌خاوت له ده‌ست‌کورتیی دا و ، وه‌ره‌ع له ته‌نیایی دا و ، وتنی وشه‌ی (حق) له‌به‌رده‌م که‌سی‌کدا که خاوه‌نی ده‌سه‌لات بی .^{۳۶۷}

ده‌رباره‌ی هه‌لس و کهوت له‌گه‌ل دۆست و براده‌ردا نامۆزگاری یرونی کورپی عه‌بدولئه‌علا ده‌کات و نه‌لیت : نه‌ی یوونس ! نه‌گهر له دۆستی‌که‌وه شتی‌ک بیست و بی‌ت ناخۆش بوو ، نه‌که‌ی دۆزمنایه‌تی له‌گه‌ل‌دا بکه‌یت و په‌یه‌ه‌ندی له‌گه‌ل‌دا بپچرینی ، نه‌و کاته وه‌ک نه‌و که‌سه‌ت لی دێ که بۆ گوما‌نی‌ک ده‌ست له یه‌قینی خۆی هه‌ل ده‌گرت ، به‌لکو که پێی گه‌شتی پێی بلی : ده‌رباره‌ی تۆ نه‌وه و نه‌وه‌م پێ گه‌شتوه و ، نه‌ش‌که‌ی ناوی قسه‌هینه‌ره‌که‌ی به‌لاوه بلیت . نه‌گهر دانی به‌و کاره‌ی دا نه‌نا پێی بلی : تۆ له هه‌موو که‌س راست‌گۆتر و چاکتری . ئیتر له‌وه زیاتر هیچ نه‌لیت . نه‌گهر دانی‌شی پێ دا نا و عوزری‌کی گونجاوی هینایه‌وه ، لێی وه‌ربگره ، نه‌گهر وایشت نه‌زانی پێی بلی : مه‌به‌ستت چیی بوو به‌وه‌ی که پێم گه‌شتوه ؟ جا نه‌گهر شتی‌کی باس کرد که به‌عوزر دابنری نه‌وا لێی وه‌ربگره . به‌لام نه‌گهر عوزری به‌ده‌سته‌وه نه‌بوو و ، تۆش پێی ناره‌خه‌ت

^{۳۶۲} صفة الصفة (۲ : ۱۴۵) .

^{۳۶۳} توالی التأسیس (۷۲ : ۷۳) .

^{۳۶۴} توالی التأسیس (۷۲ : ۷۳) .

^{۳۶۵} توالی التأسیس (۷۲ : ۷۳) .

^{۳۶۶} توالی التأسیس (۷۲ : ۷۳) .

^{۳۶۷} توالی التأسیس (۷۲ : ۷۳) .

بووی ، نهوا نهوکاته تاوانیکی لهسهر تۆمار بکه . پاشان به دهستی خۆته : نهگهر بتهوئ به وینهی خۆی بهبی زیاد تۆلهی لی دهکیتهوه و ، گهر بشتهوئ چاوپوشیی لی دهکهی و ، چاوپوشیش له تهقواوه نزیکتره و ، زیاتریش مایهی سهخواوته ، نهمهش به پیتی فهرمایستی خوای گهوره ﴿ وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ﴾ . جا نهگهر نهفست ههزی له تۆلهسهندن بوو ، نهوا بیر له چاکهکانی رابوردووی بکهروهه و بیانژمیرد ، پاشان بهم تاوانی چاکیهکی بکوژینهوه ، بهلام چاکهکانی تری پشتگوئ نهخهیت ، نهگینا نهوه ستهمه .

نهی یوونس ! نهگهر دۆستیکت ههبوو به ههردوو دهستت بیگره و بهری نهدهیت ، چونکه دهستخستنی دۆست گرانه و ، وازلێهینانیشی ناسانه .^{۳۶۸}
ههروهها فهرموویه : هاوهلتیتی کهسیک که شوورهیی نهفامیت ، شوورهیی رۆژی قیامهته .^{۳۶۹}

ههروهها فهرموویه : ستهم کارترین ستهم کار بۆ خۆی کهسیکه که بچووکیی بۆ کهسی بنوینی که ریزی لی نهگریت و ، ههزی له دۆستایهتیی کهسیکیش بی که به کهلکی نهیهت و ، ستایشی کهسیکیش بیستی که نهی ناسیت .^{۳۷۰}
ههروهها فهرموویه : کهسیک ئارد له مالی دا نهبی راوژی پی مهکه .^{۳۷۱}

ههروهها فهرموویه : ههرکهسی قسهی بۆ هینای قسهیشت دهبات و ، ههرکهسیکیش باسی خهلکی بۆ هینای باسی تۆش دهبات و ، ههرکهسیش کاتی که رازینت کرد وهها ستایشی کردیت که پیتهوه نهبوو ، کاتیکیش که تووهرت کرد شتاتیکت پیتهوه دهنی که پیتهوه نهبن .^{۳۷۲}

له باسی پیاوهتیی و مهردایهتیی دا له نهخهف پرسیار کرا : پیاوهتیی چییه ؟ وتی : داوین پاکیی و پیشهگیری .

^{۳۶۸} صفة الصفوة (۲ : ۱۴۳) .

^{۳۶۹} توالی التأسیس (۷۲) .

^{۳۷۰} توالی التأسیس (۷۲) .

^{۳۷۱} توالی التأسیس (۷۲) .

^{۳۷۲} توالی التأسیس (۷۲) .

ههروه‌ها پرسیری مه‌ردایه‌تیی له یه‌کیکی تر کرا و ، وتی : مه‌ردایه‌تیی ئه‌وه‌یه له نه‌ینیی دا کارێک نه‌نجام نه‌ده‌ی که به ناشکرا له رووت نه‌یه‌ت نه‌نجامی بده‌ی .^{٣٧٣}

شافعییش فهرموویه : مه‌ردایه‌تیی چوار پایه‌ی هه‌یه : ره‌وشتی جوان و سه‌خاوه‌ت و ، خو به‌که‌م زانین و ، شوکرانه‌بوژی .

(١٦) نزاو پارانه‌وه‌ی شافعی :

هه‌رکاتی نیمام شافعی ناره‌حه‌تی‌یه‌کی بهاتایه‌ته‌ی ، به نزا و پارانه‌وه هانای ده‌برده بهر ده‌رگانه‌ی خوای گه‌وره . به‌لام چونکه به دلێکی پر له نیمان و ته‌قوا و یه‌قینه‌وه ده‌پارایه‌وه و متمانه‌ی به خوای گه‌وره زۆر بوو ، ئه‌وا خوای گه‌وره پارانه‌وه‌که‌ی لێ وهرده‌گرت و ، له‌و ناره‌حه‌تی‌یه‌ی رزگاری ده‌کرد ..

له هه‌موو هه‌لۆسته‌یک ناره‌حه‌ت تر به لایه‌وه ئه‌و کاته بوو که به تاوان‌باریی بردیانه بهر ده‌ست نه‌میری نیمان‌داران هاروونه‌رپه‌شید که گویا له ده‌وله‌تی ئیسلام هه‌ل گه‌راوه‌ته‌وه و ناپاکیی کردووه . له‌م هه‌لۆسته سه‌خته‌دا هانای برده بهر ده‌رگانه‌ی خوا .. خوای گه‌وره‌ش گه‌یشه‌ فریای و ده‌ربازی کرد .

فه‌ضلی کوپی ره‌بیع که له‌بهر ده‌ستی خه‌لیفه‌دا بوو هه‌ر کاتێک ئه‌و باسه‌ی بگه‌رپایه‌ته‌وه ئه‌یوت : چوومه ژووره‌وه لای هاروونه‌رپه‌شید ده‌بینم کۆمه‌لێک شمشیر و جوژه‌ها شتی سزادان وان له‌بهر ده‌ستی دا .. پێمی وت : ئه‌ی فه‌ضل ! وتم : به‌لێ ، ئه‌ی ئه‌میری نیمان‌داران ! وتی : ئه‌و حیجازی‌یه‌م بۆ به‌ینه . واته شافعی . وتم : « إنا لله وإله الیه راجعون » کابرا تیا چوو . نه‌لێت : هاتمه لای شافعی و پێم وت : ئه‌میری نیمان‌داران داوات ده‌کات .

فهرمووی : با دوو ره‌که‌هت نوێژ به‌جی به‌ینم .

وتم : نوێژ بکه . نوێژی کرد و ، پاشان سواری ئیسترێکی خۆی بوو و پێکه‌وه چووین بۆ کۆشکی ره‌شید . که گه‌یشه‌ینه دالانی یه‌که‌م ، شافعی هه‌ردوو لیوی جوولاند . که گه‌یشه‌ینه حزووری ره‌شید ، ئه‌میری نیمان‌داران وه‌که که‌سیک بچووکیی بۆ بنوێنی له‌به‌ری هه‌ستایه‌وه و ، له جێگه‌که‌ی خۆی دا‌ی‌نیشانده‌ و ، خۆشی له‌به‌رده‌می دا‌نیشت

و غوزری بۆ ده هینایمه ده .. ده ست و پیوهندی نه میری نیمان دارانیش به پیوه سه رنجی نه و هه موو جوړه نامیره ی سزادانیان ده کرد ، که چیی و نیستا له بهر دهستی دا دانیشته وه . ماوه یه کی درېژ قسه و باسیان کرد و ، پاشان ماوه ی دا ههستی و پروات . پیمی وت : نه ی فاضل .

و تم : به لئ ، نه ی نه میری نیمان داران !
وتی : تووړه که یه ک پاره ی بۆ هه ل بگره . منیش بۆم هه ل گرت و ، کاتئ گه یشتینه دالانی یه که می چوونه ده روه ، و تم : له بهر خاتری نه و خوا به ی که تووړه یی خه لیفه ی گۆرپی به ره زامه ندی لیت پرسیارت لئ ده که م و وه لامم بده روه ، له رووی نه میری نیمان داران دا چیت وت و لیت رازی بوو ؟

پیمی فهرموو : نه ی فاضل ! و تم : له به یکه ، نه ی سه ردار ی شاره زای دین !
فهرمووی : لیم وه ر بگره و له بهری بکه :

و تم : « ﴿ شهد الله أنه لا إله إلا هو ﴾ (آل عمران : ۱۸) . اللهم إني أعوذ بنور قدسك ، و ببركة طهارتك ، و بعظمة جلالك ، من كل عاهة و آفة و طارق الجن و الإنس إلا طارفاً يطرقني بخير ، يا أرحم الراحمين . اللهم بك ملاذي ، بك ألوذ ، و بك غياثي فبك أغوث ، يا من دلت له رقاب الفراعنة ، و خضعت له الجبابرة . اللهم ذكرك شعاري ، و دثاري ، و نومي ، و قراري ، أشهد أن لا إله إلا أنت ، إضرب علي سرادقات حفظك ، و قني رعي بخير منك يا رحمن » .

فاضل نه لیت : منیش نوو سیمه وه و به گو مه زی به ک دا هه لم واسیی . نه وه بوو ره شیدیش زۆرم لئ تووړه ده بوو ، جا هه رچی بیو ستایه لیم تووړه ببی له رووی دا ده م جوولاند ، نیتر رازی ده بوو . منیش له بهر که تی شافعی نه وه م ده ست که وت .^{۳۷۴}
یه کئ له و دو عایان دی که ناوبانگی بوو شافعی فهرموو یتی نه مه یه : « یا لطیف ! اسألك اللطف فيما جرت به المقادير » .

نیبن خه له کان و توو به : له نیوان زانایان دا و مه شهووره که دو عایه کی گیرا بوو و ،
تاقیش کرا وه ته وه .^{۳۷۵}

^{۳۷۴} الطبیقات الکبری (۲ : ۱۵۲) .

^{۳۷۵} معجم الأنداء (۱۷ : ۳۰۶) .

نیمام شافیهیی له هه‌موو هه‌لو‌ستیک‌دا په‌نای ده‌برده به‌ر ده‌رگانه‌ی په‌روه‌ردگار و لێی ده‌پارایه‌وه . نه‌وه بوو روژتیکیان له کاتی هه‌چ‌دا بو‌وت و وێژ کۆری به‌ست و ، له‌و کاته‌دا ئافره‌تیک هات و پارچه‌ کاغه‌زیکێ بو‌هه‌ل‌دا که تیا‌یا نووسرا‌بوو :

عفا الله عن عبدٍ أَعَانَ بِدَعْوَةٍ خَلِيلَيْنَ كَانَا دَائِمِينَ عَلَى وَدِّهِ
إِلَى أَنْ مَشَى وَاشَى الْهَوَى بَنَمِيمَةٍ إِلَى ذَلِكَ مِنْ هَذَا فَرَّالًا عَنِ الْعَهْدِ^{٣٧٦}

نیمام شافیهیی ، که به‌ هۆی نیمانه‌وه د‌ل‌ی یه‌کجار ناسک بو‌وه ، ده‌ست به‌ گریان ده‌کات و نه‌فه‌رمو‌ی : نه‌م‌پ‌و‌ روژ‌ی وت و وێژ نیه ، نه‌م‌پ‌و‌ روژ‌ی دو‌عا‌یه . ده‌ستی به‌ پارانه‌وه کرد و هه‌ر خه‌ریکی وت‌نی اللهم اللهم بو‌و هه‌تا هاوه‌لانی هه‌ستان و رو‌ش‌تن .^{٣٧٧}
یه‌ک‌ئ له‌و دو‌عا‌یا‌نه‌ی که له‌ نیمامه‌وه ده‌ی‌گیر‌نه‌وه دو‌عا‌یه‌که که بو‌ مردو‌وه‌ی‌کی کردو‌وه . یو‌ونس‌ی کۆری عه‌بدو‌ل‌نه‌علا نه‌گیر‌ته‌وه و نه‌ل‌ئ : گو‌یم له‌ شافیهیی بو‌و ، که هات‌بو‌وه سه‌ر مردو‌وه‌ک ، دو‌ای نه‌وه‌ی دامان پ‌وش‌یی ، سه‌یری کرد و فه‌رمو‌ی : « اللهم بغناك عنه ، وفقره إليك اغفر له » .^{٣٧٨} له‌ خوا ده‌پار‌ته‌وه که له‌به‌ر ده‌و‌له‌مه‌ندیی و بێ‌پاکیی خۆی و هه‌ژاریی و ئاتاجیی نه‌و مردو‌وه لێی خو‌ش بێی ..

(١٧) فه‌رمایشتی شافیهیی :

شافیهیی نموونه‌ی پیاوی ته‌واو و ، پیاوی رێک و پێک بوو .. بۆ‌یه مه‌ردانه شو‌تن راستیی ده‌که‌وت و ، پیاوانه‌ش خۆی په‌روه‌رده کرد‌بوو و ، جله‌وی نه‌فسی نه‌هماره‌ی توند گرت‌بوو ، تا خزه‌مه‌تی دین و زانست و حق هه‌ل‌ بپ‌و‌ژ‌ی و ، واز له‌ سۆز و وێستی که‌سیی خۆی به‌هێن‌ئ . بۆ‌یه به‌ رو‌خ‌یک‌ی یه‌ک‌جار پا‌که‌وه خه‌ریکی خزه‌مه‌ت ده‌بوو .. نه‌وه‌نده به‌ پاکیی کاری ده‌کرد خ‌وای گه‌وره به‌ هه‌موو ش‌یوه‌یه‌ک پ‌شت‌گیر‌ینی ل‌ئ ده‌کرد ، هه‌تا چه‌ند وته‌ی جوان به‌ ده‌میا هات‌وون که‌که‌س له‌وهو پ‌یش نه‌ی وت‌وون .

^{٣٧٦} به‌م دوو د‌ژه‌ره ده‌ری خست که ناحه‌زێک که‌وت‌وته تێ‌وان خۆی و م‌ی‌رده‌که‌ی و تێکی دا‌ون و ، به‌ل‌کو نیمام دو‌عا‌ی

خ‌یریا‌ن بو‌ بکات .

^{٣٧٧} معجم الأدباء (١٧ : ٣٠٦) .

^{٣٧٨} صفة الصغرة (٢ : ١٤٢) .

نیز حیبان له صه حیده که‌ی‌دا بۆمان باس ده‌کات که شافعی سی و ته‌ی جوانی هه‌یه که له ئیسلام‌دا له پیش شه‌وه که‌س نه‌ی‌وتوون و داوی شه‌ویش به ده‌می که‌س‌دا نه‌هاتوون :

یه‌که‌میان : له ئیبن خوزه‌یمه‌م بیستوه که نه‌یوت : له موزه‌نییم بیستوه که نه‌یوت : له شافعییم بیستوه که نه‌ی‌فرموو : « إذا صح لکم الحدیث ، فخذوا به ، و دعوا قولي » داوا له فه‌قیه و موچه‌هیدان ده‌کات به کوترانه شوین شه‌م نه‌که‌ون ، به‌لکو سه‌رنج به‌دن نه‌گه‌ر فرموده‌ی صه‌حیحان ده‌ست که‌وت با واز له راکه‌ی شه‌م به‌ئین .
دوو شه‌میان : له ئیبن مولیرم بیست نه‌یوت : له سه‌سه‌نی کوپی موچه‌مه‌دی زه‌عه‌فرانییم بیستوه که نه‌یوت : له شافعییم بیستوه که نه‌ی‌فرموو : « ها نساظرت أحداً ، فأحببت أن یخطيء » . واته : له‌گه‌ل هه‌یج که‌س‌دا به‌را به‌رکیم نه‌کردوه و یتیم خوش بی هه‌ل به‌کات .. شه‌مه‌ ده‌ری نه‌خات که شافعی هه‌ل‌گری چ دلکی پاک بووه ؟ شه‌م حه‌قی و بیستوه ده‌ری که‌وئ ، خوا بکا حه‌ق به‌لای به‌رام به‌روه بیت .. شه‌مه‌ فری‌دانی شه‌نانه‌یه‌ته له به‌رزترین په‌دا !! که‌سیک شه‌م رایه‌ی هه‌بیت دیاره خوی به خزمه‌ت‌گوزاری ئیسلام و موسلمانان ده‌زانیته و هه‌چی تر .

سی شه‌میان : له مووسای کوپی موچه‌مه‌دی ده‌یله‌مییم بیستوه که نه‌یوت : له ره‌بیعی کوپی سوله‌یمانم بیستوه که ده‌یوت : له شافعییم بیستوه که نه‌ی‌فرموو : « و ددت أن الناس تعلموا هذه الكتب ، ولم یسبوا إلی » ^{۳۷۹} هه‌مو ناواتیک شه‌ویه خه‌لکی شاره‌زای شه‌ریعه‌ت بی و ، هه‌رچی زانستی هه‌یه موسلمانان قیری ببین ، نیتر قه‌یدی نیه شه‌و کتیبانه‌ی به ناوی شه‌وه‌وه بلای نه‌بنه‌وه گرنه‌گ شه‌ویه خه‌لک که‌لکیان لی و به‌رگری .

شایانی باسه نیمام شافعی دوو جار داوی لی کراوه تا کاروباری (قضاء) به‌گریته ده‌ست ، که‌چی به ده‌ستی نه‌گرتوه

یه‌که‌میان : له سه‌رده‌می خه‌لیفه هاروونوره‌شیدا بووه ، کاتیک که له‌گه‌ل هه‌ندی عه‌له‌ویی‌دا به تاوان باری هه‌نایانه به‌غدا و ، داوی خه‌لیفه دلی چوه سه‌ره‌وشت و زانستی و ، بووه چتی متمانه‌ی ، به راده‌یه‌ک داوی لی کرد کاروباری (قضاء) و به‌رگری ، که‌چی نیمام نه‌ی‌وست . خه‌لیفه وتی : چیت پتویسته داوی بکه . فرمووی : پتویستی

من نه‌مه‌یه که به‌شی شعرعی (ذوی القری) له میصر به‌شم بدریت و به‌نیریته نه‌وی .
 نه‌وه بوو خلیفه به‌گوتی کرد و نامه‌شی بۆ نه‌میری میصر نویسی .^{۳۸۰}

دوو‌هه‌میان : له سه‌رده‌می خلیفه مه‌نمرون‌دا بووه ، کاتیک که شافعی له
 میصر دا بووه . نه‌وه بوو خلیفه نیراوی خۆی ده‌نیریته میصر لای و داوای لی ده‌کات
 کاروباری (قضاء) به‌ده‌ست بگری .

به‌لام له‌وکاته‌دا نیمام یه‌کجار نه‌خۆش بوو . نه‌وه بوو له‌خوای گه‌وره‌پارایمه‌وه که
 نه‌گمر نه‌وکاره بۆ دین و دنیا و قیامه‌تی چاکه نه‌وا سه‌ریگری ، نه‌گینا بی‌یاته‌وه بۆلای
 خۆی که فهرمووی : « اللهم إن کان خیرا لی فی دینی و دنیای و عاقبة‌ امری فأمضه ،
 وإلا فاقبضنی إلیک » . نه‌لی : به‌سۆ رۆژ دواي نه‌م دوعایه کۆچی دوايي کرد و ،
 نیراوه‌که‌ی خلیفه‌ش هیشتا نه‌گه‌راپویه‌وه .^{۳۸۱}

^{۳۸۰} توالی التأسیس (۷۷) .

^{۳۸۱} توالی التأسیس (۸۴) .

نه خوش که وتن و کوچی دوايي

له ماوهی تهمه نتيکی کورت دا ټيما شافيعيی خزمه تیکي زوری نیسلام و موسلمانانی کرد .. به لام خزمه تیکي ناوازه .. هروځک نو خزمه ته چاوه پروانی پیاوی خوی بی ، بیت و به موسلمانان به تاییه تی و به مروثایه تی به گشتی پشکه شی بکات .. نیتړ نهوه بوو که کاری سدرشانی - که بوی نه خشه کیشرابوو - تمواو کرد ، تووشی نه خوشی بوو . له میصر تووشی نه خوشی مایه سیری بوو ، تهمهش له نه نجامی به کارهینانی (لَبان) که رووه کیکی درکاوییه و بۆ له بهر کردن و زیره کیی کاریگه ره ، وهک خوی نه فهرموی : بۆ له بهر کردن (لَبان) م به کار هینا ، له نه نجام دا بۆ ماوهی سالتیک خورنم دانا .^{۲۸۲} نهم خورن لی پویشتنه همر بهر ده وام بوو ، به راهه سک که نه گهر سوارۍ ولاغ ببوايه له پاژنه کانیوه خورن سهری ده کرد ، همتا زور جار نه شتی که لبادی تیا بوايه له ژیری خوی دا دای دهنه .. نه خوشی به کی به کجار مسخت بوو .. نهوه بوو نو خورن لی پویشتنه هیزی لی بهی .

یونسی کوری عبداللّه علا ئلّیت : که سم نه دیوه وهک شافيعيی دهردی گران بیت .^{۲۸۳} جا بهم نه خوشی به سهخته وه ټيما شافيعيی توانی نو هه مووه نو سیننه ی نیجته هاده نوئ که ی له ماوهی چوار سال دا بنووسیت ، که به هه زاره ها پهره ده بوو ، سهره رای دهرس وتنه وه و بهر بهر کی و خرنندنه وهی بهر ده وامی شو و روژی .

هه رچون بوو نه خوشی به کی شافيعيی خست و دای هینا و چاوه پروانی هاتنی نه جله لی ده کرد .. نهوه بوو له دواسته کانی تهمه نی دا به کی له قوتابی به ناوداره کانی ، که موزه نیی بوو ، هاته لای و هه والی نه خوشی به کی پرسیی ، ټيما میش وه لامی دایه وه و فهرموی : « أَصْبَحْتَ مِنَ الدُّنْيَا رَاحِلًا ، وَلِلْإِخْوَانِ مَفَارِقًا ، وَلِكَأْسِ الْمُنِيَةِ شَارِبًا ، وَعَلَى اللَّهِ جَسَلٌ ذَكَرَهُ وَارِدًا ، وَلَا وَاللَّهِ مَا أَدْرِي رُوحِي تَصِيرُ إِلَى الْجَنَّةِ قَاهِنَتَهَا ، أَوْ إِلَى النَّارِ فَأَعْزِيهَا » .

^{۲۸۲} شذرات الذهب (۲ : ۹) .

^{۲۸۳} تذهیب الأسماء واللغات (۱ : ۶۵) .

دهری بری که نهم دنیایه به جی ده هیلی و ، له بریان داده بریت و ، شهرابی مهرگ
ده چیت و ، به خوی گه وره ده گاتهوه .. نیت نازانی رژی به به هشت ده گات تا
پیروزیایی لی بکات ، یان بۆ ناو ناگر دهرات تا سهره خوشی لی بکات .. پاشان ده ست
به گریان ده کات و پارچه شیعیک ته لیت که بریتی به له وت وویژکی پر نه ده ب له گهل
پهروه رد گاردا و ، لاوازی و تاوان باری خوی دهره خات و چاوه پروانی چاوپوشی خوی به که
نه فهرموئ :

ولما قسى قلبي وضائق مذهبي جعلت الرجا مني لعفوك سلما
تعاطمني ذنبي فلما قرنته بعفوك ربي كان عفوك أعظما
ومازلت ذا عفو عن الذنب لم تزل تجود وتعفو منة وتكرما^{۳۸۴}

هر له وکاته دا یوونسی کوپی عه بدولته علا ده چیته ژووره وه لای و نیمام پیی
نه فهرموئ : نه بو مووسا ! نایه تی صه و بیستی نالی عیمران به دواوه به سهردا بخوینه ،
به لام خویندنه کهت دهرمه خه و با قورسیش نه بی . منیش به سهری دا خویندم .. که ویستم
ههستم ، فهرمووی : لیم غافل نه بی ، چونکه من وام له تنگانده دا .

یوونس ته لی : مه بهستی شافعی له نایه تی صه و بیست به دواوه ، باسی نه و
ناپه ده ته به به که هاته بهرده م پیغه مبه ر ﷺ و هاوه له کانی .^{۳۸۵}

حزمه له ش ته لی : شافعی پیی فهرموو : بۆ بۆ لای نیدرسی خواناس و پیی بلی :
لای خوی گه وره بۆم بیارته وه .^{۳۸۶}

ره بیع یش ته لیت : که خۆر ناوا بوو ، ناموزاکهی پیی وت : داده به زینه خواره وه بۆ
نوژ کردن . فهرمووی : دانیشن چاوه پروانی دواوه ناسه م بن .. نیمه ش خیرا دابه زین و پاشان
هاتینه وه سهره وه ، وتان : نوژت کرد ؟ فهرمووی : به لی . نه وه بوو داوای ناوی کرد و ،
کاتیش زستان بوو . ناموزاکهی وتی : ناوی گهرمی تیکهل بکه ن . شافعی فهرمووی : نا ،
ربی به هیی تیکهل بکه ن . نه وه بوو داوی نوژی عیسا کۆچی دواپی کرد .^{۳۸۷}

^{۳۸۴} صفة الصفرة (۲ : ۱۴۶) .

^{۳۸۵} أدب الشافعي (۷۶) .

^{۳۸۶} توالي التأسيس (۸۳) .

^{۳۸۷} توالي التأسيس (۸۴) .

ره‌یعی کوری سوله‌یمان نه‌لّیت : شافعیی شه‌وی جومعه دوی عیسا که دواړوژی ره‌جذب بوو کؤچی دواپی کرد و ، روژی جومعه‌ش ناشتمان . که گه‌راینه‌وه هیلالی مانگی شه‌عبانی سالی دوو‌صده و چوارمان بینیی ، که ته‌مه‌نی په‌نجا و چوار سال بوو .^{۳۸۸}

تهرمه‌که‌یان له فرسطاقی میصره‌وه به‌ره‌و قه‌برستانی نه‌وه‌ی زوهره هل گرت ، که کؤمه‌لّیک له نه‌وه‌ی زوهره له نه‌وه‌ی عه‌بدوړپه‌حمانی کورپ عه‌وفی زوهری له ده‌وریا نیژررابوون .. نه‌و قه‌برستانه (تربة ابن عبدالحکم) یشی پی ده‌وتری ..^{۳۸۹} قه‌بری نیمام شافعیی له‌وی به‌ناویانگه و که سی قه‌بر له پال یه‌ک دان ، که نه‌و دوانه‌کش یه‌کچکیان قه‌بری عه‌بدوّلای کورپ عه‌بدولحه‌که‌مه که سالی (۲۱۴) ی کؤچی کؤچی دواپی کردوه و ، نه‌وی تریشیان قه‌بری عه‌بدوړپه‌حمانی کورپ عه‌بدوّلای کورپ عه‌بدولحه‌که‌مه که له سالی (۲۵۷) ی کؤچی دا کؤچی دواپی کردوه .^{۳۹۰}

که ده‌نگ و باسی کؤچی دواپی نیمام شافعیی بلاو بوویه‌وه ، خه‌لکیی سه‌رسام و ورپوون و ، زانایان خه‌م و خه‌فت دای‌گرتنه‌وه و ، نه‌لقه ده‌سه‌کانی چؤل بوو .. هه‌تا دوی مردنی به ماوه‌یه‌کی که‌م عه‌ره‌بیکی ده‌شته‌کیی دپته مزگه‌وت و له‌سه‌ر نه‌لقه‌که‌ی نیمام ده‌وه‌ستی و نه‌لی : نه‌وه خؤر و مانگه‌که‌ی نه‌م نه‌لقه‌یه کوا ؟ وتیان : کؤچی دواپی کرد : که نه‌مه نه‌بیستی ده‌ست به‌گریانیکی گهرم ده‌کات و نه‌لّیت :

« رحمه الله و غفر له ، فقد کان یفتح بیانه مغلق الحجة ، ویسد علی خصمه واضح الحجّة ، ویغسل من العار وجوهاً مسودة ، ویوسع بالرأي أبواباً منسودة » .^{۳۹۱} پاشان رویش .^{۳۹۲}

له‌و کاته‌دا که نیمام کؤچی دواپی کرد خه‌لکیکی زؤر له خواناسان و پیاوچاکان و زانایان خه‌ویان ده‌بینی ، که نه‌مه‌ش به‌لگه بوو له‌سه‌ر گه‌وره‌یی نه‌و موسیبه‌ته‌ی که توشی نیسلام و موسلمانان بوو ، نه‌ویش به له ده‌ست‌دانی نه‌و که‌له‌زانایه‌ی که مه‌زدانه خزمه‌تی شه‌ریعتی پیغه‌مبه‌ری شازیزی ﷺ کرد و ، خه‌لکیی به وردی تی گه‌یاند و ، به‌رگری‌یه‌کی بی‌وینه‌ی له سونه‌ت کرد و سه‌ری نیسلام و موسلمانانی به‌رز کردوه .

^{۳۸۸} صفة الصفوة (۲ : ۱۴۷) و آداب الشافعی (۲۶) .

^{۳۸۹} تاج العروس : شفع .

^{۳۹۰} معجم الأدباء (۱۷ : ۳۲۱) .

^{۳۹۱} نیمان خوش بوو ده‌قی وته‌کانی دابن‌یین نه‌ک وهرگپانه‌که‌ی .

^{۳۹۲} الراي بالرفیات (۱ : ۱۷۷) .

عزیزی - که پیانکی خواناس بووه - نه لیت : نهو شهوی که شافعی تیا کچی دواپی کرد له خهوم دا دهوترا : نه مشه و پیغه مبر ^{۳۹۳} کچی دواپی کردوه و ، وه هاشم بهرچاو ده کهوت که له مه جلیسی عه بدورپه حماني زوهری دا له مزگوت دا ده شورت و ، پییشم وترا : دواپی عه صر بۆ سهرقه برانی ده بن . که رۆژم لی بوویه پیان وتم : شافعی مردوه و ، پیشیان وتم : دواپی جومعه بۆ سهرقه برانی ده بن . وتم : نهوی من له خهوم دا دیومه ، پیان وتم : دواپی عه صر بۆ سهرقه برانی ده بن و له خهوشم دا - کاتی که بردیان بۆ سهرقه بران - وام ده زانی جهنازه کی شری نافرته کی له گه ل دایه . نهو بوو نه میری میصر پیای ناردبوو که : تا دواپی عه صر نه یه بن بۆ سهرقه بران . نهو بوو تا دواپی عه صر هیشتیانهوه .. عزیزی نه لیت : ناماده ی بهر پی کردنی جهنازه کی بووم ، کاتیک گه شتمه شوته فراوانه که ده بینم وا جهنازه کی - به وینه ی جهنازه شری که ی نافرته که - له گه ل جهنازه کی دایه .^{۳۹۴}

سوفیانی کورپی وه کیعی کورپی جه پراچیش - که ترمیزی و نیبن ماجه فهرموده یان لی وهرگرتوه و سالی (۲۴۷) ی کچی کچی دواپی کردوه - نه لیت : له خهوم دا وام ده زانی که قیامت ههستاوه و خه لکی به جاری پشه کاون ، لهوکاته دا برا کهم بۆ ده رکوت و وتم : نیوه چۆن ؟ وتی : براینه بهردهم پهروهردگارمان . وتم : نه ی باو کم چۆنه ؟ وتی : چاو پشی لی کرا و ، فهرمان درا ببرت بۆ بههشت . وتم : نه ی موحه ممه دی کورپی نیدریس ؟ وتی : به وینه ی نوینر برا بۆ لای خوی ره حمان و ، خشی کهرامه ی له بهر کراو ، تاجی به هایش کرایه سهری .^{۳۹۵}

ره بیع یش نه لیت : له خهوم دا نادم (علیه السلام) کچی دواپی کردبوو . که پرسیری ته عبیره کهیم کرد ، وتیان : نهو نیشانه ی مهرگی زانترینی دانیشته ی سهرزهوی به ، چونکه خوی گهوره زانستی هه مو ناوه کانی قیری نادم کرد . نهو نه دی پی نه چوو ، شافعی کچی دواپی کرد .^{۳۹۶}

^{۳۹۳} آداب الشافعی (۷۳) .

^{۳۹۴} الروای بالرفیات (۲ : ۱۷۶) .

^{۳۹۵} المجموع (۱ : ۱۵) .

همروها نه لیت : شافیهی دوائی مردنی له خنوم دا بینی ، وتم : نه بو عه بلوللا ! خوا چیی پی کردی ؟ فهرمووی : له سفر کورسی یه کی زیرین دای نیشاندم و ، لولولونی تهری به سهرم دا پزانده .^{۳۹۶}

نیستش با نازیزانسان گوئ لهم چیرۆکه خنجیلانیه بگرن دهریارهی گواستنوهی تهرمه کهی نیمام شافیهی بۆ به بغداد

نهم چیرۆکه بهرێژ مهقریزی^{۳۹۷} له کتیبی (الخطط) دا بهم شیویه گپراویه تهوه : (نظام الملك) نه بو عه لیبی حهسهنی کورپی عه لیبی کورپی نیسحاق که ماوهی ده سال وهزیری سولتان شهب ثهرسه لان بووه و ، خزمهتی کردووه و ، له سهرده می سولتان مهلیک شای کورپشی دا بۆ ماوهی بیست سالی تر کاروبار ههر ههمووی له دهستی دا بووه ، به رادهیک که ولات گهشهتی کرد و ژانایان به دلی خویان کاریان ده کرد ، که له سالی چوار صد و هفتا و چواری کۆچی دا له بهغداد قوتابخانهی (النظامیه) ی بنیات نا . پیتی خوش بوو تهرمه کهی نیمام شافیهی له قهبرستانی میصره وه بگواژته وه بۆ قوتابخانه کهی خۆی .

بۆ نهمه نامه ی بۆ (بدر الجمالی)^{۳۹۸} نه میری سوپا و وهزیری دهولهتی (المستنصر بالله) مه عه دی کورپی عه لیبی کورپی (الحاکم بأمر الله) که یه کئ بوو له خه لیفه کانی دهولهتی فاطمیی له میصر ، نووسی و دیاری و خه لاتیکی زۆر زۆری بۆ نارد و داوای لی کرد لاشه ی پیرۆزی نیمام شافیهی بۆ رهوانه بکاته وه .

نه میری سوپا به خۆی دهسته و تاقمه یه وه ، بهو پهری سام و هه یبه ته وه ، له گه ل پیاوه ناو داره تانی دهولهت دا و ، له گه ل زانا ناو داره کانی میصر دا که وته ری و خه لکش پۆل پۆل وه ستابوون و ته ماشای نهو قه له بالغی یه دیان نه کرد .. که چوونه سهر قه بران و ویستیان قه بره که هه ل بکهمن ، خه لکه که زۆر نا ره حهت بوون .. قه ره قی و هه را هه را به مرز بوویه وه وه ها دلی نهو خه لکه گهرم بوو خهریک بوو ره جمی نه میر بکهمن و لیبی هه ل بگه رینه وه که نه میر نه مه ی زانیی ، خه لکه که ی پی ده نگ کرد و ، هه والیشی بۆ نه میری نیمام داران

^{۳۹۶} لغة الصفوة (۲ : ۱۴۷) .

^{۳۹۷} مه عه دی کورپی عه لیبی کورپی عه بلولقاده که میژوونوسی بهناویانگی ولاتی میصر بووه و ، به . من خه لکی به . نه داهیره له دایک پوره و ههر لوتش له سالی (۸۴۵) ی کۆچی دا کۆچی داوای کرد وه .
^{۳۹۸} نه میری سوپا میصر و باوکی مهلیک (الفضل) شاهنشاه بووه ، سالی ۴۸۷ ی کۆچی کچی

خەلیفە (المستنصر) نارد کە کارە کە ئەنجام نادری . خەلیفە وەلامی گێرایەوه کە دەبی ویستی (نظام الملك) جێیەجێ بکری . کە وەلامە کە گەشت لەلای قەبرە کەدا بۆ خەلکی خۆنرایەوه و هەرچی دەنگ و هاواری لی بەرز دەبوویەوه دوورخرانەوه و دەستیان بە هەل کەندن کرد هەتا گەشتنە لای قەبرە کە . کە ویستیان خشتی سەر قەبرە کە لابدن ، لە قەبرە کەوه بۆنی جۆرە عەتریک بەرزبوویەوه کە هەرچی بەسەر قەبرە کەوه بوون هەر هەموویانی بێهۆش کرد و کەوتن و ، دواي سەعاتیک ئەوسا هۆشیان بەهێشتاوە و ، لە خوا پارێنەوه تا لەسەر ئەم کارەیان لی یان ببووری و ، قەبرە کەیان وەک خۆی لی کردەوه و ، گەڕانەوه دوا .. بە راستی رۆژیک ناودار بوو .. ئەوه بوو بۆ ماوهی چل شەو و رۆژ خەلکی بە کۆمەڵ دەهاتنە سەردانی قەبرە کە شافعی و ، ئەوەندەش قەلبالغ بوو بە ناپەختیەکی زۆر دەگەشتنە لای قەبرە کە .

نەمیری سوپا کە ئەم حالە دیی رووداوە کە وەک خۆی نووسیەوه و ، لەگەڵ دیاریەکی زۆر و نامە کەدا ناردی بۆ (نظام الملك) و ، ئەویش لەوێ خەلکی زۆری لە هەموو چین و توێژەکان کۆکردەوه و نامە کە بۆ خۆندنەوه . بە راستی ئەو رۆژەش لە بەغداد رۆژیک دیار و ناودار بوو ..

(نظام الملك) هەر بەمەشەوه ئەوەستا بەلکو نامە کە بۆهەموو ناوچە جۆر بە جۆرەکانی دەوڵەتی فراوانی ئیسلام نووسی و نامە و نووسینە کە شەمیری سوپای میصریشی لەگەڵدا ناردن و لە هەموو ئەو ناوچانەدا موسڵمانان کۆدەکرانەوه و نامە کە و رووداوە کەیان بۆ دەخۆنرایەوه . بەمە نیمام شافعی ئەوەندە تر ریز و حورمەتی لە دلی موسڵماناندا زیادی کرد .

پاشان مەقریزی مێژوونووس روونی دەکاتەوه کە لەو کاتەوه قەبری شافعی سەردانی دەکری هەتا ئەوەبوو رۆژی یەک شەممە خەوتەم رۆژی مانگی جومادی یەکەمی سالی (٦٠٨) ی کۆچی هاتە بەرەوه .. ئەو رۆژی کە ئەو گومەزییە کەوا بەسەر قەبرە کەیهوه تەواو کرا ، ئەمەش بە دەستی پادشای پایەدار شەمیری ئیمانداران ناصر الدین ظهیری کۆری سولتانی پادشای دادپەروەر سیف الدین ئەبوسە کری کۆری ئەییوب ، کە پەنجا هەزار دیناری میصری ئەو رۆژی تی چوو ..

جا لە بارە ئەو گومەزییەوه چەند شاعیریک شیعیان وتوو ، کە یەکی لەوانە ئەدیبی نووسەر (ضياء الدين ابو الفتح) موسای کۆری مولههه بوو ، ئەلێت :

مررت علی قبة الشافعي

فعاين طرفي عليها العشاري

فقلت لصحي : لا تعجبا

فإن المراكب فوق البحار

هدروها (علا الدين أبو علي) عثمانی کوری نیبراهیمی نابولسیش وتوویه :

لقد أصبح الشافعي الإما م فينا له مذهب

ولو لم يكن بحر علم لما غدا وعلى قبره مركب

هدروها ناماژه بز قهبره کهی ، شاعیریکی تریش وتوویه :

اتيت لقبر الشافعي أزوره تعرضنا فلک وما عنده بحر

فقلت : تعالی الله تلك إشارة تشير بأن البحر قد ضمه القبر

له تاج العروس يشدا شاعیر ناماژدی بز قهبری شافعی کردووه :

أكرم به رجلاً ما مثله رجل مشارك لرسول الله في نسبه

اضحي بمصر دفيناً في مقطمها نعم المقطم والمدفون في ترابه

نیمام بوصیرییش که ناوی موحه ممدی کوری سه عیدی کوری جه ممدادی صنهاجی

میسرییه و خاوه نی (البردة) یه و له سالی (۶۹۶) ی کؤجیسی دا کؤچی دواپی

کردووه، وتوویه :

بقبة قبر الشافعي سفينة

رست من بناء محکم فوق جلمود

وإذ غاض طوفان العلوم بقبره

استوى الفلك من ذاك الضريح على الجودي

له كۆتايىدا

نازىزان ! ئەمە كورتە ژيانىكى ئىمام شافىيىيى بوو .. ئەمە كورتە ژيانى مەردىكە كە ئىسلام پەرۋەردەيى كەرد و پىي گەياندا .. ئەمە نمونەي ھەزارەھا بەلكو مليۆنەھا مەرد و بەشەرەف و بەغیرەتە كە ئىسلام بۆ خزمەتى مەروفايەتیی پىي گەياندا ..
بەلئى ، ئىمام شافىيىيى ۋەك مۆم خۆى تۈندەۋە ، بەرھەمىكى نايابى بۆ ئوممەتى ئىسلام بەجئ ھىشت ، بئ ئەۋەى چاۋى لە ژيان و ، خۆشیی و سەرۋەت و سامانى ئەم دىنايە بىت .. بە پەرۋەردەيەكى ئىمانىيى ناۋازە فىرى ئەۋە بوو بوو كە تەنھا مەبەستى رەزامەندىيى خوا بىت ..

ئىمام شافىيىيى بە سەرى بەرزەۋە رىي قىامەتى گرتە بەر و گەپايەۋە بارەگای پەرۋەردگارى تا پاداشتى خۆى لای خۋای خاۋەن شەفەقەت و سەخاۋەت ۋە رىگىرت و ، لە بەھەشتى بەرىندا پشۋىەك بدات ..

سەربەرزىيى بۆ ئەۋانەي كە دەبنە قوتايىيى شافىيىيى ۋە ھاۋۋىنەنى تا خزمەت بە بەندەكانى خوا بکەن و ، گۈلىك زياتر لەم ژيانەدا برونسن و درگىكىش زياتر لەبەر پىي رىبۋاراندا لادەن ..

سەربەرزىيى بۆ ئەۋ بەرپزانە كە مەبەستىيان ئاسۋودەيى و سەرفرازىيى ئادەمىيەكانە و ، ناۋاتەخۋازن ئادەمىيەك زياتر رىبازى خواناسىيى بدۆزىتەۋە ، تا لە ئاگرى دۆزەخ رزگارى بىي ..

خۋای گەۋرە كۆمەكى ھەموو خىرخۋازىك بىت ، بۆ خزمەت كەردنى مەروفايەتیی ..
خۋای گەۋرە ھىدايەتەمان بدات لە ژىر بەيداخى رسول الله دا بوەستىن و ، لە شەفاعەتتىيى بىيەش نەبىن ..

سبحان ربك رب العزة عما يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين .

سليمانىيى

۱۰ / رەببىيى دوۋھەم / ۱۴۲۲ ك

۲۰۰۱ / ۷ / ۱۰ ز

دانهر

كتيب

ابن حجر العسقلاني
عبد الغني الدقر
أبو نعيم الأصبهاني
ابن الجوزي

الإصابة
الإمام الشافعي ، فقيه السنة الاكبر
حلية الأولياء
صفة الصفوة

۳	پیشه کیمی
۷...	پی گەشتنی شافیعی
۱۸	بەرەو مەدینەى مۆنەووەرە
۲۸	گەزانەوێ بۆ مەككە
۲۴	دووھەم و سى ھەم گەشتى بۆ عىراق
۴۶	گەشتى ولاتى مىصر
۵۶	فراوانیى زانستى شافیعی
۵۷	۱ - زانستەکانى قورئان
۵۹	۲ - زانستى فەرھوودە
۶۸	۳ - فێقھى شافیعی
۷۲	۴ - بەرابەرکى
۷۸	۵ - زانستى کەلام
۸۵	۶ - شارەزایى زمان و شیعەر
۹۰	۷ - فێراسەتى شافیعی
۹۳	۸ - نووسینى شافیعی
۹۸	۹ - زانایان و ستایشى ئىمام شافیعی
۱۰۳	۱۰ - ستایشى ھەندى لە زانایان
۱۰۸	۱۱ - نوى خوازى سەدەى دووھەم
۱۰۹	۱۲ - عەقلى شافیعی
۱۱۱	۱۳ - تەقوا و خرا پەرستى شافیعی
۱۱۳	۱۴ - سەخاوەتى شافیعی
۱۱۶	۱۵ - حیکمەتى شافیعی
۱۲۰	۱۶ - نزا و پارانەوێ شافیعی
۱۲۲	۱۷ - فەرماشتى شافیعی
۱۲۵	نەخۆش کەوتن و کۆچى دواى
۱۳۲	لە کۆتایى دا
۱۳۳	سەرچاوەکان

﴿ ما رأينا ولا سمعنا أكمل عقلا، ولا
أحضر فهما، ولا أجمع علما من الشافعي ﴾

من أقوال الفضل بن دكين

له بلاوگراوه کانی

کتابخانه‌ی سوز له سلیمانی